

A
PĀLI READER

WITH NOTES AND GLOSSARY

BY

DINES ANDERSEN, PH. D.

ASSISTANT LIBRARIAN OF THE UNIVERSITY, COPENHAGEN

PART I TEXT AND NOTES,

LONDON
LUZAC & CO.
LEIPZIG
O. HARRASSOWITZ
COPENHAGEN
DET NORDISKE FORLAG
BOGFORLAGET ERNST BOJSEN
1901

1000 Exemplarer.

PREFACE.

The following selections from Pāli literature were intended to serve as reading exercises at my own university-lectures, but I hope they may also be useful to other teachers of Indian philology, who wish to supply the Sanskrit lessons with an elementary course in Buddhist literature. Many of the selected specimens are well known, having been translated and discussed very often in Western literature, still I think they will be welcome to beginners in the original language. I have considered the Jātaka, from which the first 60 pages are taken, to be the fittest matter for the first reading, and I think these 60 pages will be sufficient for the first semester's exercises. The rest of the book, containing specimens chiefly illustrating the history of Buddha and Buddhist religion and literature, can probably be read in a second semester, and a third semester might then be devoted to reading the Dhammapada, of which the second edition is now easily accessible. To that purpose the following glossary will be arranged so that it includes, not only all the words of the selected texts but also the words of the Dhammapada not occurring in the reader.

In preparing the texts and vocabulary the Mss. and collections of V. Fausbøll and V. Trenckner have been at my disposal and have in a great many cases been a valuable and almost indispensable guide to me. In the notes I have given an account of what I have

corrected in the texts used. but several misprints in the printed editions or insignificant blunders in the manuscripts I have tacitly corrected without mention; I hope however that I have not committed many new ones! The notes are only literary and critical with some remarks added on the metre and references to parallel passages, in order to accustom the beginner to notice these things in his first study of Pāṇi Gāthā's; all other philological matter must be sought in the glossary.

My best thanks are due to Professor V. Fausbøll and Dr. S. Sørensen; both of them have spent much time and labour in helping me to make this book as correct as possible. I now lay it before the public hoping that it will contribute a little to propagate the knowledge of the interesting Pāli language and its literature.

Copenhagen. February 1901.

Dines Andersen.

SUMSUMĀRA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāgabalo thāmasampanno mahā-sarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgānivattane araṇṇāyatane vāsaṃ kap-pesi. Tadā Gaṅgāya eko suṃsumāro vasi. Ath' assa bhariyā Bodhi- 5
sattassa sarīraṃ disvā tassa hadayamaṃse dohaḷaṃ uppādetvā suṃ-
sumāraṃ āha: „ahaṃ sāmi etassa kapiṛājassa hadayamaṃsaṃ khāditu-
kāma” ti. „Bhadde, mayaṃ jalagocarā, esa thalagocarō, kin ti taṃ
gaṇhituṃ sakkhissāma” 'ti. „Yena tena upāyena gaṇha, sace na
labhissāmi marissāmiti”. „Tena hi mā bhāyi, atth' eko upāyo ti 10
khādāpessāmi taṃ tassa hadayamaṃsaṃ” ti suṃsumāriṃ samassāsetvā
Bodhisattassa Gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā Gaṅgātīre nisinnakāle santikaṃ
gantvā evaṃ āha: „vānarinda, imasmiṃ padese kaṣaṭaphalāni khādanto
kiṃ tvaṃ cinṇatthāne yeva carasi, pāra-Gaṅgāya ambalabujādīnaṃ
madhuraphalānaṃ anto n' atthi, kiṃ te tattha gantvā phalāphalaṃ 15
khādituṃ na vattatiti”. „Kumbhīlarāja, Gaṅgā mahodikā vittiṇṇā,
kathaṃ tattha gamissāmiti”. „Sace gacchasi ahaṃ taṃ mama piṭṭhuṃ
āropetvā nessāmiti”. So taṃ saddahitvā „sādhū” 'ti sampaticchitvā
„tena hi ehi, piṭṭhiṃ me abhirūhā” 'ti ca vutte taṃ abhirūhi. Suṃ-
sumāro thokaṃ netvā uḍaḍe osīdāpesi. Bodhisatto „samma, uḍaḍe 20
maṃ osīdāpesi, kiṃ nu kho etan” ti āha. „Nāhaṃ taṃ dhamme su-
dhammatāya gaḍetvā gacchāmi, bhariyāya pana me tava hadayamaṃse
dohaḷo uppanno, taṃ ahaṃ tava hadayaṃ khādāpetukāma” ti. „Samma,
kathentena te sundaraṃ kataṃ, sace hi amhākaṃ uḍare hadayaṃ
bhaveyya sākhaḍgesu carantānaṃ cunṇavicunṇaṃ bhaveyyā” 'ti. „Ka- 25
haṃ pana tumhe ṭhapethā” 'ti. Bodhisatto avidūre ekaṃ udumbaraṃ

pakkaphalapindisampannam dassento „pass' etāni ambhākaṃ hadayāni ekasmiṃ udumbare olambantīti“. „Sace me hadayaṃ dassasi ahan taṃ na māressāmiti“. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahan te rukkhhe olambantaṃ dassāmiti“. So taṃ ādāya tattha agamāsi. Bodhisatto 5 tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhe nisīditvā „samma bālasuṃsumāra, imesaṃ sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhagge hotīti saññī ahosi, bālo si, ahan taṃ vañcesim, tava phalāphalaṃ tam eva hotu, sarīram eva pana 'te mahantaṃ. paññā pana n' atthīti“ vatvā imam attham pakāsento imā gāthā avoca:

- 10   Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
          yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ mayhaṃ udumbaro.
          Mahatī vata te ḥṇḍi, na ca paññā tadūpikā,
          suṃsumāra, vañcito si, gaccha dāni yathāsukhan ti.

Suṃsumāro sahasaṃ parājito viya dukkhī dummano pajjhāyanto attano 15 nivesanaṭṭhānam eva gato.

VĀNARINDA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kapi-
yoniyaṃ nibbattitvā vuddhim anvāya assapotappamaṇo thāmasampanno
ekacaro hutvā naditīre viharati. Tassā pana nadiyā vemajjhe eko
20 dīpako nānappakārehi ambapanasādihi phalarukkhehi sampanno. Bo-
dhisatto nāgabalo thāmasampanno nadiyā orimatīrato uppatitvā —
dīpakassa orato nadīmajjhe eko piṭṭhipāsāno atthi — tasmiṃ nipatati,
tato uppatitvā tasmiṃ dīpake patati. Tattha nānappakārāni phalāni
khādītva sāyaṃ ten' eva upāyena paccāgantvā attano vasanaṭṭhāne
25 vasitvā punadivase pi tath' eva karoti. Iminā niyāmena tattha vāsaṃ
kappeti. Tasmiṃ pana kāle eko kumbhilo sapajāpatiko tassā nadiyā
vasati. Tassa sā bhariyā Bodhisattaṃ aparāparaṃ gacchantam disvā
Bodhisattassa hadayamaṃse dohaḷaṃ uppādetvā kumbhilaṃ āha:
„mayhaṃ kho ayya imassa vānarindassa hadayamaṃse dohaḷo up-
30 panno“ ti. Kumbhilo „sādhū hoti, lacchaṣīti“ vatvā „ajja taṃ sāyaṃ
dīpakato āgacchantam eva gaṇhissāmiti“ gantvā piṭṭhipāsāne nipajji.
Bodhisatto divasaṃ caritvā sāyanhasamaye dīpake ṭhito va pāsānam

oloketvā „ayaṃ pāsāṇo idāni uccataro khāyati, kin nu kāraṇaṃ“ ti cintesi. Tassa kira udakappamāṇaṃ ca pāsāṇappamāṇaṃ ca suvāyatthāpataṃ eva, ten' assa etad ahoṣi: „ajja imissā nadiyā udakaṃ n' eva hāyati na vaḍḍhati, atha ca paṇāyaṃ pāsāṇo mahā hutvā paññāyati, kacci nu kho ettha mayhaṃ gahaṇatthāya kumbhīlo nīpanno“ ti so 5 „vīmaṃsāmi tāva naṃ“ ti tatth' eva tīatvā pāsāṇena saddhiṃ kathento viya „bho pāsāṇā“ 'ti vatvā pativacanaṃ alabhanto yāvatatiyaṃ „pāsāṇā“ 'ti āha. „Pāsāṇo kuṃ pativacanaṃ na dassatīti“ pūna pi naṃ vānaro „kiṃ bho pāsāṇa ajja mayhaṃ pativacanaṃ na desīti“ āha. Kumbhīlo „addhā aññesu divasesu ayaṃ pāsāṇo vānarindassa pativaca- 10 naṃ adāsi, dassāmi dāni 'ssa pativacanaṃ“ ti cintetvā „kuṃ bho vānarindā“ 'ti āha. „Ko si tvaṃ“ ti. „Ahaṃ kumbhīlo“ ti. Kīmatthaṃ ettha nīpanno sīti“. „Tava hadayamaṃsaṃ patthayamāno“ ti. Bodhisatto cintesi: „añño me gamanamaggo n' atthi, ajja mayā esa kumbhīlo vañcetaṃ“ ti. Atha naṃ evaṃ āha: „samma kumbhīla, ahaṃ attā- 15 naṃ tuyhaṃ pariccajissāmi, tvaṃ mukhaṃ vivarītvā maṃ tava santi-kaṃ āgata-kāle gaṇhāhīti“. Kumbhīlānaṃ hi mukhavivare akkhīni nimilanti. So taṃ kāraṇaṃ asallakkhetvā mukhaṃ vivari, ath' assa akkhīni pithīyimsu. So mukhaṃ vivarītvā akkhīni nimīletvā nīpajji. Bodhisatto tathābhāvaṃ natvā dīpakā uppatito gantvā kumbhīlassa 20 matthakaṃ akkamītvā tato uppatito vijjullatā viya vijjotamāno paratīre atthāsi. Kumbhīlo taṃ acchariyaṃ disvā „iminā vānarindena atiaccherakaṃ katan“ ti cintetvā „bho vānarinda, imasmiṃ loke catūhi dhammehi samannāgato puggalo paccāmitte abhiḥbhavati, te sabbe pi tuyhaṃ abbhantare atthi, maññe“ ti vatvā imaṃ gātham āha: 25

Yass' ete caturō dhammā vānarinda yathā tava
saccaṃ dhammo dhīti cāgo dīṭṭhaṃ so ativattatīti.

Evam kumbhīlo Bodhisattaṃ pasamsītvā attano vasanaṭṭhānaṃ gato.

BAKA-JĀTAKA.

Atīte ekasmiṃ araṇṇāyatane Bodhisatto aññatarāṃ padumasaraṃ 30 nissāya tīthe rukke rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tadā aññatarasmiṃ nātimahante sare nidāghasamaye udakaṃ madaṃ ahoṣi, bahū c' ettha

- macchā honti. Ath' eko bako te macche disvā „eken' upāyena ime macche vañcetvā khādissāmiti“ gantvā udakapariyante cinto nīsīdi. Atha taṃ macchā disvā „kiṃ ayya cinto nisinno sīti“ pucchīmsa. „Tumhākaṃ cinto nisinno 'mhīti“. „Amhākaṃ kiṃ cintesi ayyā“
- 5 'ti. „Imasmiṃ sare udakaṃ parittaṃ gocarō ca mando nidāgho ca mahanto. 'idān' ime macchā kiṃ nāma karissanti' tumhākaṃ cinto nisinno 'mhīti“. „Atha kiṃ karoma ayyā“ 'ti. „Tumhe sace mayhaṃ vacanaṃ kareyyātha ahaṃ vo ekekaṃ mukhatuṇḍakena gahetvā ekaṃ pañcavaṇṇapadumasañchannaṃ mahāsaraṃ netvā vissajjeyya“ ti.
- 10 „Ayya, pathamakappikato patthāya macchānaṃ cintanakabako nāma n' atthi. tvaṃ amhesu ekekaṃ khāditukāmo sīti“. „Nāhaṃ tumhe mayhaṃ saddahante khādissāmi, sace pana sarassa atthibhāvaṃ mayhaṃ na saddahatha ekaṃ macchaṃ mayā saddhiṃ saraṃ passitum pesethā“ 'ti. Macchā tassa saddahitvā „ayaṃ jale pi thale pi sam-
- 15 attho“ ti ekaṃ kāṇamahāmacchaṃ adāmsu: „imaṃ gahetvā gacchathā“ 'ti. So taṃ gahetvā netvā sare vissajjetvā sabbāṃ saraṃ dassetvā puna ānetvā tesāṃ macchānaṃ santike vissajjesi. So tesāṃ macchānaṃ sarassa sampattiṃ vaṇṇesi. Te tassa kathaṃ sutvā gantukāmā hutvā „sādhu ayya, amhe gaṇhitvā gacchāhīti“ āhaṃsu. Bako paṭhaman
- 20 taṃ kāṇamahāmacchaṃ eva gahetvā saratīraṃ netvā saraṃ dassetvā saratīre jāte varaṇarukkhe nilīyitvā taṃ viṭapantare pakkhipitvā tuṇḍena vijjhanto jīvitakkhayaṃ pāpetvā maṃsaṃ khāditvā kaṇṭake rukkhamaṇḍale pāṭetvā puna gantvā „vissattho me so maccho, añño āgacchatū“ 'ti eten' upāyena ekekaṃ gahetvā sabbamacchake khāditvā puna āgato
- 25 ekamacchaṃ pi nāddasa. Eko paṇ' ettha kakkāṭako avasittho. Bako taṃ pi khāditukāmo hutvā „bho kakkāṭaka, mayā sabbe te macchā netvā padumasañchane mahāsare vissajjitā, ehi taṃ pi nessāmiti“. „Maṃ gahetvā gacchanto kathaṃ gaṇhissasīti“. „Dasitvā gaṇhissā-
- 30 miti“. „Tvaṃ evaṃ gahetvā gacchanto maṃ pāṭessasi, nāhaṃ tayā saddhiṃ gamissāmiti“. „Mā bhāyi, ahaṃ taṃ sugahitaṃ gahetvā gamissāmiti“. Kakkāṭako cintesi: „imassa macche netvā sare vissajjanaṃ nāma n' atthi, sace pana maṃ sare vissajjessati icc-etaṃ kusalaṃ, noce vissajjessati gīvaṃ assa chinditvā jīvaṃ harissāmiti“. Atha naṃ evaṃ āha: „samma baka, na kho tvaṃ sugahitaṃ gahetum sakkhissasi,
- 35 amhākaṃ pana gahaṇaṃ sugahaṇaṃ, sac' āhaṃ aḷeṇa tava gīvaṃ gahetum labhissāmi tava gīvaṃ sugahitaṃ katvā tayā saddhiṃ gamissā-

mīti“. So taṃ „vañcetukāmo esa maṇ“ ti ajānanto „sādhū“ 'ti sam-
 paticchi. Kakkatako attano aḷehi kammārasaṇḍāsena viya tassa gīvaṃ
 sūgahitaṃ katvā „idāni gacchā“ 'ti āha. So taṃ netvā sarāṃ das-
 setvā varaṇarukkabhīmukho pāyāsi. Kakkatako āha: „mātula, ayaṃ
 saro etto, tvaṃ pana ito nesiti“. Bako „piyamātulako atibhaginiputto 5
 si me tvaṇ“ ti vatvā „tvaṃ 'esa maṃ ukkhipitvā vicaranto mayhaṃ
 dāso' ti saññaṃ karosi, maññe, pass' e. aṃ varaṇarukkhamūle kaṇṭa-
 karāsim, yathā me te sabbamacchā khāditā tam pi tath' eva khādisā-
 mīti“ āha. Kakkatako „ete macche. Itare bālātāya tayā khāditā,
 ahaṃ pana te maṃ khādituṃ na dassāmi, taṃ ñeva pana vināsaṃ pā- 10
 pessāmi, tvaṃ hi bālātāya mayā vañcitabhāvaṃ na jānāsi, marantā,
 ubho pi marissāma, esa te sīsaṃ chinditvā bhūmiyaṃ khipissāmīti“
 vatvā saṇḍāsena viya aḷehi tassa gīvaṃ nippīlesi. So vattakatena,
 mukhena akkhihi assunā paggharantena maraṇabhayaatajjito „sāmi, ahaṇ
 taṃ na khādisāmi, jīvitaṃ me dehīti“ āha. „Yadi evaṃ otaritvā 15
 sarasmiṃ maṃ vissajjehīti“. So nivattitvā saraṃ eva otaritvā kak-
 katakaṃ sarapariyante paṃkapiṭṭhe ṭhapesi. Kakkatako kattarikāya
 kumudanaḷaṃ kappento viya tassa gīvaṃ kappetvā udakaṃ pāvisi.
 Taṃ acchariyaṃ disvā varaṇarukkhe adhivatthā devatā sādhu-kāraṃ
 dadamānā vanaṃ unnādayamānā madhurassarena imaṃ gātham āha: 20

Nāccanta nikatippaṇño nikatyā sukham edhati,
 ārādhe nikatippaṇño bako kakkatakā-m-ivā ti.

NIGRODHAMIGA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahma-datte rajjaṃ kārāyamāne Bodhisatto
 migayoniyaṃ patisandhuṃ gaṇhi. So mātukucchito nikkhanto su- 25
 vaṇṇavaṇṇo ahosi, akkhīni c' assa maṇigulasadisāni ahesuṃ, siṅgāni
 rajatavaṇṇāni, mukhaṃ rattakambalapuñjavāṇṇaṃ, hatthapādapariyaṇṭā
 lākhāparikkammakatā viya, vāladhi camarassa viya ahosi, sarīraṃ paṇ'
 assa mahantaṃ assapotakappamāṇaṃ ahosi. So pañcasatamiga-pari-
 vāro araṇṇe vāsaṃ kappesi nāmena Nigrodhamigarājā nāma. Avidūre 30
 paṇ' assa aṇṇo pi pañcasatamigaparivāro Sākhamico nāma vasati, so
 pi suvaṇṇavaṇṇo va ahosi. Tena samayena Bārāṇasirājā migavadhapa-

suto hoti, vinā maṁsena na bhuñjati. manussānaṁ kammacchedaṁ
katvā sabbe negamaajānapade sannipādetvā devasikaṁ migavaṁ gacchati.
Manussā cintesum „ayaṁ rājā amhākaṁ kammacchedaṁ karoti, yān
nūna mayaṁ uyyāne migānaṁ nivāpaṁ vapitvā pāṇiyaṁ sampādetvā
5 balumige uyyāne pavesetvā dvāraṁ bandhitvā rañño niyyādemā“ 'ti.
Te sabbe uyyāne nivāpatinaṁ ropetvā udakaṁ sampādetvā dvāraṁ
yojāpetvā nāgare ādāya muggarādīnānāvudhahatthā araṇṇaṁ pavi-
sitvā mige pariyesamānā „majjhe thite mige gaṇhissāmā“ 'ti yojana-
mattaṁ thānaṁ parikkhipitvā saṁkhipamānā Nigrodhamiga-Sākhami-
10 gānaṁ vasanattthānaṁ majjhe katvā parikkhipimsu. Atha taṁ miga-
gaṇaṁ disvā rukkhagumbhādayo ca bhūmiṁ ca muggarehi paharantā
migagaṇaṁ gahanattthānato niharitvā asisattidhanuādīni āvudhāni uggi-
ritvā mahānādaṁ nadantā taṁ migagaṇaṁ uyyānaṁ pavesetvā dvāraṁ
pidhāya rājānaṁ upasaṁkamtivā „deva, nibaddhaṁ migavaṁ gacchantā
15 amhākaṁ kammaṁ nāsetha. amhehi araṇṇato mige ānetvā tumhākaṁ
uyyānaṁ pūritaṁ. ito patthāya tesam maṁsaṁ khādatha“ 'ti rājānaṁ
āpucchitvā pakkamimsu. Rājā tesam vacanaṁ sutvā uyyānaṁ gantvā
mige olokento dve suvaṇṇamige disvā tesam abhayaṁ adāsi. Tato
patthāya pana kadāci sāmaṁ gantvā ekamigaṁ vijjhितvā āneti, kadāci
20 'ssa bhattakārako gantvā vijjhितvā āharati. Migā dhanuṁ disvā va
marapaḥayena tajjitā palāyanti, dve tayo pahāre labhitvā kilāṇanti
pi gilānāpi honti maranam pi pāpuṇanti. Migagaṇo taṁ pavattim
Bodhisattassa ārocesi. So Sākhāṁ pakkosāpetvā āha: „samma, bahū
migā nassanti, ekaṁsena maritabbe satī ito patthāya mā kaṇḍena
25 mige vijjhantu, dhammagandikatthāne migānaṁ vāro hotu, ekadivasaṁ
mama parisāya vāro pāpuṇātu, ekadivasaṁ tava parisāya vāro pāpu-
ṇātu, vārappatto migo gantvā dhammagandikāya sīsaṁ thapetvā ni-
pajjatu, evaṁ sante migā vanitā na bhavissanti“ . So „sādhū“ 'ti
sampaṭicchi. Tato patthāya vārappatto va migo gantvā dhamma-
30 gandikāya gīvaṁ thapetvā nipajjati. Bhattakārako āgantvā tattha ni-
pannakam eva gahetvā gacchati. Ath' ekadivasaṁ Sākhānigassa pari-
sāya ekissā gabbhinimigiyā vāro pāpuṇi. Sā Sākhāṁ upasaṁkamtivā
„sāmi, aham pi gabbhinī, puttakaṁ vijāyitvā dve janā vāraṁ gamis-
sāma, mayhaṁ vāraṁ atikkamehīti“ āha. So „na sakkā tava vāraṁ
35 aññesaṁ pāpetum, tvaṁ eva tuyhaṁ pattam jānissasi, gacchāhīti“ āha.
Sā tassa santikā anuggahaṁ alabhamānā Bodhisattam upasaṁkamtivā

tam attham ārocesi. So tassā vacanam sutvā „hotu, gaccha tvaṃ, ahan te vāraṃ atikkameśsamīti“ sayam gantvā dhammagāṇḍikāya śīsam katvā nīpajji. Bhattakāro taṃ disvā „laddhābhayo migarājā gandikāya nīpanno, kin nu kāraṇaṃ“ ti vegena gantvā rañño ārocesi. Rājā tāvaḍ eva rathaṃ āruya mahāntena parivārena āgantvā Bodhi- 5 sattaṃ disvā āha: „samma migarāja, nanu mayā tuyhaṃ abhayaṃ dinnam, kasmā tvaṃ idha nīpanno“ ti. „Mahārāja, gaḇbhini migi āgantvā ‘mama vāraṃ aññassa pāpehīti’ āha, na sakkā kho pana mayā ekassa maranadukkhaṃ aññassa upari pakkhipitum, sv-āhaṃ attano jīvitam tassā datvā tassā santakaṃ maraṇam gahetvā idha nīpanno, 10 mā aññaṃ kiñci āsaṃkītha mahārāja“ ’ti. Rājā āha. „sāmi suvaṇṇavannamigārāja, mayā tādiso khantimettānuddayasampanno manussesu pi na dīṭṭhapubbo, tena te pasanno ’smi, utthehi. tuyhaṃ ca tassā ca abhayaṃ dammīti“. „Dvīhi abhaye laddhe avasesā kiṃ karissanti narindā“ ’ti. „Avasesānam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Ma- 15 hārāja, evam pi uyyāne yeva migā abhayaṃ labhissanti, sesā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Mahārāja, migā tāva abhayaṃ labhantu, sesā catuppadā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. „Mahārāja, catuppadā tāva abhayaṃ labhantu, dvijagaṇā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi dammi sāmīti“. 20 „Mahārāja, dvijagaṇā tāva abhayaṃ labhissanti, udae vasantā macchā kiṃ karissantīti“. „Etesam pi abhayaṃ dammi sāmīti“. Evaṃ Mahāsatto rājānaṃ sabbasattānaṃ abhayaṃ yācitvā utṭhāya rājānaṃ pañcasu silesu patitṭhāpetvā „dhammaṃ cara mahārāja. mātāpitūsu puttadhītāsu brāhmaṇagahapatikesu negamaṇānapadesu dhammaṃ ca- 25 ranto samaṃ caranto kāyassa bhedā sugatiṃ saggaṃ lokaṃ gamissa-sīti“ rañño Buddhaliḥhāya dhammaṃ desetvā katipāhaṃ uyyāne vasitvā rañño ovādaṃ datvā migagaṇaparivuto araṇṇaṃ pāvisi. Sāpi kho migadhenū pupphakaṇṇikasadisāṃ puttaṃ vijāyi. So kiḷamāno Sākhamigassa santikaṃ gacchati. Atha naṃ mātā tassa santikaṃ gacchan- 30 taṃ disvā „putta, ito paṭṭhāya mā etassa santikaṃ gaccha. Nigrodhass’ eva santikaṃ gaccheyyāsīti“ ovādanti imaṃ gātham āha:

Nigrodham eva seveyya, na Sākhaṃ upasaṃvase,

Nigrodhasmiṃ mataṃ seyyo yañce Sākhasmiṃ jīvitān ti.

Tato paṭṭhāya ca pana abhayaladdhakā migā manussānaṃ sassāni 35 khādanti. Manussā „laddhābhayā ime migā“ ti paharitum vā palā-

petum, na visahanti. Te rājaṅgaṇe sannipatitvā rañño tam atthaṃ
 ārocesum. Rājā „mayā pasannena Nigrodhamigavarassa varo dinno,
 ahaṃ rajjaṃ jaheyyaṃ na ca taṃ paṭiññaṃ, gacchatha, na koci mama
 vijite mige paharituṃ labhatiti“. Nigrodhamigo taṃ pavattuṃ sutvā
 5 migagaṇaṃ sannipātāpetvā, „ito patthāya paresaṃ sassaṃ khādituṃ
 na labhathā“ 'ti mige vāretvā manussānaṃ ārocāpesi: „ito patthāya
 sassakāraḥkaṃ manussā sassarakkhanatthaṃ vaṭiṃ mā karontu, khettaṃ
 pana āvijjhivā paṇṇasaññaṃ bandhantū“ 'ti. Tato patthāya kira
 khettesu paṇṇabandhanasaññaṃ udapādi, taṭo patthāya paṇṇasaññaṃ
 atikkamanakamigo nāma n' atthi, ayaṃ kira nesaṃ Bodhisattato lad-
 10 dhaovādo. Evaṃ migagaṇaṃ ovaḍitvā Bodhisatto yāvatāyukaṃ tthatvā
 saddhīṃ migeḥi yathākammaṃ gato. Rājāpi Bodhisattassa ovāde
 tthatvā puññaṃ katvā yathākammaṃ gato.

SĪHACAMMA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kassa-
 15 kakule nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṃ kappesi. Tasmīṃ
 kāle eko vāṇijo gadrabhabhārakena vohāraṃ karonto vicarati. So
 gatagataṭṭhāne gadrabhassa pitthito bhaṇḍikaṃ otāretvā gadrabhaṃ sīha-
 cammena pārupitvā sāliyavakhettesu vissajjeti. Khettarakkhakā taṃ
 disvā siho ti saññāya upasaṃkamituṃ na sakkonti. Ath' ekadivasaṃ
 20 so vāṇijo ekasmiṃ gāmadvāre nivāsaṃ gahetvā pātarāsaṃ pacāpento
 tato gadrabhaṃ sīhacammam pārupitvā yavakhettaṃ vissajjesi. Khetta-
 rakkhakā siho ti saññāya taṃ upagantuṃ asakkontā gehaṃ gantvā
 ārocesum. Sakalagāmaṃ vāsino āvudhāni gahetvā saṃkhe dhamantā bhe-
 riyo vādentā khettaṃ samīpaṃ gantvā unnadimsu. Gadrabho maraṇa-
 25 bhayabhīto gadrabharavaṃ ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ ñatvā
 Bodhisatto paṭhamam gātham āha:

N' etaṃ sīhassa naditaṃ na vyagghassa na dīpiṇo,
 pāruto sīhacammena jammo nadati gadrabho ti.

Gāmaṃ vāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ ñatvā atṭhīni bhañjantā pothetvā
 30 sīhacammaṃ ādāya agamaṃsu. Atha so vāṇijo āgantvā taṃ vyasa-
 nappattaṃ gadrabhaṃ disvā dutiyaṃ gātham āha:

Ciram pi kho tam khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ
pāruto sīhacammena, ravamāno ca dūsayīti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva mari, vāṇijo' pi tam
pahāya pakkāmi.

RĀDHA-JĀTAKA

5

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto su
kayoniyam nibbatti, Rādho ti 'ssa nāmaṃ, kanitṭhabhātā pan' assa
Potṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇakāle yeva eko luddako gahetvā
Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttā
thāne thapetvā patiyaggi. Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā 10
dussilā. So vohārakaraṇatthāya gacchanto te sukaṇṭhake āmantetvā
„tāta, ahaṃ vohāratthāya gacchāmi, kāle vikkāle vā tumhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā 'ti, aññassa purisassa gamanabhāvaṃ vā
āgamanabhāvaṃ vā jāneyyāthā“ 'ti brāhmaṇaṃ sukaṇṭhake patiechā
petvā agamāsi. Sā tassa nikkhantakālato patthāya anācāraṃ cari 15
rattim pi divāpi āgacchantānaṃ ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n' atthi
Tam disvā Potṭhapādo Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaṃ brāhmaṇaṃ
amhākaṃ niyyādetvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi na“
ti. Rādho „mā vādīti“ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma,
kimkāraṇā pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā tam māretukāmā' hutvā 20
„tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito patṭhāya na karissāmi, ehi tāta
tāvā“ 'ti piyāyamaṇā viya naṃ pakkosivā āgataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ
ovadasi, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ gīvaṃ gahetvā māretvā uddha-
nantaressu pakkhipi. Brāhmaṇo āgantvā vissamivā Bodhisattaṃ „kim
tāta Rādha mātā vo anācāraṃ karoti na karotīti“ pucchanto patha- 25
maṃ gātham āha:

Pavāsā āgato tāta idāni na cirāgato.

kaccin nu tāta te mātā na aññaṃ upasevatīti.

Rādho „tāta, paṇḍitā nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aniyyānikaṃ nāma
na kathentīti“ āpento dutiyaṃ gātham āha: 30

Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ girāṃ saccūpasamhiṭam,

sayetha Potṭhapādo va mummure upakūḷito.

Evaṃ Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi imasmiṃ
thāne vasitum na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā araṇṇaṃ eva pāvīsi.

NACCA-JĀTAKA

Atite pathamakappe catuppadā sīham rājānam akamsu, macchā
 Ānandamaccham. sakunā suvaṇṇahaṁsam. Tassa pana suvaṇṇarāja-
 haṁsassa dhītā haṁsapotikā abhirūpā ahoṣiti so tassā varaṁ adāsi.
 5 Sā attano cīttarucitaṁ sāmikaṁ vāresi. Haṁsarājā tassā varaṁ datvā
 Himavante-sabbasakuṇe sannipātāpesi. Nānappakārā haṁsamorādayo
 sakunaganā samāgantvā ekasmiṁ mahante pāsāṇatale sannipatiṁsu.
 Haṁsarājā „attano cīttarucitaṁ sāmikaṁ āgantvā ganhatū“ 'ti dhī-
 taraṁ pakkosāpesi. Sā sakunasaṁghaṁ olokeṁti manivaṇṇagīvaṁ ci-
 10 trapekkhunaṁ moraṁ disvā „ayaṁ me sāmiko hotū“ 'ti rocesi. Sakuna-
 saṁghā moraṁ upasaṁkamitvā āhaṁsu: „samma mora, ayaṁ rājadhītā
 ettakānaṁ sakunānaṁ majjhe sāmikaṁ rocentī tayaṁ rucim uppādesīti“.
 Moro „ajjāpi tāva me balaṁ na passasīti“ atituttthiyā hirottappaṁ
 bhinditvā tāva mahato sakunasaṁghassa majjhe pakkhe pasāretvā
 15 naccitūṁ ārabhi. naccanto appaticchanno ahosi Suvannaṇahaṁsarājā
 lajjito „imassa n' eva ajjhattasamutthānā hiri atthi na bahiddhāsam-
 utthānaṁ ottappaṁ, nāssa bhinnahirottappaṁ mama dhītaraṁ dassā-
 mīti“ sakunasaṁghamajjhe imaṁ gātham āha:

Rudam manuññaṁ rucirā ca pitthi veḷuriyavaṇṇūpanibhā ca gīṇā
 20 vyāmaṁattāni ca pekkhūṇāni, naccena te dhītaraṁ no dadāmi.

Haṁsarājā tasmiṁ yeva parisamajjhe attano bhāgineyyahaṁsapotakassa
 dhītaraṁ adāsi. Moro haṁsapotikaṁ alabhitvā lajjitvā tato va utthā-
 hitvā palāyi. Haṁsarājāpi attano vasaṇatthānaṁ eva gato.

ULŪKA-JĀTAKA.

25 Atite paṭhamakappikā sannipatitvā ekaṁ abhirūpam sobhaggap-
 pattaṁ āṇāsampannaṁ sabbākāraparipuṇṇaṁ purisaṁ gahetvā rājānaṁ
 karimṁsu, catuppadāpi sannipatitvā ekaṁ sīham rājānaṁ karimṁsu, mahā-
 samudde macchā Ānandaṁ nāma maccham rājānaṁ akamsu. Tato
 sakunaganā Himavantapadese ekasmiṁ piṭṭhipāsāṇe sannipatitvā „ma-
 30 nussesu rājā paññāyati tathā catuppadesu c' eva macchesu ca, amhā-
 kaṁ pan' antare rājā nāma n' atthi, appatissavāso nāma na vaṭṭati,

ambākam pi rājānaṃ laddhuṃ vattati. ekaṃ rājatthāne thapetabbayuttakam jānāthā“ ti te tādisaṃ sakunaṃ olokayamānā ekaṃ ulūkaṃ rocetvā „ayaṃ no ruccatitī“ āhaṃsu. Ath' eko sakuno śabbesaṃ ajjhāsaya gahaṇatthaṃ tikkhattuṃ sāvesi. Tassa sāventassa dve sāvanā adhvāsetvā tatiyasāvanāya eko kāko utthāya „titha tāv', etassa imas- 5
miṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdisaṃ bhavissatitī, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayaṃ tattakapāle pakkhittatīlā viya tattha tatth' eva bhijjussāma, imaṃ rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatitī“ imam atthaṃ pakāsetuṃ pathamaṃ gātham āha:

Sabbehi kira nātīhi kosiyo issaro kato 10
sace nātīh' anuññāto bhaneyy' āhaṃ ekavāciyaṃ ti.

Atha naṃ anuññātattā sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:

Bhana samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ,
santi hi daharā pakkhī paññāvanto jutindharā ti.

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha. 15

Na me ruccatī bhaddaṃ vo ulūkassābhisecanaṃ,
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatitī.

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccatī, mayhaṃ na ruccatitī“ viravanto ākāse uppati. Ulūko pi naṃ utthāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te aññamaññaṃ veraṃ bandhiṃsu. Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ rājānaṃ katvā 20
pakkamiṃsu.

KURUṄGAMIGA-JĀTAKA

Atite Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kuruṅgamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre ekasmiṃ gumbe vāsaṃ kappesi. Tass' eva sarassa avidūre ekasmiṃ rukkhagge satapatto 25
niṣīdi, sarasmiṃ pana kacchapo vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi saḥāyā aññamaññaṃ piyasamvāsaṃ vasiṃsu. Ath' eko migaluddako araṇṇe caranto pāṇiyatitthe Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ disvā lohaṃ gaḷasadiṣaṃ vaddhamayaṃ pāsaṃ oḍḍetvā agamāsi. Bodhisatto pāṇi-
yaṃ pātuṃ āgato pathamayāme yeva pāse bajjhivā baddharāvaṃ ravi. 30
Tassa tena saddena rukkhato satapatto udakato ca kacchapo āgantvā „kin nu kho kātabban“ ti mantayimāsu. Atha satapatto kacchapaṃ

āmantetvā „samma. tava dantā atthi, tvaṃ imaṃ pāsāṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchatu tathā karissāmi, evaṃ amhehi dvīhi pi kataparakkamena sahāyo no jīvitaṃ labhissatī“ imam atthaṃ pakā-sento paṭhamam gātham āha.

- 5   Iṅgha vaddhamayaṃ pāsāṃ chinda dantehi kacchapa,
ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi luddako ti.

Kacchapo cammavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto luddassa vasa-nagāmaṃ gato. Luddo paccūsakāle yeva sattim gahetvā nikkhami. Sakuno tassa nikkhamanabhāvaṃ ñatvā vassitvā pakkhe pappoṭhetvā
10 tam puredvārena nikkhamantaṃ mukhe pahari. Luddo „kālakaṇṇi-sakunen' amhi pahato“ ti nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattim ga-hetvā utthāsi. Sakuno „ayaṃ pathamaṃ puredvārena nikkhanto, idāni pacchimadvārena nikkhamissatī“ ñatvā gantvā pacchimagehe nisīdi. Luddo pi „puredvārena me nikkhamantena kālakaṇṇisakuno dittho,
15 idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchimadvārena nikkhami. Sakuno puna vassitvā gantvā mukhe pahari. Luddo puna pi kāla-kaṇṇisakunena pahaṭo „na me esa nikkhamituṃ detīti“ nivattitvā yāva aruṇuggamanā sayitvā aruṇavelāya sattim gahetvā nikkhami. Sakuno vegena gantvā „luddo āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim
20 khaṇe kacchapena ekam eva vaddhaṃ thapetvā sesavarattā khāditā honti, dantā pan' assa patanākārappattā jātā. mukhaṃ lohitaṃ makkhitāṃ. Bodhisatto luddaputtaṃ sattim gahetvā asanivegena āgacchantam disvā tam vaddhaṃ chinditvā vanaṃ pāvisi. Sakuno rukkhagge nisīdi. Kac-chapo pana dubbalattā tatth' eva nipajji. Luddo kacchapam pasibbake
25 pakkhipitvā ekasmiṃ khānūke laggesi. Bodhisatto nivattitvā olokento kacchapassa gahitabhāvaṃ ñatvā „sahāyassa jīvitadānaṃ dassāmīti“ dubbalo viya hutvā luddassa attānaṃ dassesi. So „dubbalo esa bha-vissati, māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-dūre nācēssanne gacchanto tam ādāya araṇṇaṃ pāvisi, dūraṃ gata-
30 bhāvaṃ ñatvā padaṃ vañcetvā añṇena maggena vātavegena gantvā siṅgena pasibbakaṃ ukkhipitvā bhūmiyaṃ pādetvā phāletvā kaccha-pam nīhari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto dvinnam pi ovā-daṃ dadamāno „ahaṃ tumhe nissāya jīvitaṃ labhiṃ, tumhehi pi sahāyassa kattabbaṃ mayhaṃ kataṃ, idāni luddo āgantvā tumhe gaṇ-
35 heyya, tasmā samma satapatta tvaṃ attano puttake gahetvā aññattha

yāhi, tvaṃ hi samma kacchapa udakaṃ pavisā“ 'ti āha. Te tathā akaṃsu.

Kacchapo pāvisi vāriṃ, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayiti.

Luddo taṃ tbānaṃ āgantvā kañci apassitvā chinnapasibbakaṃ ga- 5
hetvā dōmanassappatto attano gehaṃ agamāsi. Te pi tayo saḥāyā
yāvajīvaṃ vissāsaṃ achinditvā yathākammaṃ gatā.

JAVASAKUNA-JĀTAKA

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Hima-
vantapadese rukkhakoṭṭhakasakuṇo hutvā nibbatti. Ath' ekassa sīhassa 10
maṃsaṃ khādantassa atthi gale laggi, galo uddhumāyi, gocaraṃ gan-
hituṃ na sakkoti, kharā vedanā vattanti. Atha naṃ so sakūṇo go-
carapasuto disvā sākḥāya nīlino „kin te samma dukkhaṃ“ ti pucchi.
So taṃ atthaṃ ācikkhi. „Ahaṃ te samma etaṃ atthuṃ apaneyyaṃ,
bhayena pana te mukhaṃ pavisitūṃ na visahāmi, khādeyyāsi pi maṃ“ 15
ti. „Mā bhāyi samma, nāhaṃ taṃ khādāmi, jīvitāṃ me dehāti“. So
„sādhū“ 'ti taṃ passena nipajjāpetvā „ko jānāti kiṃ p' esa 'karissa-
tīti“ cintetvā yathā mukhaṃ pīdahituṃ na sakkoti tathā tassa adha-
rotthe ca uttarotthe ca daṇḍakaṃ thapetva mukhaṃ pavisitvā atthi-
kotuṃ tuṇḍena pahari. Atthi patitvā gataṃ. So atthuṃ pātetvā sīhassa 20
mukhato nikkhamanto daṇḍakaṃ tuṇḍena paharitvā pātento nikkha-
mitvā sākḥagge nīliyi. Siho nīrogo hutvā ekadivasaṃ vanamahisaṃ
vadhितvā khādati. Sakūṇo „vīmaṃsissāmi naṃ“ ti tassa uparibhāge
sākḥāya nīliyitvā tena saddhiṃ sallapanto pathamaṃ gātham āha:

Akaramhase te kiccaṃ yaṃ balaṃ ahuvaṃhase, 25
migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase.

Taṃ sutvā siho dutiyaṃ gātham āha:

Mama lohitabhakkhassa niccaṃ luddāni kubbato
dantantaragato santo taṃ bahuṃ yaṃ hi jīvasīti.

Taṃ sutvā sakūṇo itarā dve gāthā abhāsi:

Akataññuṃ akattāraṃ katassa appatikāraṃ
 .jasmīṃ kataññutā n' atthi — niratthā tassa sevanā.
 Yassa sammukhaciṇṇena mittadhammo na labbhati
 anusuyyam anakkosāṃ saṇikāṃ tamhā apakkame ti.

5 Evaṃ vatvā so saṇṇo pakkāmi.

SASA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rājyaṃ kārente Bodhisatto sasa-
 yoniyam nibbattitvā araṇṇe vasati. Tassa pana araṇṇassa ekato pab-
 batapādo ekato nadi ekato paccantagāmaḥ. Apare pi 'ssa tayo
 10 saḥāyā abhesuṃ: makkato sigālo uddo ti. Te cattāro pi paṇḍitā ekato
 vasantā attano attano gocaratthāne gocaraṃ gahetvā sāyaṇhasamaye
 ekato sannipatanti. Sasapaṇḍito „dānaṃ dātabbaṃ, silaṃ rakkhita-
 baṃ, uposathakammaṃ kātappaṃ“ ti tiṇṇaṃ janānaṃ ovādasena
 dhammaṃ deseti. Te tassa ovādaṃ sampaticchitvā attano attano
 15 nivāsagumbaṃ pavisitvā vasanti. Evaṃ kāle gacchante ekadivasaṃ
 Bodhisatto ākāsaṃ oloketvā candaṃ disvā „sve uposathadivaso“ ti
 ṇatvā itare tayo āha: „sve uposatho, tumhe tayo pi janā silaṃ
 samādiyitvā uposathikā hotha, sile patitthāya dinnadānaṃ maḥap-
 phalaṃ hoti, tasmā yācake sampatte tumhehi khāditaḥkhārato
 20 datvā khādeyyātha“ 'ti. Te „sādhū“ 'ti sampaticchitvā attano
 vasanatthānesu vasitvā punadivase tesu uddo pāto va „gocaraṃ
 pariyesissāmi“ nikkhamitvā Gaṅgātīraṃ gato. Ath' eko bālisiko
 satta rohitamacche uddharitvā vallyā āvunitvā netvā Gaṅgātīre
 vālikāya paticchādetvā macche gaṇhanto adho Gaṅgaṃ bhassi.
 25 Uddo macchagandhaṃ ghāyitvā vālikaṃ viyūhitvā macche disvā nī-
 haritvā „atthi nu kho imesaṃ sāmiko“ ti tikkhattuṃ ghoṣetvā sāmikaṃ
 apassanto vallyaṃ ḍasitvā attano vasanagumbaṃ ṭhapetvā „velāyam eva
 khādisāmi“ attano silaṃ āvajjanto nipajji. Sigālo pi nikkhamitvā
 gocaraṃ pariyesanto ekassa khettagopakassa kuṭiyaṃ dve māṃsasūlāni
 30 ekaṃ godhaṃ ekaṃ ca dadhivārakaṃ disvā „atthi nu kho etassa sā-
 miko“ ti tikkhattuṃ ghoṣetvā sāmikaṃ adisvā dadhivārakassa ugga-
 haṇarajjukaṃ gīvāya pavesetvā māṃsasūle ca godhaṃ ca mukhena
 ḍasitvā netvā attano sayanagumbaṃ ṭhapetvā „velāyam eva khādisā-

mīti“ attano sīlaṃ āvaṃjanto nipaṃji. Makkato pi vanasaṇḍaṃ pavasiṭvā ambapaṇḍim āharitvā vasaṇagumbe ṭhapetvā „velāyaṃ eva khāḍissā-
 mīti“ attano sīlaṃ āvaṃjanto nipaṃji. Bodhisatto pana „velāyaṃ eva
 nikkhamitvā dabbatiṇaṃ klāḍissāmīti“ attano gumbe yeva nipaṇno
 cintesi. „mama santikaṃ āgatānaṃ yācakānaṃ tṇāni dātuṃ na sakkā. 5
 tilataṇḍulādayo pi mayhaṃ n' atthi, sace me santikaṃ yācako āga-
 chissati attano sarīramaṃsaṃ dassāmīti“. Tassa sīlatejena Sakkassa
 paṇḍukambalasulāsanaṃ uṇhakāraṃ dassesi. So āvaṃjamāno imaṃ
 kāraṇaṃ disvā „sasarājaṃ vīmaṃsissāmīti“ pathamaṃ uddassa vasa-
 natthānaṃ gantvā brāhmaṇavesena atthāsi, „brāhmaṇa. kimatthaṃ 10
 ṭhito sīti“ ca vutte „paṇḍita, sace kuṇci āhāraṃ labheyyaṃ uposathiko
 hutvā samaṇadhammaṃ kareyyaṃ“ ti. So „sādhū, dassāmi te āhāraṃ“
 ti tena saddhiṃ sallapanto pathamaṃ gātham āha:

Satta me rohitā macchā udakā thalam ubbhataṃ.

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā 'ti. 15

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ sigālassa santikaṃ
 gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath' evāha. Sigālo „sādhū
 dassāmīti“ tena saddhiṃ sallapanto dutiyaṃ gātham āha:

Dussa me khetapālassa rattibhattaṃ apābhataṃ,

maṃsasulā ca dve godhā ekaṃ ca dadhivārakaṃ, 20

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā 'ti.

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ makkaṭassa
 santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath' evāha. Mak-
 kato „sādhū dammīti“ tena saddhiṃ sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

Ambapakk' odakaṃ sītaṃ sītacchāyaṃ manoramaṃ,

idaṃ brāhmaṇa me atthi, etaṃ bhutvā vane vasā 'ti. 25

Brāhmaṇo „pāto va tāva hotu, pacchā jānissāmīti“ sasapaṇḍitaṃ
 santikaṃ gato, tenāpi „kimatthaṃ ṭhito sīti“ vutte tath' evāha. Taṃ
 sutvā Bodhisatto somanassappatto „brāhmaṇa, sutṭhu te kataṃ āhā-
 ratthāya mama santikaṃ āgacchantena, ajjāhaṃ mayā adinnapubbaṃ 30
 dānaṃ dassāmi, tvaṃ pana sīlavā pāpātīpātāṃ na karissasi, gaccha
 tāta dārūṇi saṃkaḍḍhitvā aṅgāre katvā mayhaṃ ārocehi, ahaṃ attā-
 naṃ pariccajītvā aṅgāragabbhe patissāmi, mama sarīre pakke tvaṃ
 maṃsaṃ khāditvā samaṇadhammaṃ kareyyāsīti“ tena saddhiṃ salla-
 panto catutthaṃ gātham āha:

Na sasassa tilā atthi na muggā nāpi taṇḍulā,
'imīnā agginā pakkaṃ mamaṃ bhutvā vane vasā 'ti.

Sakko tassa kathaṃ sutvā attano ānubhāvena ekaṃ aṅgārārāsīm mā-
petvā Bodhisattassa ārocesi. So dabbatinasayanato utthāya tattha gantvā
5 „sace me lomantaresu pāṇakā atthi te mā marimsū“ 'ti vatvā tikkhattum
sarīraṃ vidhūnitvā sakasarīraṃ dānamukhe datvā laṃghitvā paduma-
puñje rājahaṃso viya pamuditacitto aṅgārārāsīmhi pati. So pana aggi
Bodhisattassa sarīre lomakūpamattam pi uṇhaṃ kātum nāsakkhi,
himagabbhaṃ pavittho viya ahosi. Atha Sakkaṃ āmantetvā „brāh-
10 mana, taṇhā kato aggi atisīlalo, mama sarīre lomakūpamattam pi uṇ-
haṃ kātum na sakkoti, kiṃ nāma' etan“ ti āha. „Paṇḍita, nāhaṃ
brāhmaṇo. Sakko ahaṃ asmi tava vīmaṃsanatthāya āgato“ ti. „Sakka,
tvaṃ tava tittha. sakalo pi ce lokasannivāso maṃ dānena vīmaṃseyya
n' eva me adātukāmatam passeyyā“ 'ti Bodhisatto sihanādaṃ nadi.
15 Atha naṃ Sakko „sasapaṇḍita, tava guṇo sakalakappaṃ pākato hotū“
'ti pabbataṃ piḷetvā pabbatarasaṃ ādāya candamaṇḍale sasalakkhaṇaṃ
ālhkhitvā Bodhisattaṃ āmantetvā tasmiṃ vanasaṇḍe tasmiṃ yeva vana-
gumbe taruṇadabbatīnapitthe nipajjāpetvā attano devaṭṭhānam eva
gato. Te pi cattāro paṇḍitā sammodamānā silaṃ pūretvā uposatha-
20 kammaṃ katvā yathākammaṃ gatā.

MATAKABHATTA-JĀTAKA

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente eko tiṇṇaṃ vedā-
naṃ pāragū diṣṭapāṃokkho ācariyo brāhmaṇo „matakabhattaṃ dassā-
mīti“ ekaṃ elakaṃ gāhāpetvā antevāsike āha: „tātā, imaṃ elakaṃ
25 nadim netvā nahāpetvā kaṇthe mālāṃ parikkhipitvā pañcaṅgulikaṃ
datvā maṇḍetvā ānethā“ 'ti. Te „sādhū“ 'ti paṭisunītvā taṃ ādāya nadim
gantvā nahāpetvā maṇḍetvā nadītīre thapesum. So elako attano pubba-
kammaṃ disvā „evarūpā nāma dukkhā ajja muccissāmīti“ somanassa-
jāto ghataṃ bhindanto viya mahāhasitaṃ hasitvā puna „ayaṃ brāh-
30 maṇo maṃ ghātetvā mayā laddhaṃ dukkhaṃ labhissatīti“ brāhmaṇe
kāruṇṇaṃ uppādetvā mahantena saddena parodi. Atha naṃ te māṇa-
vakā pucchimsu: „samma elaka, tvaṃ mahāsaddena haṣi c' eva rodi
ca, kena nu kāraṇena haṣi, kena kāraṇena roditi“. „Tumhe maṃ

imaṃ kāraṇaṃ attano ācariyassa santike puccheyyāthā“ 'ti. Te taṃ ādāya gantvā idaṃ kāraṇaṃ ācariyassa ārocesuṃ. Ācariyo tesaṃ vacanaṃ sutvā eḷakaṃ pucchi: „kasmā tvaṃ eḷaka hasi, kasmā roditi“. Eḷako attanā katakammaṃ jātissarañāṇena anussaritvā brāhmaṇassa kathesi: „ahaṃ brāhmaṇa pubbe tādiso va mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā 'mata- 5 kabhattaṃ dassāmiti' eḷakaṃ māretvā adāsimi, sv-āhaṃ ekassa eḷakassa ghātītattā eken' ūnesu pañcasu attabhāvasatesu sisacchedaṃ pāpuṇim, ayaṃ me koṭiyaṃ thito pañcasatimo attabhāvo, sv-āhaṃ 'ajja evarūpā dukkhā muccissāmiti' somanassajāto iminā kāraṇena hasim. rodanto pana 'ahaṃ tāva ekaṃ eḷakaṃ māretvā pañcajātisatāni sisaccheda- 10 dukkhaṃ patvā ajja tasmā dukkhā muccissāmi. ayaṃ pana brāhmaṇo maṃ māretvā ahaṃ viya pañcajātisatāni sisacchedadukkhaṃ labhissatiti' taya kārūṇṇena rodin“ ti. „Eḷaka, mā bhāyi, nāhaṃ taṃ māressāmiti“. „Brāhmaṇa, kiṃ vadesi, taya mārente pi amārente pi na sakkā ajja mayā maranā muccitun“ ti. „Eḷaka, mā bhāyi, ahaṃ te ārak- 15 khaṃ gahetvā tayā saddhiṃ yeva vicarissāmiti“. „Brāhmaṇa, appa mattako tava ārakkho, mayā katapāpaṃ pana mahantaṃ balavan“ ti. Brāhmaṇo eḷakaṃ muñcitvā „imaṃ eḷakaṃ kassaci pi māretuṃ na dassāma“ 'ti antevāsike ādāya eḷaken' eva saddhiṃ vicari. Eḷako vīsattḥhamatto va ekaṃ pāsāṇapitṭhaṃ nissāya jātagumbe gīvaṃ ukkhi- 20 pitvā paṇṇāni khādituṃ āradḍho. Taṃ khaṇaṃ yeva tasmiṃ pāsāṇapitṭhe asani patitā. Ekā pāsāṇasakalḥkā chijjivā eḷakassa pasāritagīvāya patitvā sisāṃ chindi. Mahājano sannipati. Tadā Bodhisatto tasmiṃ thāne rukkhadevatā hutvā nibbatta. So passantass' eva tassa mahājana devatānubhāvena ākāse pallaṃkena nisiditvā „ime sattā evaṃ 25 pāpassa phalaṃ jānamānā app-eva nāma pāpātīpātā na kareyyun“ ti madhurena sarena dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

Evaṃ ce sattā jāneyyūṃ 'dukkh' āyaṃ jātisambhavo'
na pāṇo pāṇinaṃ haññe, pāṇaghātī hi socatīti.

Evam Mahāsatto nirayabhayena tajjetvā dhammaṃ desesi. Manussā 30 taṃ dhammadesanaṃ sutvā nirayabhayabhītā pāpātīpātā viramimsu. Bodhisatto pi dhammaṃ desetvā mahājanaṃ sile patitthāpetvā yathā-kammaṃ gato. Mahājano pi Bodhisattassa ovāde tṭhatvā dānādini puñṇāni katvā devanagaraṃ pūresi.

BĀVERU-JĀTAKA

Atite Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājāṃ kārente Bodhisatto mora-
 yoniyaṃ nibbattitvā vuddhiṃ anvāya sobhaggappatto araṇṇe vicari.
 Tadā ekacce vāṇijā disākākaṃ gahetvā nāvāya Bāverurattthaṃ aga-
 5 maṃsu. Tasmiṃ kira kāle Bāveruraṭṭhe sakunaṃ nāma n' atthi. Āgata-
 gatā ratthavāsino taṃ kūpagge nisinnaṃ disvā „passath' imaṣṣa chavi-
 vannaṃ galapariyosānaṃ mukhatuṇḍakaṃ maṇigulasadisāni akkhīniti“
 kākaṃ eva pasaṃsitvā te vāṇijake āhaṃsu: „imaṃ ayyo sakunaṃ am-
 hākaṃ detha, amhākaṃ hi iminā attho, tumhe attano ratthe aññaṃ
 10 labhissathā“ 'ti. „Tena hi mūlena gaṇhathā“ 'ti. „Kahāpanena no
 dethā“ 'ti. „Na demā“ 'ti. Anupubbena vadḍhetvā „satena dethā“
 'ti vutte „amhākaṃ esa bahūpakāro, tumhehi pana saddhūṃ mettī
 hotū“ 'ti kahāpaṇasataṃ gahetvā adāṃsu. Te taṃ gahetvā suvaṇṇa-
 pañjare pakkhipitvā nānappakārena macchamaṃsena c' eva phalā-
 15 phalena ca paṭijaggiṃsu. Aññesaṃ sakunaṇaṃ avijjamānatthāne da-
 sahi asaddhammehi samannāgato kāko lābhaggayasaggappatto ahosi.
 Punavāre te vāṇijā ekaṃ mayūrarājānaṃ gahetvā yathā accharāsaddena
 vassati paṇippahārasaddena naccati evaṃ sikkhāpetvā Bāverurattthaṃ
 agamaṃsu. So mahājane sannipatite nāvāya dhure ṭhatvā pakkhe
 20 vidhūnitvā madhurassaraṃ nicchāretvā nacci. Manussā taṃ disvā
 somanassajātā „etaṃ ayyo sobhaggappattaṃ susikkhitasakunaṇarājānaṃ
 amhākaṃ dethā“ 'ti āhaṃsu. „Amhehi pathamaṃ kāko ānito, taṃ
 gaṇhittha, idāni etaṃ morarājānaṃ ānāyimha, etaṃ pi yācatha, tum-
 hākaṃ ratthe sakunaṃ nāma gahetvā āgantum na sakkā“ ti. „Hotu
 25 ayyo, attano ratthe aññaṃ labhissatha, imaṃ no dethā“ 'ti mūlaṃ
 vadḍhetva sahasena gaṇhimsu. Atha naṃ sattaratanavacitte pañjare
 thapetvā macchamaṃsaphalāphalehi c' eva madhulājasakkkharāpāna-
 kādihi ca paṭijaggiṃsu. Mayūrarājā lābhaggayasaggappatto jāto.
 Tassāgatakālato patthāya kākassa lābhasakkāro parihāyi, koci naṃ olo-
 30 ketum pi na icchi. Kāko khādaniyabhojaniyaṃ alabhamāno kākā 'ti
 vassanto gantvā ukkārabhūmiyaṃ otari.

Adassanena morassa sikhino mañjubhāṇino
 kākaṃ tattha apūjesuṃ maṃsena ca phalena ca.
 Yadā ca sarasampanno moro Bāverum āgamā
 35 atha lābho ca sakkāro vāyasassa ahāyatha.

Yāva n' uppajjati Buddho dhammarājā pabhaṅkaro
 tāva aññe apūjesuṇi puthū samaṇabrāhmaṇe.
 Yadā ca sarasampanno Buddho dhammaṃ adesayi
 atha lābho ca sakkāro tittthyānaṃ abhāyathā 'ti.

SUSSONDI-JĀTAKA.

5

Atite Bārāṇasīyaṃ Tambarājā nāma rajjaṃ kāresi. Tassa Sus-
 sondī nāma aggamahesī ahoṣi uttamarūpadharā. Tadā Bodhisatto
 supaṇṇayoniyāṃ nibbatti. Tasmiṃ kāle Nāgadīpo Serumadīpo nāma
 hoti. Bodhisatto tasmiṃ dīpe supaṇṇabhavane vasati. So Bārāṇasīṃ
 gantvā Tambarājena saddhiṃ māṇavavesena jūtaṃ kilāti. Tassa rū- 10
 pasampattim disvā „ambhākaṃ raññā saddhiṃ evarūpo nāma māṇavo
 jūtaṃ kilātiti“ Sussondiyā ārocesuṃ. Sā taṃ datthukāmā hutvā eka-
 divasaṃ alaṃkaritvā jūtamaṇḍalaṃ āgantvā paricārīkānaṃ antare thitā
 taṃ olokesi. So pi devīm olokesi. Dve pi aññamaññaṃ patibaddha-
 cīttā ahesuṃ. Supaṇṇarājā attano ānubhāvena nagare vātaṃ samuṭ- 15
 ṭhāpesi, gehapatanabhayena rājanīvesanā manussā nikkhamiṃsu. So
 attano ānubhāvena andhakāraṃ katvā devīm gahetvā ākāseṇa Nāgadīpe
 attapo bhavanaṃ pāvīsi. Sussondiyā āgatattḥānaṃ vā gatattḥānaṃ vā
 jānantā nāma nāhesuṃ. So tāya saddhiṃ abhiramamāno gantvā raññā
 saddhiṃ jūtaṃ kilāti. Rañño pana Saḷḷo nāma gandhabbo atthi. So de- 20
 viyā gatattḥānaṃ ajānanto taṃ gandhabbaṃ āmantetvā „gaccha tāva, sab-
 baṃ thalajalapattham anuvācaritvā deviyā gatattḥānaṃ passā“ 'ti uyyojesi.
 So paribbayaṃ gahetvā dvāragāmato paṭṭhāya vicinanto Bharukacchaṃ
 pāpuṇi. Tadā ca Bharukacchavāṇijā nāvāya Suvaṇṇabhūmiṃ gacchanti.
 So te upasaṃkamitvā „ahaṃ gandhabbo, nāvāya vetanaṃ khaṇḍetvā 25
 tumhākaṃ gandhabbaṃ karissāmi, maṃ pi nethā“ 'ti āha. Te „sādhū“
 'ti taṃ āropetvā nāvaṃ vissajjesuṃ. Te sukhapayātāya nāvāya taṃ
 pakkosivā „gandhabbaṃ no karohīti“ āhaṃsu. „Ahaṃ gandhabbaṃ
 kareyyaṃ, mayi pana gandhabbaṃ karonte macchā calissanti, atha vo
 nāvā bhijjissatīti“. „Mānusaṃmatte gandhabbaṃ karonte macchānaṃ 30
 calanaṃ nāma n' atthi, karohīti“. „Tena hi mā mayhaṃ kujjhitthā“
 'ti vīṇaṃ mucchetvā tantissarena gītassaraṃ anatikkamanto gandhabbaṃ
 akāsi. Tena saddena sammattā hutvā macchā calīṃsu. Ath' eko

makaro uppatitvā nāvāya patanto nāvaṃ bhindi. Saggo phalake nipajjitvā yathāvātāṃ gacchanto Nāgadīpe supaṇṇabhavanassa nigrodharukkhassā santikaṃ pāpuni. Sussondī pi devī supaṇṇarājassa jūtaṃ kīlitaṃ gatagatakāle vimānā otaritvā velante vicarantī Saggagandhabbāṃ
 5 disvā sañjāntvā „kathaṃ āgato sīti“ pucchi. So sabbāṃ kathesi. „Tena hi mā bhāyiti“ taṃ assāsetvā bāhāhi pariggahetvā vimānaṃ āropetvā sayanapitthe nipajjāpetvā samassatthakāle dibbabbhojanaṃ datvā dibbagandhodakena nahāpetvā dibbavatthehi acchādetvā dibbagandhapupphehi alamkaritvā puna dibbasayane nipajjāpetvā evaṃ taṃ
 10 patijaggamānā supaṇṇarañño āgatavelāya paticchādetvā gatakāle tena saddhūṃ kilesavasena abhirami. Tato māsaddhamāsaccayena Bārāṇasīvāsino vāṇijā dārūdakagahanatthāya tasmiṃ dīpe nigrodharukkhamaṇi sampattā. So tehi saddhūṃ nāvaṃ abhiruyha Bārāṇasīṃ gantvā rājānaṃ disvā va tassa jūtakīḷanavelāya viṇaṃ gahetvā gandhabbāṃ
 15 karonto pathamaṃ gātham āha:

Vāti gandho timirānaṃ, kusamuddo va ghosavā,
 dūre ito pi Sussondī, Tamba kāmā tudanti man ti.

Taṃ sutvā supaṇṇo dutiyaṃ gātham āha:

20 Kathaṃ samuddaṃ atari, kathaṃ addakkhi Serumāṃ,
 kathaṃ tassā ca tuyhaṃ ca ahū Sagga samāgamo ti.

Tato Saggo tisso gāthā abhāsī:

Bharukaccha-payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
 makarehi bhinnā nāvā, phalaken' aham aplaviṃ.
 Sā maṃ saṇhena mudunā niccaṃ candanagandhini
 25 amkena uddhari bhaddā mātā puttāṃ va-orasaṃ.
 Sā maṃ annena pānena vatthena sayanena ca
 attanāpi ca mandakkhī, evaṃ Tamba vijānahīti.

Supaṇṇo gandhabbassa kathentass' eva vipphaṇsārī hutvā „ahaṃ supaṇṇabhavane vasanto pi rakkhituṃ nāsakkhiṃ, kiṃ etāya dussilāyā“
 30 'ti taṃ ānetvā rañño datvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya puna nāgañchi.

VALĀHASSA-JĀTAKA.

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun nāma yakkhanagaraṃ ahosi. Tattha yakkhiniyo vasimsu. Tā bhinnanāvānaṃ āgatakāle alamkata-

paṭiyattā khādaniyaṃ bhojaniyaṃ gāhāpetvā dāsigaṇaparivutā dārake
 amkenādāya vāṇiye upasaṃkamanti. Tesāṃ „manussavāsaṃ āgāt' amhā“
 *ti sañjānanattham tattha tattha kasigorakkhādini karonte' manusse
 gogaṇe sunakhe ti evaṃ ādini dassenti. vāṇiṇaṃ santikaṃ gantvā
 „imam yāgum pivatha, bhattam bhuñjatha, khādaniyaṃ khādatha“ 'ti 5
 vadanti. Vāṇijā ajānantā tāhi dinnam paribbhuñjanti. Atha tesāṃ
 khāditvā bhuñjitvā vissamitakāle patisanthāraṃ karonti. „Tumhe
 katthavāsikā, kuto āgatā, kham gacchissatha, kena kammena idhāgat'
 atthā“ 'ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat' amhā“ 'ti vutte ca
 „sādhū ayyā, amhākaṃ pi sāmikānaṃ nāvaṃ abhirūhitvā gatā- 10
 nam tīni saṃvaccharāni atikkantāni, te matā bhavissanti, tumhe
 pi vāṇijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādapaṇicārīkā bhavissāmā“ 'ti
 vatvā te vāṇiye itthukuttahāvabhāvavilāsehi palobhetvā yakkhanagaraṃ
 netvā sace pathamagahitā manussā atthi te devasaṃkhalikāya band-
 hitvā kāraṇaghare pakkhipanti. Attano vasanatthāne bhinnanāva- 15
 manusse alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgaḍipān ti evaṃ
 samuddatīraṃ anuvicaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath' ekadivasam
 pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamīpe uttarimsu. Tā tesāṃ
 santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā pathamagahita-
 manusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jeṭ- 20
 ṭhayakkhinī jeṭthavāṇiṇaṃ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhiniyo te
 pañcasate vāṇiye attano sāmike akamsu. Atha sā jeṭṭhayakkhinī
 rattibhāge vāṇiye niddam gate utthāya gantvā kāraṇaghare
 manusse māretvā maṃsaṃ khāditvā āgacchati. Sesāpi tath' eva
 karonti. Jeṭṭhayakkhiniyā manussamaṃsaṃ khāditvā āgatakāle sa- 25
 riraṃ sitalaṃ hoti. Jeṭṭhavāṇiyo paṇiṇaṃ hanta tassā yakkhinibhāvaṃ
 ṇatvā „imā pañcasatāpi yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum
 vattatīti“ punadivase pāto va mukhadhovanatthāya gantvā sesavāṇi-
 jānaṃ ārocesi: „imā yakkhiniyo na mānusiyo, añṇesaṃ bhinnanā-
 vānaṃ āgatakāle te sāmike katvā amhe khādisanti. etha amhe palā- 30
 yāmā“ 'ti tesu adḍhateyyasatā „mayaṃ etā vijahitum na sakkhissāma,
 tumhe gacchatha, mayaṃ na palāyissāmā“ 'ti āhamsu. Jeṭṭhavāṇiyo
 attano vacanakare adḍhateyyasate gahetvā tāsāṃ bhūto palāyi. Tas-
 miṃ pana kāle Bodhisatto valāhassayoniyaṃ nibbatti, sabbaseto kāka-
 siso muñjakeso iddhiṃ vahaṃsāṃ ahoṃ. So Himavantato ākāse 35
 uppatitvā Tambapaṇṇidipaṃ gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale

sayamjātasālini khāditvā gacchati, evaṃ gacchanto va „janapadaṃ
 gantukāmaṃ atthi. janapadaṃ gantukāmaṃ atthīti“ ti kkhattum karunāya
 paribhāvitaṃ mānusiṇācaṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjaliṃ paggayha „sāmi. mayaṃ janapadaṃ gamissāma“ ti
 āhaṃsu. „Tena hi mayhaṃ pitthiṃ abhirūhathā“ ti. Ath' ekacce
 5 abhirūhiṃsu ekacce vāladhiṃ ganhiṃsu ekacce añjaliṃ paggaheṭvā
 atthaṃsu yeva Bodhisatto antamaso añjaliṃ paggaheṭvā tñhte sabbe
 pi te addhateyyasate vāpije attano ānubhāvena janapadaṃ netvā
 sakasakathānesu patitthāpetvā attano vasaṇatthānaṃ agamāsi. Tāpi
 kho yakkhiṇyo aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake addhateyyasate
 10 manusse vadhitvā khādiṃsu.

CATUVĀRA-JĀTAKA.

Atīte Kassapa-dasabalassa kāle Bārāṇasīyaṃ asītikotivibhavassa
 setthino putto Mittavindako nāma ahosi. Tassa mātāpitāro sotāpannā
 ahesuṃ, so pana dussilo assaddho. Atha naṃ aparabhāge pitari
 15 kālakate mātā kuṭumbaṃ vicārentī āha: „tāta, tayā dullabhamanus-
 sattaṃ laddhaṃ, dānaṃ dehi, sīlaṃ rakkha, uposathakammaṃ kara,
 dhammaṃ suṇāhīti“. „Amma, na mayhaṃ dānādihi attho, mā maṃ
 kiñci avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmi“ evaṃ vadantaṃ pi naṃ
 ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja abhilakkhito
 20 mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā vihāraṃ gantvā sab-
 barattīṃ dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te sabassaṃ dassāmi“ ti. So
 „sādhū“ ti dhanalobhena uposathaṃ samādiyitvā bhuttapātāraṃ vi-
 hāraṃ gantvā divasaṃ vitināmetvā rattīṃ yathā ekam pi dhamma-
 padaṃ kaṇṇaṃ na paharati tathā ekasmiṃ padese nipajjitvā niddaṃ
 25 okkamitvā punadivase pāto va mukhaṃ dhovitvā gehaṃ gantvā nisīdi.
 Mātā pan' assa „ajja me putto dhammaṃ sutvā pāto va dhamma-
 kathikatheraṃ ādāya āgamissatīti“ yāguṃ khādaniyaṃ bhojaniyaṃ
 paṭiyādetvā āsanaṃ paññāpetvā tassāgamaṇaṃ patimānenti taṃ eka-
 kaṃ āgataṃ disvā „tāta, dhammakathiko kena nānīto“ ti vatvā „na
 30 mayhaṃ dhammakathiken' attho“ ti vutte „tena hi yāguṃ pivā“ ti
 āha. So „tumhehi mayhaṃ sabassaṃ paṭisutaṃ, taṃ tāva me detha,
 pacchā pivissāmi“ āha. „Piva tāta, pacchā gābhissasīti“. „Gahetvā

va pivissāmiti“. Ath' assa mātā saḥassabhaṇḍikāṃ purato thapesi.
 So yāgum pivitvā saḥassabhaṇḍikāṃ gahetvā voḥāraṃ karōnto na-
 cirass' eva vīsaṃ sataśaḥassaṃ uppādesi. Ath' assa etad abosi:
 „nāvāṃ upatṭhapetvā voḥāraṃ karissāmiti“. So nāvāṃ upatṭha-
 petvā „amma, ahaṃ nāvāya voḥāraṃ karissāmiti“ āha. Atha naṃ 5
 mātā „tvāṃ tātā ekaputtako. imasmiṃ ghare dhanam pi bahum,
 samuddo anekādīnavo, mā gamiti“ vāresi. So „ahaṃ gamissāmi' eva,
 na sakkā maṃ vāretun“ ti vatvā „ahaṃ tātā vāressāmiti“ mātārā
 hatthe gahito hatthaṃ vissajjāpetvā mātaraṃ paharitvā pātetvā an-
 taraṃ katvā gantvā nāvāya samuddaṃ pakkhandi. Nāvā sattame 10
 divase Mittavindakāṃ nissāya samuddapitthe niccalā atṭhāsi. Kāla-
 kannisalākā vāriyamānā Mittavindakass' eva hatthe tikkhattum pati.
 Ath' assa uḷumpaṃ datvā „imaṃ ekam nissāya bahū mā vinassantū“
 'ti taṃ samudde khipiṃsu. tāvad eva nāvā javena samuddaṃ pakkhandi.
 So pi uḷumpe nīpajjitvā ekam dīpaṃ pāpuṃ. Tattha phalīkavimāne 15
 catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ
 sukhaṃ. So tāhi saddhiṃ sattāhaṃ dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ
 tā dukkhānubhavanatthāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase
 āgamissāma, yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva
 vasā“ 'ti vatvā agamaṃsu. So taṇhāvasiko hutvā tasmiṃ yeva pha- 20
 lake nīpajjitvā puna samuddapitṭhena gacchanto aparaṃ pi dīpaṃ patvā
 tattha rajatavimāne attha petiyo disvā eten' eva upāyena aparasmiṃ
 dīpake maṇivimāne soḷasa aparasmiṃ kanakavimāne dvattiṃsa petiyo
 disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā tāsam pi dukkhaṃ
 anubhavitum gatakāle puna samuddapitṭhena gacchanto ekam pākāra- 25
 parikkhittaṃ catudvāraṃ nagaraṃ addasa, ussadamrayo kira so ba-
 hunnaṃ nerayikasattānaṃ kammakaraṇānubhavanatthānaṃ, Mittavinda-
 kassa pana alaṃkatapatīyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upatṭhāsi. So
 „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhaviṣṣāmiti“ cintetvā pavisitvā khura-
 cakkāṃ ukkhipitvā paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa, ath' assa taṃ 30
 tassa sīse khuracakkāṃ padumaṃ hutvā upatṭhāsi, ure pañcaṅgika-
 bandhanaṃ uracchadapasādhanaṃ hutvā sarīrato galantaṃ lohitaṃ
 lohitaṇḍanavilepanaṃ hutvā paridevanasaddo madhuragītasaddo hutvā
 upatṭhāsi. So tassa santikaṃ gantvā „bho purisa, ciraṃ tayā padu-
 maṃ dhāritaṃ, dehi me etan“ ti āha. „Samma, na-yidaṃ padumaṃ, 35
 khuracakkāṃ etan“ ti. „Tvāṃ mayhaṃ adātukāmatāya evaṃ va-

dasīti“. Nerayikasatto cintesi: „mayham kamman khīnam bhavissati, immāpi mayā viya mātaram paharitvā āgatena bhavitabbam, dassāmi 'ssa' khuracakkaṃ“ ti. Atha nam „ehi bho, gaṇha imam paduman“ ti vatvā khuracakkaṃ tassa sīse khipi, tam tassa matthakam
 5 piṃsamānam bhassī. Tasmiṃ khaṇe Mittavindako tassa khuracakka-
 bhāvaṃ ūtvā „tava khuracakkaṃ gaṇha. tava khuracakkaṃ gaṇhā“
 'ti vedanāmatto paridevi. Itaro antaradhāyi.

SUPPĀRAKA-JĀTAKA

Atīte Bharuratthe Bharurājā nāma rajjam kāresi. Bharukaccham
 10 nāma pattanagāmo ahosi. Tadā Bodhisatto Bharukacche niyyāmakajet-
 thassa putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavaṇṇo. Suppārakakumāro
 ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So mahantena parivārena vadḍhanto solasa-
 vassakāle yeva niyyāmakasippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu acca-
 yena niyyāmakajetthako hutvā niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito āṇa-
 15 sampanno ahosi, tena ārūḥhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa
 aparabhāge loṇajalapahaṭṭāni dve pi cakkhūni nassimsu. So tato pat-
 thāya niyyāmakajetthako hutvāpi niyyāmakakammaṃ akatvā „rājānam
 nissāya jīvissāmīti“ rājānam upasamkamī. Atha nam rājā agghāpa-
 yakamme thapesi. Tato patthāya rañño hatthiratanam assaratanam
 20 muttasāra-maṇisārādini agghāpeti. Ath' ekadivasam „rañño maṅgala-
 hatthi bhavissatīti“ kālapāsānakūṭavaṇṇam ekam vāraṇam ānesum.
 Tam disvā rājā „paṇḍitassa dassethā“ 'ti āha. Atha nam tassa san-
 tikaṃ nayimsu. So hatthena tassa sarīram parimadditvā „nāyam maṅ-
 galahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvāmanakadhātuko esa, etam
 25 hi mātā vijāyamānā amīsenā paṭicchitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyam
 patitvā pacchimapādehi vāmanakadhātuko jāto“ ti āha. Hatthim ga-
 hetvā āgate pucchimsu. Te „saccam paṇḍito kathetīti“ vadimsu.
 Tam kāraṇam rājā sutvā tuttho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun'
 ekadivasam „rañño maṅgalasso bhavissatīti“ ekam assam ānayimsu.
 30 Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṃ pesesi. So hatthena parāmasitvā
 „ayam maṅgalasso bhavitum na yutto, etassa hi jātadivase yeva mātā
 mari, tasmā mātu khīram alabhanto na sammā vadḍhito“ ti āha. Sāpi
 'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva

kahāpane dāpesi. Ath' ekadivasam, „maṅgalaratho bhavissatī“ ratham
 āharimsu, tam pi rājā tassa santikam pesesi. So tam hatthena parā-
 masitvā „ayam ratho susirarukkhenā kato, tasmā rañño nānuccāviko“
 ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā atth' eva
 kahāpane dāpesi. Ath' assa kambalaratanam mahaggham ānayimsu. 5
 Tam pi tass' eva pesesi. So hatthena parāmasitvā „imassa mūsi-
 kacchinnaṃ ekam thānam atthīti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño
 ārocesum. Rājā tussitvā atth' eva kahāpane dāpesi. So cintesi:
 „ayam rājā evarūpāni pi acchariyāni disvā atth' eva kahāpane dāpesi.
 imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako bhavissatī. kim me eva- 10
 rūpena rājupatthānena, attano vasanattthānam eva gamissāmiti“ so
 Bharukacchapattanam eva paccāgami. Tasmim tattha vasante vāṇijā
 nāvaṃ sajjetvā „kam niyyāmakam karissāmā“ 'ti mantentā „Suppā-
 raka-pañḍitena ārūḥhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusalo,
 andho samāno pi Suppāraka-pañḍito va uttamo“ ti tam upasamkamitvā 15
 „niyyāmakam no hohīti“ vatvā „tāta, aham andho, katham niyyāma-
 kammaṃ karissāmiti“ vutte „sāmi, andhāpi tumhe yeva ambhākam
 uttamo“ ti punappuna yāciyamāno „sādhu tāta, tumhehi ārocita-
 saññāya niyyāmakam bhavissāmiti“ tesam nāvaṃ abhirūhi. Te nāvāya
 mahāsamuddam pakkhandimsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā 20
 agamāsi, tato akālavātam uppajju, nāvā cattāro māse pakatisamudda-
 piṭṭhe vicaritvā Khuramālasamuddam nāma pattā, tattha macchā
 manussasamānasarirā khuranāsā uduke ummujjanimujjam karonti.
 Vāṇijā te disvā Mahāsattam tassa samuddassa nāmam pucchantā pa-
 thamam gātham āhaṃsu:

25

Ummujjanti nimujjanti manussā khuranāsikā,
 Suppārakan tam pucchāma, samuddo katamo ayan ti.

Evaṃ tehi puṭṭho Mahāsatto attano niyyāmakasuttena saṃsandetvā
 dutiyaṃ gātham āha:

Bharukacchā payātānam vāṇijānam dhanesinam
 nāvāya vippanatthāya Khuramāḷiti vuccatīti.

30

Tasmim pana samudde vajiram uppajjati. Mahāsatto „sac' āham
 'ayam vajirasamuddo' ti evam etesam kathessāmi lobhena bahum
 vajiram ganhitvā nāvaṃ osidāpessantīti“ tesam anācikkhitvā va nāvaṃ
 laggāpetvā upāyen' ekam yottam gahetvā macchagahaṇaniyāmena jā- 35

laṃ khipāpetvā vajrasāraṃ uddharitvā nāvāya pakkhipitvā aññaṃ
 appagghabhaṇḍaṃ chaḍḍāpesi. Nāvā taṃ samuddaṃ atikkamitvā
 parato 'Aggimālaṃ nāma gatā So pajjalita-aggikkhandho viya maj-
 jhantikasuriyo viya ca obhāsaṃ muñcanto atthāsi. Vāṇijā

- 5 Yathā aggiva suriyo va samuddo patidissati,
 Suppārakan taṃ pucchāma, samuddo katamo ayan ti
 gāthāya taṃ pucchāmsu. Mahāsatto pi tesāṃ anantaragāthāya kathesi:
 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Aggimāliti vuccatīti.

Tasmim̐ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahosi Mahāsatto puri-
 10 manayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pakkhipi. Nāvā
 taṃ pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya dadhim̐ viya ca obhā-
 santaṃ Dadhimālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

- Yathā dadhim̐ va khīraṃ va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa nāmaṃ pucchāmsu. Mahāsatto anantaragāthāya ācikkhi:
 15 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Dadhimāliti vuccatīti.

Tasmim̐ pana samudde rajataṃ ussannaṃ. So taṃ pi upāyena gāhā-
 petvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā taṃ pi samuddaṃ atikkamitvā
 nilakusatiṇaṃ viya sampannasassam̐ iva ca obhāsamānaṃ nilavaṇṇaṃ
 Kusamālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

- 20 Yathā kuso va sasso va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchāmsu. So anantaragāthāya ācikkhi:
 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Kusamāliti vuccatīti.

Tasmim̐ pana samudde nilamanirātanaṃ ussannaṃ ahosi. So taṃ pi
 upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā taṃ pi samuddaṃ
 25 atikkamitvā nalavanaṃ viya ca veḷuvanaṃ viya ca khāyamānaṃ Na-
 lamālaṃ nāma samuddaṃ pāpuṇi. Vāṇijā

- Yathā nalo va veḷuṃ va samuddo patidissati — pe —
 gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchāmsu. Mahāsatto anantaragāthāya
 kathesi:
 30 Bharukacchā payātānaṃ — pe — Nalamāliti vuccatīti.

Tasmim̐ pana samudde vaṃsarāgaveḷuriyaṃ ussannaṃ. So taṃ pi
 gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Vāṇijā Nalamālīm̐ atikkamantā

Valabhāmukhasamuddam nāma passimsu, tattha udakam kaḍḍhitvā
kaḍḍhitvā sabbatobhāgena uggacchati, tasmiṃ sabbatobhāgena „ugga-
tṭakam sabbatobhāgena chinnotatamahāsobbho viya paññāyati; ūmiyā
uggatāya ekato papātasadisam hoti, bhayajanano saddo uppajjati sotāni
bhindanto viya hadayam phārento viya, tam disvā vāṇijā bhītatasitā 5

Mahābhayo bhimsanako samuddo suyyat' amānuso,
yathā sobbho papāto ca samuddo patidissati — pe —

gāthāya tassa nāmam pucchimsu.

Bharukacchā payātānam — pe — Valabhāmukhiti vuccatīti

Bodhisatto anantaragāthāya tassa nāmam ācikkhitvā „tātā, imam Vala- 10
bhāmukham samuddam pattā nivattitum samatthā nāvā nāma n' atthi,
ayam sampattanāvam nimujjāpetvā vināsam pāpetīti“ āha. Taṃ ca
nāvam satta manussasatāni abhirūhimsu, te sabbe maranabhayabhītā
ekappahāren' eva Avicimhi paccamānā sattā viya atikaruṇasaram
muñcimsu. Mahāsatto „thāpetvā mam aṇṇo etesam sotthibhāvam 15
kātum samattho nāma n' atthi, saccakiriyāya tesam sotthim karissā-
miti“ cintetvā te āmantetvā „tātā, mam khippam gandhodakena
nahāpetvā ahatavatthāni nivāsāpetvā punṇapātim sajjetvā nāvāya
dhure thāpethā“ 'ti. Te vegena tathā karimsu. Mahāsatto ubhohi
hatthehi punṇapātim gahetvā nāvāya dhure thito saccakiriyam karonto 20
osānagātham āha:

Yato sarāmi attānam yato patto 'smi viññutam
nābhijānāmi saṃcicca ekapānam pi himsitam,
etena saccavajjena sotthim nāvā nivattatū 'ti.

Cattāro māse videsam pakkhantā nāvā nivattitvā iddhimā viya iddhā- 25
nubhāvena ekadivasen' eva Bharukacchapaṭṭanam agamāsi, gantvā ca
pana thale pi atthūsabhamattam thānam pakkhanditvā nāvikassa ghara-
dvāre atthāsi. Mahāsatto tesam vāṇijānam suvaṇṇarajatamanippavāla-
vajirāni bhājetvā adāsi, „ettakehi vo ratanehi alam. mā puna sam-
uddam pavisitthā“ 'ti ca tesam ovādam datvā yāvajivam dānādini 30
puññāni katvā devapuram pūresi.

SĪLĀNISAMSA-JĀTAKA

‘Passa saddhāya sīlassā’ ‘ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam
saddham upāsakam ārabba katesi. So kira saddho pasanno ariya-
sāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravatitiram gantvā
5 nāvike nāvam tīre thapetvā dhammasavanatthāya gate titthe nāvam
adivā buddhārammanam pītim gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi
na osīdmsu. So pathavitale gacchanto viya vemajjham gatakāle vīcī
passi. Ath’ assa buddhārammanā pīti mandā jātā, pādā osīditum
ārabhīmsu. So pana buddhārammanam pītim dalham katvā udaka-
10 pitthen’ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāram vanditvā ekam-
antam nisīdi. Satthā tena saddhim patisanthāram katvā „upāsaka,
kacci maggam āgacchanto appakīlamathena āgato siti“ pucchitvā „bhante,
buddhārammanam pītim gahetvā udakapitthe patittham labhitvā patha-
vim maddanto viya āgato ‘mhitī“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ ñeva
15 Buddhagūṇe anussaritvā patittham laddho, pubbe pi upāsakā samudda-
majjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā patittham labhīmsū“
‘ti vatvā tena yācito atitam āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena
nahāpitakuṭumbikena saddhim nāvam abhirūhi. Tassa nahāpitassa
20 bhariyā „ayya, imassa sukhadukkham tava bhāro“ ti nahāpitam tassa
upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā nāvā sattame divase samudda-
majjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekam
dīpakaṃ pāpuṃsu. Tattha so nahāpito sakuṇe māretvā pacitvā khā-
danto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham“ ti na khādati.
25 So cintesi „imasmiṃ thāne ambakaṃ thapetvā tīpi saraṇāni aññā pa-
titthā n’ atthitī“ so tīṇam ratanānam gūṇe anussari. Ath’ assa anussa-
rantassa tasmim dīpake nibbatto nāgarājā sarīram mahānāvam katvā
māpesi. Samuddadevatā niyyāmakā ahoṣi. Nāvā sattahi ratanehi
pūrayittha. Tayo kūpakā indanilamanimayā ahesum. sovaṇṇamayo
30 laṅkāro, rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni. Samudda-
devatā nāvāya thatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghesesi. Upāsako
„mayam gamissāmā ‘ti āha. „Tena hi ehi, nāvam abhirūhā“ ‘ti. So
nāvam abhirūhitvā nahāpitam pakkosi. Samuddadevatā „tuyham yeva
labbhati na etassā“ ‘ti āha. „Kīṃkāraṇā“ ti. „Etassa silagūṇācāro

n' atthi, taṃ kārāṇaṃ, ahaṃ hi tuyhaṃ nāvaṃ āharaṃ na etassā" 'ti.
 „Hotu, ahaṃ attanā dinnadāne rakkhitasīle bhāvitabhāvanāyā etassa
 pattiṃ dammiti“. Nahāpito „anumodāmi sāmiti“ āha. Devatā „idāni
 gaṇhissāmiti“ taṃ pi āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā
 nadiyā Bārāṇasī gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesāṃ gehe 5
 dhaṇaṃ patitthāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma saddhīṃ saṃsaggo nāma
 kātabbo ti, sace hi imassa nahāpitassa iminā upāsakena saddhīṃ saṃ-
 saggo na bhavissa samuddamajjhe yeva nassissā“ 'ti paṇḍitasāṃsaggassa
 guṇaṃ kathayamānā imā gāthā avoca:

Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayaṃ phalaṃ. 10
 nāgo nāvāya vaṇṇena saddhaṃ vahaṃ upāsakaṃ.
 Sabbhū eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ.
 sataṃ hi sannivāsena sotthiṃ gacchaṃ nahāpito ti.

Evam samuddadevatā ākāse thatvā dhammaṃ desetvā ovaḍitvā nāga-
 rājānaṃ gaṇhitvā attano vimānaṃ eva agamāsi. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (saccapariyosāne upāsako sakaḍāgāmiphale patitthahi)
 „tadā sotāpaṇṇa-upāsako parinibbāyi, nāgarājā Sāriputto ahosi, samudda-
 devatā ahaṃ evā“ 'ti.

CAMMASĀTAKA-JĀTAKA

20

‘Kalyāṇarūpo vatāyan’ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto cam-
 masātaṃ nāma paribbājakaṃ ārabba kathesi. Tassa kira cammam
 eva nivāsanaṃ ca pārupanaṃ ca. So ekadivasāṃ paribbājakārāmā 5
 nikkhamitvā Sāvattiyaṃ bhikkhāya caranto eḷakānaṃ yujjanatthānaṃ
 sampāpuṇi. Eḷako taṃ disvā paharitukāmo osakki. Paribbājako „esa 25
 mayhaṃ apacitiṃ dasseti“ na paṭikkami. Eḷako vegenāgantvā taṃ
 ūrumhi paharitvā pātesi. Tassa taṃ asantapaggahakāraṇaṃ bhikkhu-
 saṃghe pākataṃ ahosi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samutthā-
 pesuṃ: „āvuso, eammasātaka-paribbājako asantapaggahaṃ katvā vinā-
 saṃ patto“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka- 30
 thāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave
 idān' eva pubbe p' esa asantapaggahaṃ katvā vināsaṃ patto“ ti vatvā
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto ekas-
miṃ vāṇijakule nibbattitvā vaṇijjaṃ karoti. Tadā eko cammasāṭako
paribbājako Bārāṇasīyaṃ bhikkhāya caranto eḷakānaṃ yujjanatthānaṃ
patvā eḷakaṃ osakkantaṃ disvā „apacittiṃ me karotīti“ saññāya apa-
5 ṭikkamitvā „imesaṃ ettakānaṃ manussānaṃ antare ayaṃ eko eḷako
amhākaṃ guṇaṃ jānātīti“ tassa aṇjaṇaṃ paggaṇhitvā tthito „pathamaṃ
gātham āha:

Kalyāṇarūpo vat' ayaṃ catuppado subhaddako c' eva supesalo ca.
yo brāhmaṇaṃ jātimaṇṭūpapannaṃ apacāyati meṇḍavaro yasassīti.

10 Tasmaṃ khaṇe āpaṇe nisinno paṇḍitavāṇijo taṃ paribbājakaṃ nise-
dhento dutiyaṃ gātham āha:

Mā brāhmaṇā ittaradassanena vissāsaṃ āpajji catuppadassa.
dalhappahāraṃ abhikaṃkhamāno avasakkatī dassati suppahāraṃ ti.

Tassa pana paṇḍitavāṇijassa kathentass' eva meṇḍako vegenāgantvā
15 ūrumhi paharitvā tatth' eva vedanāmatthaṃ katvā pātesi. So parideva-
māno nīpajji. Satthā taṃ kārāṇaṃ pakāsento tatiyaṃ gātham āha:

Satthi bhaggaṃ, vaṭṭito khāribhāro, sabbaṃ bhaṇḍaṃ brāhmaṇass' idha
bhinnaṃ,

bāhā paggayha kandati . . . . abhidhāvathā, haññate brahmacāriti.

20 Catutthaṃ gātham paribbājako āha:

Evam so nihato seti yo apujjaṃ namassati
yathāham ajja pahato hato meṇḍena dummatīti.

Iti so paridevanto tatth' eva jīvitakkhayaṃ patto ti. Satthā imaṃ
desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „tadā cammasāṭako etarahi
25 cammasāṭako va, paṇḍito vāṇijo pana aham evā“ 'ti.

UCCHAṆGA-JĀTAKA.

‘Ucchaṅge deva me putto’ ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
aññataraṃ jānapaditthiṃ ārabha kathesi. Ekasmiṃ hi samaye Ko-
salaratṭhe tayo janā aññatarasmiṃ aṭavimukhe kasanti. Tasmiṃ samaye
30 anto aṭaviyaṃ corā manusse vilumpitvā palāyimsu. Te core pariye-
sitvā aṭassantā taṃ thānaṃ āgantvā „tumhe aṭaviyaṃ vilumpitvā idāni

kassakā viya hothā“ ’ti te „corā ime“ ti bandhūtvā ānetvā Kosala-
rañño adamsu. Ath’ ekā itthi āgantvā „acchādanam me dethā, acchā-
danam me dethā“ ’ti paridevantī punappuna rājanivesanam pariyāti.
Rājā tassā saddam sutvā „deh’ imissā acchādanam“ ti āha. Sātakaṃ
gahetvā agamamsu. Sā taṃ disvā „nāhaṃ etaṃ acchādanam yācā- 5
mīti“ āha. Manussā gantvā rañño nivedayimsu: „na kir’ esā imaṃ
acchādanam katheti, sāmikacchādanam kathetīti“. Atha naṃ rājā
pakkosāpetvā „tvam kira sāmikacchādanam yācasīti“ pucchi. „Āma
deva, itthiyā hi sāmiko acchādanam nāma, sāmikamhi asati sahassa-
mūlam pi sātakaṃ nivatthā naggā yeva nāma“. Imassa pan’ atthassa 10
sādhanaṭṭham

Naggā nadī anodakā, naggam rattham arājikam,
itthi pi vidhavā naggā yassāpi dasa bhātaro ti

idaṃ suttaṃ āharitabbaṃ. Rājā tassā pasanno „te tayo janā kiṃ
hontīti“ pucchi. „Eko me deva sāmiko, eko bhātā, eko putto“ ti. 15
Rājā „ahan te tuttho imesu tisu ekaṃ demi, katamaṃ icchasīti“ pucchi.
Sā āha: „ahaṃ deva jīvamānā ekaṃ sāmikaṃ labhissāmi, puttam pi
labhissāmi’ eva, mātāpitunnaṃ pana me matattā bhātā va dullabho.
bhātaram me dehi devā“ ’ti. Rājā tussitvā tayo pi vissajjesi. Evaṃ
taṃ ekakaṃ nissāya tayo janā dukkhato muttā. Taṃ kāraṇaṃ bhikkhu- 20
saṃgūe pākaṭaṃ jātaṃ. Ath’ ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ
saṃnipatitā „āvuso ekaṃ itthiṃ nissāya tayo janā dukkhā muttā“ ti
tassā guṇakathāya nisīdīmsu. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhik-
khava etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ’ti vutte
„na bhikkhave esā itthi idān’ eva te tayo jane dukkhā mocesi, pubbe 25
pi mocesi yevā“ ’ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente tayo janā aṭavi-
mukhe kasantīti sabbaṃ purimasadisam eva. Tadaṃ pana raññā „tisu
janesu kaṃ icchasīti“ vutte sā āha: „tayo pi dātuṃ na sakkotha devā“
’ti. „Āma na sakkomīti“. „Sace tayo dātuṃ na sakkotha bhātaram 30
me dethā“ ’ti. „Puttakaṃ vā sāmikaṃ vā gaṇha, kiṃ te bhātara“ ti
ca vuttā „ete nāma deva sulabhā, bhātā pana dullabho“ ti vatvā
imaṃ gātham āha:

Ucchaṅge deva me putto, pathe dhāvantiyā pati,
taṃ ca desaṃ na passāmi yato sodariyam ānaye ti.

Rājā „saccaṃ esā vadatīti“ tuṭṭhacitto tayo pi jane bandhanāgārato anetvā adāsi. Sā tayo pi te gahetvā gatā.

Satthāpi „na bhikkhave idān' eva, pubbe p' esā ime tayo jare dukkhā mocesi yevā“ 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā anusandhiṃ
5 ghatetvā jātakaṃ samodhānesi. „atīte cattāro etarahi cattāro va, rājā pana ahan tena samayenā“ 'ti.

VEDABBHA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente ekasmiṃ gāmake aññataro brāhmaṇo Vedabbhaṃ nāma mantaṃ jānāti. So kira manto
10 anaggho mahārāho. Nakkhattayoge laddhe taṃ mantaṃ parivattetvā ākāse ullokite ākāso sattaratanavassaṃ vassati. Tadā Bodhisatto tassa brāhmaṇassa santike sippaṃ uggaṇhāti. Ath' ekadivasaṃ brāhmaṇo Bodhisattaṃ ādāya kenacid eva karaṇīyena attano gāmā nikkhamitvā Cetiyyaratthaṃ agamāsi. Antarāmagge ekasmiṃ araṇṇatṭhāne
15 pañcasatā pesanakacorā nāma panthaghātāṃ karonti. Te Bodhisattaṃ ca Vedabbhabrāhmaṇaṃ ca gaṇhiṃsu. Kasmā pan' ete pesanakacorā ti vuccanti, te kira dve jane gahetvā ekaṃ dhanāharaṇatthāya pesenti, tasmā pesanakacorā t' eva vuccanti, te pi ca pitāputte gahetvā pitaraṃ „tvaṃ ambhakaṃ dhanāṃ āharitvā puttaṃ gahetvā yā-
20 hīti“ vadanti, eten' upāyena mātudhītaro gahetvā mātaraṃ vissajjenti, jeṭṭhakakaniṭṭhe gahetvā jeṭṭhakabhātikaṃ vissajjenti, ācariyantevāsike gahetvā antevāsikaṃ vissajjenti. Te tasmiṃ pi kāle Vedabbhabrāhmaṇaṃ gahetvā Bodhisattaṃ vissajjesuṃ. Bodhisatto ācariyaṃ vanditvā „ahaṃ ekāhadvīhaccayena āgamissāmi, tumhe mā bhāyittha,
25 api ca kho pana mama vacanaṃ karoṭha, ajja dhanavassāpanakakakkhattayogo bhavissati, mā kho tumhe dukkhaṃ asahanto mantaṃ parivattetvā dhanāṃ vassāpayittha, sace vassāpessatha tumhe vināsaṃ pāpuṇissatha ime ca pañcasatā corā“ ti. Evaṃ ācariyaṃ ovaḍitvā dhanatthāya agamāsi. Corāpi suriye atthaṃ gate brāhmaṇaṃ ban-
30 dhitvā nipajjāpesuṃ. Taṃ khaṇaṃ yeva pācīnalokadhātuto paripuṇaṃ candamaṇḍalaṃ utṭhahi. Brāhmaṇo nakkhattaṃ olokento „dhanavassāpanakakakkhattayogo laddho, kim me dukkhena anubhūtena, mantaṃ parivattetvā ratanavassaṃ vassāpetvā corānaṃ dhanāṃ datvā yathāsukhaṃ gamissāmīti“ cintetvā core āmantesi: „bho corā, tumhe

mañ kimatthāya gaṇhitthā“ 'ti. „Dhanatthāya ayyā“ 'ti. „Sace vo dhanena attho khippaṃ mañ bandhanā mocetvā sīsaṃ nahāpetvā ahata-
yathāni acchādetvā gandhehi vilimpāpetvā pupphāni pīlandhāpetvā
ṭhapethā“ 'ti. Corā tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Brāhmaṇo
nakkhattayogaṃ ñatvā mantaṃ parivattetvā ākāsaṃ ullokesi. Tāvad 5
eva ākāsaṃ ratanāni patimsu. Corā taṃ dhanam saṃkaḍḍhitvā uttarā-
saṅgesu bhaṇḍikaṃ katvā pāyimsu. Brāhmaṇo pi tesaṃ pacchato va
agamāsi. Atha te core aññe pañcasatā corā gaṇhimsu. „Kimatthaṃ
amhe gaṇhathā“ 'ti ca vuttā „dhanatthāya“ 'ti āhaṃsu. „Yadi vo
dhanena attho etaṃ brāhmaṇaṃ gaṇhatha, eso ākāsaṃ ulloketvā dha- 10
naṃ vassāpesi, amhākaṃ p' etaṃ eten' eva dinnam“ ti. Corā core
vissajjetvā „amhākaṃ pi dhanam dehi“ brāhmaṇaṃ gaṇhimsu. Brāh-
maṇo „ahaṃ tumhākaṃ dhanam dadeyyaṃ. dhanavassāpanaka-nak-
khattayogo pana ito saṃvaccharamatthake bhavissati, yadi vo dhanena
attho adhivāsetha, tadā dhanavassaṃ vassāpessāmiti“ āha. Corā 15
kujjhivā „ambho dutṭhabrāhmaṇa, aññesaṃ idān' eva dhanam vassā-
petvā amhe aññaṃ saṃvaccharaṃ adhivāsesi“ tiṇhena asinā brāh-
maṇaṃ dvidhā chinditvā magge chaḍḍetvā vegena anubandhitvā tehi
corehi saddhiṃ yujjhivā te sabbe pi māretvā dhanam ādāya puna
dve kotthāsā hutvā aññamaññaṃ yujjhivā adḍhatiyāni purisasatāni 20
ghātetvā etena upāyena yāva dve janā avasiṭṭhā ahesuṃ tāva añña-
maṇaṃ ghātayimsu. Evaṃ taṃ purisasabhaṃ vināsaṃ pattaṃ. Te
pana dve janā upāyena taṃ dhanam āharitvā ekasmiṃ gāmasamīpe
gahanatthāne dhanam paticchādetvā eko khaggaṃ gahetvā rakkhanto
nisīdi, eko taṇḍule gahetvā bhattaṃ pacāpetuṃ gāmaṃ pāvīsi. „Lobho 25
ca nāma" esa vināsamūlam evā“ 'ti. Dhanasantike nisīno cintesi.
„tasmiṃ āgate imaṃ dhanam dve kotthāsā bhavissanti, yaṃ nūnāhaṃ
taṃ āgataṃ mattam eva khaggena paharitvā ghāteyyam“ ti so khaggaṃ
sannayhitvā tassa āgamaṇaṃ oloketto nisīdi. Itaro pi cintesi: „taṃ
dhanam dve kotthāsā bhavissanti, yaṃ nūnāhaṃ bhatte viṣaṃ pakku- 30
pitvā taṃ purisaṃ bhojetvā jīvitaṃ khayaṃ pāpetvā ekako va dhanam
gaṇheyyam“ ti so mitthite bhatte sayam bhuñjitvā sesake viṣaṃ pak-
khipitvā taṃ ādāya tattha agamāsi. Taṃ bhattam otāretvā tūta-
mattam eva itaro khaggena dvidhā chetvā taṃ paticchanne ṭhāne
chaḍḍetvā taṃ ca bhattaṃ bhuñjitvā sayam pi tatth' eva jīvitaṃ kha- 35
yaṃ pāpuṇi. Evaṃ taṃ dhanam nissāya sabbe pi vināsaṃ pāpuṇimsu.

Bodhisatto pi kho ekāhadvihaccayena dhanam ādāya āgato. Tasmiṃ
 thāne ācariyam adisvā vipakinnam pana dhanam disvā „ācariyena
 mama vacanam akatvā dhanam vassāpitam bhavissati, sabbehi vināsam
 pattehi bhavitabban“ ti mahāmaggena pūyāsi. Gacchanto ācariyam
 5 mahāmagge dvidhā chinnaṃ disvā „mama vacanam akatvā mato“ ti
 dārūni uddharitvā citakam katvā ācariyam jhāpetvā vanapupphehi
 pūjetvā parato gacchanto jīvitakkhayaṃ patte pañcasate parato addha-
 tiyasate ti anukkamena avasāne dve jane jīvitakkhayaṃ patte disvā
 cintesi. „imaṃ dvīhi unam purisasahassam vināsam pattaṃ, aññehi
 10 dvīhi corehi bhavitabban, te pi santhambhitum na sakkhissanti, kahan
 nu kho te gatā“ ti gacchanto tesam dhanam ādāya gahanatthāna-
 pavitthamaggaṃ disvā gacchanto bhaṇḍikabaddhassa dhanassa rāsiṃ
 disvā ekaṃ bhattapātiṃ avattharitvā mataṃ addasa. Tato „idaṃ nāma
 tehi kataṃ bhavissatī“ sabbam ūtvā „kahan nu so puriso“ ti vicinanto
 15 tam pi paticchanne thāne apaviddham disvā „ambakam ācariyo mama
 vacanam akatvā attano dubbacabhāvena attanāpi vināsam patto, aparam
 pi tena purisasahassam vināsitaṃ, anupāyena vata akāraṇena attano
 vaddhiṃ patthayamānā ambakam ācariyo viya mahānāsam eva pāpu-
 nissantīti“ cintetvā imaṃ gātham āha:

20 Anupāyena yo attham icchati so vihaññati,
 Cetā hanimsu Vedabbham, sabbe vyasanam ajjhagū ti.

Evam Bodhisatto „yathā ambakam ācariyo anupāyena atthāne pa-
 rakkamaṃ karonto dhanam vassāpetvā attanā jīvitakkhayaṃ patto
 aññesaṃ ca vināsappaccayo jāto evam eva yo añño pi anupāyena attano
 25 attham icchitvā vāyāmaṃ karissati sabbaso attanā ca vinassissati pare-
 saṃ ca vināsappaccayo bhavissatīti“ vanaṃ unnādetvā devatāsu sādhu-
 kāraṃ dadamānāsu imāya gāthāya dhammaṃ desetvā taṃ dhanam
 upāyena attano gehaṃ āharitvā dānādini puññāni karonto yāvatāyukaṃ
 thatvā jīvitapariyosāne saggapatham purayamāno agamāsi.

Atīte Bārāṇasīyam Brahmaḍatte rajjam kārente Kāsiraṭṭhe cattāro
 bhātaro brāhmaṇā isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadese paṭipāṭiyā
 paṇṇasālā katvā vāsam kappesum. Tesam jeṭṭhabhātā kalam katvā

Sakkattaṃ pāpuṇi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā antarantarā sattatṭhadi-
 saccayena tesaṃ upatṭhānaṃ gacchanto ekadivasaṃ jetthakatāpasaṃ
 vanditvā ekamantaṃ nisīditvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi.
 Pandurogatāpaso „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsipharasukaṃ
 adāsi. Vāsipharasuko nāma daṇḍe pavesanavasena vāsi pi hoti pharasu 5
 pi. Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni āharissatī“ ti āha. Atha naṃ
 Sakko evaṃ āha: „yadā te bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hat-
 thena paḥamsitvā ‘dārūni me āharitvā agginṃ kareyyāsīti’ vadeyyāsi,
 dārūni āharitvā agginṃ katvā dassatīti“. Tassa vāsipharasukaṃ datvā
 dutiyam pi upasaṃkamitvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi. Tassa 10
 paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthihi upadduto „hatthinaṃ me
 vasena dukkhaṃ uppajjati, te palāpehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ
 bheriṃ upanāmetvā „bhante, imasmiṃ tale pahate tumhākaṃ paccā-
 mittā palāyissanti, imasmiṃ pahate mettacittā hutvā caturaṅginiyā
 senāya parivāressanti“ vatvā taṃ bheriṃ datvā kanitthassa santikaṃ 15
 gantvā „bhante, kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadadhātuko
 va, tasmā „dadhinaṃ me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ dadhiḡhataṃ
 datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha mahānadī hutvā
 mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahetvā dātuṃ samattho pi
 bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato patthāya vāsipharasuko jetthabhāti- 20
 kassa agginṃ karoti, itarena bheritale pahate hatthī palāyanti, kanittho
 dadhiṃ paribhuñjati. Tasmīṃ kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇa-
 gāmatthāne caranto ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ addasa.
 So taṃ maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā tassānubhāvena ākāse uppa-
 titvā samuddamajjhe ekaṃ dipakaṃ gantvā „ettha dāni mayā vasitūṃ 25
 vattatīti“ otaritvā phāsukatthāne udumbararukkhasa heṭṭhā vāsaṃ
 kappesi. So ekadivasaṃ tasmīṃ rukkhamaṇe maṇikkhandhaṃ purato
 thapetvā niddaṃ okkami. Ath’ eko Kāsiratthavāsīmanusso „nirupa-
 kāro esa amhākaṃ“ ti mātāpitūhi gehā nikkaddhito ekaṃ pattanagā-
 maṃ gantvā nāvikaṇaṃ kammakaro hutvā nāvaṃ āruyha samudda- 30
 majjhe bhinnāya nāvāya phalake nīpanno taṃ dipaṃ patvā phalā-
 phalāni pariyesanto taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā sanikaṃ gantvā
 maṇikkhandhaṃ gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhandhassa
 ānubhāvena ākāśacāriko hutvā idha vasati maññe, mayā pana paṭha- 35
 mam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khādītva paccā gantuṃ vattatīti“.

So ekaṃ dandaṃ bhāṇitvā tassa sīse pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇim apassanto ito c' ito ca kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapūriso hasi. Sūkaro olovento taṃ disvā rukkhāṃ sisena paharivā tatth' eva mato. So puriso otarivā aggim katvā tassa maṃsaṃ

5 pacitvā khāditvā ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadaṃ disvā jetthatāpasassa assame otarivā dvihatīhaṃ vasitvā tāpasassa vattapaṭivattam akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca passi. So „imaṃ mayā gahetuṃ vattatitī“ maṇikkhandhassa ānubhāvaṃ tāpasassa dassetvā „bhante, imaṃ me gahetvā vāsipharasukaṃ dethā“ 'ti

10 āha. Tāpaso ākāseṇa caritukāmo taṃ gahetvā vāsipharasukaṃ adāsi. So taṃ gahetvā thokaṃ gantvā vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā „vāsipharasuka, tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandhaṃ me āharā“ 'ti āha. So gantvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandhaṃ āhari. So vāsipharasukaṃ paticchannaṭṭhāne thapetvā majjimatāpasassa santi-

15 kaṃ gantvā katipāhaṃ vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā maṇikkhandhaṃ datvā bherim gaṇhitvā purimanayen' eva tassa pi sīsaṃ chindāpetvā kanitthaṃ upasamkamitvā dadhighatassānubhāvaṃ disvā maṇikkhandhaṃ datvā dadhighataṃ gahetvā purimanayen' eva tassa sīsaṃ chindāpetvā maṇikkhandhaṃ ca vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhi-

20 ghataṃ ca gahetvā ākāse uppatitvā Bārāṇasīyā avidūre thatvā Bārāṇasiraṇṇo „yuddhaṃ vā me detu rajjaṃ vā“ ti ekassa purisassa hatthe pannaṃ pāhesi. Rājā sāsaṇaṃ sutvā va „coraṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkhami. So ekaṃ bheritalaṃ pahari, caturaṅginī senā parivāresi. Raṇṇo avattharaṇabhāvaṃ ṇatvā dadhighataṃ vissajjesi, mahānadi

25 pavatti, mahājano dadhimhi osiditvā nikkhamituṃ nāsakkhi. Vāsipharasukaṃ pahaṃsitvā „raṇṇo sīsaṃ āharā“ 'ti āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṃ āharitvā pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṃ ukkhituṃ nāsakkhi. So mahantena balena parivuto nagaraṃ pavisitvā abhisekaṃ kāretvā Dadhivāhana nāma rājā hutvā dhammena rajjaṃ

30 kāresi. 'Tass' ekadivasaṃ mahānadiyaṃ jālakaraṇḍake kilantassa Kaṇṇamundaḍaḥato devatāparibhogaṃ ekaṃ ambapakkāṃ āgantvā jāle laggi. Jālaṃ ukkhipantā taṃ disvā raṇṇo adamsu. Taṃ mahantaṃ ghatappamāṇaṃ parimaṇḍalaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ ahosi. Rājā „kissa phalaṃ nāma" etan" ti vanacārake pucchitvā „ambaphalaṃ" ti sutvā

35 paribhuñjitvā tassa atthim attano uyyāne ropāpetvā khīrodakena siñcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye saṃvacchare phalaṃ adāsi. Am-

bassa sakkāro mahā ahoṣi. khīrodakena siñcanti. gandhapañcaṅgulikam
 denti, mālādāmāni parikkhipanti. gandhatelena dīpaṃ jālenti, parik-
 khupo pan' assa paṭasāṇiyā ahoṣi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni
 abeṣum. Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalaṃ pesento
 atthito rukkhanibbattanabhayena amkurambattanatthānaṃ maṇḍu- 5
 kantakena vijjhutvā pesesi. Tesāṃ ambaṃ khāditvā atthi ropitaṃ na
 sampajjati. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā taṃ kāra-
 ṇaṃ jānimsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkosivā „Dadhivāhanaṃ
 ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ kātuṃ sakkhissasīti“ puc-
 chitvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi gacchā“ 'ti sahaṃsaṃ datvā pe- 10
 sesi. So Bārāṇasīṃ gantvā „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocā-
 petvā tena pakkosāpito pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvaṃ uyyānapālo“
 ti puttḥo „āma devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇnesi. Rājā
 „gaccha, amhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“ āha. Te tato
 patthāya dve janā uyyānaṃ patijagganti. Adhunāgato uyyānapālo 15
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ rama-
 ṇīyaṃ akāsi. Rājā tassa pasiditvā porāṇaka-uyyānapālaṃ niharitvā
 tass' eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānaṃ attano hatthagatabhāvaṃ
 ñatvā ambarukkhaṃ parivāretvā nimbe ca paggavavallīyo ca ropesi.
 Anupubbena nimbā vadḍhimsu. Mūlehi mūlāni sākāhā sākā saṃ- 20
 satthā onaddhā vinaddhā abeṣum. Tena asāta-amadhurasāmsaggena
 tāva madhuraphalo ambo tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Amba-
 phalānaṃ tittakabhāvaṃ ñatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhano uy-
 yānaṃ gantvā ambaphalaṃ khādanto mukhe pavitthaṃ ambayūsaṃ
 nimbakasataṃ viya ajjoharituṃ asakkonto kakkāretvā nutṭhubhi. Tadā 25
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahoṣi. Rājā Bodhisattaṃ
 āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa poraṇakaparihārato parihīnaṃ
 n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ tittakaṃ jātaṃ, kin nu kāraṇaṃ“
 ti pucchanto pathamaṃ gāthaṃ āha:

Vaṇṇagandharasūpeto amb' āyaṃ ahuvā pure, 30
 taṃ 'va pūjaṃ labhamāno ken' ambo kaṭukapphalo ti.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gāthaṃ āha:

Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana.
 mūlaṃ mūlena saṃsatṭhaṃ, sākā sākā nisevare,
 asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 35

Rājā tassa vacanam sutvā sabbe pi pucimande ca paggave ca chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṇṣuṃ harāpetvā madhuraṃ paṇṣuṃ pakkhipāpetvā khīrodaka-sakkharodaka-gandhoda-kehi ambaṃ patijaggāpesi. So madhurarasasaṃsaggena puna madhuro
5 va ahosi. Rājā pakati-uyyānapālakass' eva uyyānam niyyādetvā yāvātāyukaṃ thatvā yathākkammaṃ gato.

MAHĀSĪLAVA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto rañño aggamahesiyā kucchisimā nibbatto. Tassa nāmagahaṇadivase Silava-
10 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. So soḷasavassapadesiko va sabbasippesu nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena rajje patitthito Mahāsila-varājā nāma ahosi dhammiko dhammarājā. So nagarassa catūsu dvāresu catasso majjhe ekaṃ nivesanadvāre ekaṃ ti cha dānasālā karetvā kaṇṇapaddhikānaṃ dānaṃ deti silaṃ rakkhati uposathakammaṃ karoti
15 khantimettānuddayasampanno, aṃke nisinnaṃ puttāṃ paritosayamāno viya sabbasatte paritosayamāno dhammena rajjaṃ kareti. Tass' eko amacco antopure padubbhivā aparabhāge pākato ahosi. Amaccā rañño ārocesuṃ. Rājā paṇiṇṇhanto attanā paccakkhato ñatvā taṃ amaccaṃ pakkosāpetvā „andhabāla, ayuttan te kataṃ. na tvaṃ mama
20 vijjite vasituṃ arahasi, attano dhanaṃ ca puttadāraṃ ca gahetvā aññattha yāhiti“ raṭṭhā pabbājesi. So Kāsiratthaṃ atikkamma Kosalarājānaṃ upaṭṭhahanto anukkamena rañño abbhantare vissāsiko jāto. So ekadivasaṃ Kosalarājānaṃ āha: „deva, Bārāṇsirajjaṃ nimmakkhikamadhupatalasadisam, rājā atimuduko, appen' eva balavāhanena sakkā
25 Bārāṇsirajjaṃ gaṇhituṃ“ ti. Rājā tassa vacanam sutvā „Bārāṇsirajjaṃ nāma mahā, ayaṃ ca 'appen' eva balavāhanena sakkā gaṇhituṃ' ti āha, kin nu kho payuttakacoro siyā“ ti cintetvā „payuttako si, maññe“ ti āha. „Nāhaṃ deva payuttako, saccam eva vadāmi, sace me na saddahatha manusse pesetvā paccantagāmaṃ hanāpetha, te
30 manusse gahetvā attano santikaṃ nīte dhanaṃ datvā vissajjessatīti“. Rājā „ayaṃ ativiya sūro hutvā katheti, vīmaṃsissāmi tāvā“ 'ti attano purise pesetvā paccantagāmaṃ hanāpesi. Te core gahetvā Bārāṇsirañño dassesuṃ. Rājā te disvā „tātā, kasmā gāmaṃ hanathā“ 'ti

pucchi. „Jīvitum asakkontā devā“ 'ti. „Atha kasmā mama śantikam
na āgamittha, ito dāni patthāya evarūpaṃ mā karitthā“ 'ti tesam
dhanam datvā vissajjesi. Te gantvā Kosalarañño tam pavattiṃ āro-
cesum. So ettakenāpi gantum avisahanto puna majjhe janapadam
hanāpesi. Te pi core rājā tath' eva dhanam datvā vissajjesi. So 5
ettakenāpi agantvā puna pesetvā antaravithiyam vilumpāpesi. Rājā
tesam pi corānam dhanam datvā vissajjesi yeva. Tadā Kosalarājā
„atīviya dhammiko rājā“ 'ti natvā „Bārāṇasirajjam gahessāmiti“ bala-
vāhanam ādāya niyyāsi. Tadā pana Bārāṇasirañño mattavārane abhi-
mukham āgacchante anivattanadhammā asaniyāpi sīse patantiyā asanta- 10
sanasabhāvā Silavamahārājassa ruciyā satī sakala-Jambudīpe rajjam
gahetum samatthā sahasamattā abhejavarasūramahāyodhā honti. Te
„Kosalarājā āgacchatīti“ sutvā rājānam upasamkamitvā „deva. Kosala-
rājā kira 'Bārāṇasirajjam gaṇhissāmiti' āgacchatī. gacchāma nam am-
hākam rajjasīmanī anokkantamattam eva pothetvā gaṇhāmā“ 'ti va- 15
diṃsu. „Tātā, maṃ nissāya aññesaṃ kilamanakiccaṃ n' atthi, rajjat-
thikā rajjam ganhantu, mā gamitthā“ 'ti nivāresi. Kosalarājā sīmaṃ
atikkamitvā janapadamajjham pāvisi. Amaccā puna pi rājānam upa-
samkamitvā tath' eva vadiṃsu. Rājā purīmanayen' eva nivāresi.
Kosalarājā bahinagare thatvā „rajjam vā detu yuddham vā“ 'ti Silava- 20
mahārājassa sāsanaṃ pesesi. Rājā tam sutvā „n' atthi mayā saddhiṃ
yuddham, rajjam ganhatū“ 'ti patisāsanaṃ pesesi. Puna pi amaccā
rājānam upasamkamitvā „deva, na mayam Kosalarañño nagaram pa-
visitum dema, bahinagare yeva nam pothetvā gaṇhāmā“ 'ti āhaṃsu.
Rājā purīmanayen' eva nivāretvā nagaradvārāni avāpurāpetvā saddhiṃ 25
amaccasahassena mahātale pallaṃkamajjhe nisīdi. Kosalarājā mahan-
tena balavāhanena Bārāṇasim pāvisi. So ekam pi paṭisattum apas-
santo rañño nivesanadvāram gantvā amaccagaṇaparivutam apārutadvāre
nivesane alaṃkatapatiyattam mahātalam āruya nisinnaṃ niraparādham
Silavamahārājānam saddhiṃ amaccasahassena gaṇhāpetvā „gacchatha, 30
imaṃ rājānam saddhiṃ amacchehi pacchābāham gāḷhabandhanam ban-
dhitvā āmakasusānam netvā galappamāṇe āvāṭe khaṇitva yathā eko
pi hattham ukkhipitum na sakkoti evaṃ paṇsum pakkhipitvā nikha-
ṇatha, rattiṃ sigālā āgantvā etesaṃ kātābbayuttakaṃ karissantīti“ āha.
Manussā corarañño āpaṃ sutvā rājānam saddhiṃ amacchehi pacchā- 35
bāham gāḷhabandhanam bandhitvā nikkhāmesum. Tasmim pi kāle

Silavamahārājā corarañño āghātamattam pi nākāsi. Tesu pi amaccesu
 evaṃ bāṇḍhitvā nīyamānesu eko pi rañño vacanaṃ bhinditum samattho
 nāma nāhosi, evaṃ suvinitā kir' assa parisā. Atha te rājapurisā
 sāmaccam Silavarājānam āmakasusānam netvā galappamāṇe āvāte
 5 khaṇitvā Silavamahārājānam majjhe ubhosu passesu sesāmacce ti sabbe
 pi āvātesu otāretvā paṃsum ākiritvā ghanam ākotetvā agamaṃsu.
 Silavarājā amacce āmantetvā „corarañño upari kopam akatvā mettam
 eva bhāvettha tātā“ ti ovadī. Atha aḍḍharattasamaye „manussamam-
 sam khādissāmā“ 'ti sigālā āgamaṃsu. Te disvā rājā ca amaccā ca
 10 ekappahāren' eva saddam ākaṃsu. Sigālā bhītā palāyimsu. Te ni-
 vattitvā olokontā pacchato kassaci anāgamanabhāvaṃ ñatvā puna
 paccāgamaṃsu. Itare pi tath' eva saddam ākaṃsu. Evaṃ yāvattati-
 yaṃ palāyitvā puna olokontā tesu ekassāpi anāgamanabhāvaṃ ñatvā
 „vajjhappattā ete bhavissantīti“ sūrā hutvā nivattitvā puna tesu sad-
 15 dam karontesu pi na palāyimsu. Jetthakasigālo rājānam upagañchi,
 sesā sesānam santikaṃ agamaṃsu Upāyakusalo rājā tassa attano
 santikaṃ āgatabhāvaṃ ñatvā ḍasitum okāsam dento viya gīvaṃ ukkhi-
 pitvā tam gīvāya dasamānam hanukatṭhikena ākaḍḍhitvā yante pakkhi-
 pitvā viya gāḷhakaṃ gaṇhi. Nāgabalena raññā hanukatṭhikena ākaḍ-
 20 ḍhitvā gīvāya daḷhagahitasigālo attānam mocetum asakkonto maraṇa-
 bhayatajjito mahāviraṇam viravī. Avasesasigālā tassa tam attassaram
 sutvā „ekena purisen' esa gahito bhavissatīti“ amacce upasamkamitum
 asakkontā maraṇabhayatajjitā sabbe palāyimsu. Rañño hanukatṭhi-
 kena daḷham katvā gahitasigāle aparāparam saṃsarante paṃsu sithilo
 25 ahosi. So pi sigālo maraṇabhayabhīto catūhi pādehi rañño uparima-
 bhāge paṃsum apabbūhi. Rājā paṃsuno sithilabhāvaṃ ñatvā sigālam
 vissajjetvā nāgabalo thāmasampanno aparāparam saṃcaranto ubho
 hatthe ukkhipitvā āvātamukhavatṭṭiyam olubbha vātacchinnavalāhako
 viya nikkhamitvā thito amacce assāsetvā paṃsum viyūhitvā sabbe ud-
 30 dharitvā amaccaparivuto āmakasusāne atthāsi. Tasmiṃ samaye ma-
 nussā ekaṃ matamanussam āmakasusāne chaḍḍentā dvinnam yakkhā-
 nam sīmantarikāya chaḍḍesum. Yakkhā tam matamanussam bhājetum
 asakkontā „mayam imam bhājetum na sakkoma, ayaṃ Silavarājā
 dhammiko, esa no bhājetvā dassatī, etassa santikaṃ gacchāmā“ 'ti
 35 tam matamanussam pāde gahetvā kaḍḍhantā rañño santikaṃ gantvā
 „deva, ambhakaṃ imam bhājetvā dehīti“ āhaṃsu. „Bho yakkhā, aham

imāṃ tumbhākāṃ bhājetvā dadeyyāṃ, aparissuddho paṇ' amhi. nahā-
yissāmi tāvā" ti. Yakkhā corarañño thapitavāsita-udakāṃ attano ānu-
bhāvena āharitvā rañño nahānatthāya adāṃsu, nahātvā thitassa saṃ-
haritvā thapite corarañño sātaka āharitvā adāṃsu. te nivāsetvā thitassa
cātujātugandhasamuggaṃ āharitvā adāṃsu. gandhe vilimpitvā thitassa
suvanṇasamugge maṇḍitālavaṇṇesu thapitāni nānāpupphāni āharitvā
adāṃsu. pupphāni pilandhitvā thitakāle „aññaṃ kiṃ karomā" 'ti pu-
cchiṃsu. Rājā attano chātakākāraṃ dassesi. Te gantvā corarañño
sampāditaṃ nānaggarasabhojanaṃ āharitvā adāṃsu. Rājā nahātānu-
litto maṇḍitapasādhito nānaggarasabhojanaṃ bhuñji. Yakkhā cora-
rañño thapitavāsita-pāṇīyaṃ suvaṇṇabhīmīkāren' eva suvaṇṇasaṇḍakena
pi saddhūṃ āharīṃsu. Ath' assa pāṇīyaṃ pivitvā mukhaṃ vikkhā-
letvā hatthe dhovita-kāle corarañño sampāditaṃ pañcasugandhikapa-
rivaṃ tambūlaṃ āharitvā adāṃsu, taṃ khādītva thitakāle „aññaṃ
kiṃ karomā" 'ti pucchiṃsu, „gantvā corarañño ussāke nikkhittaṃ
maṇḍalakhaggaṃ āharathā" 'ti taṃ pi gantvā āharīṃsu. Rājā khag-
gaṃ gahetvā taṃ matamanussaṃ ujukaṃ thapāpetvā matthakamajjhe
asinā paharitvā dve kotthāse katvā dvinnāṃ yakkhānaṃ samavibhattaṃ
eva vibhajitvā adāsi, datvā ca pana khaggaṃ dhovitvā sannayhitvā
atthāsi. Atha te yakkhā manussamaṃsaṃ khādītva subhitaṃ hutvā
tuttha-cittā „aññaṃ te mahārāja kiṃ karomā" 'ti pucchiṃsu. „Tena
hi tumhe attano ānubhāvena maṃ corarañño sirigabbhe otāretha, ime
ca amacce attano attano gehe patitthāpethā" 'ti. Te „sādhu devā"
'ti sampati-cchitvā tathā akāṃsu. Tasmīṃ samaye corarājā alāṃkata-
sirigabbhe sirisayanapiṭṭhe nīpanno niddāyati. Rājā tassa pamattassa
niddāyantassa khaggatalena udaraṃ pahari. So bhūto pabujjitvā dī-
pālakena Silavamahārājānaṃ sañjānitvā sayanā vuṭṭhāya dhituṃ upa-
thapetvā thito rājānaṃ āha: „mahārāja, evarūpāya rattiyaṃ gahitārakkhe
pihitadvāre bhavane ārakkhamanussehi nirokāse thāne khaggaṃ san-
nayhitvā alāṃkatapaṭṭiyatto kathaṃ nāma tvaṃ imaṃ sayanapiṭṭhaṃ
āgato" ti. Rājā attano āgamanākāraṃ sabbaṃ vitthārato kathesi.
Taṃ sutvā corarājā saṃviggamānaso „mahārāja, ahaṃ manussabhūto
pi samāno tumbhākāṃ guṇaṃ na jānāmi, paresaṃ lohitaṃsaṃsakhā-
dakehi pana kakkhalehi pharusehi yakkhehi tava guṇaṃ nātā, na dān'
āhaṃ narinda evarūpe silasampanne tayaṃ dubbhissāmiti" khaggaṃ
ādāya sapathaṃ katvā rājānaṃ khamāpetvā mahāsāyane nīpajjāpetvā

attanā khuddakamañcake nīpajjtvā pabhātāya rattiyā utthite suriye
 bheriñ carāpetvā sabbasenīyo ca amaccabrāhmanagahapatike ca sannī-
 pātāpetvā tesam purato ākāse punṇacandañ ukkhipanto viya Sīlava-
 rañño guṇe kathetvā parisamajjhe yeva puna rājānañ khamāpetvā
 5 rajjañ paticchāpetvā „ito patthāya tumhākañ uppanno corupaddavo
 mayhañ bhāro. mayā gahitārakkhā tumhākañ rajjañ karothā“ ‘ti
 vatvā pesuññakārakassa ānañ katvā attano balavāhanañ ādāya saka-
 rattam eva gato. Sīlavamahārājāpi kho alaṃkatapatiyatto setacchat-
 tassa hetthā sarabhapādake kañcanapallaṃke nisīno attano sampattim
 10 oloketvā „ayañ ca evarūpā sampatti amaccasahassassa ca jīvitapati-
 lābho mayi viriyañ akaronte na kiñci abhavissa, viriyabalena panāhañ
 natthañ ca imam yasañ patilabhiṃ. amaccasahassassa ca jīvitadānañ
 adāsiṃ: āsācchedaṃ vata akatvā viriyañ eva kattabbam, kataviriyassa
 hi phalañ nāma evam samijjhatīti“ cintetvā udānavasena imañ gā-
 tham āha:

15   Āsimseth’ eva puriso. na nibbindeyya paṇḍito,
           passāmi vo ‘hañ attānañ, yathā icchiṃ tathā ahū ti.

Evam Bodhisatto „aho vata bho sīlasampannānañ viriyaphalañ nāma
 samijjhatīti“ imāya gāthāya udānañ udānetvā yāvajivañ puññāni ka-
 ritvā yathākammañ gato.

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadatte rajjañ kārente Bodhisatto tassa
 aggamaheṣiṇā kucchismiṃ patisandhiṃ gahetvā laddhagabbhaparihāro
 sotthinā mātukucchiṃhā nikkhami. Nāmagahanādivase pañ’ assa Brah-
 madattakumāro tv-eva nāmañ akaṃsu. So anupubbena vāyappatto
 25 soḷasavassakāle Takkaṣiṇā gantvā sabbasippesu nipphattim patvā pitu
 accayena rajje patitthāya dhammena samena rajjañ kāresi. Chanda-
 divasena agantvā vinicchayañ anusāsi. Tasmiñ eva dhammena rajjañ
 kārente amaccāpi dhammen’ eva vohārañ vinicchiniṃsu. Vohāresu
 dhammena vinicchiyamānesu kūṭṭakārakā nāma nāhesuṃ. Tesam
 30 abhāvā attatthāya rājāṅgaṇe uparavo pacchijji. Amaccā divasam pi
 vinicchayatthāne nisīditvā kañci vinicchayatthāya āgacchantam adisvā
 pakkamanti. Vinicchayatthānañ chaddetabbabhāvañ pāpuṇi. Bodhi-

satto cintesi. „mayi dhammena rajjam karente vinicchayatthāya āgac-
 chantā nāma n' atthi, uparavo pacchujji. vinicchayatthānam. chaddet-
 tabbabbhāvaṃ pattam, idāmi mayā attano agunaṃ pariyesitum vattati.
 'ayaṃ nāma me aguno' ti ñatvā taṃ pahāya guṇesu yeva vattissā-
 mīti“ Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci agunavādi“ parigaṇ- 5
 hanto antovalāṇjakānaṃ antare kañci agunavādiṃ adisvā attano guṇa-
 katham eva sutvā „ete mayhaṃ bhayenāpi agunaṃ avatvā guṇam eva
 vadeyyun“ ti bahivalāṇjanake pariganhanto tatrāpi adisvā antonagaram
 parigaṇhi, bahinagare catūsu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi
 kañci agunavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadaṃ 10
 pariganhissāmīti“ amacce rajjam paticchāpetvā ratham āruyha sārathim
 eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā janapadaṃ parigaṇha-
 māno yāva paccantabhūmiṃ gantvā kañci agunavādiṃ adisvā attano
 guṇakatham eva sutvā paccantasīmato mahāmaggena nagarābhūmukho
 yeva nivatti Tasmim pana kāle Malliko nāma Kosalarājāpi dham- 15
 mena rajjam karento agunagavesako hutvā antovalāṇjakādisu aguna-
 vādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ pariganhanto
 taṃ padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakatamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamanatthānaṃ n' atthi. Atha
 Mallikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathim „tava ratham ukkamā- 20
 pehi“ āha. So pi „ambho sārathi, tava ratham ukkamāpehi, imasmiṃ
 rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmadattamahārājā nisinno“ ti āha Itaro
 pi „ambho sārathi, imasmiṃ rathe Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā
 nisinno, tava ratham ukkamāpetvā ambhakaṃ rañño rathassa okāsaṃ
 dehīti“ āha. Bārāṇasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu 25
 kho kātabban“ ti cintento „atth' esa upāyo: vayaṃ pucchitvā dahara-
 tarassa ratham ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 nitthānaṃ katvā taṃ sārathim Kosalarañño vayaṃ pucchitvā pari-
 gaṇhanto ubhinnaṃ pi samānavayabhāvaṃ ñatvā rajjaparimāṇaṃ balaṃ
 dhanam yasaṃ jātigottakulapadesaṃ ti sabbaṃ pucchitvā „ubho pi 30
 tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno samānabaladhanayasajātigottakula-
 padesā“ ti ñatvā „silavantatarassa okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so
 sārathi „tumbhakaṃ rañño silācāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca
 ayaṃ ca ambhakaṃ rañño silācāro“ ti attano rañño agunaṃ eva guṇato
 pakāsento pathamaṃ gātham āha:

Dalham dalhassa khipati Malliko mudunā mudum,
 'sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti.

Atha taṃ Bārāṇasirañño sārathi „ambho, kiṃ pana tayā attano rañño
 5 guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“ 'ti vutte „yadi ete guṇā aguṇā pana
 kīdisā“ ti vatvā „ete tāva aguṇā hontu, tumhākaṃ pana rañño kīdisā
 guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ dutiyaṃ gātham āha.

Akkodhena jine kodham, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyaṃ dānena saccenāhikavādinaṃ,
 10 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti

Evam vutte Mallikarājā ca sārathi ca ubho pi rathā otarivā asse
 mocetvā ratham apanetvā Bārāṇasirañño maggaṃ adamsu. Bārāṇa-
 sirājā Mallikarañño nāma „idaṃ c' idaṃ ca kātum vattatīti“ ovādaṃ
 datvā Bārāṇasiṃ gantvā dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne sag-
 15 gapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pa-
 riggaheṭvā attano aguṇavādum adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādīni
 puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam eva pūresi.

MAKHĀDEVA-JĀTAKA.

Atīte Videharatthe Mithilāyaṃ Makhādevo nāma rājā ahosi dham-
 20 miko dhammarājā. So caturāsītivassasahassāni kumārakīlaṃ tathā opa-
 rajjaṃ tathā mahārajjaṃ katvā dīghaṃ addhānaṃ khepetvā ekadivasam
 kappakaṃ āmantesi: „yadā me samma kappaka sirasmiṃ phalitāni
 passeyyāsi atha me āroceyyāsīti“. Kappako pi dīghaṃ addhānaṃ khe-
 petvā ekadivasam rañño añjanavaṇṇānaṃ kesānaṃ antare ekam eva
 25 phalitam disvā „deva, ekan te phalitam dissatīti“ ārocesi, „tena hi
 me samma taṃ phalitam uddharitvā pāṇimhi tṭhāpēhīti“ ca vutto su-
 vaṇṇasandāsena uddharitvā rañño pāṇimhi patitthāpesi. Tadā rañño
 caturāsītivassasahassāni āyum avasitṭham hoti. Evam sante pi phalitam
 disvā va maccurājānaṃ āgantvā samipe thitam viya attānaṃ āditta-
 30 paṇṇasālaṃ pavitṭham viya ca maññaṃ māno samvegaṃ āpajjitvā „bāla
 Makhādeva, yāva phalitass' uppādā va ime kilese jahitum nāsakkhīti“
 cintesi. Tass' evam phalitapātubhāvaṃ āvajjantassa āvajjantassa anto-

dāho uppajji. sarirā sedā muccim̐su, sātakā pīletvā apanetabbākārap-
pattā ahesum̐. So „ajj’ eva mayā nikkhamitvā pabbajitum̐ vattatitī“
•kappakassa satasahassuttānam̐ gāmaṇam̐ datvā jetthaputtam̐ pakko-
sāpetvā „tāta. mama sise phalitam̐ pātubhūtān̐, mahallako m̐hi jāto.
bhuttā kho pana me mānusakā kāmā, idāni dibbakāme pariyessāmī. 5
nekkhammakālo mayham̐. tvaṃ imam̐ rajjam̐ paṭipajja, aham̐ pana
pabbajitvā Makhādevambavanuyyāne vasanto samānadhhammān̐ ka-
rissāmīti“ āha. Tam̐ evam̐ pabbajitukāmaṃ amaccā upasamkamitvā
„deva. kiṃ tumhākaṃ pabbajjākāraṇaṃ“ ti pucchim̐su. Rājā phalitān̐
hatthena gahetvā amaccānam̐ imam̐ gātham̐ āha:

10

Uttamaṅgarubā mayham̐ ime jātā vayo harā
pātubhūtā devadūtā, pabbajjāsamayo mamā ’ti.

So evam̐ vatvā tam̐ divasam̐ eva rajjam̐ pahāya isipabbajjam̐ pabba-
jivā tasmiṃ nēva Makhādevambavane viharanto caturāsītivassasahas-
sāni cattāro brahmavihāre bhāvetvā aparibhinajjhāne t̐hito kālaṃ katvā 15
Brahmaloke nibbattitvā puna tato cuto Mithilāyam̐ yeva Nimi nāma
rājā hutvā osakkamānam̐ attano vaṃsam̐ ghatetvā tatth’ eva ambavane
pabbajitvā brahmavihāre bhāvetvā puna Brahmalokūpago va aho si.

SUSĪMA-JĀTAKA.

Atīte Bārānasiyam̐ Brahmadatte rajjam̐ kārente Bodhisatto tassa 20
purohitassa aggamahesiyā kucchim̐m̐ nibbatti. Tassa jātadivase yeva
Bārānasirāṇṇo putto jāyī. Tesam̐ nāmagahaṇadivase Mahāsattassa
Susīmakumāro ti nāmaṃ akāmsu. rājaputtassa Brahmadattakumāro ti.
Bārānasirājā „puttena me saddhim̐ ekadivase jāto“ ti Bodhisattam̐
ānāpetvā dhātiyo datvā tena saddhim̐ ekato va vaḍḍhesi. Te ubho 25
pi veyyapattā abhirupā devakumāravaṇṇino hutvā Takkaṣilāya sabba-
sippāni uggaṇhitvā paccāgamim̐su. Rājaputto uparājā hutvā Bodhi-
sattena saddhim̐ ekato khādanto pivanto nisīdanto pitu accayena rajjam̐
patvā Mahāsattassa mahantaṃ yasaṃ datvā purohitat̐hāne t̐hapetvā
ekadivasaṃ nagaram̐ sajjāpetvā Sakko devarājā viya alam̐kato Erā- 30
-vaṇa-paṭibhāgassa mattavaravāraṇassa khandhe nisīditvā Bodhisattam̐
pacclāsaṇe latthipit̐the nisīdāpetvā nagaram̐ padakkhimam̐ akāsi. Mātāpi

'ssa „puttaṃ olokessāmiti“ sihapañjare thatvā tassa nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā āgacchantassa pacchato nisinnaṃ purohitaṃ disvā paṭibaddhācittā hutvā sayanagabbhaṃ pavisitvā „imaṃ alabhanti etth' eva marissāmiti“ āhāraṃ pacchinditvā nipajji. Rājā mātaraṃ apassanto

5 „kuhiṃ me mātā“ ti pucchitvā „gilānā“ ti sutvā tassā santikaṃ gantvā vanditvā „kiṃ amma aphāsukaṃ“ ti pucchi. Sā lajjāya na kathesi. So gantvā rājapallāṃke nisiditvā attano aggamahesiṃ pakkosivā „gaccha, ammayā aphāsukaṃ jānāhīti“ pesesi. Sā gantvā piṭṭhiṃ parimajjanti pucchi. Itthiyo nāma itthiṇaṃ raḥassaṃ na nigūhanti. Sā tassā tam

10 atthaṃ ārocesi. Itarāpi taṃ sutvā gantvā rañño ārocesi. Rājā „hotu, gaccha naṃ samassāsēhi, purohitaṃ rājānaṃ katvā tassa taṃ aggamahesiṃ karissāmiti“. Sā gantvā samassāsēsi. Rājāpi purohitaṃ pakkosāpetvā etam atthaṃ ārocetvā „samma, mātu me jīvitaṃ dehi, tvam rājā bhavissasi, sā aggamahesī, ahaṃ uparājā“ ti. So „na sakkā

15 evaṃ kātun“ ti patikkhipitvā puna yāciyamāno sampaticchi. Rājā purohitaṃ rājānaṃ mātaraṃ aggamahesiṃ kāretvā sayāṃ uparājā ahoṣi. Tesam samaggavāse vasantānaṃ aparabhāge Bodhisatto agāramajjhe ukkaṇṭhito kāme pahāya pabbajjāya namitacitto kilesaratūṃ anallīyanto ekako va tiṭṭhati ekako va nisīdati ekako va sayati bandhanāgāre baddho viya pañjare pakkhittakukkuto viya ca ahoṣi. Ath'

20 assa aggamahesī „ayaṃ rājā mayā saddhiṃ nābhiramati, ekako va tiṭṭhati nisīdati seyyaṃ kappeti, ayam kho pana daharo taruṇo, ahaṃ mahallikā, sīse me palitāni paññāyanti, yaṃ nūnāhaṃ 'sīse deva palitaṃ paññāyatīti' musāvādaṃ katvā eken' upāyena rājānaṃ paṭi-

25 jānāpetvā mayā saddhiṃ abhiraṃāpeyyaṃ“ ti cintetvā ekadivasaṃ rañño sīse ūkā vicinanti viya hutvā „deva, mahallako si jāto, sīse te ekaṃ palitaṃ paññāyatīti“ āha. „Tena hi bhadde ekaṃ palitaṃ luṇcitvā mayhaṃ yeva hatthe thapehīti“. Sā tassa sīsato ekaṃ kesāṃ luṇcitvā taṃ chaḍḍetvā attano sīse palitaṃ gahetvā „idan te deva

30 palitaṃ“ ti tassa hatthe thapesi. Bodhisattassa taṃ disvā va bhītata-sitassa kañcanāpattasādise nalāṭe sedā muccimsu. So attānaṃ ova-danto „Susīma, tvam daharo hutvā mahallako jāto, ettakaṃ kālāṃ gūṭhakalālā nimuggagāmasūkaro viya kāmakalālā nimujjitvā taṃ kala-

35 pabbajitvā brahmacariyavāsassa te kālo“ ti cintetvā paṭhamāṃ gātham āha:

Kālāni kesāni pure ahesuñ jātāni sīsamhi yathāpadese.
tān' ajja setāni Susīma disvā dhammañ carā, brahmacariyassa kālo ti.

•Evañ Bodhisattena brahmacariyavāsassa guṇe vaṇṇite itarā „aḥam
imassa 'lobhañ karissāmiti' vissajjanam eva karin“ ti bhītatasiṭā
„idāni ssa apabbajanatthāya sarīravannañ vaṇṇessāmiti“ dve gāthā 5
abhāsi:

Mam' eva deva palitañ na tuyhañ, mam' eva sīsam mama uttamañgañ,
atthañ karissan ti musā abhānmi, ekāparāddhañ khama rājasettha.
Daharo tuvañ dassaniyo si rāja, pathamuggato hosi yathā kaḷiṇo.
rajañ ca kārehi mamañ ca passa, mā kāhikañ anudhāvi jaṇindā 'ti. 10

Bodhisatto tassā vacanañ sutvā „bhadde, tvañ bhavitabbam ev' etañ
kathesi, parinamante hi vaye imehi kāḷakesehi parivattitvā saṇhakasa-
disehi paṇḍarehi bhavitabbam, aḥam hi niluppalāḍikusumadāma-
sadasisukumārānañ kañcanarūpakapatibhāgānañ uttamaṇḍavanavilā-
samattānañ khattiyakaññādīnañ vaye parinamante jarappattānañ 15
vevaṇṇiyañ c' eva sarīrabhaṇḍaṇ ca passāmi, evaṇ vipattipariyo-
sāno h' esa bhadde jīvaloko“ ti vatvā upari Buddhalīlāya dhammañ
desento:

Passāmi vo 'hañ dahariñ kumārīñ sammatthapassam sutanuñ sumajjhañ
kāḷāpavālā va pavellamānā sā lobhayanti va naresu gacchati. 20

Tam ena passāmi parena nārīñ āsītikañ nāvutikañ va jaccā
daṇḍam gahetvā va pavedhamānañ gopānasībhoggasamañ caranti ti

gāthadvayaṃ āha. Iti Mahāsatto imāya gāthāya rūpassa ādīnañ
dassetvā idāni agāramajjhe attano anabhiratiñ pakāsento:

So 'hañ tam evānuriyāntayanto eko sayāmi sayanassa majjhe, 25

aḥam pi evaṇ iti pekkhamāno na gahe rame. brahmacariyassa kālo.

Rajju vāḷambanī c' esā yā gehe vasato ratī

etaṃ pi chetvāna vajanti dhīrā anapekkhino kāmasukhañ pahāyā 'ti

gāthadvayaṃ āha. Evañ Mahāsatto kāmesu assādañ ca ādīnañ ca
pakāsetvā Buddhalīlāya dhammañ desetvā sahāyañ pakkosivā rajjañ 30
paticchāpetvā nītimittasuhajjānañ paridevantānañ paridevantānañ eva
sirivibhavañ chaddetvā Himavantañ pavisitvā isipabbajjañ pabbajitvā
jānābhīññañ nibbattetvā Brahmaloḥkaparāyano ahoṣi.

ANDABHŪTA-JĀTAKA

Atite Bārānasiyaṃ Brahmādatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa
aggamahesiyā kucchismiṃ nibbattitvā vayappatto sabbasippesu nip-
phattiṃ patvā pitu accayena rajje patitthāya dhammena rajjaṃ kāresi.
5 So purohitena saddhiṃ jūtaṃ kilati, kilanto pana :

Sabbā nadī vaṃkagatī, sabbe katthamayā vanā,
sabbitthiyo kare pāpaṃ labbhamāne nivātake ti

imaṃ jūtagītaṃ gāyanto rajataphalake suvaṇṇapāsake khīpati. Evaṃ
kilanto pana rājā niccaṃ jīnāti, purohito parājīyati. So anukkamena
10 ghare vibhave paṇikkhayaṃ gacchante cintesi: „evaṃ sante sabbhaṃ
imasmiṃ ghare dhanam khīyissati, pariyessitvā purisantarāṃ agatāṃ
ekam mātugāmaṃ ghare karissāmiti“. Ath' assa etad ahoṣi: „aṇṇa-
purisaṃ ditthapubbaṃ itthiṃ rakkhituṃ na sakkhissāmiti gabbhato
patthāy' ekam mātugāmaṃ rakkhitvā taṃ vayappattaṃ vase thapetvā
15 ekapurisikam katvā gāḷhaṃ ārakkhaṃ saṃvidahitvā rājakulato dhanam
āharissāmiti“. So ca aṇḍaviṇṇāya cheko hoti. Ath' ekam duggatitthiṃ
gabbhiṃ disvā „dhītaraṃ vijāyissatīti“ natvā taṃ pakkosāpetvā pa-
ribbayaṃ datvā ghare yeva vasāpetvā vijātakāle dhanam datvā uyyo-
jetvā taṃ kumārīkaṃ aṇṇesaṃ purisānaṃ datthuṃ adatvā itthinaṃ
20 yeva hatthe datvā posāpetvā vayappattakāle taṃ attano vase tīlapesi.
Yāva c' esā vaddhati tāva raṇṇā saddhiṃ na kilī, taṃ pana vase
thapetvā „mahārāja, jūtaṃ kilāma“ ti āha. Rājā „sādhū“ ti puri-
manayen' eva kilī. Purohito raṇṇā gāyitvā pāsakakhipanakāle „tha-
petvā mama māṇavikaṃ“ ti āha. Tato patthāya purohito jīnāti, rājā
25 parājīyati. Bodhisatto „imassa ghare ekapurisikāya ekāya itthiyā
bhavitabban“ ti parigaṇhāpento atthibhāvaṃ natvā „sīlam assā bhindā-
pessāmiti“ ekam dhuttaṃ pakkosāpetvā „sakkhasi purohitassa itthiyā
sīlam bhindituṃ“ ti āha „Sakkomi devā“ ti. Ath' assa rājā dhanam
datvā „tena hi khippaṃ nitthāpehīti“ taṃ paṇiṃ. So raṇṇo santikā
30 dhanam ādāya gandhadhūpacuṇṇakappūrādini gahetvā tassa gharato
avidūre sabbagandhāpaṇaṃ pasāresi. Purohitassāpi gehaṃ sattabhū-
makam saddaṇṇarakotthakam hoti, sabbesu pi dvārakotthakesu itthinaṃ
nēva ārakkho, thapetvā pana brāhmaṇaṃ aṇṇo puriso gehaṃ pavisituṃ
labbhanto nāma n' atthi, kacavarachaddanapacchiṃ pi sodhetvā yeva

pavesenti. Tam māṇavikāṃ purohito c' eva datthum labhati tassā ca ekā paricārikā itthī. Ath' assā sā paricārikā gandhapupphāṃulāṃ gahehvā gacchanti tass' eva dhuttassa āpaṇasamīpena gacchāti. So „ayaṃ tassā paricārikā“ ti sutthu natvā ekadivasāṃ tam āgacchantim disvā va āpanā utthāya gantvā tassā pādamūle pativvā ubho hi hatthehi 5 pāde gālhaṃ gahehvā „amma, ettakaṃ kālāṃ kahaṃ gatāsīti“ pari-devi. Atha sesāpi payuttakadhuttā ekamantaṃ thatvā „hatthapāda-mukhasanthānehi ca ākappena ca mātāputtā ekasadisā yevā“ ti āhaṃsu. Sā itthī tesu tesu kathentesu attano asaddahitvā „ayaṃ me putto bhavissatīti“ sayam pi roditum ārabhi. Te ubho pi kanditvā roditvā 10 aññamaññaṃ āliṅgitvā atthaṃsu. Atha so dhutto āha: „amma. kahaṃ vasasīti“. „Kinnaralīhāya vasamānāya rūpaggappattāya purohitassa daharittihyā upatthānaṃ kurumānā vasāmi tātā“ ti. „Idāni kahaṃ yāsi amma“ ti. „Tassā gandhamālādīnaṃ atthāyā“ ti. „Amma. kiṃ te aññattha gatenā, ito patthāya mam' eva santikā harā“ ti mūlaṃ 15 agahetvā va bahūni tambūlatakkolākādīni c' eva nānāpupphāni ca adāsi. Māṇavikā bahūni gandhapupphādīni disvā „kiṃ amma ajja amhākaṃ brāhmaṇo pasanno“ ti āha. „Kasmā evaṃ vadasīti“. „Imesaṃ bahubhāvāṃ disvā“ ti. „Na brāhmaṇo bahum mūlaṃ adāsi. mayā paṇ' etaṃ mayhaṃ puttassa santikā ānīta“ ti. Tato patthāya 20 brāhmaṇena dīnaṃ mūlaṃ attanā gahehvā tass' eva santikā gandhapupphādīni āharati. Dhutto katipāhaccayena gilānālayaṃ katvā nipajji. Sā tassa āpaṇadvāraṃ gantvā tam adisvā „kahaṃ me putto“ ti pucchi. „Puttassa te aphāsukaṃ jātaṃ“ ti. Sā tassa nipannatthānaṃ gantvā nisiditvā pitthum parimajjanti „kiṃ te tātā aphāsukan“ ti 25 pucchi. So tuṃhī ahoṣi. „Kiṃ na kathesi puttā“ ti. „Amma, marantenāpi tuyhaṃ kathetum na sakkā“ ti. „Mayhaṃ akathetvā kassa katheyyāsi tātā“ ti. „Amma. mayhaṃ aññaṃ aphāsukaṃ n' atthi, tassā pana māṇavikāya vaṇṇaṃ sutvā patibaddhacitto 'smi jāto. tam labhanto jīvissāmi, alabhanto idh' eva marissāmi“ ti. „Tātā, mayhaṃ esa bhāro. 30 mā tvaṃ etaṃ nissāya cintayīti“ tam assāsetvā bahūni gandhapupphādīni ādāya māṇavikāya santikaṃ gantvā „putto me amma mama santikā tava vaṇṇaṃ sutvā patibaddhacitto jāto. kiṃ kātābbaṃ“ ti. „Sace ānetum sakkottha mayā katokāsā yevā“ ti. Sā tassā vacanaṃ sutvā tato patthāya tassa gehassa kaṇṇakaṇṇehi bahum kacavaraṃ saṃkaḍ- 35 dhitvā pupphapacchīyā gahehvā gacchanti sodhanakāle ārakkhitthiyā

upari chaḍḍesi. Sā tena attiyamānā apeti, itarā ten' eva niyāmena
 yā yā kiñci katheti tassā tassā upari kacavaram chaddeti. Tato pat-
 thāya yāṃ yaṃ sā āharatī vā haratī vā taṃ na kāci sodhetuṃ ussa-
 hatī. Tasmiṃ kāle sā taṃ dhuttaṃ pupphapacchiyaṃ nipajjāpetvā
 5 māṇavikāya santikaṃ atihari. Dhutto māṇavikāya silaṃ bhinditvā
 ekāhadvīham pāsāde yeva ahoṣi. Purohite baḥi nikkhante ubho abhi-
 ramanti, tasmīṃ āgate dhutto niliyatī. Atha naṃ sā ekāhadvīhacca-
 yena „sāmi, idāni tava gantuṃ vattatī“ āha. „Ahaṃ brāhmaṇaṃ
 paharitvā gantukāmo“ ti. Sā „evaṃ hotū“ 'ti dhuttaṃ niliyāpetvā
 10 brāhmaṇe āgate evaṃ āha „ahaṃ ayya tumhesu vīnaṃ vādetesu
 naccituṃ icchāmi“ . „Sādhu bhadde naccassū“ 'ti vīnaṃ vādesi.
 „Tumhesu oloketesu lajjāmi, mukhaṃ pana vo sātakena bandhitvā
 naccissāmi“ . „Sace lajjasi evaṃ karohī“ . Māṇavikā ghanasātakaṃ
 gabhetvā tassa akkhinī pīḍhamānā mukhaṃ bandhi. Brāhmaṇo
 15 mukhaṃ bandhāpetvā vīnaṃ vādesi. Sā muhuttaṃ naccitvā „ayya,
 ahan te ekavāraṃ sīse paharītukāmā“ ti āha. Itthilolo brāhmaṇo
 kiñci kāraṇaṃ ajānanto „paharāhī“ āha. Māṇavikā dhuttassa
 saññaṃ adāsi. So saṅikaṃ āgantvā brāhmaṇassa pītthipasse thatvā
 sīse kapparena pahari. Akkhinī patanākārappattāni ahesuṃ, sīse
 20 gaṇḍo utthahi. So vedanatto hutvā „āhara te hatthan“ ti āha.
 Māṇavikā attano hatthaṃ ukkhipitvā tassa hatthe thapesi. Brāhmaṇo
 „hattho muduko, pahāro pana thaddho“ ti āha. Dhutto brāhmaṇaṃ
 paharitvā niliyi. Māṇavikā tasmīṃ nilīne brāhmaṇassa mukhato sāta-
 kaṃ mocetvā telāṃ ādāya sīse pahāraṃ sambāhi. Brāhmaṇe baḥi
 25 nikkhante puna sā itthī dhuttaṃ pacchiyaṃ nipajjāpetvā nīhari. So
 rañño santikaṃ gantvā sabban taṃ pavattuṃ ārocesi. Rājā attano
 upatthānaṃ āgataṃ brāhmaṇaṃ āha: „jūtaṃ kilāma brāhmaṇā“ 'ti.
 „Sādhu mahārājā“ 'ti. Rājā jūtaṃandalaṃ sajjāpetvā purīmanayen'
 eva jūtagātaṃ gāyitvā pāse khipati. Brāhmaṇo māṇavikāya tapassa
 30 bhinnabhāvaṃ ajānanto „thāpetvā mama māṇavikaṃ“ ti āha, evaṃ
 vadanto pi parājito yeva. Rājā jānitvā „brāhmaṇa, kiṃ thapesi, māṇa-
 vikāya te tapo bhinno, tvaṃ 'mātugāmaṃ gabbhato patthāya rakkhanto
 sattasu thānesu ārakkhaṃ karonto rakkhituṃ sakkhissāmi' maññesi,
 mātugāmo nāma kucchiyaṃ pakkhipitvā carantenāpi rakkhituṃ na
 35 sakkā, ekapurisikā itthī nāma n' atthi, tava māṇavikā 'naccitukām'
 amhīti' vatvā vīnaṃ vādetassa tava sātakena mukhaṃ bandhitvā attano

jāraṁ tava sīse kapparena paharāpetvā uyyojesi, idāni kiṁ thapesīti“
vatvā imaṁ gātham āha:

Yaṁ brāhmaṇo avādesi vīnam samukhavethīto,
aṇḍabhūtā bhatā bhariyā, tāsu ko jātu vissase ti.

Evam Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṁ desesi. Brāhmaṇo Bodhi- 5
sattassa dhammadesanaṁ sutvā nivesanaṁ gantvā taṁ māṇavikaṁ
āha. „tayā kira evarūpaṁ pāpakammaṁ katan“ ti. „Ayya, ko evaṁ
āha, na karomī, aham eva pahariṁ, na añño koci, sace na sadda-
hatha ahaṁ ‘tumhe thapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṁ na
jānāmīti’ saccakiriyaṁ katvā aggiṁ pavisitvā tumhe saddahāpessāmīti“. 10
Brāhmaṇo „evaṁ hotū“ ‘ti mahantaṁ dārurāsuṁ kāretvā aggiṁ datvā
taṁ pakkosāpetvā „sace attano saddahasi aggiṁ pavisā“ ‘ti āha.
Māṇavikā attano paricārikaṁ paṭhamam eva sikkhāpesi. „amma, tava
puttaṁ tattha gantvā mama aggiṁ pavisanakāle hatthagahanaṁ kātunī
vadehīti“. Sā gantvā tathā avaca. Dhutto āgantvā parisamajjhe 15
atthāsī. Sā māṇavikā brāhmaṇaṁ vañcetukāmā mahājanamajjhe thatvā
„brāhmaṇa, taṁ thapetvā aññassa purisassa hatthasamphassaṁ na
jānāmi, iminā saccena ayaṁ aggi mā maṁ jhāpesīti“ aggiṁ pavisitunī
āraddhā Tasmiṁ khaṇe dhutto „passatha purohitabrāhmaṇassa kam-
maṁ, evarūpaṁ mātugāmaṁ aggiṁ pavesāpetīti“ gantvā taṁ māṇa- 20
vikaṁ hatthe gaṇhi. Sā hatthaṁ vissajjāpetvā purohitaṁ āha. „ayya,
mama saccakiriyaṁ bhinnā, na sakkā aggiṁ pavisitun“ ti. „Kiṁkāraṇā“
ti. „Ajja mayā evaṁ saccakiriyaṁ katā: ‘thapetvā mama sāmikaṁ
aññapurisassa hatthasamphassaṁ na jānāmīti’, idāni c’ amhi iminā
purisena hatthe gaṇitā“ ti. Brāhmaṇo „vañcito ahaṁ imāyā“ ‘ti ātāvā 25
taṁ pothetvā niharāpesi. Evam asaddhammasamannāgatā kir’ etā
itthiyo, kiṁamahantaṁ pi pāpakammaṁ katvā attano sāmikaṁ vañ-
cetunī „nāhaṁ evarūpaṁ karomīti“ divasaṁ pi sapathaṁ kurumānā
nānācittā va honti, tena vuttaṁ

Corīnaṁ bahubuddhīnaṁ yāsu saccaṁ sudullabhaṁ 30
thīnaṁ bhāvo durājāno macchassēvōdake gataṁ.

Musā tāsāṁ yathā saccaṁ, saccaṁ tāsāṁ yathā musā,
gāvo bahutiṇassēva omasanti varaṁ varaṁ.

Coriyo kathinā h’ etā vālā va lapasakkharā,
na tā kiñci na jānanti yaṁ manussesu vañcanan ti. 35

[Tattha „gatan“ ti gamanam, „musā“ ti musāvādo tāsam saccasadisova. „gāvō bahutiṇassā“ ti yathā gāvo khāditaṭṭhānam chaddetvā bahi manāpassa tiṇassa varam varam omasanti khādanti evaṃ etāpi niddhanam chaddetvā aññam sadhanam eva gacchanti, „coriyo“ ti sambhatassa dhanassa vināsanena coriyo. „kathinā“ ti thaddhabadayā, „vālā“ ti dutthā appaken’ eva kujjhanasilā, „lapasakkharā“ ti niratthakalanpanena sakkharā viya madhurā ti attho].

Satthā „evaṃ arakkhiyo mātugāmo“ ti imaṃ dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsesi. Satthāpi anusandhim ghaṭetvā jātakam
10 samodhānesi: „tadā Bārāṇasirājā aham eva aho sin“ ti. Aṇḍabhūtajātakam niṭṭhitam. [Porāṇapothhakesu Aṇḍabhūtajātakan ti dissati, abhinavesu katthacī potthakesu Andhabhūta-iti dissati].

KHARAPUTTA-JĀTAKA.

Atīte Bārāṇasiyam Senake nāma raññe rajjam kārente Bodhisatto
15 Sakkattam kāresi. Tadā Senakassa rañño ekena nāgarājena saddhim mittabhāvo hoti. So kira nāgabhanā nikkhamitvā thale gocaram gaṇhanto carati. Atha nam gāmadārakā disvā „sappo ayan“ ti leḍḍuādīhi paharimsu. Rājā uyyānakīlikam gacchanto disvā „kim ete dārakā karontīti“ pucchitvā „ekam sappam paharantīti“ sutvā „paharitam
20 mā detha. palāpetha ne“ ti palāpesi. Nāgarājā jīvitam labhitvā nāgabhanam gantvā bahūni ratanāni ādāya aḍḍharattasamaye rañño sa yanigharam pavisitvā tāni ratanāni datvā „mayā tumhe nissāya jīvitam laddhan“ ti raññā saddhim mittabhāvam katvā punappunam gantvā
nāgarājanam passati. So attano nāgamāṇavikāsu ekam kāmesu attitam
25 nāgamāṇavikam rakkhanatthāya rañño santike ṭhapesi, „yadā etaṃ na passasi tadā imaṃ mantam parivatteyyāsīti“ c’ assa ekam mantam adāsi. So ekadivasam uyyānam gantvā nāgamāṇavikāya saddhim pokkharaniyam udakakīlam kīḷi. Nāgamāṇavikā ekam udakasappam disvā attabhāvam vijahitvā tena saddhim asaddhammam patisevi. Rājā
30 tam apassanto „kham nu kho gatā“ ti mantam parivattetvā anācāram karontim disvā veḷupesikāya pahari. Sā kujjhitvā tato nāgabhanam gantvā „kasmā āgatāsīti“ puṭṭhā „tumhākam sahāyo maṃ attano vacanam agaṇhantiṃ pitthiyam paharīti“ pahāram dassesi. Nāgarājā

tattato ajānītvā va cattāro nāgamāṇavake āmantetvā „gacchathā. Senakassa sayanigharam pavisitvā nāsāyātena tam bhusam viya yiddhamsethā“ 'ti pesesi. Te gantvā raṇṇo sīrasayane nipannakāle gabbham pavissimsu. Tesam pavisanavelāyam eva rājā devim āha. „jānāsi nu kho bhadde nāgamāṇavikāya gatattānan“ ti. „Na jānāmi devā“ 'ti. 5 „Ajja sā ambākaṃ pokkharaniyaṃ kilanakāle attabhāvaṃ vijahitvā ekena udakasappena saddhim anācāraṃ akāsi. atha naṃ ahaṃ 'evam mā karīti' sikkhāpanattāya velupesikāya paharim, nāgabhananāṃ gantvā sahāyassa me aññaṃ kiñci kathetvā mettum bhindeyyā 'ti me bhayaṃ uppajjati“. Tam sutvā nāgamāṇavakā tato va nivattitvā nā- 10 gabhananāṃ gantvā nāgarājassa tam atthaṃ ārocesum. So samvegappatto hutvā tam khaṇaṃ ōeva raṇṇo sayanigharam āgantvā tam atthaṃ ācikkhitvā khamāpetvā „idaṃ me dandakamman“ ti sabbarutajānanamantaṃ datvā „ayaṃ mahārāja anagghamanto, sace imaṃ mantam aññassa dadeyyāsi datvā va aggim pavisitvā mareyyāsi“ āha. 15 Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. So tato patthāya pipilikānam pi sadam jānāti. Tass' ekadivasam mahātale nisīditvā madhuphāṇtehi khādaniyaṃ khādantassa ekaṃ madhubinduṃ ca phāṇitabinduṃ ca pūva- khaṇaṃ ca bhūmiyaṃ pati. Ekā pipilikā tam disvā „raṇṇo mahātale madhucāti bhinnā, phāṇitasakataṃ pūvasakataṃ mikkujjitam, madhu- 20 phāṇtapūve khādathā“ 'ti viravantī carati. Rājā tassā ravam sutvā hasi. Raṇṇo samīpe thitā devī „kin nu kho disvā rājā hasīti“ cintesi. Tasmim khādaniyaṃ khādītva nahātvā pallaṃke nisinne ekaṃ makkhikaṃ sāmiko „ehi bhadde, kilesaratiyā ramāmā“ 'ti āha. Atha naṃ sā „adhivāsehi tva sāmī, idāni raṇṇo gandhe āharissanti. tassa vilim- 25 pantassa pādamūle gandhacuppaṃ patissati. ahaṃ tattha vasitvā sugandhā bhavissāmi. tato raṇṇo piṭṭhiyaṃ nīpajjitvā ramissāmā“ 'ti āha. Rājā tam pi saddam sutvā hasi. Devī „kin nu kho disvā hasīti“ puna cintesi. Puna raṇṇo sāyamāsaṃ bhuñjantassa ekaṃ sitthaṃ bhūmiyaṃ pati. Pipilikā „rājakule bhattasakataṃ bhaggaṃ. bhattaṃ 30 bhuñjantā n' atthīti“ viravimsu. Tam sutvā rājā puna pi hasi. Devī suvaṇṇakaṭacchuṃ gahetvā rājānaṃ parivisanti „maṃ nu kho disvā rājā hasīti“ parivittakesi. Sā raṇṇā saddhim sayanaṃ āruya nipannakāle „kimkāraṇā deva hasīti“ pucchi. So „kin te mama hasitakāraṇaṃ“ 'ti vatvā punappuna nibaddho kathesi. Atha naṃ sā 35 „tumbhākaṃ jānanamantaṃ mayhaṃ dethā“ 'ti vatvā „na sakkā dātun“

ti patikkhittā pi puna nibandhi. Rājā „sac’ āhaṃ imaṃ mantam
 tuyhaṃ dassāmi marissāmiti“ āha. „Maranto pi mayhaṃ dehi yevā“
 ’ti. Rājū mātugāmasiko hutvā „sādhū“ ’ti sampatiucchitvā „imissā
 mantam datvā aggaṃ pavississāmiti“ rathena uyyānam pāyāsi. Tasmim
 5 khaṇe Sakko devarājā lokam olokeno imaṃ kāraṇam disvā „ayam
 bālarājū mātugāmam nissāya ‘aggaṃ pavississāmiti’ gacchati, jīvitadānam
 assa dassāmiti“ Sujaṃ asurakaṇṇam ādāya Bāiānasim āgantvā tam
 ajkam katvā attanā ajo hutvā „mahājano mā passitū“ adhitthāya
 raṇṇo rathassa purato ahosi. Tam rājū c’eva rathe yuttasindhavā ca
 10 passantī. añño koci na passatī. So kathāsamutthāpanattham ajikāya
 saddham methunadhammam patisevanto viya ahosi. Tam eko rathe
 yuttasindhavo disvā „samma aja, mayam pubbe ‘ajā kira bālā ahirikā’
 ti assumha na passinoha, tvam kira raho paticchannatthāne kattabham
 anācāram amhākam ettakānam passantānam űeva karosi na lajjasi, tam
 15 no pubbe sutam iminā ditthena sametitī“ vatvā pathamam gātham āha:

Saccam kir’ evam āhaṃsu bhastam ‘bālo’ ti paṇḍitā,
 passa: bālo rahokammam āvikubbam na bujhatitī.

Tam sutvā ajo dve gāthā abhāsi:

Tvam kho samma bālo si, kharaputtā vijānahi:
 20 rajjuyāsi parikkhitto vamaṇḍittho ohitāmukho.
 Aparam pi samma te balyam yo mutto na palāyasi,
 so ca bālataro samma yaṃ tvam vahasī Senakan ti.

Rājā tesam ubhinnam pi katham jānāti, tasmā tam suṇanto saṇ-
 kam ratham pesesi. Sindhavo pi tassa katham sutvā puna catuttham
 25 gātham āha:

Yan nu samma aham bālo, ajarāja vijānahi.
 atha kena Senako bālo, tam me akkhāhi pucchito ti.

Tam ācikkhanto ajo pañcamam gātham āha:

Uttamattham labhitvāna bhariyā yo padassati
 30 tena jahissat’ attānam, sā c’ ev’ assa na hessatitī.

Rājā tassa vacanam sutvā „ajarāja, amhākam sotthim karonto pi tvam
 űeva karissasi, kathehi tāva no kattabbayuttan“ ti āha. Atha nam
 ajarājā „mahārāja, imesam sattānam attanā añño piyataro nāma n’
 atthi, ekam piyabhaṇḍam nissāya attānam nāsetum laddham yasaṃ
 35 pahātum na vattatitī“ vatvā chatthamam gātham āha:

Na ve 'piyaṃ me' ti jaṇinda tādiso attaññā niraṇṇakatvā piyaṃ sevati.
attā va seyyo paramā va seyyo, labbhā piya ojitattena pacchā ti.

Evam Mahāsatto raṇṇo ovādaṃ adāsi. Rājā tussitvā „aṇṇarāja, kuto
āgato sīti“ pucchi. „Sakko ahaṃ mahārāja, tava anukampāya taṃ
maranā mocetum āgato 'mhitā“. „Devarāja, ahaṃ 'etissā mantam 5
dassāmīti' avacaṃ, idāni kiṃ karomīti“. „Tumhākaṃ ubhinnaṃ pi
vināseṇa kiccaṃ n' atthi. 'sippassa upacāro' ti vatvā etaṃ katipayehi
pahārehi pahāṇepeli, iminā upāyena na gaṇhissatiti“. Rājā „sā-
dhū“ ti sampaticchi. Mahāsatto raṇṇo ovādaṃ datvā sakatthānaṃ
eva gato. Rājā uyyānaṃ gantvā devaṃ pakkosāpetvā āha „gaṇhissasi 10
bhadda mantan“ ti. „Āma devā“ ti. „Tena hi upacāraṃ karohi“.
„Ko upacāro“ ti „Pitthiyaṃ pahārasate patamāne saddaṃ katum na
vattatiti“. Sā mantalobhena „sādhū“ ti sampaticchi Rājā cetake
pakkosāpetvā kasū gāhāpetvā ubhosu passesu pahāṇepesi. Sā dve
tayo pahāre adhivāsetvā tatoparaṃ „na me manten' attho“ ti viravi. 15
Atha naṃ rājā „tvaṃ maṃ māretvā mantam gaṇhitukāmā“ ti pitthiṃ
miccammaṃ karetvā vissajjāpesi. Sā tato patthāya puna kathetum
nāsakkhi.

MAHOSADHA'S MARRIAGE

Tato patthāya Bodhisattassa yaso mahā ahoṇi, taṃ sabbaṃ Udum-
barādevī yeva vīcāreṇi. sū tassa soḷasavassakāle cintesi: „mama ku- 20
nittho mahallako jāto, yaso pi 'ssa mahā. āvāhaṃ assa katum vatta-
titi“, sū raṇṇo taṃ atthaṃ ārocesi. Rājā taṃ sutvā somanassappatto
hutvā „sādhū, jānāpehi naṃ“ ti āha. Sū taṃ jānāpetvā tena sampatic-
chite „tena hi tāta kumārakaṃ ānemā“ ti āha. Mahosadho „kadāci
imehi ānītā mama na rucceyya, sayam eva tāva upadhāremi“ cin- 25
tētvā evam āha: „devi, katipāhaṃ mā kiñci raṇṇo vadetha, ahaṃ ekaṃ
dārikaṃ sayam pariyesitvā mama cittaṛucitaṃ tumhākaṃ ācikkhissā-
mīti“. „Evam karohi tāta“ ti. So devaṃ vanditvā attano gharaṃ
gantvā saḥāyakānaṃ saṇṇaṃ adatvā aññataravesena tunṇavāya-upaka-
raṇāni gahetvā ekako va uttaradvāreṇa nikkhamitvā Uttara-yavamaj- 30
jhakaṃ pāyāsi. Tadā pana tattha purāṇasetthikulaṃ pariṇinnaṃ ahoṇi,
tassa kulassa dhītā Amarādevī nāma abhirūpā sabbalakkaṇasampannā

puññavatī. sā taṃ divasaṃ pāto va yāguṃ pacitvā ādāya „pitu kasa-
 natthānaṃ gamissāmiti“ nikkhamitvā taṃ eva maggaṃ patipajji.
 Mahāsatto taṃ āgacchantuṃ disvā „lakkhaṇasampannā itthi, sace apa-
 riggaḥā imāya me pādapaṇicārikāya bhavituṃ vattatīti“ cintesi. Sāpi
 5 taṃ disvā va „sace evarūpassa purisassa gehe bhavēyyaṃ sakkā siyā
 kutumbaṃ saṇṭhapetun“ ti cintesi. Atha Mahāsatto „missā sapariggaha-
 apariggahabhāvaṃ na jānāmi, hatthamuddāya naṃ pucchissāmi, sace
 paṇḍitā bhavissati jānissatīti“ cintetvā dūre thito va mutthiṃ akāsi.
 Sā „ayaṃ me sassāmikabhāvaṃ pucchatīti“ ñatvā hatthaṃ vikāsesi.
 10 So ñatvā samīpaṃ gantvā „bhadde, kā nāma tvaṃ“ ti pucchi. „Sāmi.
 ahaṃ atitānāgate vā etarahi vā yaṃ n’ atthi taṃnāmikā“ ti. „Bhadde,
 loke amaraṇaṃ nāma n’ atthi, tvaṃ Amarā nāma bhavissasīti“. „Evaṃ
 sāmīti“. „Bhadde, kassa yāguṃ harasīti“. „Sāmi, pubbadevatāyā“ ti.
 „Pubbadevatā nāma mātāpitara, tava pitu harissasi maññe“ ti. „Evaṃ
 15 bhavissati sāmīti“. „Tava pitā kiṃ karotīti“. „Ekam dve karotīti“.
 „Ekassa dvīdhākaraṇaṃ nāma kasaṇaṃ, kasati bhadde“ ti. „Evaṃ sā-
 mīti“. „Kasmaṃ pana thāne te pitā kasatīti“. „Yattha sakiṃ gatā
 na entīti“. „Sakiṃ gatānaṃ na paccāgamanatthānaṃ nāma susānaṃ.
 susānasantike kasati bhadde“ ti. „Evaṃ sāmīti“. „Bhadde, ajj’ eva
 20 essasīti“. „Sace essati na essāmi, noce essati essāmiti“. „Bhadde,
 pitā te maññe nadīpāre kasati, uḍake ente na essasi, anente essasīti“.
 „Evaṃ sāmīti“ ettakaṃ allāpasallāpaṃ katvā Amarādevī „yāguṃ pi-
 vissasi sāmīti“ nimantesi. Mahāsatto „patikkhipanaṃ nāma amaṅgalaṃ“
 ti cintetvā „āma pivissāmiti“ āha. Sā yāgughataṃ otāresi. Mahā-
 25 satto „sace pātūṃ adhovitvā hatthadhovanaṃ adatvā va dassati etth’
 eva naṃ pahāya gamissāmiti“ cintesi. Sā pana pātiyā udakaṃ āha-
 ritvā hatthadhovanaṃ datvā tucchapātūṃ hatthe athapetvā bhūmiyaṃ
 katvā ghataṃ āloletvā yāguyā pūresi. Tattha pana sitthāni mandāni.
 Atha naṃ Mahāsatto āha: „kiṃ bhadde atibahalā yāgū“ ti. „Udakaṃ
 30 na laddhaṃ sāmīti“. „Kedārehi udakaṃ na laddhaṃ bhavissati maññe“
 ti. Sā „evaṃ sāmīti“ pitu yāguṃ ṭhapetvā Bodhisattassa adāsī. So
 pivitvā mukhaṃ vikkhāletvā „bhadde, mayaṃ tumhākaṃ geḥaṃ ga-
 missāma, maggaṃ no ācikkhā“ ti āha. Sā „sādhū“ ti vatvā tassa
 maggaṃ ācikkhitvā pitu yāguṃ gahetvā agamāsī. So tāya kathita-
 35 maggena taṃ geḥaṃ gato. Atha naṃ Amarādeviyā mātā disvā va
 āsanaṃ datvā „yāguṃ vaḍḍhemi sāmīti“ āha. „Amma, kaṇitṭhabha-

giniyā me Amarādeviyā thokā yāgu dinnā“ ti. Sā „dhītu me atthāya āgatenā bhavitabban“ ti aññāsi Mahāsatto tesāṃ duggatabhāvaṃ jānanto pi „amma. ahaṃ tunṇavāyo. atthi kiñci sibbitabban“ ti. „Sāmi atthi, mūlaṃ pana n’atthi“.

„Amma. mūlena kammaṃ n atthi, ānetha sibbissāmī“.

Sā jīṇṇakāṇi pīlotikāṇi āharitvā adāsi. Bodhisatto āhatāhataṃ nitthapesi yeva. paññavantānaṃ kiriyā nāma ijjhati. atha naṃ „amma. vīṭhisabhāgānaṃ ārocehi“ āha. Sā sakalagāme ārocesi. Mahāsatto tunṇakammaṃ katvā ekāheṇ’ eva sahasaṃ uppādesi. mahallikāpi ’ssa pātārāsabhattaṃ pacitvā datvā sīyaṃ „tāta kittakaṃ pacāmī“ āha.

„Amma. yattakā imasmiṃ gehe bhujanti tesāṃ pamāṇenā“ ti. Sā anekasūpavyañjanaṃ bahubhattaṃ paci. Amarādevi pi sīyaṃ sīsena dārūkalāpaṃ ucchāṅgena paṇṇaṃ ādāya araṇṇato āgantvā puredvāre dārūni nikkhipitvā pacchimadvārena gehaṃ pāvisi. pitā paṇ’ assā sīyataraṃ āgami. Mahāsatto nānaggarase pi bhuñji. itarā mātāpitāro bhojetvā pacchā bhuñjitvā mātāpitunnāṃ pāde dhovitvā Mahāsattassa pāde dhovi. So taṃ pariganhanto katipāhaṃ tatth’ eva vasi. atha naṃ vīmaṃsanto ekadivasāṃ āha: „bhadde Amarādevi, addhanālīkamattaṃ tandulaṃ gahetvā tato mayhaṃ yāguṃ ca pūvaṃ ca bhattaṃ ca pacāhi“.

Sā „sādhū“ ti sampaticchitvā te taṇḍule kottetvā mūlataṇḍulehi yāguṃ majjhimataṇḍulehi bhattaṃ kaṇikāhi pūvaṃ pacitvā tadanurūpaṃ vyañjanaṃ sampādetvā Mahāsattassa savyañjanaṃ yāguṃ adāsi. Yāgu mukhe thapitamattā va rasaharaṇiyo pharitvā atthāsi. So tassā vīmaṃsanattham eva „bhadde, pacituṃ ajānantī kimatthaṃ mama tandule nāsesitī“ yāguṃ saha khelena nitthubhitvā bhūmiyaṃ pātesi. Sā akujjhitvā va „sace yāgu na sundarā pūvaṃ khāda sāmī“ pūvaṃ adāsi. Tam pi tath’ eva akāsi. bhatte pi tath’ eva paṭipajjitvā „tvaṃ pacituṃ ajānantī mama saṇṭakam kimatthaṃ nāsesitī“ kuddho viya tīpi pi ekato madditvā tassā sīsato paṭṭhāya sakalasarīraṃ vilimpitvā „dvāre nisīdā“ ti āha. Sā akujjhitvā va „sādhū sāmī“ tathā akāsi. So tassā nihatamānabhāvaṃ nātvā „bhadde ehī“ āha. Sā ekavacanen’ eva āgatā. Mahāsatto pana āgacchanto kahāpaṇasahassena saddhū ekaṃ sātakaṃ tambūlapasibbake thapetvā āgato, atha so taṃ sātakaṃ niharitvā tassā hatthe thapetvā „bhadde, tava sahāyikāhi saddhū nabhītvā imaṃ sātakaṃ nivāsetvā ehī“ āha. Sā tathā akāsi. Paṇḍito uppāditadhaṃ naṃ ca āhaṭṭadhaṃ ca sabbhaṃ tassā mātāpitunnāṃ datvā te samassā-

setvā taṃ ādāya nagaram eva gantvā vīmaṃsanatthāya taṃ dovāri-
 kassa geḥe nisīdāpetvā dovārikabhariyāya ācikkhivā attano nivesanaṃ
 gantvā puiṣe āmantetvā „asukagehe itthiṃ thapetvā āgato 'mhi, imaṃ
 saḥassaṃ ādāya gantvā taṃ vīmaṃsathā“ 'ti saḥassaṃ datvā pesesi.
 5 te tathā karimṣu. Sā „imaṃ mama sāmikassa pādarajaṃ na aggha-
 titi“ na icchi Te gantvā paṇḍitassa ārocesuṃ. Puna pi yāvatatiyaṃ
 pesetvā catutthe vāre „tena hi taṃ hatthe gahetvā kaddhantā ānethā“
 'ti āha. Te tathā karimṣu. Sā Mahāsattaṃ mahāsampattiyaṃ thitaṃ
 na sañjāni. oloketvā ca pana hasi c' eva rodi ca So ubhinnaṃ pi
 10 kāranaṃ pucchi. Atha naṃ sā evaṃ āha „sāmi, ahaṃ hasamānā tava
 sampattim oloketvā 'ayaṃ sampatti na akāraṇena laddhā, purimabhava
 pana kusalaṃ katvā laddhā bhavissati, aho puññānaṃ phalaṃ nāmā'
 'ti hasiṃ, rodamānā pana 'idāni parassa rakkhitaḥ gopitavattumhi apa-
 rajjhivā Nirayaṃ gamissatiti' taya kārūṇiṇena rodi“ ti. So taṃ vī-
 15 maṃsitvā suddhabhāvaṃ natvā „gacchatha, naṃ tatth' eva nethā“ 'ti
 vatvā pesetvā puna tunnavāyavesaṃ gahetvā gantvā tāya saddhiṃ
 taṃ rattiṃ sayitvā punadivase pāto va rājakulaṃ pavisitvā Udum-
 barādeviyā ārocesi. Sā rañño ārocetvā Amarādeviṃ sabbālaṃkārehi
 alaṃkaritvā mahāyogge nisīdāpetvā mahantena sakkārena Mahā-
 20 sattassa gehaṃ ānetvā maṅgalaṃ kāresi. Rājā Bodhisattassa saḥassa-
 mūlaṃ paṇṇākāraṃ pesesi, dovārike ādimkatvā sakalanagara-vāsino
 paṇṇākāre pahimṣu. Amarādevī raññā pahitaṃ paṇṇākāraṃ dvidhā
 bhinditvā ekaṃ kotthāsaṃ rañño pesesi, eten' upāyena sakalanagara-
 vāsinam pi paṇṇākāraṃ pesetvā nagaraṃ saṃgaṇhi. Tato paṭṭhāya
 25 Mahāsatto tāya saddhiṃ samaggavāsaṃ vasanto rañño atthaṃ ca
 dhammaṃ ca anusāsi.

MAHOSADHA'S JUDGEMENT.

Ekā itthi puttāṃ ādāya mukhadhovanatthāya paṇḍitassa pokkha-
 raniṃ gantvā puttāṃ nahāpetvā attano sātake nisīdāpetvā mukhaṃ
 30 dhovitvā nahāyitum otari. Tasmiṃ khāṇe ekā yakkhiṇi taṃ dārakaṃ
 disvā khāditukāmā hutvā itthivesaṃ gahetvā „sahāyike, sobhati vatā-
 yaṃ dārako, tav' eso putto“ ti pucchitvā „āma amma“ 'ti vutte „pā-
 yemi nan“ ti vatvā „pāyehiti“ vuttā taṃ gahetvā thokaṃ kilāpetvā

taṃ ādāya palāyitum ārabhi. Itarā taṃ dīsvā dhāvītvā „kuhiṃ me
 puttāṃ nesītu“ gaṇhi. Yakkhiṇī „kuto tayā putto laddho. mam' eso
 putto“ ti āha. Tā kalahaṃ karontiyo sāladvārena gacchanti. Pan-
 dīto kalahasaddaṃ sutvā tā pakkosītvā „kim etan“ ti pucchītvā attāṃ
 sutvā akkhīnaṃ animisatāya c' eva rattatāya ca yakkhīnīti natvāpi 5
 „mama vuccichaye thassathā“ 'ti vatvā „āma thassāmā“ ti vutte le-
 khaṃ kaḍḍhitvā lekhāmajjhe dārakaṃ nippajjāpetvā yakkhiṇiyā hat-
 thesu mātārā pādesu gāhāpetvā „dve pi ākaḍḍhitvā ganhatha. kad-
 dhītum sakkontiya eva putto“ ti āha. Tā ubho pi kaḍḍhiṃsu. dārako
 kaḍḍhiyamāno dukkhappatto hutvā viravi. mātā hadayena phalītena 10
 viya puttāṃ mocetvā rodamānā atthāsī. Paṇḍīto mahājanaṃ pucchi.
 „dārake mātuhadayaṃ mudukaṃ hoti udāhu amātuhadayaṃ“ ti.
 „Mātuhadayaṃ paṇḍitā“ 'ti. „Idāṃ kim etaṃ dārakaṃ gahetvā
 thitā mātā hoti vissajjetvā thitā“ ti. „Vissajjetvā thitā paṇḍitā“
 'ti. „Imaṃ pana dārakacorīṃ tumhe jānāthā“ 'ti. „Na jānāma 15
 paṇḍitā“ 'ti. „Yakkhiṇī esā. dārakaṃ khādītum gaṇhīti“. „Ka-
 thaṃ jānāsi paṇḍitā“ 'ti. „Akkhīnaṃ animisatāya c' eva ratta-
 tāya ca chāyāya abhāvena ca nīrāsamkatāya ca nikkaruṇatāya cā“ 'ti.
 Atha naṃ pucchi: „kāsi tvaṃ“ ti. „Yakkhiṇi-mhi sāmīti“. „Kasmā
 imaṃ dārakaṃ gaṇhīti“. „Khādītum sāmīti“. „Andhabāle. pubbe pi 20
 pāpakaṃ katvā yakkhiṇī jātāsī. idāṃ puna pi pāpaṃ karosi. aho an-
 dhabālāsīti“ ovaḍḍitvā pañcasu sīlesu patitthāpetvā uyyojesi. Dāraka-
 mātā „ciraṃ jīva sāmīti“ paṇḍitaṃ thometvā puttāṃ ādāya pakkāmi.

SAKKA AND THE ASURAS

Tasmīṃ kāle tāvatimsabbhavane asurā pativasanti. Sakko devarājā
 „kim no sādharānena rajjena“ 'ti asure dibbapānaṃ pāyetvā matte 25
 samāne pādesu gahetvā Sineru-papāte khipāpesi. Te asurabhavanaṃ
 eva sampāpuṇṇisu. Asurabhavanaṃ nāma Sinerussa hetthimatale
 tāvatimsadevalokappamāṇaṃ eva. tattha devānaṃ Pāricchattako viya
 Cittapātālī nāma kappatthiyarukkho hoti. Te Cittapātaliyā pupphī-
 tāya jānanti: „nāyaṃ amhākaṃ devaloko, devalokasmīṃ hi Pāricchattako 30
 pupphatīti“. Atha te „jara-Sakko amhe matte katvā mahāsamudda-
 pītthe khipitvā amhākaṃ devanagaraṃ gaṇhi. mayāṃ tena saddhīṃ

yujjhutvā ambhākaṃ devanagaram eva gāhissāmā“ tī kīpillikā viya
 thambhāṃ Smeruṃ anusañcaramānā utthahimsu. Sakko „asurā kira
 utthitā“ tī sutvā samuddapitthe yeva abbhuggantvā yujjhamāno tehi
 parājito diyaddhayanāsatikena Vejāyantarathena dakkhiṇasamuddassa
 5 matthakamatthakena palāyituṃ āradhho. Ath' assa ratho samudda-
 pitthena vegenā gacchanto Simbalivanāṃ pakkhanto. Tassa gamana-
 magge Simbalivanāṃ tālavanaṃ viya chijjivā chijjivā samuddapitthe
 patati. Supaṇṇapotakā samuddapitthe parivattentā mahāravaṃ ra-
 vimsu Sakko Mātaliṃ pucchi „samma Mātali, kiṃsaddo nāṃ' esa.
 10 atikaruno ravo vattatīti“. „Deva, tumhākaṃ rathavegaviccunṇite Sim-
 balivane patante supaṇṇapotakā maraṇabhayaṭṭhitā ekaviraṇaṃ vira-
 vantīti“ Mahāsatto „samma Mātali, mā amhe nissāya ete kilamantu.
 na mayāṃ issariyaṃ nissāya pānavadhakammaṃ karoma. etesaṃ pana
 atthāya mayāṃ jīvitam pariccajivā asurānaṃ dassāma. nivattay' etaṃ
 15 rathan“ tī vatvā imaṃ gātham āha

Kulāvaka Mātali Simbalissimhā, isāṃukhena parivajjayassu.

kāmaṃ cāyāma asuresu pāṇam, mā-y-ime diṇā vikulāvā ahesuṃ tī.

Mātali saṃgāhako tassa vacanaṃ sutvā ratham nivattetvā aññena
 maggena devalokābhimukhaṃ akāsi. Asurā pana taṃ nivattayamā-
 20 naṃ eva disvā „addhā aññehi pi cakkavālehi Sakkā āgacchanti, balaṃ
 labhivā ratho nivatto bhavissatīti“ maraṇabhayaḥhitā palāyivā asura-
 bhavanam eva pavimsu. Sakko pi devanagaram pavisitvā dvīsu
 davalokesu devaganena parivuto nagaramajje atthāsi. Tasmim khane
 pathaviṃ bhindivā yojanasahassubbedho Vejāyantaṭṭhādo utthahi.
 25 Vijayante utthitattā Vejāyanto tv-eva nāmaṃ akaṃsu. Atha Sakko
 puna asurānaṃ anāgamanatthāya pañcasu thānesu ārakkhaṃ thapesi.

THE DREAM OF THE QUEEN MĀYĀ.

Tadā kira Kapilavatthu-nagare āsāḷhinakkhattaṃ ghutthaṃ ahosi. Mahājano nakkhattaṃ kiḷati. Mahāmāyā devī pure puṇṇamāya satta-
 madivasato patthāya vigatasurāpānaṃ mālāgandhavibhūṭisampannaṃ
 nakkhattakilaṃ anubhavamānā sattamadivase pāto va utthāya gandho- 5
 dakena nahāyitvā cattāri satasahassāni vissajjetvā mahādānaṃ datvā
 sabbālaṃkāravibhūsitā varabhojanaṃ bhuñjitvā uposathaṅgāni adhi-
 tthāya alaṃkatapatiyattaṃ sirigabbhaṃ pavisitvā sīrasayane nīpannā
 niddaṃ okkamamānā imaṃ supinaṃ addasa. Cattāro kira naṃ mahā-
 rājāno sajanen' eva saddhiṃ ukkhipitvā Himavantaṃ netvā satthiyo 10
 janike Manosilā-tale sattayojanikassa mahāsālarukkhaṃ hetthā ttha-
 petvā ekamantaṃ atthaṃsu. Atha nesaṃ deviyo āgantvā devīm Anotatta-
 dhaṃ netvā mānusaṃ alaharaṇatthaṃ nahāpetvā dibbavatthaṃ nivā-
 sāpetvā gandhehi vīlmpāpetvā dibbapupphāni pilandhāpetvā — tato
 avidūre Rajata-pabbato. tassa anto kanakavimānaṃ atthi — tattha 15
 pācīnasīsakāṃ dibbasayanaṃ paññāpetvā nipajjāpesuṃ. Atha Bodhi-
 satto setavaravārano hutvā — tato avidūre eko Suvanna-pabbato —
 tattha caritvā tato oruyha Rajata-pabbataṃ abhirūhivā uttaradisato
 āgamaṃ rajatadāmaṇṇāya sonḍāya setapadumaṃ gahetvā koṇca-
 nādaṃ naditvā kanakavimānaṃ pavisitvā mātu sayanaṃ tikkhattuṃ 20
 padakkhinaṃ katvā dakkhiṇapassaṃ tāletvā kucchiṃ pavitthasadi-
 so ahosi. Evaṃ uttarāsāḷhanakkhattena patisaṇḍhiṃ gaṇhi. Punadivase
 pabuddhā devī taṃ supinaṃ rañño ārocesi. Rājā catusatthimatte
 brāhmaṇapāṃmokkhe pakkosāpetvā haritupattāya lājādīhi katamaṅga-
 lasakkārāya bhūmiyā mahārāṇi āsanāni paññāpetvā tattha nisinnā- 25
 naṃ brāhmaṇānaṃ sappimadhusakkarābhisaṃkhatassa varapāyāsassa
 suvannarajatapāṭiyo pūretvā suvannarajatapāṭiḥi yeva paṭikujjetvā
 adāsi, aññehi ca ahatavatthakapilagāvidānādīhi te santappesi. Atha
 tesaṃ sabbakāmehi santappitānaṃ supinaṃ ārocetvā „kiṃ bhavissatīti“
 pucchi. Brāhmaṇā āhaṃsu: „mā cīntaḥi mahārāja. deviyā te kuc- 30
 chimbi gabbho patitthito, so ca kho purisagabbho na itthigabbho,
 putto te bhavissati. so sace agāraṃ ajjhāvasissati rājā bhavissati cakka-
 vattī, sace agārā nikkhamma pabbajissati Buddho bhavissati loke vi-
 vattacchaddo“ ti.

THE BIRTH OF GOTAMA BUDDHA

Mahāmāyā devī pattena telam viya dasamāse kucchiyā Bodhi-
 sattam pariharitvā paripunnagabbhā ñātugharam gantukāmā Suddho-
 dana-mahārājassa ārocesi: „icchām' aham deva kulasantakam Deva-
 5 dāha-nagaram gantun“ ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā Kapila-
 vatthuto yāva Devadaha-nagarā maggam samam kāretvā kadali-punṇa-
 ghata-dhaja-patākādīhi alamkārapetvā devīm sovaṇṇasivikāya nisīdāpetvā
 amaccasahassena ukkhipāpetvā mahantena parivārena pesesi. Dvin-
 nam pana nagarānam antare ubhayanagaravāsīnam pi Lumbini-vanam
 10 nāma maṅgalasālavanam atthi. Tasmim samaye mūlato patthāya yāva
 aggasākhā sabbam ekaphāliphullam ahosi, sākhantarehi c' eva pup-
 phantarehi ca pañcavaṇṇabhamaragaṇā nānappakārā ca sakunasaṃghā
 madhurassarena vikūjantā vicaranti Sakalam Lumbini-vanam Citta-
 latāvana-sadisaṃ mahānubhāvassa rañño susajjita-āpānamaṇḍalam viya
 15 ahosi. Deviyā tam disvā sālavanakīlam kīlitukāmatā udapādi. Amaccā
 devīm gahetvā sālavanam pavimsu. Sā maṅgalasālamūlam gantvā
 sālāsākhāyaṃ gaṇhitukāmā ahosi. Sālāsākhā suseditavettagam viya
 oṇamitvā deviyā hatthapatham upagañchi. Sā hattham pasāretvā sā-
 kham aggahe. Tāvad eva c' assā kammajavātā caliṃsu. Ath' assā
 20 sāṇim parikkhipitvā mahājano paṭikkami. Sālāsākhā gahetvā tittha-
 mānāya eva c' assā gabbhavutthānam ahosi. Tam khaṇam yeva
 cattāro pi suddhacittā Mahābrahmāno suvaṇṇajālam ādāya sampattā
 tena suvaṇṇajālena Bodhisattam sampaticchitvā mātu purato thapetvā
 „attamanā devī hohi, mahesakkho te putto uppanno“ ti āhaṃsu.
 25 Yathā pana aññe sattā mātukucchito nikkhamantā patikkūlena asucinā
 makkhitā nikkhamanti na evam Bodhisatto. Bodhisatto pana dham-
 māsanato otaranto dhammakathiko viya nissenito otaranto puriso viya
 ca dve ca hatthe dve ca pāde pasāretvā thutako mātukucchisambha-
 vena kenaci asucinā amakkhito suddho visado Kāsika-vatthe nikkhitta-
 30 maṇḍiratanam viya jotanto mātukucchito nikkhami. Evam sante pi
 Bodhisattassa ca Bodhisatta-mātuyā ca sakkārattham ākāso dve uda-
 kaḍhārā nikkhamitvā Bodhisattassa ca mātu c' assa sarīre utum gāha-
 pesum.

CATTĀRI PUBBANIMITTĀNI

Ath' ekadivasam Bodhisatto uyyānabhūmmā gantukāmo sārathim
 āmantetvā „ratham yojeḥiti“ āha. So „sādhū“ 'ti patisunivā mahāra-
 ham uttamaratham sabbālaṃkārena alaṃkaritvā kumudapattavaṇṇe
 cattāro maṅgalasindhave yojetvā Bodhisattassa pativedesi. Bodhisatto 5
 devavimānasadisam ratham abhirūhitvā uyyānābhimukho agamāsi.
 Devatā „Siddhatthakumārassa abhisambujjanakālo āsanno, pubban-
 mittam dassessāmā“ 'ti ekam devaputtam jarūjajjaram khaṇḍadantaṃ
 palitakesam vaṃkam obhaggasarīraṃ daṇḍahattham pavedhamānam
 katvā dassesum. Tam Bodhisatto c' eva sārathi ca passanti. Tato 10
 Bodhisatto sārathim „samma, ko nāmi esa puriso, kesāpi'ssa na yathā
 aññesan“ ti Mahāpadāne āgatanāyena pucchitvā tassa vacanam sutvā
 „dhi-r-atthu vata bho jātiyā yatra hi nāma jātassa jarū paññāyissa-
 titi“ samviggahadayo tato va paṭinivattitvā pāsadam eva abhirūhi.
 Rājā „kiṃkāraṇā mama putto khippam patinivattitī“ pucchi. „Jiṇṇam 15
 purisam disvā devā 'ti, jinṇam purisam disvā pabbajissatī“ āhamso.
 „Kasmā mam nāsetha, sīgham puttassa nūtakāni sajjetha, sampattim
 anubhāyanto pabbajjāya satim na karissatī“ vatvā ārakkham vad-
 dhetvā sabbadisūso addhayaoyane addhayaoyane thapesi. Pun' ekadi-
 vasam Bodhisatto tath' eva uyyānam gacchanto devatāhi nimmitam 20
 vyādhitam purisam disvā purimanāyena' eva pucchitvā samviggahadayo
 nivattitvā pāsadam abhirūhi. Rājāpi pucchitvā hetthāvuttanāyena'
 eva samvidahitvā puna vaddhetvā samantato tigāvutappamāṇe padese
 ārakkham thapesi. Aparam pana ekadivasam Bodhisatto tath' eva
 uyyānam gacchanto devatāhi nimmitam kālakataṃ disvā purimanāyena' 25
 eva pucchitvā samviggahadayo puna nivattitvā pāsadam abhirūhi.
 Rājāpi pucchitvā hetthāvuttanāyena' eva samvidahitvā puna vaddhetvā
 samantato yojanappamāṇe padese ārakkham thapesi. Aparam pana
 ekadivasam uyyānam gacchanto tath' eva devatāhi nimmitam suni-
 vattham supārutaṃ pabbajitaṃ disvā „ko nāmi eso sammā“ 'ti sā- 30
 rathim pucchi. Sārathi kiṃcāpi Buddhuppādassa abhāvā pabbajitaṃ
 vā pabbajitagune vā na jānāti, devānubhāvena pana „pabbajito nāmi“

esa devā' 'ti vatvā pabbajjāya gune vannessi. Bodhisatto pabbajjāya rucim uppādetvā taṃ divasaṃ uyyānaṃ agamāsī. Dighabhāṇakā pa-nāhu: cattāri nimittāni ekadivaseṇ' eva disvā agamāsīti.

THE GREAT RETIREMENT

- 5 Tasmiṃ samaye „Rāhulamātā puttāṃ vijātā“ ti sutvā Suddho-
danamahārājā „puttassa me tutṭhūṃ mvedethā“ 'ti sāsanaṃ pahimi.
Bodhisatto taṃ sutvā „Rāhulo jāto, bandhanaṃ jātan“ ti āha. Rājā
„kiṃ me putto avacā“ 'ti pucchitvā taṃ vacanaṃ sutvā „ito patthāya
me nattu Rāhulakumāro tv-eva nāmaṃ hotū“ 'ti. Bodhisatto pi kho
10 rathavaraṃ āruyha mahantena yasena atimanoramena sirisobhaggena
nagaraṃ pāvisi. Tasmiṃ samaye Kīsāgotamī nāma khattiyakaññā
uparipāsādaratalagatā nagaraṃ padakkhiṇaṃ kurumānassa Bodhi-
sattassa rūpasirīṃ disvā pītisomanassajātā imaṃ udānaṃ udānesi:

- Nibbutā nūna sā mātā, nibbuto nūna so pitā,
15 nibbutā nūna sā nārī yassāyaṃ īdiso patīti.

- Bodhisatto taṃ sutvā cintesi: „ayam evaṃ āha, evarūpaṃ attabhāvaṃ
passantiyā mātuhadayaṃ nibbāyati, pituhadayaṃ nibbāyati, pajā-
patihadayaṃ nibbāyati. kasmīṃ nu kho nibbuta hadayaṃ nibbutaṃ
nāma hotīti“. Ath' assa klesesu virattamānasassa etad ahoṣi: „rā-
20 gaggimhi nibbuta nibbutaṃ nāma hoti, dosaggimhi mohaggimhi nib-
bute nibbutaṃ nāma hoti, mānadiṭṭhiādisu sabbakilesadarathesu nib-
butesu nibbutaṃ nāma hoti, ayaṃ me sussavanaṃ sāvesi, aham hi
nibbānaṃ gavesanto carāmi, ajj' eva mayā gharāvāsaṃ chaḍḍetvā nīk-
khamma pabbajtvā nibbānaṃ gavesituṃ vatṭati, ayaṃ imissā ācariya-
25 bhāgo hotū“ 'ti kaṇṭhato omuñcivā Kīsāgotamiyā satasahassagghana-
kaṃ muttāhāraṃ pesesi. Sā „Siddhatthakumāro mayi paṭibaddhacitto
huvā paṇṇākāraṃ pesetīti“ somanassajātā ahoṣi. Bodhisatto pi ma-
hantena sirisobhaggena attano pāsādaṃ abhirūhitvā sirisayane nīpajji.
Tāvad eva naṃ sabbālaṃkārapaṭimaṇḍitā naccagītādisu susikkhitā
30 devakaññā viya rūpappattā itthiyo nānāturīyāni gahetvā samparivāra-
yitvā abhiraṃpentiyo naccagītavādītāni payojayimisu. Bodhisatto ki-
lesesu virattacittatāya naccādisu anabhirato muhuttaṃ niddaṃ okkami.

Tāpi itthiyo „yass’ atthāya mayam naccādāni payojayāma so middam upagato. idāni kimattham kilamāmā“ ti gahitagahitāni turīyam aj-
 jhottharivā nipajimsu. Gandhatelappadīpā jhāyanti. Bodhisatto pa-
 bujjhitvā sayanapitthe pallamkena nisinnō addasa tā itthiyo turīya-
 bhandāni avattharivā niddāyantiyo ekaccā paggharitakhelā lālākilinna- 5
 gattā ekaccā dante khādantiyo ekaccā kākacchantiyo ekaccā vippala-
 pantiyo ekaccā vivatamukhā ekaccā apagatavattā pākāṭabībhaacca-
 sambādhattānā. So tāsam tam vippakāram disvā bhiyyosomattāya
 kāmesu viratto ahosi. Tassa alamkatapatiyattam Sakkabhavana-sadisam
 pi tam mahātalam vippaviddhanānakūṇapabharitam āmakasusānam viya 10
 upatthāsi, tayo bhavā ādittagehasadisā viya khāyimsu, „upaddutam
 vata bho, upassattham vata bho“ ti udānam pavatti, ativiya pabbajjāya
 cittam nami. So „ajj’ eva mayā mahābhikkhamanam nikkhamitum
 vattatīti“ sayanā vutthāya dvārasamīpam gantvā „ko etthā“ ti āha.
 Ummāre sīsam katvā nipanno Channo „aham ayyaputta Channo“ ti 15
 āha. „Aham ajja mahābhikkhamanam nikkhamitukāmo, ekaṁ me
 assam kappehīti“. So „sādhū devā“ ti assabhaṇḍakam gahetvā assa-
 sām gantvā gandhatelappadīpesu jalantesu sumanapattavitānassa hetthā
 ramanīye bhūmibhāge thitam Kanthakam assarājānam disvā „ajja
 mayā imam eva kappetum vattatīti“ Kanthakam kappesi. So kappi- 20
 yamāno va aññāsi: „ayam kappanā atigāḷhā. aññesu divasesu uyyāna-
 kilādigamane kappanā viya na hoti, mayham ayyaputto ajja mahābhi-
 nikkhamanam nikkhamitukāmo bhavissatīti“. tato tutthamānaso mahā-
 hasitam hasi. So saddo sakalanagaram pattharivā gaccheyya, devatā
 pana tam saddam nirumbhitvā na kassaci sotum adamsu. Bodhisatto 25
 pi kho Channam pesetvā va „puttam tāva passissāmīti“ cintetvā ni-
 sinnapallamkato vutthāya Rāhulamātāya vasanatthānam gantvā gabbha-
 dvāram vivari. Tasmin khane antogabbhe gandhatelappadīpo jhāyati.
 Rāhulamātā sumanamallikādīnam pupphānam ammanamattena abhip-
 pakiṇṇasayane puttassa matthake hattham thapetvā niddāyati. Bodhi- 30
 satto ummāre pādāni thapetvā thitako va oloketvā „sac’ aham deviyā
 hattham apanetvā mama puttam gaṇhissāmi devī pabujjhissati. evam
 me gamanantarāyo bhavissati. Buddho hutvā va āgantvā passissāmīti“
 pāsādatalato otari.

PATICCASAMUPPĀDO

Tena samayena Buddho bhagavā Uruvelāyaṃ viharati Nerañja-
 rāya tīre bodhirukkhamūle pathamābhisambuddho. Atha kho Bhagavā
 bodhirukkhamūle sattāhaṃ ekapallāṅkena nisīdi vimuttisukkhapatisaṃ-
 5 vedi. Atha kho Bhagavā rattiyā pathamaṃ yāmaṃ patiecasamuppā-
 daṃ anulomapaṭilomaṃ manasākāsi: avijjāpaccayā saṃkhārā, saṃ-
 khārapaccayā viññāṇaṃ, viññāṇapaccayā nāmarūpaṃ, nāmarūpapaccayā
 salāyatanāṃ, salāyatanapaccayā phasso, phassapaccayā vedanā, vedanā-
 paccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upādānaṃ, upādānapaccayā bhavo,
 10 bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇaṃ sokaparidevadukkhadoma-
 nassupāyāsā bhavanti. Evam etassa kevalassa dukkhakkhandhassa
 samudayo hoti. Avijjāya tv-eva asesavirāgaṇiroduhā saṃkhāraṇiroduhā,
 saṃkhāraṇiroduhā viññāṇaṇiroduhā, viññāṇaṇiroduhā nāmarūpaṇiroduhā,
 nāmarūpaṇiroduhā salāyatanāniroduhā, salāyatanāniroduhā phassaṇiroduhā,
 15 phassaṇiroduhā vedanāniroduhā, vedanāniroduhā taṇhāniroduhā, taṇhāni-
 rodhā bhavaṇiroduhā, bhavaṇiroduhā jātiniroduhā, jātiniroduhā jarāmarāṇaṃ
 sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā nirujjhanti. Evam etassa keva-
 lassa dukkhakkhandhassa niroduhā hotīti. Atha kho Bhagavā etaṃ
 atthaṃ veditvā tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udānesi:

20 Yadā have pātubhavanti dhammā ātāpīno jhāyato brāhmaṇassa
 ath' assa kaṅkhā vapayanti sabbā yato pajānāti sahetudhammaṃ ti.

DHAMMACAKKA-PAVATTANA-SUTTA

Evam me sutam: Ekaṃ samayaṃ Bhagavā Bārāṇasiyaṃ viharati
 Isipatane migadāye. Tatra kho Bhagavā pañcavaggiye bhikkhū āma-
 25 tesī: „dve 'me bhikkhave antā pabbajitena na sevitaḥ. Katame dve.
 Yo cāyaṃ kāmesu kāmasukhallikānuyogo hīno gammo pothujjaniko
 anariyo anattasaṃhito, yo cāyaṃ attakilamathānuyogo dukkho anariyo
 anattasaṃhito, ete kho bhikkhave ubho ante anupagamma majjhima
 paṭipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇi nānakaraṇi upa-
 30 samāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṃvattati. Katamā ca sā

bhikkhave majjhimā patipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī'ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Ayam eva ariyo atthaṅgiko maggo. seyyath' idam: sammā-ditthi sammāsāṅkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Ayam kho sā bhikkhave 5 majjhimā patipadā Tathāgatena abhisambuddhā cakkhukaraṇī'ñāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Idam kho pana bhikkhave dukkham ariyasaccam: jāti pi dukkhā. jarā pi dukkhā, vyādhi pi dukkhā, maraṇam pi dukkham, appiyeḥi sampayogo dukkho, piyeḥi vippayogo dukkho, yam p' iccham na labhati 10 tam pi dukkham, saṅkhittena pañc' upādānakkhandhā pi dukkhā. Idam kho pana bhikkhave dukkhasamudayam ariyasaccam: yāyam taṇhā ponobbhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭhābhinandinī. seyyath' idam: kāmataṇhā bhavataṇhā vibhavataṇhā. Idam kho pana bhikkhave dukkhanirodham ariyasaccam: yo tassā yeva taṇhāya asesavirā- 15 ganirodho cāgo paṭṭissaggo mutti anālayo. Idam kho pana bhikkhave dukkhanirodhagāminī patipadā ariyasaccam, ayam eva ariyo atthaṅgiko maggo, seyyath' idam: sammāditthi sammāsāṅkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. "

YASAPABBAJJĀ

20

Tena kho pana samayena Bārāṇasīyam Yaso nāma kulaputto setthiputto sukhumālo hoti, tassa tayo pāsādā honti: eko hemantiko, eko gimhiko, eko vassiko. So vassike pāsāde cattāro māse nippurisehi turiyeḥi paricāriyamāno na heṭṭhā pāsādā orohati. Atha kho Yasassa kulaputtassa pañcaḥi kāmaguṇeḥi samappitassa samaṅgibhūtassa pari- 25 cāriyamānassa paṭigacc' eva niddā okkamī, pariṇassāpi pacchā niddā okkamī, sabbarattiyo ca telappadīpo jhāyati. Atha kho Yaso kulaputto paṭigacc' eva paṭibujjhivā addasa sakam pariṇanam supantam aññissā kacche viṇam aññissā kaṇthe mutiṅgam aññissā kacche ālam-baram aññam vikesikam aññam vikkheḷikam vippalapantiyo, hatthap- 30 pattam susānam maññe. Disvān' assa ādīnavo pāturahosi, nibbidāya cittam saṅthāsi. Atha kho Yaso kulaputto udānam udānesi: „upaddu-

tam vata bho. upassattham vata bho“ ti. Atha kho Yaso kulaputto
 suvaṇṇapādukāyo ārohitvā yena nivesanadvāraṃ ten’ upasaṃkami,
 amanussā dvāraṃ vivarīmsu ‘mā Yasassa kulaputtassa koci antarāyaṃ
 akāsi agārasmā anagāriyaṃ pabbajjāyā’ ti. Atha kho Yaso kulaputto
 5 yena nagaradvāraṃ ten’ upasaṃkami. amanussā dvāraṃ vivarīmsu ‘mā
 Yasassa kulaputtassa koci antarāyaṃ akāsi agārasmā anagāriyaṃ pab-
 bajjāyā’ ti. Atha kho Yaso kulaputto yena Isipatanam migadāyo
 ten’ upasaṃkami. Tena kho pana samayena Bhagavā rattiya paccū-
 sasamayaṃ paccuṭṭhāya ajjhokāse caṅkamati. Addasa kho Bhagavā
 10 Yasam kulaputtam dūrato va āgacchantam, disvāna caṅkamā orohitvā
 paññatte āsane nisīdi. Atha kho Yaso kulaputto Bhagavato avidūre
 udānam udānesi „upaddutam vata bho. upassattham vata bho“ ti.
 Atha kho Bhagavā Yasam kulaputtam etad avoca. „idam kho Yasa
 anupaddutam, idam anupassattham, ehi Yasa nisīda, dhammam te
 15 desessāmīti“. Atha kho Yaso kulaputto ‘idam kira anupaddutam, idam
 anupassatthan’ ti hattho udaggo suvaṇṇapādukāhi orohitvā yena Bha-
 gavā ten’ upasaṃkami. upasaṃkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekam-
 antam nisīdi. Ekamantam nisinnassa kho Yasassa kulaputtassa Bha-
 gavā anupubbikatham kathesi, seyyath’ idam: dānakatham sīlakatham
 20 saggakatham kāmānam ādinavam okāram saṃkilesam nekkhamme āni-
 saṃsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Yasam kulaputtam kaḷaccittam
 muducittam vinīvaranacittam udaggacittam pasannacittam atha yā bud-
 dhānam sāmukkaṃsikā dhammadesanā tam pakāsesi: dukkham samudā-
 yaṃ nirodham maggam. Seyyathā pi nāma suddham vattham apagata-
 25 kaḷakam samma-d-eva rajanam patigaṇheyya evam eva Yasassa kula-
 puttassa tasmim yeva āsane virajam vitamalam dhammacakkhum udapādi-
 yaṃ kiñci samudayadhammam sabbam tam nirodhadhamman’ ti. Atha
 kho Yasassa kulaputtassa mātā pāsādam abhīrūhitvā Yasam kulaputtam
 apassantī yena setthi gahapati ten’ upasaṃkami, upasaṃkamitvā set-
 30 thim gahapatim etad avoca: „putto te gahapati Yaso na dissatīti“.
 Atha kho setthi gahapati catuddisā assadūte uyyojetvā sāmam yeva
 yena Isipatanam migadāyo ten’ upasaṃkami. Addasa kho setthi gaha-
 pati suvaṇṇapādukānam nikkhepam, disvāna tam yeva anugamāsi.
 Addasa kho Bhagavā setthim gahapatim dūrato va āgacchantam,
 35 disvāna Bhagavato etad ahosi: „yam nūnāham tathārūpam iddhābhi-
 saṃkhāram abhisamkhāreyyam yathā setthi gahapati idha nisinno idha

nisinnaṃ Yasam kulaputtam na passeyyā“ ti. Atha kho Bhagavā tathārūpaṃ iddhābhisaṃkhāraṃ abhisaṃkhāresi. Atha kho setthi gahapati yena Bhagavā ten' upasaṃkamaṃ, upasaṃkamtvā Bhagavantam etad avoca. „apī bhante Bhagavā Yasam kulaputtam passeyyā“ ti. „Tena hi gahapati nisīda, app-eva nāma idha nisinna idha nisinnaṃ 5 Yasam kulaputtam passeyyāsīti“. Atha kho setthi gahapati „idh' eva kirāhaṃ nisinna idha nisinnaṃ Yasam kulaputtam passissāmiti“ hattho udaggo Bhagavantam abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinnassa kho setthissa gahapatissa Bhagavā anupubbikatham kathesi, seyyath' idam. dānakatham silakatham saggakatham kāmānaṃ 10 ādīnavaṃ okāraṃ saṃkilesaṃ nekkhamme ānisaṃsaṃ pakāsesi. Atha kho setthi gahapati ditthadhammo pattadhammo viditadhammo pari-yogālhaddhammo tiṇṇavicikiccho vigatakathamkatho vesārajappatto aparappaccayo Satthu sāsane Bhagavantam etad avoca: „abhikkantaṃ bhante, abhikkantaṃ bhante, seyyathā pi bhante nikkujjitaṃ vā 15 ukkujeyya, paticchannaṃ vā vivareyya, mūlhasa vā maggaṃ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṃ dhāreyya 'cakkhumanto rūpāni dakkhinti', evam eva Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito, es' āhaṃ bhante Bhagavantam saraṇaṃ gacchāmi dhammaṃ ca bhikkhusaṃghaṃ ca, upāsakaṃ maṃ Bhagavā dhāretu ajjatagge paṇupetaṃ 20 saraṇaṃ gatan“ ti. So va loke paṭhamaṃ upāsako ahoṣi tevāciko. Atha kho Yasassa kulaputtassa pituno dhamme desiyamāne yathādittham yathāviditaṃ bhūmiṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimucci. Atha kho Bhagavato etad ahoṣi: „Yasassa kulaputtassa pituno dhamme desiyamāne yathādittham yathāviditaṃ bhū- 25 miṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, abhabbo kho Yaso kulaputto hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjituṃ seyyathā pi pubbe agārīkabhūto, yaṃ nūnāhaṃ taṃ iddhābhisaṃkhāraṃ paṭippas-sambheyyan“ ti. Atha kho Bhagavā iddhābhisaṃkhāraṃ paṭippas-sambhesi. Addasa kho setthi gahapati Yasam kulaputtam nisinnaṃ, 30 disvāna Yasam kulaputtam etad avoca: „mātā te tāta Yasa pari-devasokasampannā, dehi mātu jīvitaṃ“ ti. Atha kho Yaso kulaputto Bhagavantam ullokesi. Atha kho Bhagavā setthim gahapatim etad avoca: „taṃ kiṃ maññasī gahapati, Yasassa sekhena nānena sekhena dassanena dhammo dittho seyyathā pi ṭayā, tassa yathādittham yathā- 35 viditaṃ bhūmiṃ paccavekkhantassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ,

bhabbo nu kho Yaso gahapati hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjitum seyyathā pi pubbe agārikabhūto“ ti. „No h’etaṃ bhante“. „Yasassa kho gahapati kulaputtassa sekkena nānena sekkena dassanena dhammo dittho seyyathā pi tayā, tassa yathādittam yathāviditam bhūmiṃ pacca-
 5 vekkhaṇṭassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ, abhabbo kho gahapati Yaso kulaputto hīnāyāvattitvā kāme paribhuñjitum seyyathā pi pubbe agārikabhūto“ ti. „Lābhā bhante Yasassa kulaputtassa. suladdham bhante Yasassa kulaputtassa yathā Yasassa kulaputtassa anupādāya āsavehi cittaṃ vimuttaṃ. adhivāsetu me bhante Bhagavā ajja-
 10 tanāya bhattam Yasena kulaputtana pacchāsamanenā“ ’ti. Adhivāsesi Bhagavā tunhibbhāvena. Atha kho setthi gahapati Bhagavato adhivāsanaṃ viditvā utthāyāsanaṃ Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Atha kho Yaso kulaputto acirappakkante seṭṭhimi gahapatimhi Bhagavantam etad avoca: „labheyyāhaṃ bhante Bhaga-
 15 vato santike pabbajam. labheyyam upasampadam“ ti. „Ehi bhikkhū“ ’ti Bhagavā avoca, „svākkhāto dhammo, cara brahmacariyam sammā dukkhassa antakiriyāyā“ ’ti. Sā va tassa āyasmato upasampadā ahosi. Tena kho pana samayena satta loke arahanto honti.

THE FIRE-SERMON.

20 Atha kho Bhagavā Uruvelāyam yathābhirantaṃ viharitvā yena Gayāsisaṃ tena cārikaṃ pakkāmi mahatā bhikkhusamghena saddhim bhikkhusahassena ‘sabbhe’ eva purāṇajātīhehi. Tatra sudam Bhagavā Gayāyam viharati Gayāsise saddhim bhikkhusahassena. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „Sabbam bhikkhave ādittam. Kiṃ ca
 25 bhikkhave sabbam ādittam. Cakkhum bhikkhave ādittam, rūpā ādittā, cakkhuviññāṇam ādittam, cakkhusamphasso āditto, yad idaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā tam pi ādittam. Kena ādittam: rāgagginā dosagginā mohagginā ādittam, jātiyā jarāya maraṇena sokehi paridevehi
 30 dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittan ti vadāmi. Sotaṃ ādittam, saddā ādittā, . . . la . . . ghānaṃ ādittam, gandhā ādittā, jivhā ādittā, rasā ādittā, kāyo āditto, phoṭṭhabbā ādittā, mano āditto, dhammā ādittā, manoviññāṇam ādittam, manosamphasso āditto, yad idaṃ mano-

samphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā taṃ pi ādittaṃ. Kena ādittaṃ rāgagginā dosagginā mohagginā ādittaṃ. jātiyā jarāya maranena sokehi paridevehi dukkhehi domanassehi upāyāsehi ādittan ti vadāmi. Evaṃ passaṃ bhikkhave sutavā ariyasāvako cakkhusmim pi nibbindati, rūpesu pi nibbindati, 5 cakkhuvīññāṇe pi nibbindati. yad idaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā tasmim pi nibbindati. Sotasmim pi nibbindati. saddesu pi nibbindati. ghānas-
mim pi nibbindati, gandhesu pi nibbindati. jivhāya pi nibbindati, rasesu pi nibbindati. kāyasmim pi nibbindati. photthabbesu pi nibbindati. ma- 10 nasmim pi nibbindati, dhammesu pi nibbindati, manovīññāṇe pi nibbindati, manosamphasse pi nibbindati. yad idaṃ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhāṃ vā dukkhāṃ vā adukkhamasukhāṃ vā tasmim pi nibbindati, nibbindaṃ virajjati, virāgā vimuccati, vimuttas-
mim 'vimutt' amhiti' ñāṇaṃ hoti, klīṇā jāti, vusitaṃ brahmacariyaṃ, 15 kataṃ karaṇiyaṃ. nāparaṃ itthattāyā 'ti pajānātīti" Imasmiṃ ca pana veyyākaraṇasmim bhaññamāṇe tassa bhikkhusahassassa anupādāya āsavehi cittaṇi vimuccimsu. Ādittapariyāyaṃ nitthitaṃ.

MĀRA AS FLOWMAN

Ekam samayaṃ Bhagavā Sāvattṭhiyaṃ viharati Jetavane Anātha- 20 piṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Bhagavā bhikkhū nibbāna-patisaṃyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejēti sampahaṃseti. Te ca bhikkhū aṭṭhikātvā manasikātvā sabbacetaso sam-
annāharitvā ohitasotā dhammaṃ suṇanti. Atha kho Mārassa pāpimato etad ahosi: „ayaṃ kho samaṇo Gotamo bhikkhū nibbāna-patisaṃyuttāya 25 dhammiyā kathāya . . . pa . . . , yaṃ nūnāhaṃ yena samaṇo Gotamo ten' upa-
saṃkameyyaṃ vīcakkhukammāyā“ 'ti. Atha kho Māro pāpimā kassaka-
vaṇṇaṃ abhinimminivā mahantaṃ naṅgalaṃ khandhe karitvā dīghaṃ pācanayaṭṭhiṃ gahetvā haṭaḥaṭakeso sāṇasātīnivattho kaddamamakkhite-
hi pādehi yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavantaṃ 30 etad avoca: „apī samaṇa balivadde addasā“ 'ti. „Kiṃ pana pāpima te balivaddehīti“. „Mam' eva samaṇa cakkhuṃ mama rūpā mama

cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ, kuhiṃ me samaṇa gantvā mokkhasi. Mam' eva samaṇa sotaṃ mama saddā . . . pa . . . mam' eva samaṇa ghānaṃ mama gandhā, mam' eva samaṇa jivhā mama rasā, mam' eva samana kāyo mama phoṭṭhabbo, mam' eva samana mano mama dhammā
 5 mama manosamphassaviññāṇāyatanaṃ, kuhiṃ me samaṇa gantvā mokkhasi“ „Tav' eva pāpima cakkhuṃ tava rūpā tava cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi cakkhuṃ n' atthi rūpā n' atthi cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṃ agatī tava tattha pāpima. Tav' eva pāpima sotaṃ tava saddā tava sotasamphassaviññāṇāyatanaṃ.
 10 yattha ca kho pāpima n' atthi sotaṃ n' atthi saddā n' atthi sotasamphassaviññāṇāyatanaṃ agatī tava tattha pāpima. Tav' eva pāpima ghānaṃ tava gandhā tava ghānasamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi ghānaṃ n' atthi gandhā n' atthi ghānasamphassaviññāṇāyatanaṃ agatī tava tattha pāpima. Tav' eva pāpima jivhā tava
 15 rasā tava jivhāsamphassaviññāṇāyatanaṃ . . pa . . , tav' eva pāpima kāyo tava phoṭṭhabbā tava kāyasamphassaviññāṇāyatanaṃ . . pa . . tav' eva pāpima mano tava dhammā tava manosamphassaviññāṇāyatanaṃ, yattha ca kho pāpima n' atthi mano n' atthi dhammā n' atthi manosamphassaviññāṇāyatanaṃ agatī tava tattha pāpimā“ 'ti

20 „Yaṃ vadanti mama-y-idan ti ye vadanti maman ti ca, ettha ce te mano atthi na me samaṇa mokkhasi.“
 „Yaṃ vadanti na taṃ mayhaṃ ye vadanti na te ahaṃ, evaṃ pāpima jānāhi, na me maggam pi dakkhasi“.

Atha kho Māro pāpimā „jānāti maṃ Bhagavā, jānāti maṃ Sugato“
 25 ti dukkhī dummano tatth' ev' antaradhāyīti.

THE MURDER OF SUNDARĪ.

Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa pañcannaṃ mahānadīnaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā nippabhā hutvā ekato sannipatitvā
 30 mantayimsu: „mayāṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato patthāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā

lābhasakkāram assa antaradhūpeyyāmā“ 'ti Atha nesam etad ahosi:
 „Sundariyā saddhim ekato hutvā sakkumissāmā“ 'ti te ekaḍivasam
 Sundarim titthiyārāmaṃ pavasitvā vanditvā tthitaṃ nālapimsu. Sā
 punappuna sallapanti pi paṭivacanaṃ alabhivā „api nu ayyā kenaci
 vihethit' atthā“ 'ti pucchi. „Bhagini, samaṇaṃ Gotamaṃ amhe 5
 vihethetvā, hatalābhasakkāre karitvā vicarantaṃ na passasīti“. Sā
 evam āha: „mayā ettha kim kātuṃ vattatīti“. „Tvam kho si bha-
 gini abhirūpā sobhaggappattā. samaṇassa Gotamassa ayaṃ āro-
 petvā mahājanaṃ tava kathaṃ gāhāpetvā hatalābhasakkāram ka-
 rohīti“. Sā „sādhū“ 'ti sampaticchitvā vanditvā pakkantā. Tato 10
 patthāya mālagandhavilepanakappūrakatukapphalādini gahetvā sāyaṃ
 mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaraṃ pavisanakāle
 Jetavanābbhimukhī gacchatī, „khaṃ gacchasīti“ ca putthā „samaṇassa
 Gotamassa santikaṃ, ahaṃ hi tena saddhim ekagandhakutiyaṃ vasā-
 mīti“ vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggam 15
 otaritvā nagarābbhimukhī gacchatī, „kim Sundari, khaṃ gatāsīti“ ca
 putthā „samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakutiyaṃ vasitvā taṃ
 kilesaratiyā ramāpetvā āgat' amhiti“ vadati. Atha naṃ katipāhacca-
 yena dhuttānaṃ kahāpāṇe datvā „gacchatha, Sundarim māretvā sa-
 maṇassa Gotamassa gandhakutisamipe mālākacavarantare nikkhipitvā 20
 ethā“ 'ti vadimsu Te tathā akamsu. Tato titthiyā „Sundarim na
 passāmā“ 'ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „khaṃ vo āsāmkā“ ti
 vuttā „ime divase Jetavanaṃ gatā ti, tatr' assa pavattim na jānāmā“
 'ti vatvā „tena hi gacchatha naṃ vicinathā“ 'ti raññā anuññātā attano
 upatthāke gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā 25
 mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā „samaṇassa Gotamassa sāvakā
 'Satthārā katapāpakammaṃ paṭicchādessāmā' 'ti Sundarim māretvā
 mālākacavarantare nikkhipimsu“ 'ti rañño ārocayimsu. Rājā „tena hi
 gacchatha, nagaraṃ āhiṇḍathā“ 'ti āha. Te nagaravithisu „passatha
 samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini viravitvā puna rañño 30
 nivesanadvāraṃ āgamiṃsu. Rājā Sundariyā sariraṃ āmakasusāne
 aṭṭakaṃ āropetvā rakkhāpesi. Sāvattvivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā
 yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini
 vatvā antonagare bahinagare upavana-araññesu bhikkhū akkosantā vi-
 caranti. Bhikkhū taṃ pavattim Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā „tena 35
 hi tumhe te manusse evaṃ paṭicodethā“ 'ti:

Abhūtavādī nirayaṃ upeti yo vāpi katvā 'na karomi' c' āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti nihīnakammā manuḍā paratthā 'ti
imaṃ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi mārītabhāvaṃ jānāthā“
'ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ pivantā
5 aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tatth' eko evam āha „tvaṃ Sundariṃ
ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddha-
kahāpaṇehi suraṃ pivasi“. „Hotu hotū“ 'ti rājapurisā te dhutte ga-
hetvā rañño dassesuṃ. Atha ne rājā „tumhehi sā mārītā“ ti pucchi.
„Āma devā“ 'ti. „Kehi mārāpitā“ ti. „Aññatitthiyehi devā“ ti. Rājā
10 titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ ukkhīpāpetvā gacchatha tumhe evaṃ
vadantā nagaraṃ āhindatha ayaṃ Sundarī samaṇassa Gotamassa
avaṇṇaṃ āropetukāmehi amhehi mārāpitā. n' eva Gotamassa na Gota-
masāvakaṇaṃ doso atthi, amhākaṃ doso“ ti. Te tathā akaṃsu.
Bālamahājano tadā saddahi. titthiyā pi purisavadhadaṇḍena palibuddhā.
15 Tato patthāya Buddhānaṃ sakkāro mahantataro ahosi.

DEVADATTA'S MALICE AGAINST BUDDHA

Tena kho pana samayena Bhagavā mahatiyā parisāya parivuto
dhammaṃ desento nisinno hoti sarāḍikāya parisāya. Atha kho De-
vadatto utthāyāsanā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā yena Bhagavā
20 ten' añjaḥaṃ paṇāmetvā Bhagavantaṃ etad avoca: „jiṇṇo dāni bhante
Bhagavā vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto, appossukko
dāni bhante Bhagavā dīṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu,
mama bhikkhusaṃghaṃ nissajjatu, ahaṃ bhikkhusaṃghaṃ pariharissā-
miti“. „Alaṃ Devadatta, mā te rucci bhikkhusaṃghaṃ pariharitun“
25 ti. Dutiyam pi kho Devadatto ... tatiyam pi kho Devadatto Bha-
gavantaṃ etad avoca: „jiṇṇo dāni .. pariharissāmiti“. „Sāriputta-
Moggallānānaṃ pi kho ahaṃ Devadatta bhikkhusaṃghaṃ na nissajjey-
yaṃ, kim pana tuyhaṃ chavassa kheḷāpakassā“ 'ti. Atha kho
Devadatto „sarāḍikāya maṃ Bhagavā parisāya kheḷāpakavādena apa-
30 sādeti, Sāriputta-Moggallānēva ukkaṃsatīti“ kupito anattamano Bha-
gavantaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Ayaṃ ca tarahi
Devadattassa Bhagavati paṭhamo āghāto ahosi. —

Atha kho Devadatto yena Ajātasattukumāro ten' upasāṃkāmī, upasāṃkamitvā Ajātasattukumāraṃ etad avoca: „purise mahārāja āṇāpehi ye samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropessanti“ . Atha kho Ajātasattukumāro manusse āṇāpesi: „yathā bhane ayyo Devadatto āha tathā karoṭhā“ 'ti. Atha kho Devadatto ekaṃ purisaṃ āṇāpesi: 5 „gacchāvuso, amukasmīṃ okāse samaṇo Gotamo viharati. taṃ jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchā“ 'ti, tasmīṃ magge dve purise ṭhapesi „yo iminā maggena eko puriso āgacchatu taṃ jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchathā“ 'ti, tasmīṃ magge cattāro purise ṭhapesi „ye iminā maggena dve purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā iminā 10 maggena āgacchathā“ 'ti, tasmīṃ magge atṭha purise ṭhapesi „ye iminā maggena cattāro purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā iminā maggena āgacchathā“ 'ti, tasmīṃ magge soḷasa purise ṭhapesi „ye iminā maggena attha purisā āgacchanti te jīvītā voropetvā āgacchathā“ 'ti. Atha kho so eko puriso asicammaṃ gahetvā dhanukalāpaṃ 15 sannayhitvā yena Bhagavā ten' upasāṃkāmī, upasāṃkamitvā Bhagavato avidūre bhīto ubbiggo ussaṅkī utraṣṭo patthaddhena kāyena atṭhāsi. Addasā kho Bhagavā taṃ purisaṃ bhītaṃ ubbiggaṃ ussaṅkīṃ utraṣṭaṃ patthaddhena kāyena ṭhitāṃ, disvāna taṃ purisaṃ etad avoca: „ehi āvuso, mā bhāyīti“ . Atha kho so puriso asicammaṃ eka- 20 mantāṃ karitvā dhanukalāpaṃ nikkhipitvā yena Bhagavā ten' upasāṃkāmī, upasāṃkamitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavantaṃ etad avoca: „accaṃ maṃ bhante accagamā yathā bālaṃ yathā mūlhaṃ yathā akusalaṃ yo 'haṃ dutṭhacitto vadhakacitto idh' upasāṃkanto, tassa me bhante Bhagavā accayaṃ accayato paṭigaṇhātu 25 āyatim saṃvārāyā“ 'ti. — Atha kho Bhagavā tassa purisassa anupubbikathaṃ kathesi, seyyath' idaṃ: dānakathaṃ — pe —.

Atha kho so eko puriso yena Devadatto ten' upasāṃkāmī, upasāṃkamitvā Devadattaṃ etad avoca: „nāhaṃ bhante sakkomi taṃ Bhagavantaṃ jīvītā voropetuṃ, mahiddhiko so Bhagavā mahānubhāvo“ 30 ti. „Alaṃ āvuso, mā kho tvaṃ samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropesi, aham eva samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voropessāmi“ . Tena kho pana samayena Bhagavā Giṃhakūtassa pabbatassa pacchāyāyaṃ caṇkamati. Atha kho Devadatto Giṃhakūtaṃ pabbataṃ abhirūhitvā mahantaṃ silaṃ pavijjhi „imāya samaṇaṃ Gotamaṃ jīvītā voro- 35 pessāmi“ . Dve pabbatakūṭā samāgantvā taṃ silaṃ sampati-

chinisu. tato papatikā uppativā Bhagavato pāde ruhiram uppādesi. Atha kho Bhagavā uddham ulloketvā Devadattam etad avoca: „bahuṃ tayā moghapurisa apuññaṃ pasūtaṃ yaṃ tvaṃ dutthacitto vadhakacitto Tathāgatassa ruhiram uppādesiṭi“. Atha kho Bhagavā 5 bhikkhū āmantesi: idaṃ bhikkhave Devadattena pathamaṃ ānantarīkammaṃ upacitaṃ yaṃ dutthacittena vadhakacittena Tathāgatassa ruhiram uppāditaṃ ti. —

Tena kho pana samayena Rājagahe Nālāgiri nāma hatthī caṇḍo hoti manussaghātaḥ. Atha kho Devadatto Rājagaham pavasiṭvā 10 hatthīsālam gantvā hatthibhaṇḍe etad evoca. „mayam kho bhaṇe rājañātaka nāma patibalaṃ nicathāmyam uce thāne tṭhapetum bhattam pi vetanam pi vaḍḍhāpetum. tena hi bhaṇe yadā samaṇo Gotamo imam raccham patipanno hoti tadā imam Nālāgirim hatthim muñcivā imam raccham patipādetthā“ ti. „Evam bhante“ ti kho te hatthi- 15 bhaṇḍā Devadattassa paccassosum. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayam nīvasetvā pattacivaram ādāya sambahulehi bhikkhūhi saddhim Rājagaham piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavā tam raccham paṭipajji. addasāsum kho te hatthibhaṇḍā Bhagavantam tam raccham paṭipannaṃ, disvāna Nālāgirim hatthim muñcivā tam raccham patipādesum. 20 Addasā kho Nālāgiri hatthī Bhagavantam dūrato va āgacchantam, disvāna soḍaṃ ussāpetvā pahaṭṭhakannaṇvālo yena Bhagavā tena abhidhāvi. Addasāsum kho te bhikkhū Nālāgirim hatthim dūrato va āgacchantam, disvāna Bhagavantam etad avocum: „ayam bhante Nālāgiri hatthī caṇḍo manussaghātaḥ imam raccham patipanno, paṭikka- 25 matu bhante Bhagavā, paṭikkamatu Sugato“ ti. „Āgacchatha bhikkhave, mā bhāyittha. aṭṭhānam etaṃ bhikkhave anavakāso yo parūpakkamena Tathāgataṃ jīvitaṃ voropeyya, anupakkamena bhikkhave Tathāgatā parinibbāyantīti“. — Tena kho pana samayena manussā pāsādesu pi hammiyesu pi chadanesu pi ārūḷhā acchanti. Tattha ye 30 te manussā assaddhā appasannā dubbuddhino te evam āhaṃsu: „abhirūpo vata bho mahāsamaṇo nāgena vihethiyissatīti“. Ye pana te manussā saddhā pasannā paṇḍitā buddhimanto te evam āhaṃsu: „ciraṣsam vata bho nāgo nāgena saṃgāmessatīti“. Atha kho Bhagavā Nālāgirim hatthim mettena cittaṇa phari. Atha kho Nālāgiri hatthī 35 Bhagavato mettena cittaṇa phutṭho soḍaṃ oropetvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavato purato aṭṭhāsi. Atha kho

Bhagavā dakkhiṇena hatthena Nālāgriṣṣa hatthiṣṣa kumbhaṃ parāma-
santo Nālāgiriṃ hatthiṃ gāthāhi ajjhabhāsi:

Mā kuṇjara nāgam āsado, dukkhaṃ hi kuṇjara nāga-m-āsado.
na hi nāgahatassa kuṇjara sugati hoti ito paraṃ yato.

Mā ca mado mā ca pāmado, na hi pamattā sugatiṃ vajanti te. 5
tvaṃ ñeva tathā karissasi yena tvaṃ sugatiṃ gamissasīti.

Atha kho Nālāgiri hatthi soṇḍāya Bhagavato pādapaṃsūni gahetvā
upari muddhani ākiritvā patikutito paṭisakki yāva Bhagavantam ad-
dakkhi. Atha kho Nālāgiri hatthi hatthiṣālāṃ gantvā sake thūne
atthāsi, tathā danto ca pana Nālāgiri hatthi ahosi. Tena kho pana 10
samayena manussā imaṃ gāthaṃ gāyanti:

Dandē' eke damayanti añkusehi kasāhi ca
adaṇḍena asatthena nāgo danto mahesinā ti.

BUDDHA'S VISIT TO CUNDA.

Atha kho Bhagavā Bhoganagare yathābhirantaṃ viharitvā āyas- 15
mantaṃ Ānandaṃ āmantesi. „āyāṃ Ānanda yena Pāvā ten' upa-
saṃkamissāma“ ti. „Evaṃ bhante“ ti kho āyasmā Ānando Bhaga-
vato paccassosi. Atha kho Bhagavā mahatā bhikkhusaṃghena saddhiṃ
yena Pāvā tad avasari. Tatra sudaṃ Bhagavā Pāvāyaṃ viharati
Cundassa kammāraputtassa ambavane. Assosi kho Cundo kammāra- 20
putto: „Bhagavā kira Pāvāṃ anuppatto, Pāvāyaṃ viharati mayhaṃ
ambavane“ ti. Atha kho Cundo kammāraputto yena Bhagavā ten'
upasaṃkami, upasaṃkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantaṃ
nisīdi, ekamantaṃ nisinnaṃ kho Cundaṃ kammāraputtaṃ Bhagavā
dhammiyā kathāya sandassesī samādapesī samuttejesī sampahaṃsesī. 25
Atha kho Cundo kammāraputto Bhagavatā dhammiyā kathāya san-
dassito samādapito samuttejito sampahaṃsito Bhagavantam etad avoca:
„Adhivāsetu me bhante Bhagavā svātanāya bhattaṃ saddhiṃ bhikkhu-
saṃghenā“ ti. Adhivāsesī Bhagavā tuṃhībhāvena. Atha Cundo
kammāraputto Bhagavato adhivāsanaṃ viditvā utthāyāsanaṃ Bhaga- 30
vantaṃ abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmi. Atha kho Cundo

kammāraputto tassā rattiyā accayena sake nivesane paṇītaṃ khādaniyaṃ
 bhojaniyaṃ patiyādāpetvā pahūtaṃ ca sūkaramaddavaṃ Bhagavato
 kālaṃ ārocāpesi: „kālo bhante, nīttitaṃ bhattaṃ“ ti. Atha kho Bha-
 gavā pubbaṅghasamayaṃ nivāsetvā pattacivaraṃ ādāya saddhūṃ bhik-
 5 khusaṃghena yena Cundassa kammāraputtassa nivesanaṃ ten' upa-
 saṃkami. upasaṃkamitvā paṇīatte āsane nisīdi, nisajja kho Bhagavā
 Cundaṃ kammāraputtaṃ āmantesi: „yan te Cunda sūkaramaddavaṃ
 patiyattaṃ tena maṃ parivisa, yaṃ paṇ' aññaṃ khādaniyaṃ bhojani-
 yaṃ patiyattaṃ tena bhikkhusaṃghaṃ parivisa“ 'ti. „Evaṃ bhante“
 10 ti kho Cundo kammāraputto Bhagavato paṭissutvā yaṃ ahosi sūkara-
 maddavaṃ patiyattaṃ tena Bhagavantaṃ parivisi. yaṃ paṇ' aññaṃ
 khādaniyaṃ bhojaniyaṃ patiyattaṃ tena bhikkhusaṃghaṃ parivisi.
 Atha kho Bhagavā Cundaṃ kammāraputtaṃ āmantesi: „yan te Cunda
 sūkaramaddavaṃ avasitthaṃ taṃ sobbhe nīkhaṇāhi, nāhaṃ taṃ Cunda
 15 passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrāhmaṇi-
 yaṃ pajāya sadevamanussāya yassa taṃ paribhuttaṃ sammāpariṇāmaṃ
 gaccheyya aññatra Tathāgatassā“ 'ti. „Evaṃ bhante“ ti kho Cundo
 kammāraputto Bhagavato patissutvā yaṃ ahosi sūkaramaddavaṃ ava-
 sitthaṃ taṃ sobbhe nīkhaṇitvā yena Bhagavā ten' upasaṃkami, upa-
 20 saṃkamitvā Bhagavantaṃ abhivādetvā ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ
 nisinnaṃ kho Cundaṃ kammāraputtaṃ Bhagavā dhammiyā kathāya
 sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahaṃsetvā utṭhāyāsanaṃ
 pakkāmi. Atha kho Bhagavato Cundassa kammāraputtassa bhattaṃ
 bhuttāviṣṣa kharo ābādho uppajji lohitaṃ pakkhandikā, pabālā vedanā
 25 vattantaṃ mārāṇatikā. Tā sudāṃ Bhagavā sato sampajāno adhivāsesi
 avihaṇṇamāno. Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Ānandaṃ āmantesi:
 „āyāmaṃ Ānanda yena Kusinārā ten' upasaṃkamissāma“ 'ti. „Evaṃ
 bhante“ ti kho āyasmā Ānando Bhagavato paccassosi:

Cundassa bhattaṃ bhuñjitvā kammārassā 'ti me sutam,
 30 ābādhaṃ samphusī dhiro pabālhaṃ mārāṇatikam.
 Bhuttassa ca sūkaramaddavena vyādhiṃ ppabālā udapādi Satthuno,
 viriccamāno Bhagavā avoca: gacchāmaṃ ahaṃ Kusināraṃ nagaraṃ ti.

BUDDHA'S DEATH

Atha kho Bhagavā āyasmantaṃ Ānandaṃ āmantesi: „Siyā kho pan' Ānanda tumhākaṃ evaṃ assa: 'atītasatthukaṃ pāvacaṇaṃ. n' atthi no satthā' ti, na kho pan' etaṃ Ānanda evaṃ daṭṭhabbaṃ, yo vo Ānanda māyā dhammo ca vinayo ca desito paññatto so vo mam' acca- 5 yena satthā. Yathā kho pan' Ānanda etarahi bhikkhū aññamaññaṃ āvusovādena samudācaranti na vo mam' accayena evaṃ samudācaritabbaṃ, theratarena Ānanda bhikkhunā navakataro bhikkhu nāmena vā gottena vā āvusovādena vā samudācaritabbo, navakatarena bhikkhunā therataro bhikkhu bhante ti vā āyasmā ti vā samudācari- 10 tabbo. Ākaṃkhamāno Ānanda saṃgho mam' accayena khuddānukhuddakāni sikkhāpadāni samūhantu. Channassa Ānanda bhikkhuno mam' accayena brahmadāṇḍo kātabbo“ ti. „Katamo pana bhante brahmadāṇḍo“ ti. „Channo Ānanda bhikkhu yaṃ iccheyya taṃ vadeyya, so bhikkhūhi n' eva vattabbo na ovaditabbo na anusāsitaḥ“ 15 ti. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „siyā kho pana bhikkhave ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā, pucchatha bhikkhave, mā pacchāvippaṭi-sārino ahuvattha: sammukhibhūto no Satthā ahosi, na mayaṃ sak- khimhā Bhagavantaṃ sammukhā patipucchitun“ ti. Evaṃ vutte te 20 bhikkhū tuṇhi ahesuṃ. Dutiyam pi . . . tatiyam pi kho Bhagavā bhikkhū āmantesi . . . Tatiyam pi kho te bhikkhū tuṇhi ahesuṃ. Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: „siyā kho pana bhikkhave Satthu-gāraṇāpi na puccheyyātha, sahāyako pi bhikkhave sahāya-kassa āroceṭū“ ti. Evaṃ vutte te bhikkhū tuṇhi ahesuṃ. Atha kho 25 āyasmā Ānando Bhagavantaṃ etad avoca: „acchariyaṃ bhante, abbhutaṃ bhante, evaṃ pasanno ahaṃ bhante: imasmiṃ bhikkhusaṃghe n' atthi ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā“ ti. „Pasādā kho tvaṃ Ānanda vadesi, nāṇaṃ eva h' ettha Ānanda Tathāgatassa, n' atthi imasmiṃ 30 bhikkhusaṃghe ekabhikkhussa pi kaṃkhā vā vimati vā Buddhhe vā dhamme vā saṃghe vā magge vā paṭipadāya vā, imesaṃ hi Ānanda pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ yo pacchimako bhikkhu so sotāpanno avinipātadhammo niyato sambodhiparāyano“ ti. Atha kho Bhagavā

bhikkhū āmantesi. „handa dāni bhikkhave āmantayāmi vo: vaya-dhammā saṁkhārā. appamādena sampādethā“ 'ti, ayaṁ Tathāgatassa pacchimā vācā. Atha kho Bhagavā pathamajjhānaṁ samāpajji, pathamajjhānā vutthahitvā dutiyajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . catutthajjhānaṁ samāpajji, catutthajjhānā vutthahitvā ākāśānañcāyatanaṁ samāpajji, ākāśānañcāyatanasamāpattiyā vutthahitvā viññāṇaṇcāyatanaṁ samāpajji, viññāṇaṇcāyatanasamāpattiyā vutthahitvā ākiñcaṇṇāyatanaṁ samāpajji, ākiñcaṇṇāyatanasamāpattiyā vutthahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ samāpajji, nevasaññānāsaññāyatanasamāpattiyā vutthahitvā 10 saññāvedayitanirodhaṁ samāpajji. Atha kho āyasmā Ānando āyasmantaṁ Anuruddhaṁ etad avoca: „parinibbuto bhante Anuruddha Bhagavā“ ti. „Na āvuso Ānanda Bhagavā parinibbuto, saññāvedayitanirodhaṁ samāpanno“ ti. Atha kho Bhagavā saññāvedayitanirodhasamāpattiyā vutthahitvā nevasaññānāsaññāyatanaṁ . . . ākiñcaṇṇāyatanaṁ 15 . . . viññāṇaṇcāyatanaṁ . . . ākāśānañcāyatanaṁ . . . catutthajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . dutiyajjhānaṁ . . . pathamajjhānaṁ samāpajji, pathamajjhānā vutthahitvā dutiyajjhānaṁ . . . tatiyajjhānaṁ . . . catutthajjhānaṁ samāpajji, catutthajjhānā vutthahitvā samanantarā Bhagavā parinibbāyi. Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā mahābhū- 20 micālo ahosi bhimsanako lomahaṁso, devadundubhiyo ca phalṁsu. Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā Brahmā Sahampati imaṁ gāthaṁ abhāsi:

Sabbe va nikkhipissanti bhūtā loke samussayaṁ,
yathā etādiso satthā loke appaṭipuggalo

25 Tathāgato balappatto sambuddho parinibbuto ti.

Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā Sakko devānam indo imaṁ gāthaṁ abhāsi:

Aniccā vata saṁkhārā uppādavayadhammino,
uppajjitvā nirujjhanti, tesāṁ vūpasamo sukho ti.

30 Parinibbute Bhagavati saha parinibbānā āyasmā Anuruddho imā gāthāyo abhāsi.

Nāhu assāsapassāso t̥hitacittassa tādino
anejo santim ārabbha yaṁ kālam akarī munī.

35 Asallīneṇa cittaṇa vedanaṁ ajjhavāsaya,
pajjotassēva nibbānaṁ vimokho cetaso ahū 'ti.

Parinibbute Bhagavati saha parimbhānā āyasmā Ānando imam gātham abhāsī.

Tadāsi yaṃ bhimsanakam tadāsi lomahamsanam
sabbākāravārūpete Sambuddhe parinibbute ti.

NĀMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀSAMBUDDHASSA

5

THE TEN PRECEPTS.

Atha kho Bhagavā Kapilavatthusmim yathābhirantaṃ viharitvā yena Sāvattṭhi tena cārikam pakkāmi. Anupubbena cārikam caramāno yena Sāvattṭhi tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Sāvattṭhiyaṃ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyas- 10 mato Sāriputtassa upatthākakulam āyasmato Sāriputtassa santike dāra- kam pāhesi „imaṃ dāra- kam thero pabbājetū“ ti. Atha kho āyasmato Sāriputtassa etad ahosi: „Bhagavatā sikkhāpadam paññattaṃ ‘na ekena dve sāmaṇerā upatthāpetabbā’ ti, ayaṃ ca me Rāhulo sāmaṇero, katham nu kho mayā paṭipajjitabban“ ti. Bhagavato etam attham ārocesi. „Anujānāmi bhikkhave vyattena bhikkhunā patibale- 15 na ekena dve sāmaṇere upatthāpetum, yāvatake vā pana ussahati ova- ditum anusāsitum tāvatake upatthāpetun“ ti. Atha kho sāmaṇerānam etad ahosi: „Kati nu kho amhākaṃ sikkhāpadāni, kattha ca amhehi sikkhitabban“ ti. Bhagavato etam attham ārocesum. „Anujānāmi 20 bhikkhave sāmaṇerānam dasa sikkhāpadāni tesu ca sāmaṇerehi sikkhitum: pañātipātā veramaṇī, adinnādānā veramaṇī, abrahmacariyā veramaṇī, musāvādā veramaṇī, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā vera- maṇī, vikālabhojanā veramaṇī, naccagītavādītavisūkadassanā veramaṇī, 25 mālāgandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanatthānā veramaṇī, uccā- sayanamahāsayanā veramaṇī, jātārūparaṇatapaṭiggahaṇā veramaṇī. Anujānāmi bhikkhave sāmaṇerānam imāni dasa sikkhāpadāni, imesu ca sāmaṇerehi sikkhitun“ ti.

THE 32 PARTS OF THE BODY

Atthi imasmiñ kāye kesā lomā nakhā dantā taco mañsañ na-
hāru atthi atthimiñjā vakkam hadayañ yakanam kilomakam pihakam
papphāsam antam antagunam udariyam karisañ pittam semham pubbo
5 lohitañ sedo medo assu vasā kheḷo siñghānikā lasikā muttam matthake
matthaluṅgam. Dvattimsākāram.

THE NOVICE'S QUESTIONS

Ekan nāma kim. Sabbe sattā āhāratthitikā. — Dve nāma kim.
Nāmañ ca rūpañ ca. — Tīṇi nāma kim. Tisso vedanā. — Cattāri
10 nāma kim. Cattāri ariyasaccāni. — Pañca nāma kim. Pañc' upādā-
nakkhandhā. — Cha nāma kim. Cha ajjhattikāni āyatanāni. — Satta
nāma kim. Satta bojjhaṅgā. — Attha nāma kim. Ariyo aṭṭhaṅgiko
maggo. — Nava nāma kim. Nava sattāvāsā. — Dasa nāma kim.
Dasah' aṅgehi samannāgato arahā ti vuccati. Kumārappañham.

15

THE DUTIES OF A PUPIL

Saddhivihārikaena bhikkhave upajjhāyamhi sammāvattitabbam, ta-
trāyañ sammāvattana: kālāss' eva utthāya upāhanā omuñcitvā ekañ-
sam uttarāsaṅgam karitvā dantakatṭham dātabbam, mukhodakam dā-
tabbam, āsanam paññāpetabbam. Sace yāgu hoti bhājanam dhovitvā
20 yāgu upanāmetabbā. Yāgum pītassa udakam datvā bhājanam pa-
ṭiggahetvā nīcam katvā sādhuḥkam aparighamsantena dhovitvā paṭi-
sāmetabbam. Upajjhāyamhi vuṭṭhite āsanam uddharitabbam. Sace so
deso uklāpo hoti so deso sammajjitabbo. Sace upajjhāyo gāmañ pa-
visitukāmo hoti nivāsanañ dātabbam, paṭinivāsanañ paṭiggahetabbam,
25 kāyabandhanañ dātabbam, saḡaṇam katvā saṅghāṭiyo dātabbā, dho-
vitvā patto saudako dātabbo. Sace upajjhāyo pacchāsamañam ākañ-
khati timaṇḍalañ paṭicchādentena parimaṇḍalañ nivāsetvā kāyaban-
dhanam bandhitvā saḡaṇam katvā saṅghāṭiyo pārupitvā gaṇṭhikañ

patimuñcivā dhovivā pattam gahetvā upajjhāyassa pacchāsamanena
 hotabbam. Nātidūre gantabbam, na accāsanne gantabbam, pattapariyā-
 ppanam patiggahetabbam. Na upajjhāyassa bhaṇamānassa antarantarā
 kathā opādetabbā, upajjhāyo āpattisāmanta bhaṇamāno nivāretabbo.
 Nivattantena pathamataram āgantvā āsanam paññāpetabbam. pādo- 5
 dakam pādapiṭham pādakathalikam upanikkhipitabbam, paccuggantvā
 pattacīvaram patiggahetabbam. patinivāsanam dātabbam, nivāsanam
 paṭiggahetabbam. Sace cīvaram sinnam hoti muhuttam unhe otāpe-
 tabbam, na ca unhe cīvaram nidahitabbam. Cīvaram saṃharitabbam,
 cīvaram saṃharantena caturaṅgulaṃ kaṇṇam ussāretvā cīvaram saṃ- 10
 haritabbam, mā majjhe bhaṅgo ahoṣīti, obhoge kāyabandhanam kā-
 tabbam. Sace piṇḍapāto hoti upajjhāyo ca bhuñjitukāmo hoti udakam
 datvā piṇḍapāto upanāmetabbo. Upajjhāyo pāniyena pucchitabbo.
 Bhuttāvissa udakam datvā pattam paṭiggahetvā nīcam katvā sādhu-
 kam aparighamsantena dhovivā vodakam katvā muhuttam unhe otāpe- 15
 tabbo, na ca unhe patto nidahitabbo. Pattacīvaram nikkhipitabbam.
 pattam nikkhipantena ekena hatthena pattam gahetvā ekena hatthena
 hetthāmañcam vā hetthāpiṭham vā parāmasitvā patto nikkhipitabbo,
 na ca anantarāhitāya bhūmiyā patto nikkhipitabbo. Cīvaram nikkhi-
 pantena ekena hatthena cīvaram gahetvā ekena katthena cīvaram- 20
 sam vā cīvararajjum vā pamajjitvā pārato antam orato bhogaṃ katvā
 cīvaram nikkhipitabbam. Upajjhāyamhi vutthite āsanam uddharitabbam.
 pādodakam pādapiṭham pādakathalikam patisāmetabbam, sace so deso
 uklāpo hoti so deso sammajjitabbo. Sace upajjhāyo nahāyitukāmo
 hoti nahānam patiyādetabbam, sace sītena attho hoti sītam paṭi- 25
 yādetabbam, sace unhe na attho hoti unham patiyādetabbam. Sace
 upajjhāyo jantāgharam pavisitukāmo hoti cuṇṇam sannetabbam,
 mattikā temetabbā, jantāgharapiṭham ādāya upajjhāyassa pitthito
 pitthito gantvā jantāgharapiṭham datva cīvaram patiggahetvā ekam-
 antam nikkhipitabbam, cuṇṇam dātabbam, mattikā dātabbā. Sace 30
 ussahati jantāgharam pavisitabbam, jantāgharam pavisantena mattikāya
 mukham makkhetvā purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharam
 pavisitabbam. Na there bhikkhū anupakhajja nisīditabbam, na navā
 bhikkhū āsanena paṭibāhetabbā. Jantāghare uppajjhāyassa parikam-
 mam kātabbam, jantāgharā nikkhamantena jantāgharapiṭham ādāya 35
 purato ca pacchato ca paticchādetvā jantāgharā nikkhamitabbam.

Udake pi upajjhāyassa parikaṇṇamāṃ kātābbaṃ. nahātena pathama-
 taram uṭṭarivā attano gattaṃ vodakaṃ katvā nivāsetvā upajjhāyassa
 gattato 'udakaṃ pamajjitābbaṃ. nivāsanaṃ dātābbaṃ, saṃghāti dā-
 tabbā. jantāgharapīṭhaṃ ādāya pathamataram āgantvā āsanaṃ paññā-
 5 petābbaṃ, pādodakaṃ pādapīṭhaṃ pādakathalikaṃ upanikkhipitābbaṃ,
 upajjhāyo pāniyena pucchitabbo. Sace uddisāpetukāmo hoti uddisā-
 petabbo, sace paripucchitukāmo hoti paripucchitabbo. Yasmīṃ vihāre
 upajjhāyo viharati sace so vihāro uklāpo hoti sace ussaḥati sodhe-
 tabbo, vihāraṃ sodhentena pathamaṃ pattācivaraṃ nīharitvā ekam-
 10 antaṃ nikkhipitābbaṃ. nisīdanapaccattharaṇaṃ nīharitvā ekamantaṃ
 nikkhipitābbaṃ. Mañco nīcaṃ katvā sādhuṇaṃ aparighaṃsantena
 asaṃghattantena kavātapīṭhaṃ nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbo.
 Pīṭhaṃ nīcaṃ katvā sādhuṇaṃ aparighaṃsantena asaṃghattantena
 kavātapīṭhaṃ nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitābbaṃ. Mañcapatipādakā
 15 nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbā, khelaṃmallako nīharitvā ekamantaṃ
 nikkhipitabbo, apassenaphalakaṃ nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitābbaṃ,
 bhūmattharaṇaṃ yathāpaññattaṃ sallakkhetvā nīharitvā ekamantaṃ
 nikkhipitābbaṃ. Sace vihāre santānakaṃ hoti ullokā paṭhamāṃ ohā-
 retābbaṃ, ālokaśandhikaṇṇabhāgā pamajjitābba. Sace gerukapari-
 20 kammakatā bhitti kaṇṇakitā hoti colakaṃ temetvā pīletvā pamajjitābba,
 sace kāḷavaṇṇakatā bhūmi kaṇṇakitā hoti colakaṃ temetvā pīletvā
 pamajjitābba. sace akatā hoti bhūmi udakena paripphosivā saṃmajji-
 tabbā, mā vihāro rajena ūhaññīti. Saṃkāraṃ vicinitvā ekamantaṃ
 chaḍdetābbaṃ.

'Kāyo te sabbasovaṇṇo' ti. Idaṃ Satthari Rājagahaṃ upanissāya
 Veluvane Kalandakanivāpe viharante aññātaraṃ sūkaramukhapetaṃ
 ārabha vuttaṃ. Atīte kira Kassapassa Bhagavato sāsane eko bhikkhu
 kāyena saññato ahoṣi, vācāya asaññato bhikkhū akkosati paribhāsati.
 30 So kālaṃ katvā niraye nibbatto. Ekaṃ buddhantaṃ tattha pacitvā
 tato cavitvā imasmiṃ buddhuppāde Rājagabasaṃpāde Gijjhakūte pab-
 batapāde tass' eva kammaṃ vipākavasena khuppipāsābhibhūto peto
 hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahoṣi, mukhaṃ sūkaramu-
 khasadisāṃ. Ath' āyasmā Nārado Gijjhakūṭapabbate vasanto pāto va

sarīrapatijaggaṇaṃ katvā pattacīvaraṃ c' ādāya Rājagahaṃ piṇḍa-
cārattāya gacchanto antarāmagge taṃ petāṃ disvā tena katakammaṃ
•pucchanto gātham āha.

Kāyo te sabbasovaṇṇo sabbā obhāsate disā,

mukhaṇ te sūkaṛass' eva, kiṃ kammaṃ akarī pure ti.

5

[Tattha „kāyo te sabbasovaṇṇo“ ti tava kāyo deho sabbo suvaṇṇa-
vaṇṇo uttattakanakasannibho, „sabbā obhāsate disā“ ti tassa pabhāya
sabbā pi disā samantato pabhāseti vijjeteti, obhāsate ti vā antogadha-
hetu-attham idaṃ padan ti te kāyo sabbasovaṇṇo sabbā disā obhāseti
vijjetetīti attho datthabbo, „mukhaṇ te sūkaṛass' eva“ 'ti mukhaṃ 10
pana te sūkaṛassa vīya sūkaṛamukhasadisāṃ tava mukhaṇ ti attho,
„kiṃ kammaṃ akarī pure“ ti tvaṃ pubbe atītajātiyaṃ kīdisāṃ kam-
maṃ akāsīti pucchati]. Evaṃ so therena pana peto katakammaṃ
puttho gāthāya vissajjento:

Kāyena saññato āsīṃ, vācāyāsim asaññato.

15

tena me tādiso vaṇṇo yathā passasi Nārada 'ti

āha. [Tattha „kāyena saññato āsīṃ“ ti kāyikena saññamena saññato
kāyikena saṃvarena saṃvuto ahoṣiṃ. „vācāyāsim asaññato“ ti vā-
casikena asaṃvarena samannāgato ahoṣiṃ, „tenā“ 'ti tena ubhayena
saññamēṇa ca, „me“ ti mayhaṃ, „tādiso vaṇṇo“ ti etādiso yathā tvaṃ 20
Nārada paccakkhato passasi evarūpo kāyena manussasaṇṭhāno su-
vaṇṇavaṇṇo mukhena sūkaṛasadiṣo āsīṃ ti yojanā. vaṇṇasaddo hi idha
chavisāṇṭhāne va datthabbo]. Evaṃ peto therena pucchito tam atthaṃ
vissajjetvā tam eva kāraṇaṃ katvā therassa ovādaṃ dento gātham āha.

Tan t' āhaṃ Nārada brūmi: sāmaṃ dittham idan tayā.

25

mākāsi mukhasā pāpaṃ, mā [kho] sūkaṛamukho ahū 'ti.

[Tattha „tan“ ti tasmā, „t' āhan“ ti te ahaṃ. „Nārada“ 'ti therāṃ
ālapati, „brūmiti“ kathemi, „sāmaṃ“ ti sayam eva, „idan“ ti attano
sarīraṃ sandhāya vadati, ayaṃ h' ettha attho: yasmā bhante Nārada
idaṃ mama sarīraṃ galato paṭṭhāya hetthā manussasaṇṭhānaṃ upari 30
sūkaṛasaṇṭhānaṃ tayā paccakkhato tāva dittham tasmā te ahaṃ ovā-
davasena vadāmi, kiṃ idan ti peto āha. „mākāsi mukhasā pāpaṃ,
mā kho sūkaṛamukho ahū“ 'ti, tattha „mā“ ti paṭisedhe nipāto „mu-
khasā“ ti mukhena, „kho“ ti avadhāraṇaṃ. vācāya pāpakammaṃ mā

akāsi mā karohi mā kho sūkaramukho ahū 'ti, ahañ viya sūkara-
 mukho 'ahosi yeva, sace pana tvañ mukharo hutvā vācāya pāpañ
 kareyyāsi ekamsena sūkaramukho bhaveyyāsi, tasmā mākāsi mukhasā
 pāpañ ti phalapatisedhanamukhena pi hetum eva patisedheti]. Ath'
 5 āyasmā Nārado Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhaddhā piṇḍapāta-
 patikkanto catupariṣamajjhe nisinnassa Satthuno tam attham ārocesi.
 Satthā „Nārada, pubbe va mayā so satto dittho“ ti vatvā anekā-
 kāravokārañ vacīduccaritasannissitañ ādīnavāñ vacīsucaritapaṭisañ-
 yuttañ āmāsañ pakāseṇa dhammañ desesi. Sā desanā sampatta-
 10 parisāya sātthikā ahosi. Sūkarapetavatthuvannanā.

THE LEGEND OF THE WEAVER'S DAUGHTER.

'Andhabhūto' ti imañ dhammadesanañ Satthā Aggālave cetiye
 viharanto ekañ pesakāradhītarañ ārabha kathesi. Ekadivasañ hi
 Ālavivāsino Sattharā Ālavīñ anuppatte nimantetvā dānañ adaṃsu.
 15 Satthā bhattakiccāvasāne anumodanañ karonto „addhvañ jīvitañ,
 dhuvā maraṇaṃ, avassañ mayā maritabbañ, maraṇapariyosānañ me
 jīvitañ, jīvita eva aniyatañ, maraṇaṃ niyatañ ti eva maraṇasatiñ
 bhāvētha, yesaṃ hi maraṇasati bhāvitā te pacchime kāle āsīvañ
 disvā bhītapuriso viya santāsappattā bheravaravañ ravantā kālañ ka-
 20 ronti, yesaṃ pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvañ disvā
 daṇḍakena gahetvā chaḍḍetvā bhītapuriso viya pacchime kāle na san-
 tasanti, tasmā maraṇasati bhāvetabbā“ ti āha. Tañ dhammadesanañ
 sutvā avasesā janā sakiccappasutā va ahesuñ, ekā pana soḷasavassud-
 desikā pesakāradhītā „aho Buddhānañ kathā nāma acchariyā, mayā
 25 maraṇasatiñ bhāvetuñ vaṭṭatitī“ rattindivañ maraṇasati eva bhāvesi.
 Satthā pi tato nikkhamitvā Jetavanañ agamāsi. Sā pi kumārikā tiṇi
 vassāni maraṇasatiñ bhāvesi yeva. Ath' ekadivasañ Satthā paccūsa-
 samaye lokañ olokeno tañ kumārikañ attano nāṇajālassa anto pa-
 viṭṭhañ disvā „kin nu kho bhavissatitī“ upadhārento „imāya kumā-
 30 rikāya mama dhammadesanañ sutadivasaṇaṃ paṭṭhāya tiṇi vassāni
 maraṇasati bhāvitā, idāñ ahañ tattha gantvā imañ kumārikañ
 cattāro pañhe pucchitvā tāya vissajjentiya va catūsu ṭhānesu sādhu-

kāram datvā imam gātham bhāsisāmi, sā gāthāvasāne sotāpatti-
 phale patitthahissati, tam nissāya mahājanassa pi sātthikā desanā
 bhavissatīti“ natvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā . nikkha-
 mitvā anupubbena Aggālavavihāram agamāsi. Ālavivāsino „Satthā
 āgato“ ti sutvā vihāram gantvā nimantayimsu. Sā pi kumārikā Satthu 5
 āgamanam sutvā „āgato kira mayham pitā sāmī ācariyo punṇacanda-
 mukho mahā-Gotamabuddho“ ti tutthamānasā „ito me tinnam sam-
 vaccharānam matthake suvaṇṇavaṇṇo Satthā ditṭhapubbo. idāni 'ssa
 suvaṇṇavaṇṇam sarīram datthum madhuraṃ ca varadhammam sotum
 labhissāmīti“ cintesi. Pitā pan' assā sālam gacchanto āha . „amma, 10
 tasaratantuko aparopito, vidatthimattam anitṭhitam. tam ajja nitṭhā-
 passāmi, siḅham eva tasaram vaddhetvā āhareyyāsīti“. Sā cintesi:
 „aham Satthu dhammam sotukāmā, pitā mam evam āha, kin nu kho
 Satthu dhammam suṇāmi, pitu tasaram vaddhetvā harāmiti“. Ath' assā
 etad ahosi: „pitā mam tasare anāhariyamāne potheyyāpi pamāreyyāpi, 15
 tasmā tasaram vaddhetvā tassa datvā pacchā dhammam sossāmīti“ pi-
 ṭṭhake nisiditvā tasaram vaddhesi. Ālavivāsino pi Satthāram parivisitvā
 pattam gahetvā anumodanattṭhāya atṭhamsu, Satthā „yam aham kuladhī-
 tarām nissāya timsayojanamaggam āgato sā ajja pi okāsam na labhati.
 tāya okāse laddhe anumodanam karissāmīti“ tuṇḥibhūto nisīdi. Evam 20
 tuṇḥibhūtam pana Satthāram sadevake loke koci kiñci vattum na vi-
 sahati. Sā pi kho kumārikā tasaram vaddhetvā pacchiyam ṭṭhapetvā
 pitu santikam gacchamānā parisapariyantam patvā Satthāram oloka-
 yamānā va agamāsi. Satthā pi givam ukkhipitvā tam olokesi. Sā
 olokitākārenēva aññāsi: „Satthā evarūpāyam parisāyam nisiditvā mam 25
 olokento mamāgamanam paccāsimṣati, attano santikam āgamanam eva
 paccāsimṣatīti“. Sā tasarapacchim ṭṭhapetvā Satthu santikam agamāsi.
 Kasmā pana tam Satthā olokesīti. Evam kir' assa ahosi: „esā etto
 gacchamānā puthujjanakālakiriyam katvā aniyatagatikā bhavissati,
 mama santikam āgantvā gacchamānā pana sotāpattiphalam patvā ni- 30
 yatagatikā hutvā Tusitavimāṇe nibbattissatīti“. Tassā kira tam diva-
 sam maraṇato mutti nāma n' atthi. Sā olokitasaññāpenēva Satthāram
 upasamkamitvā chabbapṇānam raṃsinam antaram pavisitvā vanditvā
 ekamantam atṭhāsi, tathārūpāya parisāya majjhe nisiditvā tuṇḥibhūtam
 Satthāram vanditvā thitakkhaṇe yeva tam āha: „kumārike, kuto āgaccha- 35
 sīti“. „Na jānāmi bhante“ ti. „Kattha gamissasīti“. „Na jānāmi bhante“

ti. „Na jānāsīti“. „Jānāmi bhante“ ti. „Jānāsīti“. „Na jānāmi
bhante“ ti. Iti nam Satthā cattāro pañhe pucchi. mahājano ujjhāyi:
„hambho passatha, ayaṃ pesakārādhītā Sammāsambuddhena saddhiṃ
icchitucchitaṃ katheti. kiṃ nāma na imāya ‘kuto āgatāsīti’ vutte ‘pesa-
5 kāragehato’ ti vattabbaṃ, ‘kahaṃ gacchasīti’ vutte ‘pesakārasālan’ ti
vattabbaṃ siyā“ ti. Satthā mahājanānaṃ nissaddaṃ katvā „kumārike,
tvam ‘kuto āgacchasīti’ putthā kasmā ‘na jānāmīti’ vadasīti“ pucchi.
„Bhante. tumhe mama pesakāragehato āgatabhāvaṃ jānātha. ‘kuto
āgatāsīti’ pucchanta pana ‘kuto āgantvā idha nibbattāsīti’ pucchatha,
10 ahaṃ pana na jānāmi kuto āgantvā idha nibbatt’ amhīti“. Ath’
assā Satthā: „sādhū sādhū kumārike mayā pucchitapañho va tayā
vissajjito“ ti sādhuṃ kāmāṃ datvā uttarim pi pucchi: „kattha gamissa-
sīti’ putthā kasmā ‘na jānāmīti’ vadesīti“. „Bhante, tumhe maṃ
‘tasarapacchimaṃ gahetvā pesakārasālaṃ gacchasīti’ jānātha, ‘ito pana
15 gantvā kattha nibbattissasīti’ pucchatha, ahaṃ ca ito cutā na jānāmi
kattha gantvā nibbattissāmīti“. Ath’ assā Satthā: „mayā pucchita-
pañho yeva tayā vissajjito“ ti dutiyam pi sādhuṃ kāmāṃ datvā uttarim
pucchi: „atha kasmā ‘na jānāsīti’ putthā ‘jānāmīti’ vadesīti“. „Bhante
mama maraṇabhāvaṃ jānāmi. tasmā evaṃ vademīti“. Ath’ assā
20 Satthā: „pucchitapañho yeva tayā vissajjito“ ti sādhuṃ kāmāṃ datvā
uttarim pi pucchi: „atha kasmā ‘jānāsīti’ vutte ‘na jānāmīti’ vadesīti“.
„Maraṇabhāvaṃ eva ahaṃ jānāmi bhante, mama rattindivampūbbaṇ-
hādisu pana ‘asukakāle nāma marissāmīti’ na jānāmi, tasmā evaṃ
vadesin“ ti. Ath’ assā Satthā: „mayā pucchitapañho yeva tayā ka-
25 tho“ ti catuttham sādhuṃ kāmāṃ datvā parisam āmantesi: „ettakā
nāma tumhe imāya kathitaṃ na jānātha. kevalaṃ ujjhāyath’ eva, yesaṃ
hi paññācakkhūṃ n’ atthi te andhā eva, yesaṃ paññācakkhūṃ atthi
te eva cakkhumanto“ ti vatvā imaṃ gātham āha-

Andhabhūto ayaṃ loko, tanuk’ ettha vipassati,
90 sakunto jālamutto va appo saggāya gacchatīti.

[Tattha „ayaṃ loko“ ti ayaṃ lokamahājano paññācakkhuno abhāvena
andhabhūto, „tanuk’ etthā“ ‘ti tanuko ettha na bahujaṇo aniccādiva-
sena vipassati, „sakunto jālamutto vā“ ‘ti yathā chekena sākuṇikena
jālena ottharivā gayhamānakesu vatṭakesu koci eva jālato muccati sesā
35 antojālam eva pavasanti tathā Māra-jālena otthaṭesu sattesu bahū apāya-

gāmīno honti. „appo“ kocid eva satto „saggāya gacchati“ sugatūṃ vā nibbānaṃ vā pāpuṇātīti attho]. Desanāvasāne sū kumārīkā sōtāpatti-phale patitthahi, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣīti. Sā pi tasara-pacchiṃ gahetvā pītu santikāṃ agamāsi. So pi nisinnako va niddāyi. tassā asallakkhetvā va tasarapacchiṃ upanāmentiyā tasarapacchi ve- 5 makotiyāṃ patihāññitvā saddaṃ kurumānā pati. So pabujjhivā ga-hitanimittēṃ eva vemaṃ kaḍḍhi, vemakoṭi gantvā taṃ kumārīkaṃ ure pahari. sā tatth' eva kālaṃ katvā papāta. Ath' assā pitā naṃ olokento sakalasarīrena lohitamakkhiteṇa pativā mataṃ addasa. Ath' assa mahāsoko uppajji, so „na me sokaṃ añño nibbāpetuṃ sakkhissatīti“ 10 rodanto Satthu santikāṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā „bhante, so-kaṃ me nibbāpethā“ 'ti āha. Satthā taṃ samassāsetvā „mā soci, anamataggaṃ hi saṃsāre tava evaṃ eva dhiṭu maraṇakāle paggha-ritāṃ assumi catunnaṃ samuddānaṃ udakato adhikatarāṃ“ ti vatvā anamataggakathaṃ kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraṃ pabbajjāṃ 15 yācitvā laddhapabbajjūpasampado na cirass' eva arahattaṃ pāpuṇīti. Pesakāradhītāya vatthūṃ.

THE QUESTIONS OF UTTIYA

Atha kho Uttiyo paribbājako yena Bhagavā ten' upasaṃkamī. upasaṃkamitvā Bhagavatā saddhiṃ sammodi. sammodaniyaṃ kathaṃ 20 sārāṇiyaṃ vītisāretvā ekamantaṃ nisīdi. Ekamantaṃ nisinna kho Uttiyo paribbājako Bhagavantaṃ etad avoca: „kin nu kho bho Gotama sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Avyākataṃ kho etaṃ Uttiya mayā: sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kin pana bho Gotama asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ 25 aññaṃ“ ti. „Etaṃ pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: asassato loko. idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kin nu kho bho Gotama antavā loko . . . anantavā loko . . . taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ . . . añ-ñaṃ jīvaṃ aññaṃ sarīraṃ . . . hoti Tathāgato parammaraṇā . . . na hoti Tathāgato parammaraṇā . . . hoti ca na ca hoti . . . n' eva hoti 30 na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“

ti. „Etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti. „Kin nu kho bho Gotama sassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ“ ti iti puttho samāno ‘avyākataṃ kho etam Uttiya mayā sassato loko. idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ’ ti vadesi. ‘Kin pana bho Gotama asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ’ ti iti puttho samāno ‘etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: asassato loko, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ’ ti vadesi. ‘Kin nu kho bho Gotama antavā loko . . . anantavā loko . . . taṃ jīvāṃ taṃ sarīraṃ . . . aññaṃ jīvāṃ aññaṃ sarīraṃ . . . hoti Tathāgato parammaraṇā . . . na hoti Tathāgato parammaraṇā . . . hoti ca na ca hoti Tathāgato parammaraṇā . . . n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccaṃ, moghaṃ aññaṃ’ ti iti puttho samāno ‘etam pi kho Uttiya avyākataṃ mayā: n' eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā, idam eva saccam, moghaṃ aññaṃ’ ti vadesi. Atha kiṃ caraṇi bhotā Gotamena vyākataṃ“ ti. „Abhiññāya kho ahaṃ Uttiya sāvakaṇaṃ dhammaṃ desemi sattānaṃ visuddhiyā sokaparidevānaṃ samatikkamāya dukkhadomanassānaṃ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya“ ti. „Yaṃ pan' etam bhavaṃ Gotamo abhiññāya dhammaṃ desesi sattānaṃ visuddhiyā sokaparidevānaṃ samatikkamāya dukkhadomanassānaṃ atthaṅgamāya ñāyassa adhigamāya nibbānassa sacchikiriyāya, sabbo ca tena loko niyyissati upaddho vā tibhāgo vā“ ti. Evaṃ vutte Bhagavā tuṇhī ahosi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: „mā h' evaṃ kho Uttiyo paribbājako pāpakaṃ diṭṭhi- gataṃ patilabhati: ‘sabbasāmukkaṃsikaṃ vata me samaṇo Gotamo paṇhaṃ puttho saṃsādeti no vissajjeti, na nūna visahatīti’, tad assa Uttiyassa paribbājakassa dīgharattaṃ ahitāya dukkhāya“ ti. Atha kho āyasmā Ānando Uttiyaṃ paribbājakaṃ etad avoca: „Tena h' āvuso Uttiya upaman te karissāmi, upamāyaṃ idh' ekacce viññū pu- risā bhāsitaṃ atthaṃ ājānanti. Seyyathā pi āvuso Uttiya raṇṇo paccantimaṃ nagaraṃ daḷhuddāpaṃ daḷhapākāraṇaṃ ekadvāraṃ. Tat' assa dovāriko paṇḍito vyatto medhāvī aññātānaṃ nivāretā ñā- tānaṃ pavesetā, so tassa nagarassa samantā anupariyāyapathaṃ anuk- kamamāno na passeyya pākārasandhim vā pākāravivaraṃ vā antamaso bilāranissakkanamattam pi, no ca khv' āssa evaṃ ñāṇaṃ hoti: ‘ettakā pāṇā imaṃ nagaraṃ pavisanti vā nikkhamanti vā’ ti, attha khv' āssa

evam ettha hoti: 'ye kho keci oḷārikā pāṇā imaṃ nagaraṃ pavisaṃti
vā nikkhamanti vā sabbe te iminā dvārena pavisaṃti vā nikkhamanti
vā' ti. Evam eva kho āvuso Uttiya na Tathāgatassa evaṃ 'ussukaṃ
hoti: 'sabbo vā tena loko niyyissati upaḍḍho vā tibhāgo vā' ti, atha
kho evam ettha Tathāgatassa hoti: 'ye kho keci lokamhā niyyiṃsu 5
vā niyyanti vā niyyissanti vā sabbe te pañca nivaṛane pahāya cetaso
upakkilese paññāya dubbalikaraṇe catūsu satipatṭhānesu supatitṭhita-
cittā satta bojjhaṅge yathābhūtaṃ bhāvetvā evam ete lokamhā niy-
yiṃsu vā niyyanti vā niyyissanti vā' ti. Yad eva kho tvaṃ āvuso
Uttiya Bhagavantam pañham apucchi tad eva taṃ pañham Bhaga- 10
vantam aññena pariāyena apucchi. Tasmā te taṃ Bhagavā na
vyākāsi".

[Pañcame: „tuṇhī ahoṣiti“ sattūpaladdhiyaṃ thatvā apuccham
pucchati tuṇhī ahoṣi. 'sabbasāṃmukkaṃsikaṃ vata mayā sabbapucchā-
naṃ uttamaṃ puccham pucchito samaṇo Gotamo saṃsādeti no vi- 15
sajjeti, nanu na sakkā vissajjeti' ti evaṃ pāpikaṃ ditṭhiṃ mā pati-
labhatiti, „tad assā“ 'ti taṃ evaṃ uppannaditthigataṃ bhaveyya. „pac-
cantiman“ ti yasmā majjhimadesa nagarassa uddāpādini thirāni vā
honti dubbalāni vā sabbaso vā pana tesam pākāraṃ hoti tasmā taṃ
agahetvā paccantimaṃ nagaran ti āha, „dalhuddāpan“ ti thirapākāra- 20
pādaṃ, „dalhapākāraṭorāṇaṃ“ ti thirapākāraṃ c' eva thirapitṭhasaṃ-
ghātakaṃ ca, „ekadvāraṇaṃ“ ti kasmā āha, bahudvārasmiṃ hi nagare bahūhi
paṇḍitadovārikehi bhavitabbaṃ, ekadvāre eko va vattati, Tathāgatassa
ca paññāya añño sadiso n' atthi, tasmā sutthu paṇḍitabhāvassa opam-
matthaṃ ekaṃ yeva dovārikaṃ dassetuṃ ekadvāraṇaṃ ti āha, „paṇḍito“ 25
ti paṇḍiccena samannāgato, „vyatto“ ti veyyattiyena samannāgato.
„medhāviti“ ṭhānuppattiyā paññāsaṃkhātāya medhāya samannāgato.
„anupariyāyapathan“ ti anupariyāyanāmakaṃ maggaṃ. „pākārasan-
dhiṇaṃ“ ti dvinnam itthakānaṃ apagatatṭhānaṃ, „pākāravivaraṇaṃ“ ti pā-
kāraṇassa chiṇnatṭhānaṃ, „tad eva taṃ pañhan“ ti taṃ yeva sassato 30
loko ti ādinā nayena putṭhaṃ ṭhapaniyaṃ pañham. puna pi pucchi,
„sabbo ca tena loko“ ti sattūpaladdhiyaṃ yeva thatvā aññenākārena
pucchati dasseti].

BUDDHA'S INSTRUCTION TO MĀLUŔKYĀPUTTA.

„Yo kho Māluṅkyāputta evaṃ vadeyya. ‘na tāvāhaṃ Bhagavatī
 brahmacariyaṃ caṛissāmi yāva me Bhagavā na vyākarissatī: sassato
 loko ti vā asassato loko ti vā... pe... n’ eva hoti na na hōti Tathā-
 5 gato parammaraṇā ti vā’ ti, avyākatam eva taṃ Māluṅkyāputta Ta-
 thāgatenā assā, atha so puggalo kālaṃ kareyya Seyyathā pi Māluṅ-
 kyāputta puriso sallena viddho assa savisena gāḷhapalepanena. tassa
 mittāmaccā nātisālohitaṃ bhisakkaṃ sallakattaṃ upatṭhapeyyuṃ, so
 evaṃ vadeyya: ‘na tāvāhaṃ imaṃ sallaṃ āharissāmi yāva na taṃ
 10 purisaṃ jānāmi yen’ amhi viddho: khattiyo vā brāhmaṇo vā vesso vā
 suddo vā’ ti, so evaṃ vadeyya. ‘na tāvāhaṃ imaṃ sallaṃ āharissāmi
 yāva na taṃ purisaṃ jānāmi yen’ amhi viddho: evaṃnāmo evaṃgotto
 iti vā... dīgho vā rasso vā majjhimo vā... kāḷo vā sāmo vā maṅgu-
 racchavi vā... asukasmiṃ gāme vā nigame vā nagare vā... yāva na
 15 taṃ dhanuṃ jānāmi yen’ amhi viddho yadi vā cāpo yadi vā kodaṇḍo...
 yāva na taṃ jīyaṃ jānāmi yāy’ amhi viddho yadi vā akkassa yadi
 vā saṇṭhassa yadi vā nahārussa yadi vā maruvāya yadi vā khīrapaṇ-
 ṇino..., yāva na taṃ kaṇḍaṃ jānāmi yen’ amhi viddho yadi vā kac-
 chaṃ yadi vā ropimaṃ... yassa pattehi vājitaṃ yadi vā giṇṇhaṃ yadi
 20 vā kaṅkassa yadi vā kulalassa yadi vā morassa yadi vā sīṭhilaṇṇaṃ
 ... yassa nahārūnā parikkhittaṃ yadi vā gavaṃ yadi vā mahissa yadi
 vā roruvassa yadi vā semhārassa... yāva na taṃ sallaṃ jānāmi yen’
 amhi viddho yadi vā sallaṃ yadi vā khurappam yadi vā vekandaṃ
 yadi vā nārācaṃ yadi vā vacchadantaṃ yadi vā karavīrapattaṃ’ ti.
 25 aññātaṃ eva taṃ Māluṅkyāputta tena purisena assa, atha so puriso
 kālaṃ kareyya.” —

„Sassato loko ti Māluṅkyāputta diṭṭhiyā sati brahmacariyavāso
 abhavissā’ ti evaṃ no, asassato loko ti Māluṅkyāputta diṭṭhiyā sati
 brahmacariyavāso abhavissā’ ti evaṃ pi no, sassato loko ti Māluṅkyā-
 30 putta diṭṭhiyā sati asassato loko ti vā diṭṭhiyā sati atth’ eva jāti atthi
 jarā atthi maraṇaṃ santi sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā yes’
 āhaṃ diṭṭhe va dhamme nighātaṃ paññapemi. Antavā loko ti... pe...
 Taṃ jīvaṃ taṃ sarīraṃ ti... pe... Hoti Tathāgato parammaraṇā ti

... pe . . Hoti ca na ca hoti Tathāgato parammaraṇā ti ... pe . .
 Tasmā 'ti. ha Māluṅkyāputta avyākataṇ ca me avyākataṭo dhāretha.
 vyākataṇ ca me vyākataṭo dhāretha. Kiṃ ca Māluṅkyāputta mayā
 avyākataṃ. sassato loko ti Māluṅkyāputta mayā avyākataṃ. asassato
 loko ti ... pe . . n'eva hoti na na hoti Tathāgato parammaraṇā ti mayā 5
 avyākataṃ. Kasmā c' etaṃ Māluṅkyāputta mayā avyākataṃ: na h
 etaṃ Māluṅkyāputta atthasaṃhitaṃ n' ādibrahmacariyikaṃ, na nibbi-
 dāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sam-
 bodhāya na nibbānāya saṃvattati. tasmā taṃ mayā avyākataṃ. Kiṃ
 ca Māluṅkyāputta mayā vyākataṃ. idaṃ dukkhaṇ ti Māluṅkyāputta 10
 mayā vyākataṃ, ayaṃ dukkhasamudayo ti . . ayaṃ dukkhamirodho ti
 . . ayaṃ dukkhanirodhagāminī patipadā ti mayā vyākataṃ. Kasmā
 c' etaṃ Māluṅkyāputta mayā vyākataṃ: etaṃ hi Māluṅkyāputta attha-
 saṃhitaṃ, etaṃ ādibrahmacariyikaṃ, etaṃ nibbidāya virāgāya nirodhāya
 upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṃvattati. tasmā taṃ 15
 mayā vyākataṃ. Tasmā ti ha Māluṅkyāputta avyākataṇ ca me avyā-
 katato dhāretha, vyākataṇ ca me vyākataṭo dhārethā" 'ti. Idam
 avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Māluṅkyāputto Bhagavato bhāsitaṃ
 abhinanditi.

BUDDHA'S DISCOURSE WITH VACCHAGOTTA

20

Evam me suttaṃ: Ekaṃ samayaṃ Bhagavā Sāvatthiyaṃ viharati
 Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho Vacchagotto paribbājako
 yena Bhagavā ten' upasaṃkamī, upasaṃkamitvā Bhagavatā saddhiṃ
 sammodi, sammodaniyaṃ kathaṃ sārāṇiyaṃ vītisāretva ekamantaṃ
 nisīdi. Ekamantaṃ nisinno kho Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṃ 25
 etad avoca: „Kin nu kho bho Gotama 'sassato loko, idaṃ eva sac-
 caṃ, moghaṃ aññaṇ' ti evaṃditthi bhavaṃ Gotamo" ti. „Na kho
 ahaṃ Vaccha evaṃditthi. sassato loko, idaṃ eva saccaṃ, moghaṃ añ-
 ñaṇ" ti. „Kiṃ pana ... asassato loko" ... pe ... „Kin nu kho bho
 Gotama 'sassato loko ... ti evaṃditthi samano Gotamo ti' iti puttho 30
 samāno: na kho ahaṃ Vaccha evaṃditthi ... ti vadesi" ... pe ... „Kim
 pana bhavaṃ Gotamo ādinavaṃ sampassamāno evaṃ imāni sabbaso
 ditthigatāni anupagato" ti. „Sassato loko ti kho Vaccha ditthigatam

etaṃ ditthigahanam ditthikantāram ditthivisūkam ditthivipphanditam
 ditthisaṃryojanam, sadukkhāṃ savighātāṃ saupāyāsāṃ saparilāhāṃ, na
 nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na
 sambodhāya na nibbānāya saṃvattati. Asassato loko ti ... pe ...

5 Imam kho aham Vaccha ādinavam sampassamāno evaṃ imāni sabbaso
 ditthigatāni anupagato“ ti. „Atthi pana bho Gotamassa kiñci ditthi-
 gatan“ ti. „Ditthigatan ti kho Vaccha, apanītam etaṃ Tathāgatassa.
 Dittham h’ etaṃ Vaccha Tathāgatena: itī rūpaṃ, itī rūpassa samudayo,
 itī rūpassa atthagamo, itī vedanā, itī vedanāya samudayo ... atthagamo.

10 itī saññā ... itī saṃkhārā ..., itī viññāṇam ... Tasmā Tathāgato sab-
 bamaññitānaṃ sabbamathitānaṃ sabba-abhiññāna-mamāññāna-
 sayānaṃ khayā virāgā nirodhā cāgā patinissaggā anupādā vimutto
 ti vadāmiti“. „Evaṃ vimuttacitto pana bho Gotama bhikkhu kuhiṃ
 upapajjatīti“. „Upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Tena hi bho

15 Gotama na upapajjatīti“. „Na upapajjatīti kho Vaccha na upeti“.
 „Tena hi bho Gotama upapajjati ca na ca upapajjatīti“. „Upapajjati
 ca na ca upapajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Tena hi bho Gotama
 n’ eva upapajjati na na upapajjatīti“. „N’ eva upapajjati na na upa-
 pajjatīti kho Vaccha na upeti“. „Evaṃ vimuttacitto pana bho Gotama

20 bhikkhu kuhiṃ upapajjatīti itī puttṭho samāno: upapajjatīti kho Vaccha
 na upeti vadesi ... Etthāham bho Gotama aññāṇam āpādim, ettha
 sammoham āpādim, yā pi me esā bho Gotamassa purimena’ kathā-
 sallāpena ahu pasādamattā sā pi me etarahi antarahitā“ ti. „Alaṃ
 hi te Vaccha aññāṇāya, alaṃ sammohāya. Gambhiro h’ ayaṃ Vaccha

25 dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuno paṇ-
 dītavedanīyo, so tayā dujjāno aññaditthikena aññakhantikena añña-
 rucikena aññatrayogena aññathācariyakena. Tena hi Vaccha taṃ yev’
 ettha patipucchissāmi, yathā te khameyya tathā naṃ vyākareyyāsi.
 Taṃ kim maññasi Vaccha, sace te purato aggi jaleyya jāneyyāsi

30 tvaṃ: ayaṃ me purato aggi jalatīti“. „Sace me bho Gotama purato
 aggi jaleyya jāneyyāham: ayaṃ me purato aggi jalatīti“. „Sace
 pana taṃ Vaccha evaṃ puccheyya: yo te ayaṃ purato aggi jalati
 ayaṃ aggi kiṃ paticca jalatīti, evaṃ puttṭho tvaṃ Vaccha kin ti
 vyākareyyāsi“. „Sace maṃ bho Gotama evaṃ puccheyya ... evaṃ

35 puttṭho aham bho Gotama evaṃ vyākareyyaṃ: yo me ayaṃ purato
 aggi jalati ayaṃ aggi tiṇakattṭhupādānaṃ paticca jalatīti“. „Sace te

Vaccha purato so aggi nibbāyeyya jāneyyāsi tvaṃ ayaṃ me purato aggi nibbuto“ ti. „Sace me bho Gotama purato so aggi nibbāyeyya jāneyyāhaṃ: ayaṃ me purato aggi nibbuto“ ti. „Sace pana taṃ Vaccha evaṃ puccheyya yo te ayaṃ purato aggi nibbuto so aggi ito katamaṃ disaṃ gato, puratthimaṃ vā pacchimaṃ vā uttaraṃ vā dakkhiṇaṃ vā 5 ti, evaṃ puttho tvaṃ Vaccha kin ti vyākareyyāsi“.

„Na upeti bho Gotama, yaṃ hi so bho Gotama aggi tinakattthupādānaṃ paticca ajali. tassa ca pariyādānā aññassa ca anupahārā anāhāro nibbuto t’eva saṃkhaṃ gacchatīti“.

„Evaṃ eva kho Vaccha yena rūpena Tathāgataṃ paññāpayamāno paññāpeyya taṃ rūpaṃ Tathāgatassa pahīnaṃ 10 ucchinnamūlaṃ tālavatthukataṃ anabhāvakataṃ āyatinaṃ anuppāda-dhammaṃ, rūpasamkhāvimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro appameyyo duppariyogāho seyyathā pi mahāsamuddo, upapajjati na upeti, na upapajjati na upeti, upapajjati ca na ca upapajjati na upeti, n’eva upapajjati na na upapajjati na upeti. Yāya vedanāya 15 Tathāgataṃ paññāpayamāno paññāpeyya sā vedanā Tathāgatassa pahīnā... vedanāsamkhāvimutto kho Vaccha Tathāgato gambhīro... seyyathā pi mahāsamuddo, upapajjati na upeti. . Yāya saññāya... Yehi saṃkhārehi... Yena viññāṇena... na upetīti“.

Evaṃ vutte Vacchagotto paribbājako Bhagavantaṃ etad avoca: „Seyyathā pi bho 20 Gotama gāmassa vā nigamassa vā avidūre mahā sālarukkho, tassa aniccatā sākāpalāsaṃ palujjeyya, tacapapaṭikā palujjeyyūṃ. pheggu palujjeyya, so aparena samayena apagatasākāpalāso apagatatacapapaṭiko apagataphegguko suddho assa sāre patitthito, evaṃ ev’idaṃ bho Gotamassa pāvacaṇaṃ apagatasākāpalāsaṃ... suddhaṃ 25 sāre patitthitaṃ. Abhikkantaṃ bho Gotama, abhikkantaṃ bho Gotama, seyyathā pi bho Gotama nikkujjitaṃ vā ukkujjeyya, paticchannaṃ vā vivareyya, mūlhasa vā maggaṃ ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotaṃ dhāreyya ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti, evaṃ eva bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Es’ āhaṃ bhavantaṃ 30 Gotamaṃ saraṇaṃ gacchāmi dhammaṃ ca bhikkhusaṃghaṃ ca, upāsakam maṃ bhavaṃ Gotamo dhāretu ajjatagge paṇupetaṃ saraṇagatan“ ti. Aggi-Vacchagotta-suttantaṃ.

THERE IS NO EGO.

Atha kho Milindo rājā yen' ayasmā Nāgaseno ten' upasamkamī,
25 upasamkamitvā āyasmatā Nāgasenena saddhiṃ sammodi, sammodanī-
yam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantaṃ nisīdi. Āyasmā pi kho
Nāgaseno patisammodi, yen' eva raṇṇo Milindassa cittaṃ ārādhesi.
Atha kho Milindo rājā āyasmantaṃ Nāgasenaṃ etad avoca: „katham
bhadanto nāyati, kinnāmo si bhante“ ti. „Nāgaseno ti kho ahaṃ
30 mahārāja nāyāmi, Nāgaseno ti maṃ mahārāja sabrahmacārī samudā-
caranti, api ca mātāpitaro nāmaṃ karonti Nāgaseno ti vā Sūraseno ti

vā Viraseno ti vā Sihaseno ti vā, api ca kho mahārāja saṁkhā samaññā paññatti voḥāro nāmamattaṁ yad idaṁ Nāgaseno ti. na h' ettha puggalo upalabbhatīti". Atha kho Milindo rājā evaṁ āha: „sunantu me bhonto pañcasatā Yonakā asītisahassā ca bhikkhū, ayaṁ Nāgaseno evaṁ āha: 'na h' ettha puggalo upalabbhatīti'. kallan nu kho tad abhinan- 5 ditun" ti. Atha kho Milindo rājā āyasmantaṁ Nāgasenaṁ etad avoca: „sace bhante Nāgasena puggalo n' upalabbhati, ko carahi tumbhākaṁ cīvāra-pindapāta-senāsana-gulānapaccayabhesajja-parikkhāraṁ deti, ko taṁ paribhuñjati, ko sīlaṁ rakkhati, ko bhāvanaṁ anuyuñjati. ko magga-phala-nibbānāni sacchikaroti, ko paṇaṁ hanati, ko adinnaṁ 10 ādiyati, ko kāmesu micchā carati, ko musā bhaṇati, ko majjaṁ pivati. ko pañcānantariyakammaṁ karoti. Tasmā n' atthi kusalaṁ. n' atthi akusalaṁ, n' atthi kusalākusalānaṁ kammānaṁ kattā vā kāretā vā, n' atthi sukatadukkaṭānaṁ kammānaṁ phalaṁ vipāko. Sace bhante Nāgasena yo tumhe māreti n' atthi tassāpi pañātipāto, tumbhākaṁ pi 15 bhante Nāgasena n' atthi ācariyo n' atthi upajjhāyo n' atthi upasampadā. 'Nāgaseno ti maṁ mahārāja sabrahmacārī samudācarantīti' yaṁ vadesi, katamo ettha Nāgaseno, kin nu kho bhante kesā Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Lomā Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Nakhā... pe... dantā taco maṁsaṁ nahāru atthi atthi- 20 mūñjā vakkam hadayaṁ yakanāṁ kilomakaṁ pihakaṁ papphāsāṁ antaṁ antaguṇaṁ udariyaṁ karīsāṁ pittaṁ semhaṁ pubbo lohitaṁ sedo medo assu vaṣā kheḷo siṅghāṇikā lasikā muttaṁ matthake matthaluṅgaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Kin nu kho bhante rūpaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Vedanā... saññā 25 saṁkhārā... viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Kim pana bhante rūpa-vedanā-saññā-saṁkhāra-viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Kim pana bhante aññatra rūpa-vedanā-saññā-saṁkhāra-viññāṇaṁ Nāgaseno" ti. „Na hi mahārājā" ti. „Tam ahaṁ bhante pucchanto pucchanto na passāmi Nāgasenaṁ. saddo yeva nu 30 kho bhante Nāgaseno, ko pan' ettha Nāgaseno, ahaṁ tvaṁ bhāsasi musāvādaṁ, n' atthi Nāgaseno" ti. Atha kho āyasmā Nāgaseno Milindaṁ rājānaṁ etad avoca: „tvaṁ kho si mahārāja khattiyasukhumālo accantasukhumālo. tassa te mahārāja majjhantikasamayaṁ tattāya bhūmiyā uṇhāya vālikāya kharā sakkhara-kathala-vālikā madditvā pādena 35 gacchantassa pādā rujanti. kāyo kilamati, cittaṁ upahaññati dukkhasa-

hagataṃ kāyaviññānaṃ uppajjati, kin nu tvaṃ pāden' āgato si udāhu
vāhanenā" 'ti. „Nāhaṃ bhante pāden' āgacchāmi rathenākaṃ āgato
'smīti". „Sace tvaṃ mahārāja rathen' āgato si rathaṃ me ārocehi, kin nu
kho mahārāja isā ratho" ti. „Na hi bhante" ti. „Akkho ratho" ti. „Na
5 hi bhante" ti. „Cakkāni . . rathapañjaraṃ . . rathadaṇḍako . . yugaṃ
. . rasmiyo . . patodalatthi ratho" ti. „Na hi bhante" ti. „Kin nu kho
mahārāja isā-akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodaṃ
ratho" ti. „Na hi bhante" ti. Kim pana mahārāja aññatra isā-
akkha-cakka-rathapañjara-rathadaṇḍa-yuga-rasmi-patodaṃ ratho" ti.
10 „Na hi bhante" ti. „Tā ahaṃ mahārāja pucchanto pucchanto na
passāmi rathaṃ, saddo yeva nu kho mahārāja ratho, ko pan' ettha
ratho, alikaṃ tvaṃ mahārāja bhāsasi musāvādaṃ, n' atthi ratho, tvaṃ
si mahārāja sakala-Jambudīpe aggarājā, kassa pana tvaṃ bhāyitvā
musā bhāsasi, suṇantu me bhonto pañcasatā Yonakā asītisahassā ca
15 bhikkhū, ayaṃ Milindo rājā evaṃ āha: 'rathenāhaṃ āgato 'smīti'.
'sace tvaṃ mahārāja rathen' āgato si rathaṃ me ārocehi' vutto sa-
māno rathaṃ na sampādeti, kallaṇ nu kho tad abhinanditun" ti.
Evaṃ vutte pañcasatā Yonakā āyasmato Nāgasenassa sādhu-kāraṃ
datvā Milindaṃ rājānaṃ etad avocaṃ: „idāni kho tvaṃ mahārāja
20 sakkonto bhāsassū" 'ti. Atha kho Milindo rājā āyasmantaṃ Nāga-
senam etad avoca: „nāhaṃ bhante Nāgasena musā bhaṇāmi, isaṇ ca
paticca akkhaṇ ca paṭicca cakkāni ca paṭicca rathapañjaraṇ ca paṭicca
rathadaṇḍakaṇ ca paticca ratho ti saṃkhā samaññā paññatti vohāro nā-
maṃ pavattatīti". „Sādhu kho tvaṃ mahārāja rathaṃ jānāsi, evaṃ eva
25 kho mahārāja mayham pi kese ca paticca lome paṭicca . . pe . . mat-
thaluṅgaṇ ca paticca rūpaṇ ca . . viññānaṇ ca paṭicca Nāgaseno ti saṃ-
khā . . nāmaṃ pavattati, paramatthato pan' ettha puggalo n'
ūpalabbhati. Bhāsitaṃ p' etaṃ mahārāja Vajirāya bhikkhuniyā Bhaga-
vato sammukhā:

30 Yathā hi āṅgasambhārā hoti saddo ratho iti,
evam khandhesu santesu hoti satto ti sammutīti".

„Acchariyaṃ bhante Nāgasena, abbhutaṃ bhante Nāgasena, atici-
trāni pañhapatibhānāni vissajjitāni, yadi Buddho tiṭṭheyya sādhu-kā-
raṃ dadeyya, sādhu sādhu Nāgasena, aticitrāni pañhapatibhānāni
35 vissajjitāni".

NO CONTINUOUS PERSONAL IDENTITY

Rājā āha: „Bhante Nāgasena, yo uppajjati so eva sò udāhu añño“ ti. Thero āha: „na ca so na ca añño“ ti. „Opammaṃ karo-hiti“. „Taṃ kiṃ maññasi mahārāja, yadā tvaṃ daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi so yeva tvaṃ etarahi mahanto“ ti. „Na hi bhante. 5 añño so daharo taruṇo mando uttānaseyyako ahosi, añño ahaṃ etarahi mahanto“ ti. „Evam sante kho mahārāja mātā ti pi na bhavissati. pitā ti pi na bhavissati, ācariyo ti pi na bhavissati. sippavā ti pi na bhavissati, sīlavā ti pi na bhavissati, paññavā ti pi na bhavissati, kin nu kho mahārāja aññā eva kaḷalassa mātā, aññā abbudassa mātā, 10 aññā pesiyā mātā, aññā ghaṇassa mātā, aññā khuddakassa mātā. aññā mahantassa mātā, añño sippaṃ sikkhati, añño sikkhito bhavati, añño pāpakammaṃ karoti, aññassa hatthapādā chijjantīti“. „Na hi bhante. tvaṃ pana bhante evaṃ vutte kiṃ vadeyyāsīti“. Thero āha: „ahañ 15 ñeva kho mahārāja daharo ahosiṃ taruṇo mando uttānaseyyako, ahañ ñeva etarahi mahanto, imañ ñeva kāyaṃ nissāya sabbe te ekasaṃ-gahitā“ ti. „Opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso paḍipaṃ paḍipeyya, kiṃ so sabbarattim dīpeyyā“ ’ti. „Āma bhante. sabbarattim dīpeyyā“ ’ti. „Kin nu kho mahārāja yā purime yāme acci sā majjhime yāme accīti“. „Na hi bhante“ ti. „Yā majjhime 20 yāme acci sā pacchime yāme accīti“. „Na hi bhante“ ti. „Kin nu kho mahārāja añño so ahosi purime yāme paḍipo, añño majjhime yāme paḍipo, añño pacchime yāme paḍipo“ ti. „Na hi bhante. taṃ yeva nissāya sabbarattim paḍipito“ ti. „Evam eva kho mahārāja dhammasāntati sandahati, añño uppajjati, añño nirujjhati, apubbaṃ 25 acarimaṃ viya sandahati, tena na ca so na ca añño pacchimaviññāsa-saṃgahaṃ gacchatīti“. „Bhiyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja khīraṃ duyhamānaṃ kālantarena dadhi parivatteyya, dadhito navanītaṃ, navanītato ghataṃ parivatteyya, yo nu kho mahārāja evaṃ vadeyya: yaṃ yeva khīraṃ taṃ yeva dadhi, taṃ yeva navanītaṃ, taṃ 30 yeva ghatan ti, sammā nu kho so mahārāja vadamāno vadeyyā“ ’ti. „Na hi bhante. taṃ yeva nissāya sambhūtaṃ“ ti. „Evam eva kho mahārāja dhammasāntati sandahati, añño uppajjati, añño nirujjhati. apubbaṃ acarimaṃ viya sandahati, tena na ca so na ca añño pacchima-viññāsa-saṃgahaṃ gacchatīti“. „Kallo si bhante Nāgasenā“ ’ti. 35

REBIRTH IS NOT TRANSMIGRATION

Rājā āha: „Bhante Nāgasena, ko paṭisandahatīti“. Thero āha: „nāmarūpaṃ kho mahārāja paṭisandahatīti“. „Kiṃ imaṃ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahatīti“. „Na kho mahārāja imaṃ yeva nāmarūpaṃ

5 paṭisandahati, iminā pana mahārāja nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanam vā pāpakam vā, tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahatīti“. „Yadī bhante na imaṃ yeva nāmarūpaṃ paṭisandahati nanu so mutto bhavissati pāpakehi kammehitī“. Thero āha: „yadi na paṭisandaheyya mutto bhaveyya pāpakehi kammehi, yasmā ca kho mahārāja

10 paṭisandahati tasmā na mutto pāpakehi kammehitī“. „Opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso aññatarassa purisassa ambaṃ avahareyya, tam enaṃ ambasāmiko gahetvā rañño dasseyya: ‘iminā deva purisena mayhaṃ ambā avahatā’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ deva imassa ambe avaharāmi, aññe te ambā ye iminā ropitā,

15 aññe te ambā ye mayā avahatā, nāhaṃ daṇḍappatto’ ti, kin nu kho so mahārāja puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Kena kāraṇenā“ ’ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, purimaṃ bhante ambaṃ apaccakkhāya pacchimena ambena so puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Evam eva kho mahārāja iminā

20 nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanam vā pāpakam vā, tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahati, tasmā na mutto pāpakehi kammehitī“. „Bhīyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja koci puriso aññatarassa purisassa sāliṃ avahareyya — pe — ucchuṃ avahareyya

— pe —, yathā mahārāja koci puriso hemantike kāle aggim’ jaletvā

25 viśīvetvā avijjhāpetvā pakkameyya. atha kho so aggi aññatarassa purisassa khettaṃ daheyya, tam enaṃ khettsāmiko gahetvā rañño dasseyya: ‘iminā deva purisena mayhaṃ khettaṃ daḍḍham’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ deva imassa khettaṃ jhāpemi, añño so aggi yo mayā avijjhāpito, añño so aggi yen’ imassa khettaṃ daḍḍham, nāhaṃ daṇḍappatto’

30 ti, kin nu kho so mahārāja puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Āma bhante, daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Kena kāraṇenā“ ’ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, purimaṃ bhante aggim’ apaccakkhāya pacchimena agginā so puriso daṇḍappatto bhaveyyā“ ’ti. „Evam eva kho mahārāja iminā nāmarūpena kammaṃ karoti sobhanam vā pāpakam vā,

tena kammena aññaṃ nāmarūpaṃ paṭisandahati. tasmā ná mutto pā-
pakehi kammehīti“. „Bhiyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja
kocid eva puriso padīpaṃ ādāya mālaṃ abhirūhitvā bhuñjeyya. padīpo
jāyamaṇo tiṇaṃ jhāpeyya, tiṇaṃ jāyamaṇaṃ gharaṃ jhāpeyya, gha-
raṃ jāyamaṇaṃ gāmaṃ jhāpeyya, gāmajano taṃ purisaṃ gahetvā 5
evaṃ vadeyya: ‘kissa tvaṃ bho purisa gāmaṃ jhāpesīti’, so evaṃ va-
deyya. ‘nāhaṃ bho gāmaṃ jhāpemi, añño so padīpaggi yassāhaṃ ālo-
kena bhuñjīm, añño so aggi yena gāmo jhāpito’ ti. te vivadamānā
tava santike āgaccheyyūṃ, kassa tvaṃ mahārāja atthaṃ dhāreyyāsīti“.
„Gāmajanassa bhante“ ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Kiñcāpi so evaṃ va- 10
deyya, api ca tato eva so aggi nibbatto“ ti. „Evam eva kho mahā-
rāja kiñcāpi aññaṃ māraṇantikaṃ nāmarūpaṃ aññaṃ paṭisandhisimā
nāmarūpaṃ, api ca tato yeva taṃ nibbattaṃ. tasmā na mutto pāpa-
kehi kammehīti“. „Bhiyyo opammaṃ karohīti“. „Yathā mahārāja
kocid eva puriso daharaṃ dārikaṃ vāretvā suṅkaṃ datvā pakka- 15
meyya, sā aparena samayena mahatī assa vayappattā, tato añño puriso
suṅkaṃ datvā vivāhaṃ kareyya, itaro āgantvā evaṃ vadeyya. ‘kissa
pana me tvaṃ ambho purisa bhariyaṃ nesīti’. so evaṃ vadeyya:
‘nāhaṃ tava bhariyaṃ nemi, aññā sā dārikā daharī taruṇī yā tayā
vāritā ca dinnasuṅkā ca, aññā ‘yaṃ dārikā mahatī vayappattā mayā 20
vāritā ca dinnasuṅkā cā’ ti, te vivadamānā tava santike āgaccheyyūṃ.
kassa tvaṃ mahārāja atthaṃ dhāreyyāsīti“. „Purimassa bhante“ ti.
„Kiṃkāraṇā“ ti. „Kiñcāpi so evaṃ vadeyya, api ca tato yeva sā
mahatī nibbattā“ ti. „Evam eva... kammehīti“. „Bhiyyo opammaṃ
karohīti“. „Yathā mahārāja kocid eva puriso gopālakassa hatthato 25
khīraghataṃ kiṇṭvā tass’ eva hatthe nikkhipitvā pakkameyya: ‘sve
gahetvā gamissāmi’, taṃ aparajju dadhi sampajjeyya. so āgantvā
evaṃ vadeyya: ‘dehi me khīraghataṃ’ ti, so dadhiṃ dasseyya, itaro
evaṃ vadeyya: ‘nāhaṃ tava hatthato dadhiṃ kiṇāmi, dehi me khīra-
ghataṃ’ ti, so evaṃ vadeyya: ‘ajānato te khīraṃ dadhi bhūtaṃ’ ti, te 30
vivadamānā... dhāreyyāsīti“. „Gopālakassa bhante“ ti. „Kiṃkāraṇā“
ti. „Kiñcāpi... taṃ nibbattaṃ“ ti. „Evam eva kammehīti“. „Kallo
si bhante Nāgasenā“ ti.

THE DISAPPEARANCE OF LEARNING

Pariyatti-antaradhānaṃ nāma. Tepitake Buddhavacane sāttha-kathā pāli yāva titthati tāva pariyatti-antaradhānaṃ nāma na bhavissati. Gacchante gacchante kāle akulino rājāno adhammikā bhavissanti. amaccādayo adhammikā bhavissanti, tato ratthajanapadavāsino ca adhammikā bhavissanti. Etesaṃ adhammikatāya devo sammā na vas-sati, tato sassāni na sammā sampajjissanti. Tesu asampajjantesu paccayaḍāyakā bhikkhusaṃghassa paccaye dātuṃ na sakkhissanti bhikkhū paccaye alabhantā antevāsikānaṃ saṃgahaṃ na karissanti.

10 Gacchante gacchante kāle pariyatti parihāyissati. Tasmiṃ parihīne pathamam eva Mahāpakaraṇaṃ parihāyissati, tasmiṃ parihīne Yama-kaṃ Kathāvatthu Puggalapaññatti Dhātukathā Vibhaṅgo Dhammasaṅgaṇi pi. Abhidhamma-pitake parihīne Suttanta-piṭakaṃ parihāyissati. Suttante parihīne paṭhamam Aṅguttara-nikāyo parihāyissati, Aṅguttara-

15 nikāye parihīne Saṃyutta-nikāyo Majjhima-nikāyo Dīgha-nikāyo Khudda-nikāyo parihāyissati, Vinaya-pitakena saddhiṃ Jātakam eva dhārayissanti. Vinaya-pitakaṃ pana lajjino va dhārayissanti, gacchante gacchante kāle Jātakam pi dhārayitūṃ asakkontā pathamaṃ Vessantara-jātakam parihāyissati, Vessantara-jātake parihīne — pa —

20 Apannaka-jātakam parihāyissati. Jātake parihīne Vinaya-piṭakam eva dhārayissanti, gacchante gacchante kāle Vinaya-piṭakaṃ parihāyissati. Yāva manussesu catuppādikā gāthā pavattissati tāva pariyatti-antara-dhānaṃ na bhavissati. Yadā pasanno rājā hatthikkhandhe suvaṇṇa-cāṃgotake saḥassasāhavyikaṃ t̐hapāpetvā ‘Buddhehi kathitaṃ gāthaṃ yo

25 jānāti so imaṃ saḥassakahāpaṇaṃ hatthināgena saddhiṃ gaṇhatū’ tī nagare yāva dutiyam pi tatiyam pi bheriṃ carāpetvā catuppādika-gāthajānanakam alabbhitvā saḥassasāhavyikaṃ puna rājakulam pavesessati tadā pariyatti-antaradhānaṃ nāma bhavissati.

PADHĀNA-SŪTTA.

Tam maṃ padhānapahitattaṃ nadiṃ Nerañjaram paṭi
 viparakkamma jhāyantaṃ yogakkhemassa pattiyaṃ 1.
 Namuci karuṇaṃ vācaṃ bhāsamāno upāgami:
 „kiso tvam asī dubbaṇṇo, santike maraṇaṃ tava, 2. 5
 Sahassabhāgo maraṇassa, ekaṃso tava jīvitaṃ.
 jīva bho, jīvitaṃ seyyo, jīvaṃ puññāni kāhaṃ. 3.
 Carato ca te brahmacariyaṃ aggihuttaṃ ca jūhato
 pahūtaṃ cīyate puññaṃ, kiṃ padhānena kāhaṃ. 4.
 Duggo maggo padhānāya dukkaro durabhisaṃbhavo“. 10
 imā gāthā bhaṇaṃ Māro atthā Buddhassa santike. 5
 Taṃ tathāvādināṃ Māiaṃ Bhagavā etad abravī
 „pamattabandhu pāpima yen' atthena idhāgato. 6
 Aṇumattena pi puññaṃ attho mayhaṃ na vijjati.
 yesaṃ ca attho puññānaṃ te Māro vattum arahati. 7 15
 Atthi saddhā tato viriyaṃ paññā ca mama vijjati,
 evaṃ maṃ pahitattam pi kiṃ jīvaṃ anupucchasi. 8.
 Nādinam api sotāni ayaṃ vāto visosaye.
 „kiṃ ca me pahitattassa lohitaṃ n' ūpasussaye. 9.
 Lohite sussamānamhi pittaṃ semhaṃ ca sussati, 20
 maṃsesu khīyamānesu bhiyyo cittaṃ pasīdati,
 bhiyyo sati ca paññā ca samādhī mama titthati. 10.
 Tassa mēvaṃ viharato pattass' uttamavedanaṃ
 kāme nāpekkhate cittaṃ, passa sattassa suddhataṃ. 11.
 Kāmā te paṭhamā senā, dutiyaṃ arati vuccati, 25
 tatiyaṃ khuppiṇāsaṃ te, catutthī taṇhā pavuccati. 12.
 Pañcamī thīnamiddhan te, chatthā bhīrū pavuccati,
 sattamī vicikicchā te, makkho thambho te atthamo. 13
 Lābho siloko sakkāro micchāladdho ca yo yaso
 yo c' attānaṃ samukkaṃse pare ca avajānati 14. 30
 Esā Namuci te senā Kāṇhassābhīppahāraṇī.
 na naṃ asūro jīnāti, jetvā ca labhate sukhaṃ. 15.
 Esa muñjam parihare, dhi-r-atthu idha jīvitaṃ,
 saṅgāme me mataṃ seyyo yaṃ ce jīve parājito. 16

- Paṅḍhā ettha na dissanti eke samaṇabrāhmaṇā,
 tañ ca maggaṃ na jānanti yena gacchanti subbatā. 17.
 Sāmantā dhajinim disvā yuttaṃ Māraṃ savāhanam
 yuddhāya paccuggacchāmi mā maṃ tṭhānā acāvayi. 18
 5 Yaṃ te taṃ na-ppasahati senaṃ loko sadevako
 taṃ te paññāya bhaṇḍāmaṃ āmaṃ pattaṃ va amhanā. 19.
 Vasim karitvā saṃkappaṃ satim ca suppatitṭhitaṃ
 ratthā ratthaṃ vicarissaṃ sāvake vinayaṃ puthu. 20.
 Te appamattā pahitattā mama sāsana-kārakā
 10 akāmassa te gamissanti yattha gantvā na socare“. 21.
 „Satta vassāni Bhagavantam anubandhiṃ padā padam.
 otāraṃ nādhigacchissam Sambuddhassa satimato. 22.
 Medavaṇṇam va pāsānam vāyaso anupariyagā:
 ‘ap’ ettha mudum vindema, api assādanā siyā’ 23.
 15 Aladdhā tattha assādam vāyas’ etto apakkami,
 kāko va selam āsajja nibbijjāpema Gotamaṃ“. 24
 Tassa sokaparetassa viṇā kacchā abhassatha,
 tato so dummano yakkho tatth’ ev’ antaradhāyathā ‘ti. 25.

DHANIYA-SUTTA

20 (Dhaniyo gopo:)

„Pakkodano duddhakhīro ‘ham asmi | anutīre Mahiyā samānavāso,
 channā kuṭi. āhito gini, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 1.

(Bhagavā:)

25 „Akkodhano vīgatakhīlo ‘ham asmi | anutīre Mahiy’ ekarattivāso,
 vivaṭṭā kuti, nibbuto gini, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 2.

(Dhaniyo gopo:)

„Andhakamakasaṃ na vijjare, | kacche rūḷhatṭhe caranti gāvo,
 vutṭhim pi saheyyum āgataṃ, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 3

(Bhagavā:)

30 „Baddhā hi bhīsī susaṃkhatā, | tiṇṇo pāragato vineyya oghaṃ,
 attho bhisiyā na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 4.

(Dhaniyo gopo:)

„Gopī mama assavā alolā | dīgharattaṃ samvāsīyā manāpā,
 tassā na supāmi kiñci pāpaṃ, | atha ce patthayasī pavassa deva“. 5.

(Bhagavā:)

„Cittam māmā assavaṃ vimuttaṃ | dīgharattaṃ paribhāvitam sudantaṃ.
pāpam pana me na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 6

(Dhaniyo gopo:)

„Attavetanabhato 'ham asmi, | puttā ca me samāniyā arogā, 5
tesaṃ na suṇāmi kiñci pāpaṃ. | atha ce patthayasī pavassa deva“ 7

(Bhagavā:)

„Nāhaṃ bhatako 'smi kassaci. | nibbittṭhena carāmi sabbaloke,
attho bhatiyā na vijjati, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 8.

(Dhaniyo gopo)

„Atthi vasā, atthi dhenupā. | godharaṇiyo pavaniyo pi atthi,
usabho pi gavampatī ca atthi, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 9

(Bhagavā:)

„N' atthi vasā, n' atthi dhenupā, | godharaṇiyo pavaniyo pi n' atthi.
usabho pi gavampatīdha n' atthi, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 10 15

(Dhaniyo gopo:)

„Khilā nikhātā asampayedhī, | dāmā muñjamayā navā susanthānā.
na hi sakkhinti dhenupāpi chetum, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 11.

(Bhagavā:)

„Usabho-riva chetva bandhanāni | nāgo pūṭilataṃ va dālayitvā
nāhaṃ puna upessaṃ gabbhaseyyaṃ, | atha ce patthayasī pavassa deva“ 12. 20

Ninnaṃ ca thalaṃ ca pūrayanto | mahāmegho pāvassi tāvad eva,
sutvā devassa vassato | imam atthaṃ Dhaniyo abhāsatha: 13.

„Lābhā vata no anappakā | ye mayam Bhagavantam addasāma.
saraṇam taṃ upema cakkhuma, | satthā no hohi tuvaṃ mahāmunī. 14
Gopī ca ahaṃ ca assavā, | brahmacariyaṃ Sugate carāmase, 25
jātimaraṇassa pāragā | dukkhass' autakarā bhavāmase“. 15.

(Māro pāpimā:)

„Nandati puttehi puttima, | gomiko gohi tath' eva nandati.
upadhi hi narassa nandanā, | na hi so nandati yo nirūpadhi“. 16

(Bhagavā:)

„Socati puttehi puttima, | gomiko gohi tath' eva socati.
upadhi hi narassa socanā. | na hi so socati yo nirūpadhiti“. 17.

SELECTIONS FROM THE DHAMMAPADA.

- Yathāpi bhamaro pupphaṃ vaṇṇagandhaṃ abheṭṭhayaṃ
 paleti rasam ādāya evaṃ gāme munī care. (49).
 Na tena bhikkhu bhavati yāvatā bhikkhate pare
 5 vissaṃ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na tāvatā. (266).
 Yo 'dha puññaṃ ca pāpaṃ ca bāhetvā brahmacariyavā
 saṃkhāya loka carati sa ve bhikkhū 'ti vuccati. (267).
 Na jatāhi na gottena na jaccā hoti brāhmaṇo,
 yaṃhi saccaṃ ca dhammo ca so suci so ca brāhmaṇo (393).
 10 Kin te jatāhi dummedha, kin te ajinasātiyā,
 abbhantaran te gahanaṃ, bāhiraṃ parimajjasi. (394).
 Paṃsukūladharaṃ jantuṃ kisaṃ dhamanisanthataṃ
 ekaṃ vanasmiṃ jhāyantaṃ tam ahaṃ brūmi brāhmaṇaṃ. (395).
 Ekaṃ dhammaṃ atitassa musāvādissa jantuno
 15 vitinṇaparalokassa n' atthi pāpaṃ akāriyaṃ. (176).
 Sudassaṃ vajjam aṇṇesaṃ attano panaduddasaṃ,
 paresaṃ hi so vajjāṃ opunāti yathā bhusaṃ,
 attano pana chādeti kaṃhi va kitavāsatho. (252).
 Ayasā va malaṃ samuṭṭhitaṃ | tadutṭhāya tam eva khādati
 20 evaṃ atidhonaṇacāriṇaṃ | sakakammāni nayanti duggatiṃ. (240).
 Na hi pāpaṃ kataṃ kammaṃ sajju khīraṃ va muccati,
 dahantaṃ bālaṃ anveti bhasmāchanno va pāvako. (71).
 Na hi vērena verāni sammant' idha kudācanaṃ,
 averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. (5).
 25 Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṃ,
 piyān' adassanaṃ dukkhaṃ appiyānaṃ ca dassanaṃ. (210).
 Udaṃ hi nayanti nettikā, | usukārā namayanti tejanaṃ,
 dāruṃ namayanti tacchakā, | attānaṃ damayanti paṇḍitā. (80).
 Selo yathā ekagghano vātena na samīrati
 evaṃ nindāpasaṃsāsu na samīñjanti paṇḍitā. (81).
 30 Yathā agāraṃ succhannaṃ vutṭhi na samativijjhati
 evaṃ subhāvitaṃ cittaṃ rāgo na samativijjhati. (14).
 Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ rathaṃ bhantaṃ va dhāraye
 tam ahaṃ sārathuṃ brūmi, rasmiggāho 'taro jano. (222).

Seyyo ayoguḷo bhutto tatto aggisikhūpamo
 yañ ce bhuñjeyya dussilo ratthapiṇḍaṃ asaṇṇato. (308).
 Yo sahasaṃ sahasena saṅgāme mānuse jīne
 ekañ ca jeyya-m-attānaṃ sa ve saṅgāmajuttamo. (103).
 Aciraṃ vat' ayaṃ kāyo paṭhaviṃ adhisessati 5
 chuddho, apetaviññāṇo niratthaṃ va kaliṅgaraṃ. (41)
 Parijñānaṃ idaṃ rūpaṃ rogaṇḍaṃ pabhaṅgaṇaṃ.
 bhijjati pūtiśandeho, maraṇantaṃ hi jīvitaṃ. (148).
 Dighā jāgarato rattī, dighaṃ santassa yojanaṃ,
 digho bālānaṃ saṃsāro saddhammaṃ avijānataṃ. (60) 10
 'Sabbe saṃkhārā aniccā' ti yadā paññāya passati
 atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (277).
 'Sabbe saṃkhārā dukkhā' ti yadā paññāya passati
 atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (278).
 'Sabbe dhammā anattā' ti yadā paññāya passati 15
 atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā. (279).
 Yo ca Buddhaṃ ca Dhammaṃ ca Saṅghaṃ ca saraṇaṃ gato
 cattāri ariyasaccāni sammappaññāya passati: (190).
 Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ dukkhassa ca atikkamaṃ
 ariyaṃ c' aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ dukkhūpasamagāmināṃ. (191). 20
 Etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ etaṃ saraṇaṃ uttamaṃ.
 etaṃ saraṇaṃ āgamaṃ sabbaḍakkhā pamuccati. (192)
 Divā tapati ādicco, rattim ābhāti candimā,
 sannaddho khattiyo tapati, jhāyī tapati brāhmaṇo,
 atha sabbam ahorattim Buddho tapati tejasā. (387). 25
 Idha nandati pecca nandati | katapuñño, ubhayattha nandati.
 'puññaṃ me katan' ti nandati, | bhīyyo nandati suggaṃ gato. (18).

THE GĀTHĀS OF MĀLUṆKYĀPUTTA

Manujassa pamattacārino | taṇhā vaddhati māluvā viya.
 so palavatī hurāhuraṃ | phalam icchaṃ va vanasmi vānaro. 1. 30
 Yaṃ esā sahatī jammī taṇhā loke viśattikā
 sokā tassa pavaddhanti abhivaddhaṃ va biraṇaṃ. 2.

Yo c'etam sahatī jammiṃ taṇhaṃ loke duraccayaṃ
sokā tamhā papatanti udabindu va pokkharā. 3.

Taṃ vo vadāmi bhaddaṃ vo yāvant' ettha samāgatā
taṇhāya mūlaṃ khaṇatha usīrattho va bīraṇaṃ.

5 mā vo nalaṃ va soto va Māro bhañji punappunaṃ. 4

Karotha Buddhavacanaṃ, khaṇo ve mā upaccagā.

khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā 5.

Pamādo rajo sabbadā. pamādānupatito rajo,
appamādena vijjāya abbahe sallam attano ti. 6.

10

THE GĀTHĀ'S OF MAHĀPAJĀPATĪ GOTAMĪ

Buddhavīra namo ty-atthu sabbasattānaṃ uttama
yo maṃ dukkhā pamocesi aññaṃ ca bahukaṃ janaṃ. 1

Sabbadukkhāṃ parināṇānaṃ, hetutanhā visositā,
ariyatthaṅgiko maggo nirodho phusito mayā 2.

15

Mātā putto pitā bhātā ayyikā ca pure ahuṃ,
yathābhuccaṃ ajānantī saṃsārī 'haṃ anibbisāṃ. 3.

Dittho hi me so Bhagavā, antimo 'yaṃ samussayo,
vikkhīṇo jātisaṃsāro, n' atthi dāni punabbhavo. 4

20

Āraddhaviriye pahitatte niccaṃ dāḥaparakkame

samagge sāvake passa, esā Buddhāna vandana. 5

Bahūnaṃ vata atthāya Māyā janayi Gotamaṃ.

vyādhimaraṇatunnānaṃ dukkhakkhandhaṃ vyapānudi. 6.

KAPIRĀJA-CARIYA.

Yadā ahaṃ kapi āsīṃ nadikūle darīsaye

25

pīlito suṃsumārena gamanaṃ na labhāmi 'haṃ. 1.

Yamh' okāse ahaṃ thatvā orapāraṃ patāṃ' ahaṃ
tatth' acchi Satthu-vadhako kumbhīlo ruddadassano. 2.

So maṃ asaṃsi: „ehīti“, ahaṃ „emīti“ taṃ vadi,
tassa matthakam akkamma parakūle patitthahim. 3.

30

Na tassa alhaṃ bhaṇitaṃ yathāvācaṃ akās' ahaṃ.
saccena me samo n' atthi, esā me saccapāramīti. 4

THE COUNCIL OF MAHĀKASSAPA.

- Satt' eva satasahassāni bhikkhusaṅghā samāgatā
 arahā khīṇāsavā suddhā sabbe guṇaggataṃ gatā. 1.
- Te sabbe vicinitvāna uccinitvā varaṃ varaṃ
 pañcasatānaṃ therānaṃ akaṃsu saṅghasammataṃ. 2. 5
- Dhutavādānaṃ aggo so Kassapo Jinasāsane,
 bahussutānaṃ Ānando, vinaye Upālipandito. 3
- Dibbacakkhumhi Anuruddho, Vaṅgiso patibhānavā.
 [Puṇṇo ca dhammakathikānaṃ, vicitrakathī Kumārakassapo]. 4.
- Vibhajjanamhi Kaccāno, Kotthito patisambhidā. 10
- aññe p' atthi mahātherā agganikkhattakā bahū. 5.
- Tehi c' aññehi therehi katakiccehi sādhuhi
 pañcasatehi therehi dhammavinayasaṅgaho
 therehi katasāṅgaho theravādo ti vuccati. 6.
- Upāliṃ vinayaṃ pucchitvā dhammam Ānandasavhayaṃ 15
 akaṃsu dhammasaṅgahaṃ vinayaṃ cāpi bhikkhavo. 7.
- Mahākassapathero ca Anuruddho mahāgaṇī
 Upālithero satimā Ānando ca bahussuto 8.
- Aññe bahu-abhiññātā sāvaka Satthuvanṇitā
 pattāpatisambhidā dhīrā chaḷabhiññā mahiddhikā 20
 samādhijhānam anuciṇṇā saddhamme pāramigatā 9.
- Sabbe pañcasatā therā navaṅgaṃ Jinasāsanaṃ
 uggahetvāna dhāresuṃ Buddhasetthassa santike. 10
- Bhagavato sammukhā sutvā paṭiggahetvā ca sammukhā
 dhammaṃ ca vinayaṃ cāpi kevalaṃ Buddhadesitaṃ 11. 25
- Dhammadharā vinayadharā sabbe pi āgatāgamā
 asaṃhīrā asaṃkuppā Satthukappā sadā garū 12
- [Aggasantike gahetvā — aggadhammā tathāgatā —]
 agganikkhattakā therā aggaṃ akaṃsu saṅgahaṃ.
 sabbo pi so theravādo aggavādo ti vuccati. 13. 30
- Sattapanna-guhe ramme therā pañcasatā gaṇī
 nisinnā pavibhajjimsu navaṅgaṃ Satthusāsanaṃ. 14.
- [Suttaṃ geyyaṃ veyyākaraṇaṃ gāthudānitivuttakaṃ
 jātakabbhutavedallaṃ navaṅgaṃ Satthusāsanaṃ]. 15.

- Pavibhaja imaṃ therā saddhammaṃ avināsaṇaṃ
vaggapaññāsakaṃ nāma saṃyuttaṃ ca nipātaṃ
āgaṇapitakaṃ nāma akaṃsu suttasammataṃ. 16.
Yāva titthanti saddhammā saṃgahaṃ na vinassati
5 tāvatā sāsaṇ' addhānaṃ ciraṃ tiṭṭhati Satthuno. 17.
[Katvā dhammaṃ ca vinayaṃ saṃgahaṃ sāsaṇārahaṃ
saṃkampi acalā bhūmi dāḥā appativattiyā]. 18.
Yo koci samaṇo cāpi brāhmaṇo ca bahussuto
parappavādakusalo vāavedhī samāgato
10 na sakkā pativattetuṃ, Sineru va suppatitthito. 19.
Devo Māro vā Brahmā ca ye keci pathavitthitā
na passanti aṇumattaṃ kiñci dubbhāsitaṃ padaṃ. 20.
Evaṃ sabbaṅgasampannaṃ dhammavinayasamgahaṃ
suvibhattaṃ supaticchannaṃ Satthu sabbaññutāya ca. 21.
15 Mahākassapapāṃmokkhā therā pañcasatā ca te
ñatvā janassa sandehaṃ akaṃsu dhammasamgahaṃ. 22.

THE CONQUEST OF CEYLON.

- Sabbalokahitaṃ katvā patvā santim khaṇaṃ paraṃ
parinibbāna-mañcamhi nīpanno lokanāyako 1.
20 Devatāsannipātamhi mahantaṃhi mahāmuni
Sakkaṃ tatra samīpaṭṭhaṃ avoca vadaṇaṃ varaṃ: 2.
„Vijayo Lāḷavisayo Sihabāhunarindajo
eko Laṅkaṃ anuppatto sattāmaccaṣaṭānugo, 3.
Patitṭhissati devinda Laṅkāyaṃ mama sāsaṇaṃ,
25 tasmā saparivāraṇ taṃ rakkhā Laṅkaṃ ca sādhuṃ“. 4.
Tathāgatassa devinda vaco sutvā visārado
devass' Uppalavaṇṇassa Laṅkāraṅkhaṃ samappayi. 5.
Sakkena vuttamatto so Laṅkaṃ āgamma sajjukaṃ
paribbājakavesena rukkhamaṇam upāviṣi. 6.
30 Vijayappamukhā sabbe taṃ upecca apucchisuṃ:
„ayaṃ bho ko nu dīpo“ ti, „Laṅkādīpo“ ti abruvi, 7.
„Na santi manujā ettha, na ca heṣṣati vo bhayaṃ“
iti vatvā kuṇḍikāyaṃ te jalena nisiñciya 8.

Suttañ ca tesañ hatthesu laggetvā nabhasāgamā.
 dassesi soñirūpena paricārika-yakkhinī. 9.
 Eko tañ vāriyanto pi rājaputtēna anvagā
 „gāmamhi vijjamānamhi bhavanti sunakhā“ iti 10
 Tassā ca sāminī tattha Kuvenī nāma yakkhinī 5
 nisīdi rukkhāmūlamhi kantantī tāpasī viya. 11.
 Disvāna so pokkharāṇiṃ nisinnā tañ ca tāpasim
 tattha nahātvā pivtvā c' ādāya ca muḍālayo 12.
 Vāriñ ca pokkhare heva sā vutṭhāsi tam abruvi:
 „bhakkho sī mama, tiṭṭhā“ 'ti, ālhabaddho va so naro. 13. 10
 Parittasuttatejena bhakkhetum sā na sakkuṇi
 yāciyanto pi tañ suttañ nādā yakkhiniyā naro. 14.
 Tañ gahetvā suruṅgāyaṃ rudantañ yakkhinī khipi.
 evaṃ ekekaṣo tattha khipi sattasatāni pi. 15.
 Anāyantesu sabbesu Vijayo bhayaśaṅkito 15
 naddhapañcāyudho gantvā disvā pokkharāṇiṃ subhañ 16.
 Apassi-m-uttiṇṇapadañ hasantiñ c' eva tāpasim,
 „imāya khalu bhaccā me gahitā nū“ 'ti cintiya: 17.
 „Kiṃ na passasi bhacce me bhoti tvaṃ“ iti āha tañ,
 „kiṃ rājaputta bhaccehi, piva nahāyā“ 'ty-āha sā. 18. 20
 „Yakkhinī tāva jānāti mama jātī“ ti nicchito
 sīghaṃ sanāmañ sāvetvā dhanuṃ sandhāy' upāgato. 19.
 Yakkhiṃ ādāya gīvāya nārāca-valayena so
 vāmahatthēna kesesu gahetvā dakkhinena tu 20.
 Ukkhiptvā asim āha: „bhacce me dehi dāsi, tañ 25
 māremīti“, bhayaṭṭhā sā jīvitañ yāci yakkhinī: 21.
 „Jivitañ dehi me sāmi, rajjañ dassāmi te ahañ,
 karissāmi' itthikiccañ ca aññañ kiñca yathicchitañ“. 22.
 Adūbhatthāya sapathañ so tañ yakkhiṃ akārayi.
 „ānehi bhacce sīghan“ ti vuttamattā va sā nayi. 23. 30
 „Ime chātā“ ti vuttā sā taṇḍulādi viniddisi
 bhakkhitānañ vāṇijānañ nāvattānañ vividhañ bahuñ. 24.
 Bhaccā te sādhayitvāna bhattāni vyañjanāni ca
 rājaputtañ bhojayitvā sabbe cāpi abhuñjisum. 25.
 Dāpitañ Vijayen' aggañ yakkhi bhuñjiya pīṇitā, 35
 soḷasavassikañ rūpañ māpayitvā manoharañ 26.

- Rājaputtam upāgañchi sabbābharanabhūsitā,
 māpēsi rukkhāmūlasmiṃ sayanañ ca mahārahaṃ 27.
 Sāṇiyā suparikkhittam vitānasamalanikataṃ,
 tam disvā rājatanayo pekkham attham anāgataṃ 28.
 5 Katvāna tāya samvāsam nīpajji sayane sukham,
 sāṇim parikkhipitvāna sabbe bhaccā nīpajjisum. 29.
 Rattim turīyasaddaṃ ca sutvā gītaravaṃ ca so
 apucchi sahasemānaṃ „kiṃsaddo“ iti yakkhinim. 30.
 „Rajjañ ca sāmīno deyyam sabbe yakkhe ca ghātiya.
 10 manussāvāsakāraṇā yakkhā maṃ ghātessanti hi“ 31.
 Iti cintiya yakkhī sā abruvī rājanandanam.
 „Sirīsavatthu nāmena sāmī yakkhapuraṃ idam, 32.
 Tattha jetthassa yakkhassa Laṅkānagaravāsini
 kumārikā idh’ ānītā, tassā mātā ca āgatā, 33.
 15 Āyāhamaṅgale tattha idhāpi ussavo mahā
 vattate, tattha saddo ‘yam, mahā h’ esa samāgamo, 34.
 Ajj’ eva yakkhe ghātehi, na hi sakkā itoparam“,
 so āhā: „dissamāne te ghātessāmi katham aham“. 35.
 „Tattha saddam karissāmi, tena saddena ghātaya,
 20 āvudham m’ ānubbāvena tesam kāye patissati“. 36.
 Tassā sutvā tathā katvā sabbayakkhe aghātayi,
 sayam pi laddhaviyayo yakkharāja-pasādhanaṃ 37.
 Pasādhanehi sesehi tam tam bhaccam pasādhayi,
 katipāham vasitv’ ettha Tambapaṇṇim upāgami. 38.
 25 Māpayitvā Tambapaṇṇinagaraṃ Vijayo tahrī
 vasi yakkhinīyā saddhim amaccaparivārīto. 39.
 Nāvāya bhūmim otīṇṇā Vijayappamukhā tadā
 kilantā paṇinā bhūmim ālambiya nisīdisum, 40.
 Tambabhūmīrajopphuṭṭho tambapaṇṇī yato ahu
 30 so deso c’ eva dīpo ca Tambapaṇṇī tato ahu, 41.
 Sīhabāhu narindo so sīham ādīṇṇavā iti
 Sīhalo, tena sambandhā ete sabbe pi Sīhalā. 42.

BUDDHAGHOSA

Bodhimāṇḍasamīpamhi jāto brāhmaṇamānavo
 vijjāsiṃpakalāvedī tīsu vedesu pārāgo 1.
 Sammāviññātasamayo sabbavāḍavisārado
 vādatthi sabbadīpamhi āhiṇḍanto pavāḍino 2. 5
 Vihāram ekaṃ āgamma rattiṃ Pātāñjali-mataṃ
 parivatteti sampuṇṇapadaṃ suparimaṇḍalaṃ. 3
 Tatth' eko Revato nāma mahāthero vijāniya
 „mahāpaṇṇo ayaṃ satto dametuṃ vaṭṭatitī“ so 4.
 „Ko nu gadrabharāvena viravanto“ ti abruvi. 10
 „gadrabhānaṃ rave atthaṃ kiṃ jānāsīti“ āha taṃ. 5
 „Ahaṃ jāne“ ti vutto so otāresi sakam mataṃ,
 vuttaṃ vuttaṃ viyākāsi, virodham pi ca dassayi. 6
 „Tena hi tvaṃ sakaṃ vāḍam otārehi“ ca codito
 pālm āhābhidhammassa, atthaṃ assa na so 'dhigā. 7. 15
 Āha „kass' eso manto“ ti, „Buddhamanto“ ti so 'bruvi,
 „dehi me taṃ“ ti vutte hi „gaṇha pabbajja taṃ“ iti. 8.
 Mantatthi pabbajitvā so uggaṇhi Pitakattayaṃ,
 „ekāyano ayaṃ maggo“ iti pacchā taṃ aggahi. 9.
 Buddhassa viya gambhīraghosattā naṃ viyākaruṃ 20
 'Buddhaghoso' ti, so sobhi Buddho viya mahitale. 10.
 Tattha Ñāṇodayaṃ nāma katvā pakaraṇaṃ tadā
Dhammasaṅgaṇiyākāsi kaṇḍaṃ so Atthasāliniṃ. 11.
 Parittatṭhakathaṃ c' eva kātuṃ ārabhi buddhimā,
 taṃ disvā Revato thero idaṃ vacanam abruvi: 12. 25
 „Pālimattā idhānītaṃ. n' atthi Atṭhakathā idha,
 tathācariyavāḍā ca bhinnarūpā na vijjare. 13.
 Sīhalatṭhakathā suddhā Mahindena matīmatā
 saṅgītittayaṃ ārūhaṃ Sammāsambuddhadesitaṃ 14.
 Sāriputtādigītaṃ ca kathāmaggaṃ samekkhiya 30
 katā Sīhalabhāsāya Sīhalesu pavattati. 15.
 Taṃ tattha gantvā sutvā tvaṃ Māgadhānaṃ niruttiya
 parivattehi, sā hoti sabbalokahitāvahā“. 16.

- Eṇaṃ vutto pasanno so nikkhamitvā tato imaṃ
 'dīpaṃ āgā imass' eva rañño kāle mahāmatu. 17.
 Mahāvihāraṃ sampatto vihāraṃ sabbasādhunaṃ
 Mahāpadhānagharaṃ gantvā Saṃghapālassa santikā 18
 5 Sihalatthakathaṃ sutvā theravādaṃ ca „sabbaso
 Dhammassāmissa eso va adhippāyo“ ti nicchiya 19.
 Tattha saṃghaṃ samānetvā „kātum atthakathaṃ mama
 potthake detha sabbe“ ti āha. Vimaṃsitum sa taṃ 20
 Saṃgho gāthādvayaṃ tassa dāsi: „sāmatthiyaṃ tava
 10 ettha dassēhi, taṃ disvā sabbe demā 'ti potthake“. 21.
 Pitakattayaṃ etth' eva saddhim Atthakathāya so
 Visuddhimaggaṃ nāmākā saṃgahetvā samāsato. 22.
 Tato saṃghaṃ samūhetvā Sambuddhamatakovidaṃ
 Mahābodhisamīpamhi so taṃ vācetuṃ ārabhi. 23.
 15 Devatā tassa nepuññaṃ pakāsetuṃ mahājane
 chādesuṃ potthakaṃ, so pi dvattikkhattuṃ pi taṃ akā. 24
 Vācetuṃ tatiye vāre potthake samudāhate
 potthakadvayaṃ aññaṃ pi saṅghapesuṃ tahiṃ marū. 25.
 Vācayimsu tadā bhikkhū potthakattayaṃ ekato,
 20 ganthato atthato vāpi pubbāparavasena vā 26.
 Theravādehi pālīhi pādehi vyañjanehi ca
 aññathattam ahu n' eva potthakesu pi tisu pi. 27.
 Atha ugghosaya saṃgho tuṭṭhahatto visesato:
 „nissamsayaṃ sa Metteyyo“ iti vatvā punappunaṃ 28.
 25 Saddhim Atthakathāyādā potthake Pitakattaye,
 Ganthākare vasanto so vihāre dūrasaṃkare 29.
 Parivattesi sabbā pi Sihalatthakathā tadā
 sabbesaṃ mūlabhāṣāya Māgadhāya mruṭṭiyā. 30.
 Sattānaṃ sabbabhāsānaṃ sā ahosi hitāvahā.
 30 theriyācariyā sabbe Pālīṃ viya taṃ aggahuṃ. 31.
 Atha kattabbakīccesu gatesu parinittitum
 vanditum so Mahābodhiṃ Jambudīpaṃ upāgami. 32.

NOTES.

SUMSUMĀRA-JĀTAKA p. 1—2,¹⁵ = Jāt. (208) II 158,²³—160,¹⁹ (The Jātaka together with its commentary, edited by V. Fausbøll. Vol. I—VII. London 1877—97). Translations: 1) Jāt. II, transl. by W. H. D. Rouse p. 111 (The Jātaka or Stories of the Buddha's former births. Translated by various hands. Vol. I—III. Cambridge. 1895—97), 2) Jātaka Tales from the Pāli by R. Morris [reprinted from the Folk-Lore Journal II—IV.] (1887) p. 52. — This tale is to be found in the Northern Buddhist Literature in Mahāvastu (ed. by E. Sénart), vol. II 246—50 (Markaṭa-Jātaka) and a Chinese version in Beal's Romantic Legend of Sākya-Buddha from Chinese-Sanskrit (London 1875) p. 231, cp. the Vānara-Jātaka (342) III 133 and the following tale (Jāt. Nr. 57). Other parallels: Pañcatantra IV, 1; Āṣṭasaptati Nr. 67; Kathā-Sarīt-Sāgara (transl. by C. H. Tawney) vol. II p. 84. Literature: R. Morris. Contemporary Review vol. 39, Academy XX 161 (1881), JPTS 1884 p. 108) R. Otto Franke: Eine indische Fabel bei den Suahelis. Wiener Zeitschr. f. d. Kunde des Morgenlandes VII 215 & 384, cp. that interesting parallel Russian folk-tale communicated by Rouse in his translation p. 110 and the literature quoted there. — P. 1,²¹ dhamme sudhammatāya (Ed. dhammesu dhammatāya) cp. Jāt. VI 527,^s. P 2,¹³ Ed. vañcito me si, but [me] must be omitted metri causa. The metre is here (and in the following verses, if not otherwise noticed) Anuṣṭubh (or the common Āloka). For this metre see the very useful treatise on Pāli-metres by V. Fausbøll in the edition of Dhammapada (1855) p. 439—41 (cp. Lanman: Sanskrit Reader p. [300]). The first verse p. 2,¹⁰—¹¹ = Jāt. III 133,²⁶ (cp. V 122,²⁰).

VĀNARINĀDA-JĀTAKA p. 2,¹⁶—3,²⁸ = Jāt. (57) II 278¹⁷—280,¹⁷. Translations: 1) Jāt. I transl. by R. Chalmers p. 142; 2) Morris. Jātaka Tales p. 54; 3) P. Steinthal, Aus den Geschichten früherer Existenzen Buddhas. Zeitschrift für vergl. Literaturgeschichte N. F. VII 306—7. The

same tale occurs once more in the Jāt. Nr. 224, Kumbhila-Jātaka II 206, but with two Gāthā's, cp. Cariyā-Pitaka III 7 (p. 97), printed below p. 108, and the preceding tale. — P. 3,_s Ed. *pāsāno kim paṭivacanam na dassati. Puna . . .* I don't believe that Mr. Steinthal is right in taking *dassati* as having the signification of a preteritum, see the note to his translation. The verse = Jāt. II 206,_s, and with the following words in the second pāda: *saddhassa gharamesino* = Sn. v 188, SN vol. I 215, (Mr. Feer proposes the reading *damo* for *dhammo* in the 3 pāda), and Ps. I, ५१. kr. 4.

BAKA-JĀTAKA p. 3,₂₉—5,₂₂ = Jāt. (38) I 221,₂₂—223,₂₇, ed. by L. H. Elwell: *Nine Jātakas, Pāli Text with Vocabulary* (Boston 1886) p. 28. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 96, 2) T. W. Rhys Davids, *Buddhist Birth Stories* (London 1880) p. 317—21. Parallels: *Baka-Jātaka* (236) II 233, *Pañcatantra* I 7, *Hitopadeśa* IV 6; *Tantrākhyāna* 37; KSS by Tawney II 31. Literature: Benfey: *Pantschatantra* I 175; *The Fables of Bidpai* ed. by J. Jacobs p. LXXIV (Folk-Lore VII 69); A. Cunningham: *The Stūpa of Bharhut* (London 1879) p. 49. — P. 4,_s Ed. *gaḥetvā etaṃ*; 4,₂₃ Ed. *pāpetvā, Cod C^v pātetvā*; 5,₂₁ *accanta, adv.* = *accantaṃ*; 5,₂₂ *ārādhe, pot.* = *ārādheyya* (from *ārādheti*), *kakkaṭakā, abl.* with euphonic *m*.

NIGRODHAMIGA-JĀTAKA p. 5,₂₃—8,₁₂ = Jāt. (12) I 149,₁₆—153,₁₃, *Jātakaṭṭhakathā* ed. by Silānanda (1—2 Colombo 1892—93) p. 117. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 39; 2) Rhys Davids: *Buddhist Birth Stories* p. 205. Parallels: Jāt. (385) III 270; Oesterley: *Gesta Romanorum* (1872) Nr. 110 p. 444 (cp. p. 730). Literature: M. Gaster: *The Nigrodhamiga-Jātaka and the life of St. Eusthatius Placitus*. JRAS 1894 p. 335 (cp. 1893 p. 869). Sculptured scenes of this tale are found amongst the remains of the Bharhut-Stūpa, Cunningham Pl. XXV, 1 (cp. XLIII, 2). — P. 6,₂₅ Ed. *dhammagāṇṭhika*. The verse p. 7,₃₃—34 = Jāt. IV 43,₁₃, Dhpd. (1855) p. 329 (cp. *Mahāvastu* I 366).

SIHACAMMA-JĀTAKA p. 8,₁₃—9,₄ = Jāt. (189) II 109,₂₁—110,₂₅; *Five Jātakas* by V. Fausbøll (Copenhagen 1861) p. 14; Elwell: *Nine Jātakas* p. 2. Translations: *Five Jātakas* p. 39; Rhys Davids: *Buddhist Birth Stories* p. V; Jāt. II transl. by Rouse p. 76. Parallels: *Pañcatantra* IV 7; *Hitopadeśa* III, 2; KSS. by Tawney II p. 65; Aesop ed. by Halm Nr. 333. Literature: Benfey: *Pantschatantra* I 462; Weber: *Indische Studien* III 352.

RĀDHA-JĀTAKA p. 9,₅—34 = Jāt. (198) II 132,₂₃—134,₁₂. Translations: Jāt. II transl. by Rouse p. 93. There is another *Rādha-Jātaka*

(145) I 495 (cp *Kālabāhu-Jātaka* (329) III 97); cp. The Early English Versions of the *Gesta Romanorum* ed. by Sidney J. H. Hertridge (London 1879) Nr. 45 p. 174. An Illustration to this tale has been found by A. Grunwedel. *Buddhistische Studien. Glasuren von Pagan* (Berlin 1897). — P. 9,³¹ Ed. *saccupasaṃhitā*; 9,³² Ed. *upakūṣito*, for the reading *upakūḷito* see *Jāt. I* 405,¹⁶ and R. Morris *JPTS* 1884 p. 74–75.

NACCA-JĀTAKA p. 10,¹–²³ = *Jāt. (32) I* 207,¹–208,²; *Jātakatṭhakathā* by *Silānanda* p. 156. Translations: 1) *Jāt I* transl. by Chalmers p. 83. 2) Rhys Davids: *Buddhist Birth Stories* p. 292 Literature: Benfey: *Pantschatantra I* 280; Hahn: *Sagewissenschaftliche Studien* (1876) p. 69; Tawney: *Journal of Philology XII* 121 (The Story of Hippokleides, Herodotus VI 129). Illustration in Bas-relief on the *Bharhut-Stūpa* pl. XXVII, 11. — The metre of the verse is *Triṣṭubh*, see *Dhpd.* (1855) p. 442; in the second *pāda* therefore we have to read *velurya-* and in the third *pāda viyāma-*.

ULŪKA-JĀTAKA p. 10,²⁴–11,²¹ = *Jāt. (270) II* 352,⁶–353,²¹. Translated *Jāt. II* by Rouse p. 242. — P. 11,¹¹ by reading *bhaneyyam* instead of *bhaṇeyy'* aham the metre would be correct.

KURUṆGAMIGA-JĀTAKA p. 11,²²–13,⁷ = *Jāt. (206) II* 153,¹–155,⁶; V. Fausbøll: *Two Jātakas. The original Pālī Text with an English Translation and Critical Notes* (reprinted from *JRAS.* 1870. N. S. vol. V p. 10). Translations: 1) *Jāt. II* transl. by Rouse p. 106; 2) Cunningham: *Bharhut-Stūpa* p. 67 (figured on pl. XXVII, 9). There is another *Kuruṅgamiga-Jātaka* (21) I 173. — P. 11,³¹ Ed. *rukkhaggato*, Cod. K *rukkhato*.

JAVASAKUṆA-JĀTAKA p. 13,⁸–14,⁵ = *Jāt. (308) III* 25,²⁸–27,⁷; edited and translated by V. Fausbøll: *Five Jātakas* p. 12 & 35. Translation: *Jāt. III* transl. by H. T. Francis and R. A. Neil p. 17. Parallels: *Jātakamālā* ed. by H. Kern (1891) Nr. 34, F. A. v. Schiefner: *Tibetan Tales, done into English* by W. R. S. Ralston (London 1882) p. 311; Aesop ed. by Halm Nr. 276, b. Figured: Boro-Boedoer *CLXX*, 134–36 (cp. S. F. Oldenburg: *Notes on Buddhist Art, JAOS.* vol. 18 (1897) p. 200). Cp. Weber: *Indische Studien III* 128. The two first *gāthā*'s = *Dhpd.* (1855) p. 147,¹–⁴.

SASA-JĀTAKA p. 14,⁶–16,²⁰ = *Jāt. (316) III* 51,²²–56,²; edited by V. Fausbøll: *Five Jātakas* p. 51. Translations: 1) Morris: *Jātaka Tales* p. 11 (*Folk-Lore Journal II* 336, 370); 2) *Jāt. III* transl. by Francis & Neil p. 35. Parallels: *Cariyā-Piṭaka I*, 10 (p. 82); *Jātakamālā* Nr. 6, *Avadāna-Ġataka* Nr. 37 (transl. by L. Feer, *Annales du Musée Guimet*

XVIII). Figured Boro-Boedoe CXXXIX, 24—25. Literature. F. Harley: Mōon-Lore p. 60 — P. 15,⁵ Ed dātum na sakkoti; p 15,³⁰ Ed. nadinnapubbam, Cod. B adinnapubbam; 16,⁶ Ed. sakalasarīram, Cod. C^k sakasa-rīram With the 4th gāthā cp. Caryā-Pitaka IX v 8.

MATAKABHATTA-JĀTAKA p. 16,²¹—17,³⁴ = Jāt. (18) I 166,¹⁷—168,²⁸; Silānanda's Ed. p. 128 Jāt. I transl. by Chalmers p. 51 — For an illustration see Grünwedel. Glasuren von Pagan. — P. 17,¹¹ Ed. muc-cissāmiti; the gāthā p. 17,²⁸—²⁹ is found in the Commentary on Dhammapada v 60

BĀVERU-JĀTAKA p. 18,¹—19,⁴ = Jāt. (339) III 126,¹⁵—128,⁸ Translations: 1) Jāt III transl. by Francis & Neil p. 83; 2) Morris: Jātaka Tales p. 48. Literature: J. Minayeff: Buddhistische Fragmente (Bull. de l'Acad. de St. Pétersbourg T. XVII, 1872 p. 70); O. Franke: Beziehungen der Inder zum Westen (Zeitschr. d. deutschen Morgenl. Gesellsch. Bd. 47, 1893 p. 606); R. Morris: Notes and Queries (JPTS. 1893 p. 25); — P. 18,²⁴ Ed sakunānaṃ nāma, the gāthā's 18,³²—19,⁴ = Ps. XI fol. chī & Ss. fol. ghe.

SUSSONDI-JĀTAKA p. 19,⁵—20,³⁰ = Jāt. (360) III 187,¹⁷—190,¹⁹. Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 124. A parallel tale is found Jāt. III 90, Kākāti-Jātaka Nr. 327, with the two first gāthā's cp. Jāt. III 91,¹⁴ & 22. P. 20,¹⁶ Ed. timrānaṃ; p 20,²² cp. p. 25,³⁰.

VALĀHASSA-JĀTAKA p. 20,³¹—22,¹⁰ = Jāt. (196) II 127,²³—129,²³. Edited and translated by F Müller: Simplified grammar of the Pāli Language p. 128; translated by D. Fergusson, Indian Antiquary XIII, 1884 p. 45 and. Jāt. II transl. by Rouse p. 89. Parallels: Beal: Romantic Legend p 332; Divyāvadāna ed. by Cowell & Neil p. 524; Kāraṇḍavyūha (Ed. Calc.) p. 52. Literature: R. Morris: Indian Antiquary X, 1881 p. 292 (= Academy XX, 1881 p. 161); H. Wenzel: A Jātaka-Tale from the Tibetan (JRAS. N. S. XX, 1888 p. 503, XXI, 1889 p. 179); E. Kuhn: Barlaam und Joasaph p. 81 (Abhandl. d. K. Bayerischen Akad. d. Wiss. philol. philos. Cl. XX. Bd. 1897), Oldenburg: JAOS. vol. 18 p. 201 (Boro-Boedoe Pl. 389,⁴). — P. 21,¹³ Ed. itthikuttabhāvilāsehi (cp. Jāt. IV 483,²); p. 21,²¹ Ed. jeṭṭhakayakkhinī jeṭṭhakavāṇijam.

CATUDVĀRA-JĀTAKA p. 22,¹¹—24,⁷ = Jāt. (439) IV 1,⁹—4,³ (the last part, containing 10 gāthās, I have omitted here). — Three other versions of this tale are found in the Jātaka: Mittavinda-Jātaka (82) I 363; Mittavinda-Jātaka (104) I 413, Mittavinda-Jātaka (369) III 206 (cp. Losaka-

Jātaka (41) I 236). Other parallels are found in Avadāna-Āṭaka Nr. 36. Avadāna-Kalpalatā Nr. 24, Divyāvadāna Nr. 38. Literature: L. Feer: *Maitrakanyaka-Mittavindaka*, la pitie filiale (Journal Asiatique 7. sér. T. XI p. 300, containing a french translation), S. Beal: The merchant who struck his mother (Ind. Antiquary IX, 1880, p. 224, containing a chinese Buddhistic parallel); Child: English and Scottish Popular Ballads III p. 13; A. Olrik: Danske Ridderviser I. Bd. Nr. 375—76: D. Andersen: Udsigt over phil.-hist. Samfunds Virksomhed, 28. Nvbr. 1895 (Copenhagen 1900); E. Hardy: Jona I u. Jāt. 439 (ZDMG. Bd. 50 p. 153). Illustrations: Boro-Boedoer Pl. 123—127 and Grünwedel: Glasuren von Pagan. — P. 23,17 Ed. so tāhi saddhim dībba-, Cod. C^k saddhim sattāham dībba-.

SUPPĀRAKA-JĀTAKA p. 24,8—27,31 = Jāt. (463) IV 137,8—143,3. The Tibetan version of this tale has been published together with a German Translation by Grünwedel: Buddhistische Studien, Excurs. Das Suppāraka-Jātaka in Padmasambhavas Legendenbuch (cp. J. J. Schmidt: Der Weise u. der Thor II 227, 261) and an illustration is found ibid. Glasuren von Pagan. — P. 25,21 Ed. akālavātām uppātitaṃ uppajjī; p. 26,18 Ed. obhāsamānaṃ Nilavanna-kusamālaṃ; p. 27,6 samuddo suyvat' amānuso, I think we have to read saddo instead of samuddo, then the metre will be correct; p. 27,22 = Jāt. III 437,23 & VI 79 3, Pd. V p. 104 v. 29.

SILĀNISAMSA-JĀTAKA p. 28,1—29,19 = Jāt. (190) II 111,1—113,9. Translated Jāt. II by Rouse p. 77 and by Feer: Journ. As. 1875. T. VI 260. Cp. Jāt. Nr. 442, Avadāna-Āṭaka Nr. 11 and „The shipwrecked sailor“ in Flinders Petrie: Egyptian Tales, vol. I (London 1895). Literature: L. Feer: Études Bouddhiques, 2. partie, Journal Asiatique 7. sér. T. VI. 1875 p. 243; H. Wenzel: Coincidences in Buddhist literature and the Gospels (Academy Jan. 12. 1889 p. 27). — P. 29,1 Ed. tam hi, Cod. B tam pi; p. 29,8 Ed. nassissatīti, corrected by J. S. Speyer (Vedische und Sanskrit-Syntax p. 60 Note 2) to nassissā 'ti; p. 29,11 metri causa read: vahaty-upāsakam; p. 29,12 = Jāt. V 483,12; V 494,5; SN I p. 17 & 56; p. 29,13 metri causa read: nhāpito, cp. V. Fausbøll: Nogle Bemærkninger om enkelte vanskelige Pāli-Ord i Jātaka-Bogen (Oversigt over kongl. danske Vid. Selsk. Forh. 1888 p. 11).

CAMMASĀTAKA-JĀTAKA p. 29,20—30,25 = Jāt. (324) III 82,1—84,6. Translations: 1) Jāt. III transl. by Francis & Neil p. 55; 2) Morris: Jātaka-Tales p. 64. Scenes from this tale are figured on the Bharhut-Stūpa Pl. XLI,1—3. — P. 29,27 Ed. asantapaggahaṇakāraṇaṃ; p. 30,8—9 Metre: Triṣṭubh; the 3 foot of the first pāda is increased by one syllable, Ed. vatā-

yam corrected to vat' ayam metri causa; in the fourth pāda apacāyatī (Ed. apacāyati) the first foot has 5 syllables; p. 30,¹²⁻¹³ Triṣṭubh: brāhmaṇā, vocative (Ed. brāhmaṇa) avasakkatī as apacāyatī above; p. 30,¹⁷⁻¹⁹ Triṣṭubh, but the 3 pāda has been corrupted, cp Th. v. 406 & Thī v. 68; bhaggam (Ed. bhaggā), abhidhāvathā, imperative 2 pl. (Ed. abhidhāvatha); p. 30,²¹ apujjam (Ed. apūjam).

UCCHAṆGA-JĀTAKA p. 30,²⁶—32,⁶ = Jāt. (67) I 306,²⁵—308,²². Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 164, 2) German Translation by Steinthal: Zeitschr. f. vergl. Litteraturgesch. N. F. X. 1896 p. 88. Literature C. H. Tawney. Folklore-parallel (Indian Antiquary X 1881 p. 370, the Story of Intaphernes Herodotus III 118—20, cp. Sophocles, Antigone v. 909 ff.). — P. 31,¹⁰ naggā (Ed. inaggā); p. 31,¹²⁻¹³ = Jāt. VI 508,¹⁷⁻¹⁸, anodakā (Ed. anodikā); p. 31,³⁵ metri causa read: sodaryam.

VEDABBHA-JĀTAKA 32,⁷—34,²⁹ = Jāt. (48) I 253,¹—256,²⁴ Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 121, 2) Transl. by T. B. Panebokke (Orientalist I (1884) p. 165); 3) H. T. Francis: The Vedabbha-Jātaka, translated and compared with the „Pardoners Tale“ (London 1884); 4) German Translation by Steinthal: Zeitschr. f. vergl. Litteraturgesch. VI (1893) p. 116. Literature: Morris: Contemp. Review 1881; Francis, Academy 22. Dec. 1883 p. 416 (= Orientalist II 50); Tawney, Journal of Philology XII (1883) p. 203; Chaucer, Canterbury Tales ed by Skeat (2. ed. Oxford 1879) p. XXVII; Romania III (1874) p. 182; Academy Jan. 12. 1884 p. 30; W. A. Clouston Popular Tales and Fictions II 379 (1887); E. Kuhn: Barlaam und Josaph p. 82 (1897); Folk-Lore VII p. 69; J. H. Knowles, Orientalist I 260 (the Kaçmiri-Version). An illustration to this tale has been found by Grünwedel, Glasuren von Pagan — P. 33,²⁸ ghāteyyan (Mss. ghātessan); p. 33,²⁹ sannayhitvā (Ed. sannahitvā).

DADHIVĀHANA-JĀTAKA p. 34,³⁰—38,⁶ = Jāt. (186) II 101,²¹—106,¹⁸. Edited and translated by V. Fausbøll: Five Jātakas p. 1 & 20; edited by Elwell: Nine Jātakas p. 15. Translations: 1) Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. XVI; 2) Jāt. II transl. by Rouse p. 70. Parallels: Kathā-Sarit-Sāgara by Tawney I,¹⁴; Bṛhatkathāmañjarī II 48; B. Jülg: Die Marchen des Siddhi-Kür. Kalmükischer Text mit Uebersetzung (Lpz. 1866) Nr. 6; Grimm's Kinder- und Hausmärchen Nr. 36 & 54. Figured: Grünwedel: Glasuren von Pagan. — P. 35,²⁸ Ed. nirūpakāro; p. 37,³ Ed. paṭṭasāṇiyā; 37,³¹ Ed. tam eva. The two gāthā's are also found in Mp.

MAHĀSĪLAVA-JĀTAKA p. 38,7—42,19 = Jāt. (51) I 262,4—267,31. Translations: 1) Jāt. I transl. by Chalmers p. 128; 2) transl. by Panebokke, *Orientalist* I 267; 3) German Translation by Steinthal, *Z. f. vergl. Litt.* VII (1894) p. 246. Cp. Seyya-Jātaka (282) II 400, Ekarāja-Jātaka (303) III 13 and Volsunga-saga ed. by S. Bugge p. 91—92. (v. der Hagen: *Nordische Heldenromane* IV p. 22). Literature: Tawney: *Journal of Philology* XII 120. — P. 39,38 Ed. amaccāṇanaparivuto, p. 41,19 Ed. sannahitvā; p. 42,5 Ed. corūpaddavo, p. 42,15—16 = Jāt. IV 269,21 & VI 43,13, Mp. Ms. C^k p. 117.

RĀJOVĀDA-JĀTAKA p. 42,20—44,17 = Jāt. (151) II 2,1—5,5, edited and translated by V. Fausbøll: *Ten Jātakas* (Copenhagen 1872) p. 1 & 57. Translated: Jāt. II by Rouse p. 1 and Rhys Davids, *Buddhist Birth Stories* p. XXII. There is another Rājovāda-Jātaka (334) III 110, and a parallel is found in Kalevala, the third rune. — P. 42,29 vinicchayamānesu (all the Mss. vinicchayamānesu), cp. Jāt. III p. 106,15, Vin. II p. 95,27. — p. 44,9 Ed. saccena alikavādinam (this gāthā = Dhpd. v. 223).

MAKHĀDEVA-JĀTAKA p. 44,18—45,18 = Jāt. (9) I 137,25—139,23; Jātakatthakathā by Sīlānanda p. 108. Translated Jāt. I by Chalmers p. 30 and by Rhys Davids, *Buddhist Birth Stories* p. 186. Parallels: Makhādeva-sutta MN. 83; Nimi-Jātaka (541) VI 95; P. Bigandet: *The Life, or Legend of Gaudama, the Budha of the Burmese* (Rangoon 1866) p. 408. Literature: R. Morris: *Devadūtā* (Death's Messengers. An old story with modern variations) JPTS. 1885 p. 62. This tale is figured on the Bharhut-Stūpa Pl. XLVIII, 2 with the inscription Maghā-deviya-jataka (cp. ZDMG. Bd. 40, p. 60). — P. 44,20 kumārakilakam kīlī (the Sinhalese Edition); p. 45,11—12 = Jāt. VI 96,1 (cp. 129,2), p. 45,13 Ed. ossakkamānam.

SUSĪMA-JĀTAKA p. 45,19—47,33 = Jāt. (411) III 391,18—396,33. Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 237. Another Susīma-Jātaka (of different contents) is found Jāt. II 163 (Nr. 163). — P. 45,25 ānāpetvā (all the Mss. ānāpetvā); p. 47 the metre in these gāthā's is Tristubh, excepting only the last, where the two first pāda's are Anustubh; at l. 2 and 26 we have to read: brahmacaryassa, at several places we have foots consisting of 5 syllables: l. 9 daharo tuvaṃ & paṭhamuggato, l. 26 na gahe rame, l. 28 anapekkhino; at l. 20 the last foot is increased by one syllable (as in the Jagatī); 47,14 Ed. -sukumārānam, Cod. B -sadisasukumārānam: 47,19 Ed. sāmāṭṭhapassam (the Commentary samm-); 47,21 ena = enaṃ (Comm.); 47,29 gāthadvayam āha wanting in the Edition by misprint.

ANDABHŪTA-JĀTAKA p. 48,1—52,12 = Jāt. (62) I 289,21—295,17. Translated Jāt. I by Chalmers p. 151 and by Steinthal *Z. f. vgl. Litt.* N

F. X p. 78'. Figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXVI, 8 (cp. the text p 65—67). For this text I have collated Prof. Fausbølls Burmese Ms. (B^d) and a Cingalese Ms. (C^u) containing this Jātaka separately (both Mss. now in the Copenhagen University Library). — P. 48,6—7 = Jāt. V 435,16 & VI 281,26, vankagatī (all Mss. -gatā), labbhamaṇe (all Mss. labhamāṇā); p. 48,12 ath' assa etad C^u B^d (Ed. ath' etad), 48,28 sakkomi B^d (sakkāmi C); 48,30 gāndhadhūpacunna- B^d C^u (Ed. -dhūpā); 49,28 katheyyāsi C^u (Ed. kathesi); 49,34 mayā katokāsā C^u B^d (Ed. mayam katokāsā); 50,2 chaddeti C^u B^d (Ed. chaddesi); 50,12 mukham C^u B^d (Ed. sumukham), 50,17—18 dhuttassa saṇṇam C^u B^d (Ed. dhuttasaṇṇam), 50,19—51,1 kapparena B^d (Ed. & C^u kappaharena); 50,20 vedanaṭṭo C^u (Ed. vedanaṇḍo, B^d vedanappatto); 51,1—1 cp. the inscription on the Bharhut-Stūpa, samukhaveḥhito (C. sammukha-, B^d sammukham vedhito); 51,30—31 = Jāt. V 94,23—24, 450,30—31, 51,31 = Jāt. I 300,21; 51,32—33 = Jāt. V 448 23—26; 51,33 = Jāt. V 446,4, omasanti C (Ed. mama santi, B^d omisanti), 51,34—35 = Jāt. V 448,29—30, vālā va lapasakkharā (all Mss. vālā capalasakkharā); vaṇcanam C^u B^d (Ed. vācanam), the following commentary p. 52,1—7 to these gāthā's is taken from Jāt. V 451,24, 449,24, 447,13—16; 449,27—29; — p. 52,11—12 thus ends the Ms. C^u.

KHARAPUTTA-JĀTAKA p. 52,13—55,18 = Jāt. (386) III 275,10—281,7 Translated Jāt. III by Francis & Neil p. 174. Cp. Grunwedel: Glasuren von Pagan, Benfey: Ein Märchen von der Thiersprache, Quelle und Verbreitung (Orient u. Occident II (1864) p. 133—171). — P. 53,13 Ed. sabbarūta-; 54,19 tuvaṃ (Ed. tvaṃ ca. Mss. tvaṃ); 54,20 ohitāmukho with the a lengthened metri causa (Ed. ohitomukho) cp. upahato mukho Jāt. VI 515,25, 54,21 the first foot increased by one syllable; 54,22 Ed. bālātaro (B^d bālātaro); 54,27 as 54,21, 54,29 bhariyā = bhariyāya; 55,1—2 (Metre: Jagatī and Triṣṭubh) = Jāt. V 498,18—21, ojitattena as in C^s (Ed. ocitathena); 55,14 pakkosāpetvā omitted in the Ed. by misprint; 55,16 Ed. ganhitakāmā (misprint); 54,17 puna C^k (Ed. pana).

MAHOSADHA'S MARRIAGE p. 55,18—58,26, extract from the Mahāummagga-Jātaka (Nr 546) = Jāt VI 363,25—368,14, omitting the gāthā p. 365,20; this gāthā seems to contain many difficulties, perhaps it has been corrupted in very old times (cp. the northern version in Tibetan Tales p. 157). The Mahāummagga-Jāt. has been translated into English from the Sinhalese text by T. B. Yatawara (London 1898), for the present extract see p. 63—71. A scene from this Jātaka is figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXV, 3 (cp. Jāt. Vol. VII preface p. XV). — P. 55,29 Ed. saṇṇam datvā; 55,30 Ed. uttaradvārayavamajjhakam; 56,5 siyā C^k (Ed. mayā), 56,20 essasīti B^d (Ed. essatīti); 56,21 nadipāre B^d (Ed. nadīṭire), 56,30 na laddham sāmi B^d (Ed. no

laddham); 57,¹ sā omitted in the Ed. by misprint; 57,¹⁰ Ed. bhuñjati (misprint); 57,^{14—15} Ed. nānaggarasehi bhuñji, 57,^{26—27} tath' eva (Ed. tatth' eva), 57,³³ Ed. tambula-; 58,¹⁷ Ed. tamrattiyam.

MAHOSADHA'S JUDGEMENT p. 58,^{27—59,23}, extract from the commentary on Mahāummagga-Jātaka = VI 336,^{31—337,15}, translated by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. XIV (cp. Ummagga-Jātaka by Yatawara p. 19). — P. 59,¹² Ed. mātu hadayam, amātu hadayam.

SAKKA AND THE ASURAS p. 59,^{23—60,26}, extract from the Kulāvaka-Jātaka (31) = I 202,^{9—203,11}, Jātakatthakathā by Sīlānanda p. 152. Translated Jāt. I by Chalmers p. 80 and by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 284. This very old myth (cp. Weber Indische Studien VIII 75) is briefly retold in SN I 224 and Pj (comm. on Sn v. 681), cp. Dhpd. (1855) p. 190—194; allusions to it are made AN. IV 432. — P. 60,¹ kipillikā (so Sīlānanda's text, Ed. pipillikā), 60,^{16—17} = SN. I 224 (metre: Triṣṭubh with 5 syllables in the first foot of the fourth pāda).

THE DREAM OF THE QUEEN MĀYĀ p. 61 = Nidānakathā, Jāt. I 50,^{3—51,3} = Ps. (Comm. on MN. 123) fol. bā (with some slight deviations). Translated: Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 62, Buddhism in Translations by H. C. Warren (1896) p. 42. Figured on the Bharhut-Stūpa pl. XXVIII, 2. Cp. Rgya Tch'er Rol Pa, trad. sur la version Tibétaine du Bkaggyour et revue sur l'original sanscrit (Lalitavistara) par Ph. Ed. Foucaux (Paris 1848) p. 61. — P. 61,¹³ mānusa- so Ps. (Ed. manussa-).

THE BIRTH OF GOTAMA BUDDHA p. 62 = Nidānakathā Jāt. I 52,^{5—53,7}. Translated by Rhys Davids: Buddhist Birth Stories p. 65 and by Warren. Buddhism in Translations p. 45. — P. 62,⁷ Ed. -dhajapaṭākādīhi; 62,¹⁸ Ed. onamitvā.

CATTĀRI PUBBANIMITTĀNI p. 63,^{1—64,3} = Nidānakathā, Jāt. I 58,^{31—59,32}. Translated by Rhys Davids. BBS. p. 76 and by Warren p. 56. — P. 63,¹² Mahāpadāne o: Dīgha-Nikāya XIV (Mahāpadāna-Sutta); 63,¹⁷ kasmā (Ed. tasmā); 64,^{2—3} Dīghabhāṇakā, this seems not to agree with DN. XIV.

THE GREAT RETIREMENT p. 64,^{4—65,34} = Nidānakathā, Jāt. I 60,^{30—62,20}. Translated: Rhys Davids BBS. p. 79 and Warren p. 59. Cp. the story of Yasa printed below p. 67. — P. 64,⁹ tv' eva (Ed. yeva); 64,^{14—15} = Dhpd. (1855) p. 118,^{3—4}; 65,¹ Ed. payojayema; 65,⁷ Ed. pākaṭabhihvaccha-; 65,²⁵ Ed. nirumbhitvā; 65,^{32—33} Ed. pabujjhissatīti and bhavissatīti.

PATICOĀSAMUPPĀDO p. 66,1—21 = Vinaya-Piṭaka ed. by H. Oldenberg vol I (1879) p. I,1—2,6 (Cp. Udānam, ed. by P. Steinthal (London 1885) p. 1). Translations: Vinaya Texts, translated by T. W. Rhys Davids and H. Oldenberg (Part I—III. Oxford 1881—85 = Sacred Books of the East vol. XIII, XVII, XX). Part I p. 73—78; Warren: Buddhism p. 83—84 The verse = As. p. 17, Nett. p. 145 (Buddhaghosa, in Ās. p. 17—18, says that this verse was „paṭhamam Buddhavacanam“, but he mentions also a different tradition, according to which the verses in Dhpd. 153—4 (= Jāt. I 76) were the first words of the Buddha, cp. Dhpd. (1855) p. 320—1, JRAS. V p. 228)

DHAMMACAKKA-PAVATTANA-SUTTA p. 66,2—67,19 = SN. V 420,24—422,2 (= Vin. I 10,10—38). Translated. SBE XIII p. 93 & by Feer JA. 1870. I p. 363. Cp. Mahāvastu III p. 331.

YASAPABBAJĀ p. 67,20—70,18 = Vin. I 15,1—18,2. Translated by Rhys Davids & Oldenberg SBE. XIII p. 102—108. — P. 67,27—32, cp. Note 2 p. 102 of the translation and the text above p. 64,32—65,12.

THE FIRE-SERMON p. 70,19—71,18 = Vin. I 34,11—35,12. Translated SBE. XIII p. 134—5 and by Warren p. 351

MĀRA AS PLOWMAN p. 71,19—72,25 = SN. I 114,26—116,13 Translated by Warren p. 349. — P. 71,31 & 72,6 cakkhum (so the Copenhagen-Ms. C^k, Ed. cakkhu), 72,8—14 jivhā C^k (Ed. jihvā); 72,4 phoṭṭhabbo C^k (Ed. potthabo!); 72,12—13 ghānam C^k (Ed. ghānam); 72,20 mama-y-idan to be read: mamēdan. The two gāthā's = SN. I 116,8—11, 123,10—14.

THE MURDER OF SUNDARĪ p. 72,26—74,15 = Jāt. II 415,14—417,16 (= The Commentary on Dhpd. v. 306 (Cod. C^{k1} fol. tā)). Translated Jāt. II by Rouse p. 283 This legend is also briefly told in Udāna ed. by P. Steinthal (London 1885) p. 43—45 and in Pj. XLI (Comm. on Sn. v. 780 ff.); cp. the parallel legend in Jāt. IV p. 187 (= Dhpd. 1885 p. 338), L. Feer: Cīncā-Mānavikā Sundarī JA. sér. 9 T. IX p. 288 and H. Kern: Buddhismus I p. 194. — The following readings I have adopted from the Ms. of the Comm. on Dhpd.: p. 73,13—16 -abhi-mukhī (Ed. -abhi-mukhā), 73,14 tena saddhim (Ed. tena); 73,31 āgamimsu (Ed. agamimsu); 73,34 akkosantā (Ed. akkositvā), 74,8 tumhehi sā mārītā (Ed. omits sā). — P. 74,1—2 (metre: Triṣṭubh) = Dhpd. v. 306, Sn. v. 661, Udāna p. 45, Iti-vuttaka ed. by E. Windisch (London 1890) p. 42,18; for the reading karomī c' āha see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 394.

DEVADATTA'S MALICE AGAINST BUDDHA p. 74,¹⁶—77,¹³ = Vin. II p. 188,²⁴—189,⁴, 191,²⁶—192,¹⁶, 22—23, 193,²¹—38, 194,²⁹—196,⁴. Translated SBE. XX p. 238—39, 243—44, 245—46, 247—50. Cp. the Commentary on Dhpd. v. 17 & 90 (Dhpd. 1855 p. 144 & 279), Jāt. V 333—37, where the legend of Nālāgiri is given in a more detailed form. — P. 75,²⁷ —pe— as above p. 68,¹⁹—21; 76,¹ Ed. *papatikā* ought to be corrected to *papaṭikā*. 77,³—7 = Jāt. V 336,¹⁹, the metre *Vaitāliya* (see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 441), *kuṇḍārā sugatī* are to be read: *Kuṇḍarā sugatī metri causa, pāmado*, aor. as *mado* and *āsado* (Ed. *pamādo*, the same form of this aor. occurs Jāt. V 123,²⁷; 223,²⁹, VI 94,³⁰, but it must, *metri causa*, be corrected to *pāmado*; even in prose this form occurs: SN. II 273,²⁶, IV 263,²⁰), *yato* is gen. præs. part; 77,¹²—13 = MN. II 105,⁷, Th. v. 878.

BUDDHA'S VISIT TO CUNDA p. 77,¹¹—78,³² = Mahāparinibbāna-Sutta (DN. XVI) ed. by R. C. Childers JRAS. vol. VIII (1878) p. 230,³⁰—232,²³ (77,¹⁷ ff = Udāna p. 81,¹³—82). Translated by Rhys Davids: Buddhist Suttas (Oxford 1881) p. 70—75. — P. 78,²⁹—30 = Mil. p. 174—75; 78,³¹—32 *Triṣṭubh*; in order that the metre may be correct we have to read *Satthu* instead of *Satthuno*, and instead of *nagaram* we want a word of the type — —

BUDDHA'S DEATH p. 79,¹—81,⁴ = Mahāparinibbāna-Sutta, JRAS VIII p. 250,¹⁴—252. Translated by Rhys Davids: Buddhist Suttas and by Warren p. 107—110 (excepting the end of our text from 80,¹⁹). — P. 79,¹⁶—34 = AN. II p. 79,¹⁴—80,¹⁴; 80,¹—3 cp. As. p. 21; 80,¹—81,⁴ = SN. I p. 158—59; 80,²⁸—29 = SN. I p. 6,⁴—5, II p. 193,¹³, Th. v. 1159; 80,³²—35 = Th. 905—6; 80,³³ *yaṃ kālam akarī munī*, SN. & Th. : *cakkhumā parinibbuto*; 81,³—4 = Th. v. 1046 (cp. v. 1158).

THE TEN PRECEPTS p. 81,⁶—28 = Vin. I 83,¹⁶—84,¹. Translated by Rhys Davids & Oldenberg SBE. XIII p. 210—12. — P. 81,²²—28 cp. Khp. II (JRAS. vol. IV (1870) p. 310), Warren p. 397.

THE 32 PARTS OF THE BODY & THE NOVICE'S QUESTIONS p. 82,¹—14 = Khuddakapāṭha ed. with translation and notes by R. C. Childers (JRAS. N. S. vol. IV (1870) p. 310—39 chapter II—III. — P. 82,⁸ Ed. *eka' nāma kiṃ*.

THE DUTIES OF A PUPIL p. 82,¹⁵—84,²⁴ = Vin. I 46,²—48,¹⁴. Translated SBE. XIII p. 154—59. — P. 84,²² *paripphositvā* (Ed. *parippositvā*).

A TALE OF A PETA p. 84,²⁵—86,¹⁰ = Dhammapāla's Paramattha-Dīpanī P. III, being the Commentary on the Peta-Vatthu. ed. by E. Hardy

(London 1894) I 2 (p. 9—12). — P. 84,³² khuppiṇāsābhībūto peto B (Ed. khuppiṇāsāhi gunūpeto, C-Mss. gūnopeto, which must be a misscript for bhūtopeto), 85,^{1—2} piṇḍacārattāya (Ed. piṇḍacāratvāya), 85,¹⁸ kāyikena (Ed. kāyañ cārikena); 85,³¹ diṭṭham B (Ed. diṭṭho), 85,³² peto (Ed. peti, misprint?), 86,^{7—8} Ed. anekā kāravo kārām (by misprint). The 3 gāthā's = Peta-Vatthu ed. by Minayeff (London 1889) I 2 (p. 1).

THE LEGEND OF THE WEAVER'S DAUGHTER 86,^{11—89,17} = the Commentary on Dhpd. v. 174 (the Copenhagen Ms. C^{k1} (in Dhpd. 1855 marked B) fol. thlr—thlr'), cp. Dhpd. 1855 p. 337, where the verbal-commentary [88,^{31—89,2}] is edited. To understand the topographical relations in this tale it is necessary to suppose that the 'pesakāra-sāla' has been situated in the town, and the weaver's house in the quarters of the lower castes outside the town (cp. R. Fick: Die sociale Gliederung im nordöstlichen Indien zu Buddha's Zeit (Kiel 1897) p. 196 & 211). I note here the following readings of the Mss.: p. 86,¹⁴ Āḷaviyam anupatto, 86,¹⁷ jitam eva . maraṇasati; 86,¹⁸ sesāhi, 86,¹⁹ santāsapatto . . . kālam; 86,²³ saṃkiccapasutā; 86,²⁵ vaddhatī; 86,²⁸ naṃ kumārīkam; 86,³² catusu; 87,¹ om. [gātham]; 87,³ -bhikkhuparivāretvā, 87,⁶ sāmī, 87,⁹ [daṭṭhum] madhurodaṇ ca; 87,¹⁰ sālam; 87,¹¹ parasantako aparopito (this passage has probably been corrupted; I have not been able to find any better correction than 'tasarantuko aparopito': the yarn of my shuttle has been consumed); 87,¹² vad-dhetvā throughout; 87,¹⁴ sunāmi pitu saram; 87,¹⁵ anācariyamāne potheyyāpi pamāreyya pi (or pacāreyya?), 87,^{21—22} tuṇhībūtā . . . visati; 87,³⁴ tuṇhībūtō; 87,³⁶ gamissatīti, 88,⁴ kathesi kim nāma imāya; 88,⁷ om. [putṭhā], 88,⁸ āgatabhāvam na jānātha; 88,²² vaṇṇabhāvam eva aham jānāmi . . . rattiṃ divaṃ pubbaṇḍādisu; 88,²⁹ andhabhūto ayaṃ bālo; 88,³⁰ appossaggāya; 88,³⁴ kevaddhakesu (Trenckner: vaṭṭakesu), 89,^{5—6} tasarapacchī ceva koṭiyam (Trenckner: vemakoṭiyam); 89,⁷ memam kaḍḍhi; 89,⁸ papatā athassa pitā; 89,¹⁰ nibbattetum, 89,¹⁶ pāpunimsū 'tī.

THE QUESTIONS OF UTTIYA p. 89,^{18—91,12} = AN. V p. 193—95, p. 91,^{13—33} = Manoratha-pūraṇī C^k p. 1269 (a Cingalese Paper-Ms. in the Royal Library of Copenhagen). Cp. Poṭṭhapāda-Sutta DN. I p. 187 ff. and the Mālūṅkyāputta-Sutta (MN. 63), of which the last part is printed below. — P. 90,^{30—91,2} = Mahāparinibbāna-Sutta (DN.) JRAS. VII (1875) p. 59,^{4—12}; 91,³ ussukam (Ed. ussukkataṃ), 91,¹³ pañcame o: the fifth Sutta of Upāsaka-Vagga; 91,¹⁹ Ms. pakāram; 91,²³ Ms. eko ca vaṭṭati; 91,³² Ms. sattūpaladdhum (cp. 91,¹³).

5. BUDDHA'S INSTRUCTION TO MĀLŪṆKYĀPUTTA p. 92,^{1—93,19} = Majjhima-Nikāya ed. by V Trenckner (London 1888) (63.) vol. I p. 428,^{33—432,4} Translated by Warren p. 119—22 (cp. Oldenberg: Buddha p. 281 ff.)

To avoid the frequent repetitions I have here and on the following pages made use of further abbreviations than are found in the Mss. and editions; the reader will easily be able to supply the abbreviated passages. .

BUDDHA'S DISCOURSE WITH VACCHAGOTTA p. 93,²⁰—95,²³ = MN. (72) Vol. I p. 483—89. Translated by Warren p. 123—28. — P. 95,²⁷ nikkujjitam (Ed. nikujjitam).

THE RIGHT VIEWS p. 96,¹—²² = SN. XII, 15 (the Copenhagen Ms. fol. ghī-ghu) = Saṃyutta-Nikāya ed. by L. Feer, Part II. p. 17. — P. 96,⁶—²² = SN. III p. 135,¹—¹⁹; 96,⁶ dvaṃ nissito (Mss. dvaṃnissito, so also the Editions of Feer and of the King of Siam; 96,¹⁰ upāyupādānā-bhīnivesa-nibandho (Ms. -nivesaṇ ca nibaddho and -nivesanakhandho, Editions: -nivesa-vinibandho); 96,¹¹ taṇ c' āyam... na kamkhati (o: tam ce ayam — na kamkhati, itaque si quis non dubitat, ayam being designation of the person represented in 'passato' above), the punctuation, I hope, will show how I have understood this passage, for nearer information see the glossary; 96,¹⁸—²² = p. 66,⁶—¹⁸.

THERE IS NO EGO p. 96,²³—98,³⁵ = Milinda-Pañha, ed. by V. Trenckner (London 1880) p. 25,¹—28,¹² (with some few abbreviations). Translated by Warren p. 129—23 and by Rhys Davids: SBE. XXXV p. 40—45. — P. 98,³⁰—³¹ = SN. I p. 135,²⁰—²¹.

NO CONTINUOUS PERSONAL IDENTITY p. 99,¹—¹⁵ = Mil. p. 40,¹—41,¹⁰. Translated by Warren p. 148—50 and by Rhys Davids SBE. XXXV p. 63—65. — P. 99,¹⁰—¹¹ cp. Jāt. IV 496,²⁵, SN. I 206,¹¹.

REBIRTH IS NOT TRANSMIGRATION p. 100—101 = Mil. p. 46,⁵—48,²⁶. Translated by Warren p. 234—38 and by Rhys Davids SBE. XXXV p. 71—75. Cp the parallel passage Mil. p. 72. — P. 101,¹² māraṇantikā, cp. 78,³⁰ & Mil. p. 421.

THE DISAPPEARANCE OF LEARNING p. 102 = JPTS. 1886 p. 35,³—³⁵ (Anāgata-vamsa ed. by J. Minayeff). Translated by Warren p. 483—84. — P. 102,³ Ed. pariyatti antarahitam, 102,¹ akulino (Ms. akuliro), 102,¹⁸ asakkontā (Ed. asakkonto); 102,²¹ dhārayissanti (Ed. dhārayissati); 102,²² Ed. catuppādikā gātham; 102,²⁴ camgotake (Ed. camkoṭake)

PADHĀNA-SUTTA p. 103,¹—104,¹⁸ = Sn. III, 2 (28) (= Sutta-Nipāta, ed. by V. Fausbøll (London 1885) p. 74—78) Translated by V. Fausbøll SBE. Vol. X Part II. 2. edition p. 68—71. — V. 1 taṃ maṃ pa-

dhānapahitattam, the metre is incorrect, but the Burmese reading padhā-pahitattam can scarcely be allowed, if the words Tam . Bhagavā etad abravī in v. 6 have not been interpolated. I suppose we ought to read tam padhānap- (omitting mam); v. 3 maranassa (read: maranam?); v. 4 read: brahmacaryam; v. 5 dukkaro (read. dukkho?); v. 7 anumattena (read: anumatto B), arahatī (read: arhatī); v. 8 read: viryam; v. 12 read: dutiyārati, the first foot of the fourth pāda increased by one syllable; v. 17 the first foot has 5 syllables; v. 19 bhañjāmi (Ed. gacchāmi, cp. SBE X, 2 p 70 note); v. 21 omitting [te] in the first and the third pāda the metre would be correct; v. 22 is found Ps comm on MN. 91 and Pj. comm. on Sn. v. 23, Bhagavantam (read: Bhavantam), v. 23—24 = SN. I p. 124, 4—7, anupariyagā (v 23, read anuparyagā); v. 25 = Dhpd. (1855) p. 256 6—7, SN. I p. 122, 23—24.

DHANIYA-SUTTA p. 104, 19—105, 32 = Sn. I 2 (p. 3—5). Translated by V. Fausbøll SBE. Vol. X Part II 2. ed. p. 3—5 (Sutta Nipāta deutsch von A. Pfungst. I. Lief. (Strassburg 1889) p. 4), and by Rhys Davids: Buddhism (1896) p. 167. — The Metre is Vaitāliya, see Fausbøll Dhpd. (1855) p. 441: v. 1 duddhakhīro (read: duddhakhīro with shortened 1 metri causa), atha ce patthayasī pavassa deva, cp. Th. v. 51—54 & 325, v 2 vigatakhīlo (the metre requires vigatākhīlo); v. 3 the second foot — — — — instead of — — — —. v. 5 read: dīgharatta-samvāsīyā; v. 7 the metre requires attavetanābhatto; v. 11 susaṇṭhānā (read: susaṇṭhā = Sa. su-samsthā), v. 12 read: nāham pun' upessa[m], = Mil. p. 369, 5—8; v. 13 read: mahāmeghō (with shortened o), sutvā (read: sutvāna); v. 14 read: saraṇam tam upema; v. 15 read: brahmacaryam; v. 16—17 = SN. I p. 6, 9—13 & I p. 107—108, Nett. p. 34, cp. Mahāvastu III p. 417—18.

SELECTIONS FROM THE DHAMMAPADA p. 106, 1—107, 27. For Editions and Translations of this book see: Dhammapada, 2. ed. by V. Fausbøll (London 1900) p. IX—XI. — v. 49 = Jāt. I 349, 14, & Nett. p. 184, cp. Fausbøll Bem. p. 26. — v. 266 = SN. I 182, 18, cp. Ms. Khar. p. 50, SBE. X 67; bhavatī (Mss. hotī), cp Fausbøll Dhpd. (1855) p. 437, 2. ed. p. VI. — v. 267 = SN. I 182, 20; brahmacariyavā (read brahmacaryavā), there cannot be any doubt about reading this and similar words in a contracted form as has been done by Prof. Fausbøll in his 2. ed. of Dhpd. — v 393 sucī C^c S^k (Ed. sukhi). — v. 394 = Jāt. I 481, 28, III 85, 13 — v 176 = It. p. 18, 14. — v. 252 cp. Jāt. III 223, 20, Childers JRAS. V (1871) p. 225. — v. 240 = Nett. p. 129, Metre: Vaitāliya; cp. Morris JPTS. 1887 p. 100. — v. 71 = Nett. p. 161. Cp. JRAS. V p. 224. — v. 5 = Jāt. III 212, 10, 488, 9, Vin. I 349, 34. — v. 210 piyān' metri causa for piyānam (Mss.). — v. 80 = Dhpd. v. 145, MN. II 105, 5, Th. v. 19 & 877; metre Vaitāliya. — v. 81 = Mil. p. 386, 12, cp. AN. III 379, 1, Th.

v. 643 and Vin. I 185,⁵. — v. 14 = Th. v. 134, cp. Dhpd. v. 13, Th v. 133. — v. 222 cp. Mahābhārata I 3320, 'taro metri causa for itaro (Mss.). — v. 308 = It p 43,⁷ & 90,¹², Vin. III 90,²⁷. — v. 103 = Jāt. I 314¹¹, cp. Ms. Khar. p. 73 — v. 148 cp. It. p. 37,^{11—16}, maranantañ cp. SN I 97,²⁸. Fausbøll's notes in Dhpd. 2. ed. and SBE. X p 41. — v. 277—79 = Th. v. 676—78, Nett. p 6 & 167, cp. Ms. Khar. p. 19—20, in order to make the metre correct we ought to omit [ti] in v. 277. — v. 190—92 cp Jāt. I p 97 & Divyāvadāna p. 164. v. 190 = Sv. I p 233,¹¹, ariyasaccāni (read. ariyasaccāni), v. 191 = Thī v. 186, 193, 321, ariyañ (read: ariyañ). — v. 387 = SN. II 284,²⁸, cp. I 15,¹⁰, Ms Khar p. 39; khattiyo (read: khatyo). — v. 18 Metre: Vaitāliya; suggatim = sugatim, cp. Fausbøll Dhpd. (1855) p 150.

THE GĀTHĀ'S OF MĀLUNKYĀPUTTA p 107,²⁸—108,⁹ = Thera-gāthā 399—404 (Thera- and Therī-gāthā ed. by H. Oldenberg and R Pischel (London 1883) p. 43—44) — v. 1—4 = Dhpd. v. 334—37, cp. Ms. Khar. p. 18, v. 1 Metre: Vaitāliya, v. 3 yo c' etam (Ed. yo ve tam); v. 4 the first half-çloka = Jāt. III 387,²¹, IV 211,⁶, V 72,⁹, Pv. II 7 v. 16; v 5 cp. Dhpd. v. 315, Sn. v. 333, Th. v 653, 1005; v. 6 = Sn. v. 334, sabbadā Ms. A. (Ed. om., BC and Sn. 334 pamādā), pamādānupatito (read: pamāduppatito?).

THE GĀTHĀ'S OF MAHĀPAJĀPATĪ GOTAMĪ p. 108¹⁰—22 = Therī-gāthā v 157—62 (p. 138—39). — v. 3 samsari 'ham (Ed. samsari 'ham); v. 4 = Thī v. 22. v 5 read: āradhaviṛye, for the metrical anomaly cp. p. 103,² & Thī v. 212, SN. I p. 198,¹⁷; Buddhāna = Buddhānam.

KAPIRĀJA-CARIYA p. 108,²³—31 = Cariyā-piṭaka III,⁷ (Buddhavamsa and Cariyā-piṭaka ed. by R. Morris (London 1882) p. 97). Cp. Vānarinda-Jātaka p. 2—3.

THE COUNCIL OF MAHĀKASSAPA p. 109,¹—110,¹⁸ = Dīpavamsa ed. by H. Oldenberg (London 1879) IV v. 1—23 (p. 30—32), translated ibid. p 133—35, cp. Mahāvamsa III. — V. 1 satt' eva (read: satta?), arahā (read: arhā). — v. 9 read: samādhijhān'. — v. 11 sutā paṭiggahitā (Ed.). — v. 16 pavibhajja (Ed. pavibhattā). — v. 18 katvā dhammañ (Ed. katadhammañ), asamkampī acalam bhūmi dāham appaṭivattiyam (Ed.) — v. 19 cāpi (Ed. vāpi). — Insignificant metrical anomalies I have not noted here, the passages put into [ ] must, in my opinion, be considered as interpolations and from vv. 22—23 of the edition I have totally omitted two half-çlokas.

THE CONQUEST OF CEYLON p. 110,¹⁷—112,³⁴ = Mahāvamsa VII v. 1—42, edited from the Cingalese Ms. of the Copenhagen Collection (The Mahāvamsa

in Roman characters with the Translation subjoined by G. Turnour. Vol. I (Ceylon 1837) p. 47—50, The Mahāvamsa, Part II containing ch. XXXIX to C. Translated by L. C. Wijesinha, to which is prefixed the translation of the first part (published in 1837) by G. Turnour (Colombo 1889) p. 31—34; cp. Dīpavamsa IX. The Verses 26 ff. have been published by Edm. N. Snyder: Der Commentar und die Textüberlieferung des Mahāvamsa (Berlin 1891, Diss. Leipzig) p. 40—42. Cp. Homer, *Odyssea* X v. 210 ff., Weber: Ueber das Rāmāyana. Abhandl. d. Akad. d. Wiss. Berlin 1870. — v. 2 varam (Ms. varo). — v. 8 ca (Ms. ce). — v. 9 Ms. lagetvā, sonirūpena. — v. 10 vāriyānto (Ms. vārayānto) = vāriyamāno. — v. 12 Ms. ca ādāya ca mulālayo — v. 14 Ms. sakkuni; yāciyānto = yāciyamāno. — v. 17 Ms. passī tañ corr. to hasantiñ. — v. 21 dāsi (Ms. bhāsi). — v. 22 Ms. jivikan. — v. 23 Ms. adubhayatthāya . . . ānehi bhacche hi. — v. 24 Ms. nāvattam (cp. Vin. III p. 49, 11). — v. 30 Ms. tūriyasaddaṇ ce . . . kimsadde. — v. 31 Ms. ghātissanti — v. 32 Ms. Sīrisavatthu . . . yakkhepuram. — v. 35 Ms. āha dīssamāne. — v. 37 yakkharājā. — v. 38 Ms. va-sīnettha. — v. 42 Ms. narindo sīham ādinnavā . . . Sīhajā.

BUDDHAGHOSA p. 113, 1—114, 32 = the Copenhagen Ms. of Mahāvamsa XXXVII v. 215—46 (= Mahāvamsa by Turnour p. 250—53, Wijesinha's Translation p. 160—62), edited by H. Oldenberg JPTS. 1882 p. 110—12. — v. 1 Ms. vijjasippa- — v. 6 Ms. dhassayī. — v. 7 otārehi ca (read otārehīti?), pālim (Ms. pālim throughout). — v. 8 Ms. gaṇhi. — v. 11 Ms. Dhammasaṅganiyā . . . Atthasālinam. — v. 13 Ms. Atthakathā. — v. 15 Ms. Sīhajābhāsāya (id. v. 30) — v. 18 Ms. Mahāpadhānam gharam. — v. 19 Ms. Sīhajā. — v. 20 Ms. atthakatham (id. v. 22 & 29). — v. 22 Ms. nāmāka — v. 25 marū (Ms. maru) — v. 26 Ms. vācesimsu. — v. 27 Ms. aññatattam. — v. 28 Ms. tuṭṭhahattho. — v. 32 Ms. attakattabba-.

• ABBREVIATIONS.

AN. = Aṅguttara-Nikāya, As. = Atthasālinī, It. = Itivuttaka Khp. = Khuddaka-pāṭha, Jāt. = Jātaka, Th. = Thera-gāthā, Thī = Therīgāthā DN. = Dīgha-Nikāya, Dhpd. = Dhammapada, Nett. = Netti-pakarana, Pj. = Paramattha-jotikā, Ps. = Papañca-sūdanī, Pv = Peta-vatthu, Mil. = Mūlinda-pañha, MN. = Majjhima-Nikāya, Mp = Manoratha-pūraṇī, Vin = Vinaya-pitaka, SN = Samyutta-Nikāya, Sn. = Sutta-nipāta, Sv. = Sumaṅgala-vilāsinī, Ss. = Sārasaṅgaha.

BBS. = Buddhist Birth Stories, KSS. = Kathā-Sarit-Sāgara, JA. = Journal Asiatique, JAOS = Journal of the American Oriental Society, JPTS. = Journal of the Pāli Text Society, JRAS. = Journal of the Royal Asiatic Society, Ms. Khai = Le Manuscrit Kharosthi du Dhammapada, par E. Sénart, JA. 1898, SBE. = Sacred Books of the East, ZDMG. = Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.